

**GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMLERİNDEKİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ
DERSİNE YÖNELİK
ÖĞRETİM ELEMANI GÖRÜŞLERİ
Doktora Tezi
Müge GÜLTEKİN CONNINGTON
Eskişehir 2021**

**GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMLERİNDEKİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA
YÖNTEMLERİ DERSİNE YÖNELİK ÖĞRETİM ELEMANI GÖRÜŞLERİ**

Müge GÜLTEKİN CONNINGTON

DOKTORA TEZİ

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

Resim-İş Öğretmenliği Programı

Danışman: Prof. Şemsettin EDEER

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Mart 2021

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

ÖZET

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMLERİNDEKİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ DERSİNE YÖNELİK ÖĞRETİM ELEMANI GÖRÜŞLERİ

Müge GÜLTEKİN CONNINGTON

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Öğretmenliği Doktora Programı

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mart 2021

Danışman: Prof. Şemsettin EDEER

Sanat eğitiminde öğrenim gören öğretmen adaylarında, sanat ve bilim ilişkisine dair farkındalık oluşturmak için Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi oldukça önemlidir. Bu araştırmanın amacı, görsel sanatlar eğitimcisi yetiştiren kurumlarda dersi veren öğretim elemanlarının görüşlerine dayalı olarak dersin konularının sanat eğitimiyle nasıl ilişkilendirildiğini ortaya koymaktır. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımları kullanılmıştır. Uygulamanın ilk aşaması tarama modelinde gerçekleştirilmiş ve dersi veren öğretim elemanlarına açık uçlu anket uygulaması yapılmıştır. Uygulamanın temel veri kaynağını oluşturan ikinci aşamasında nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji deseni uygulanmıştır. İlk aşamadaki katılımcılar arasında maksimum çeşitlilik örneklemesi yoluyla belirlenen öğretim elemanlarıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş, doküman inceleme ve araştırmacı günlükleriyle veri türü çeşitliliği sağlanmıştır. Veri setinin tamamı tematik analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgularda Yapısal çözümleme, Etkileşim durumları, Paradigmatik bakış ve Bilimsel araştırma yöntemleri ile sanat eğitimi bütünlleştirme temalarına ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, sanat ve bilim arasındaki etkileşimin bu ders için önemi, ders kapsamında sanat alanından örneklerle ve görsel temelli yaklaşımlara yer vermenin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu araştırmayla, sanat eğitiminde Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin içeriğini geliştirmek isteyen öğretim elemanlarına ve bu alanda çalışan araştırmacılara yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sanat eğitimi, Sanat eğitiminde araştırma, Eğitimde araştırma yöntemleri, Sanat temelli yaklaşımlar.

ABSTRACT

LECTURERS' OPINIONS ON THE SCIENTIFIC RESEARCH METHODS COURSE IN FINE ARTS EDUCATION

Müge GÜLTEKİN CONNINGTON

Department of Fine Arts Education PhD. Program in Arts and Crafts Education

Anadolu University Graduate School of Educational Sciences, March 2021

Advisor: Prof. Şemsettin EDEER

The Scientific Research Methods course is very important for raising awareness of the relationship between art and science among teacher candidates studying art education. The aim of this study is to reveal how the course subjects are associated with art education based on the views of the lecturers who teach the course in institutions that train visual arts educators. Qualitative research approaches were used in the study. The first step of the application was carried out using survey model, and an open-ended questionnaire was given to the lecturers. In the second step of the application, which is the main data source, the phenomenology design, one of the qualitative research designs, was applied. Semi-structured interviews were conducted with the lecturers. The lecturers were selected using maximum variation sampling among the participants that were in the first stage, and data type triangulation was achieved with document review and researcher diaries. The entire data set was analyzed using the thematic analysis method. In the findings obtained as a result of the analysis, the themes of Structural analysis, Interaction situations, Paradigmatic view and Integration of art education with scientific research methods were reached. According to the results, the importance of the interaction between art and science for this course, and the necessity to include examples from the field of art and visual-based approaches within the course has emerged. With this research, suggestions were developed for lecturers who want to improve the content of the Scientific Research Methods course in art education and assist researchers working in this field.

Keywords: Art education, Research in art education, Research methods in education, Art-based approaches.

TEŞEKKÜR

2009 yılı eylül ayında başlayan doktora serüvenim hayatımı değiştiren mutlu ya da mutsuz pek çok anıya tanıklık etti. Oldukça engebeli olan bu yolda devam edemeyeceğimi düşündüğüm zamanların yanı sıra yaşadıklarım bir şekilde bana daima umut oldu ve başladığım bu süreci tamamlayabilme gücünü verdi. Bu uzun soluklu süreci tamamlayabilmek konusunda bana hep inanan, desteğini ve motivasyonunu her zaman hissettiğim değerli hocam ve tez danışmanım sayın Prof. Şemsettin EDEER'e, akademik katkıları yanında manevi desteği ile bana her zaman güç veren, bana olan inancını asla kaybetmeyen ve her daim örnek aldığım değerli hocam sayın Prof. Necla COŞKUN'a, akademik görüşleri ile her zaman yön veren, tezimin olgunlaşmasında çok büyük emekleri olan, mesleki hayatıma katkılarından dolayı değerli hocam Prof. Dr. Ali ERSOY'a bana olan inançları, yardımları ile bu süreçte gösterdikleri sabır ve emekleri için en içten duygularıyla teşekkür ederim. Savunma jürime katılan, tanıdığım günden beri her konuda desteğini sunan, enerjisiyle beni iyileştiren, hayatımda çok önemli bir yere sahip değerli hocam sayın Doç. Gonca ERİM'e, araştırmamın her aşamasında bana yol gösteren, ufkumu açan, motive eden ve bana hep inanan değerli dostum Dr. Öğretim Üyesi Berna COŞKUN ONAN'a çok teşekkür ederim. Destekleri için sevgili arkadaşım Dr. Öğretim Üyesi Elif AVCI'ya, sayın Prof. Ayşe Dilek KIRATLI'ya ve araştırmamın veri toplama sürecinde değerli görüşleriyle katkıda bulunan tüm öğretim üyelerine teşekkürü bir borç bilirim.

Bu araştırmanın şekillenmesindeki desteğini asla unutamayacağım sevgili dostum, kız kardeşim, idolüm çok değerli Araş. Gör. Dr. Tuğba GÜRKAN ŞENYAVAŞ'a, her ihtiyacım olduğunda yanımda olan, motivasyonunu hiç eksik etmeyen, beni her zaman sabırla dinleyen, bana her zaman inanan dostum, çalışma arkadaşım, hocam Öğr. Gör. Gülsüm YEŞİLYURT CERİT'e, araştırmamın planlı yürütülmesinde çok büyük emekleri olan, motivasyonunu her zaman hissettiğim canım arkadaşım Araş. Gör. Dr. Nergiz ÜÇÜNCÜ ALTUĞ'a, tezimin tamamlanmasının son anına kadar her ihtiyacım olduğunda yardıma koşan, endişeli anlarımda beni sakinleştiren, yol gösteren canım arkadaşım Araş. Gör. Dr. Nagihan YILDIZ'a, bana çalışma arkadaşlığından çok bir aile olduğumuzu sonuna kadar hissettiren çok değerli hocalarım Öğr. Gör. Güven AKTAŞ, Öğr. Gör. Rengin Solmaz SÖNMEZ'e, Öğr. Gör. Alper BİLSEL'e, Öğr. Gör. Aysun

YÜREKTEN'e, Öğr. Gör. Aysun ÇÖLBAYIR DİNİZ'e, desteklerini sürekli hissettiğim anabilim dalı ekibimize ve idari personelimize çok teşekkür ederim.

Yalnızca tez yazma sürecindeki yardımları, destekleri için değil yaşam enerjime tekrar kavuşmamı sağladığı için çok değerli eşim Peter CONNINGTON'a, başarılarıyla her zaman gurur duyduğum, tez yazım sürecinde benimle ilgili umudunu hiç kaybetmeyen sevgili kardeşim Gökhan GÜLTEKİN'e çok teşekkür ederim. Tezimi, uykusuz gecelerime ortak olan, benimle her zaman gurur duyan, desteklerini hala kalbimde hissetmeye devam ettiğim rahmetli annem Bahar GÜLTEKİN ve rahmetli babam Emir GÜLTEKİN'e ithaf ediyorum.

Müge GÜLTEKİN CONNINGTON

Bursa, 2021

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Müge GÜLTEKİN CONNINGTON

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xv
GÖRSELLER DİZİNİ	xvi
KISALTMALAR DİZİNİ	xvii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Bilim	3
1.1.2. Bilimsel araştırma	5
1.1.3. Sanat ve bilim	6
1.1.4. Sanat eğitimi bilimi	9
1.1.5. Sanat eğitiminde araştırma	11
1.1.6. Sanat eğitiminde araştırma yöntemleri dersi	12
1.1.7. Sanat eğitimi alanında gerçekleştirilmiş lisansüstü tezlerin araştırma yaklaşımları bağlamında incelenmesi	19
1.1.8. Sanat temelli araştırma yaklaşımları	30
1.1.8.1. Sanat temelli araştırma	30
1.1.8.1.1. Sanat temelli araştırma bağlamında bilim ve sanat	33
1.1.8.1.2. Sanat temelli araştırmalar kimin içindir?	35
1.1.8.1.3. Sanat temelli araştırma süreci	36
1.1.8.1.4. Sorunlar, zorluklar, ikilemler	37
1.1.8.2. Araştırma temelli sanat	39
1.1.8.3. A/r/tografi	40
1.1.8.4. Sanat terapisi	42
1.2. İlgili Araştırmalar	43

1.3. Araştırmanın Amacı	52
1.4. Araştırmanın Önemi	52
2. YÖNTEM	54
2.1. Araştırmanın Deseni	54
2.2. Araştırmacının Bakış Açısı	56
2.3. Çalışma Grubu	57
2.4. Verilerin Toplanması	61
2.4.1. Açık uçlu anketler	62
2.4.2. Yarı-yapılandırılmış görüşmeler	64
2.4.3. Doküman incelemesi	66
2.4.3.1. Öğretim elemanı dokümanları	67
2.4.3.2. Araştırmacı günlükleri	68
2.5. Verilerin Analizi	68
2.5.1. İzlenen tematik analiz basamakları	69
2.5.1.1. Temel veri kaynağının belirlenmesi ve verilerin hazırlanması	69
2.5.1.2. Anlam birimlerini belirleme ve verilerin kodlanması	70
2.5.1.3. Kategori ve temaların oluşması	73
2.5.1.4. Diğer verilerin analize dâhil edilmesi	74
2.5.1.5. Verilerin yorumlanması ve tartışılması	75
2.6. Geçerlik ve Güvenirlik	76
3. BULGULAR VE YORUM	79
3.1. Yapısal Çözümleme	80
3.1.1. Ortak kavramlar	81
3.1.1.1. Deneysellik durumu	81
3.1.1.2. Disiplinel yapı	82
3.1.1.3. Gelişimsel boyut	83
3.1.1.4. Dayanaklar	85
3.1.2. Karşıt kavramlar	85
3.1.2.1. Sezgisellik x rasyonellik	86
3.1.2.2. Öznellik x nesnellik	87
3.1.2.3. Esneklik x katılık	89
3.1.2.4. Karmaşıklık x sadelik	90
3.2. Etkileşim Durumları	91

3.2.1. Sanatın bilimsel boyutu	92
3.2.1.1. Sanatın akademik ifadesi	92
3.2.1.2. Sanatın birikimsel yapısı	93
3.2.1.3. Sanatın sosyolojik bağlamı	94
3.2.1.4. Sanatın kuramlarla açıklanması	95
3.2.1.5. Bilim ve sanatın iç içeliği	95
3.2.2. Sanatın eğitimsel boyutu	97
3.2.2.1. Eğitimsel aşamalar	97
3.2.2.2. Teknolojinin etkisi	98
3.2.3. Roller	98
3.2.3.1. Ortamın belirleyiciliği	99
3.2.3.2. Farklılıklar ve beklentiler	99
3.2.3.3. Teorik-pratik dengesi	100
3.3. Paradigmatik Bakış	101
3.3.1. Nitel yaklaşıma eğilim	102
3.3.1.1. Betimleme süreçlerini kullanma	102
3.3.1.2. Derinlemesine veri elde etme	103
3.3.1.3. Nitel desenlerden yararlanma	103
3.3.1.4. Nitel yaklaşımın alana uygunluğu	104
3.3.2. Sanat temelli arayışlar	105
3.3.2.1. Bilimsel yöntemin yetersizliği	106
3.3.2.2. Problemin belirleyiciliği	107
3.3.2.3. Yeni yöntem arayışları	108
3.3.2.4. “Sanat temelli araştırmalar” ihtiyacı	109
3.3.2.5. Görsel araştırma yöntemleri	109
3.3.2.6. Tasarım tabanlı araştırmalar	110
3.3.2.7. Sanatın öznelliğini karşılamayan paradigmlar	110
3.3.3. İlişkisel paradigmlar	111
3.3.3.1. Güncel paradigmlara gereksinim	111
3.3.3.2. Eleştirel	112
3.3.3.3. Yorumlayıcı	113
3.3.3.4. Postyapısalcı	113
3.3.4. Sorgulayıcı bakış	114

3.3.4.1. Yerel bağlamda bilime bakış	114
3.3.4.2. Yeniliğe karşı duruş	115
3.3.4.3. Nicel ağırlıklı bakış	116
3.4. Bilimsel Araştırma Yöntemleri ile Sanat Eğitimi Bütünleştirme	117
3.4.1. Amaçlar	118
3.4.1.1. Mesleki yeterliliği pekiştirme	118
3.4.1.2. Bilimsel anlayış kazanma	121
3.4.1.3. Kişisel gelişimi destekleme	123
3.4.1.4. Değerlendirmeyi derinleştirme	124
3.4.2. Çerçeve oluşturma	125
3.4.2.1. Mantıksal	126
3.4.2.2. Tarihsel	127
3.4.2.3. Felsefi	127
3.4.2.4. Güncel	128
3.4.2.5. Kavramsal	129
3.4.2.6. İlkeler	131
3.4.3. Öğretme-öğrenme süreci	133
3.4.3.1. Yöntemler	133
3.4.3.2. Hayatla ilişkilendirme	135
3.4.3.3. Sanat ve sanat eğitimiyle ilişkilendirme	137
3.4.3.4. Alandan problemlere odaklandırma	138
3.4.3.5. Farklı alanlardan yararlanma	140
3.4.3.6. Aşamalarla uygulamalı ders işleme	141
3.4.4. Görsel temelli yaklaşım	142
3.4.4.1. Gereklilikler	143
3.4.4.2. Farkındalık yaratma	144
3.4.4.3. Uygulama süreçlerinden örnekler	145
3.4.4.4. Değerlendirme boyutu	149
3.4.5. Ders dışı çalışmalar	151
3.4.5.1. Makale (araştırma tasarlama) ödevi	151
3.4.5.2. Veri toplama deneyimi	152
3.4.5.3. Sosyal ağlardan yararlanma	153
3.4.6. Değerlendirme yaklaşımları	155

3.4.6.1. Değerlendirme türleri	156
3.4.6.2. Koşulların etkisi	158
3.4.6.3. Sınav fikrine karşı durma	159
3.4.6.4. Not kaygısı	160
3.4.7. Sorunlara Çözümler	161
3.4.7.1. Dersin alana özel verilmesi	162
3.4.7.2. Alana dönük kaynak ihtiyacı	163
3.4.7.3. Teori + uygulama önerisi	164
3.4.7.4. Bitirme tezi ihtiyacı	167
3.4.7.5. İstatistik dersi gerekliliği	168
3.4.7.6. Aktif öğrenme ortamlarına ihtiyaç	169
3.4.7.7. Gelişimleri izleyememe sorunu	170
3.4.7.8. Öğrenci kaynaklı durumlar	171
4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	174
4.1. Sonuç	174
4.1.1. Yapısal çözümleme	174
4.1.2. Etkileşim durumları	176
4.1.3. Paradigmatik bakış	178
4.1.4. Bilimsel Araştırma Yöntemleri ile sanat eğitimi bütünlleştirme	180
4.2. Tartışma	188
4.3. Öneriler	197
4.3.1. Uygulayıcılara yönelik öneriler	197
4.3.2. İçeriği geliştirmeye yönelik öneriler	198
4.3.3. Programı geliştirmeye yönelik öneriler	199
4.3.4. Yapılacak araştırmalara yönelik öneriler	199
Araştırmada Karşılaşılan Güçlükler	200
KAYNAKÇA	202
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1.1.	Sanat ve bilim arasındaki benzerlikler ve ayrılan noktalar	8
Tablo 1.2.	1998-1999 eğitim-öğretim yılı resim-iş eğitimi yeni yapılanma lisans programı	15
Tablo 1.3.	2006-2007 eğitim-öğretim yılında yürürlüğe giren resim-iş eğitimi lisans programı	16
Tablo 1.4.	2018-2019 eğitim-öğretim yılında yürürlüğe resim-iş öğretmenliği lisans programı	18
Tablo 1.5.	Sanat eğitimi alanında gerçekleştirilmiş lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı	22
Tablo 1.6.	Sanat eğitimi alanında gerçekleştirilmiş yüksek lisans tezlerinin araştırma yaklaşımlarına göre dağılımı	23
Tablo 1.7.	Sanat eğitimi alanında gerçekleştirilmiş doktora tezlerinin araştırma yaklaşımlarına göre dağılımı	24
Tablo 1.8.	Sanat eğitimi alanındaki yüksek lisans tezlerinin araştırma modellerine (desenlerine) göre dağılımı	26
Tablo 1.9.	Sanat eğitimi alanındaki doktora tezlerinin araştırma modellerine (desenlerine) göre dağılımı	28
Tablo 1.10.	Nicel, nitel ve sanat temelli araştırma yaklaşımlarının temel ilkeleri	35
Tablo 2.1.	Uygulamanın ilk aşamasına katılan öğretim elemanlarının bilgileri	58
Tablo 2.2.	Uygulamanın ilk aşamasına katılan öğretim elemanlarının mezun oldukları yüksek öğretim programları	59
Tablo 2.3.	Görüşmelerin zaman, yer bilgisi ve görüşme şekilleri.....	66

Tablo 2.4.	Görüşme ses kaydı dökümünden kesit	70
Tablo 2.5.	Anlam birimleri, kenar notları ve kodlar	72
Tablo 2.6.	Kod, kategori ve temaların birlikte gösterimi	74

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1.	Veri toplama sürecinin aşamaları	65
Şekil 2.2.	Kod, kategori ve temaların son hali	75
Şekil 3.1.	Araştırma kapsamında elde edilen temalar ve kategoriler	80
Şekil 3.2.	Yapısal çözümleme teması ve kategorileri	81
Şekil 3.3.	Etkileşim durumları teması ve kategorileri	91
Şekil 3.4.	Paradigmatik bakış teması ve kategorileri	101
Şekil 3.5.	Bilimsel araştırma yöntemleri ile sanat eğitimi bütünlendirme teması ve kategorileri	117

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 2.1.	Yazılı görüş alınan anket formlarından bir kesit	69
Görsel 3.1.	Ders materyali olarak kullanılan bir videodan görüntü	128
Görsel 3.2.	Ders kapsamında gerçekleştirilen görsel odaklı uygulamalardan bir örnek	146
Görsel 3.3.	Ders kapsamında gerçekleştirilen görsel odaklı uygulamalardan bir örnek	147
Görsel 3.4.	Ders kapsamında gerçekleştirilen imaj analizi uygulamalarından bir örnek	148
Görsel 3.5.	Ders kapsamında gerçekleştirilen imaj analizi uygulamalarından bir örnek	149
Görsel 3.6.	İmaj analizi uygulamaları için sosyal ağların kullanımına bir örnek ...	154
Görsel 3.7.	Sosyal ağlar yoluyla ders notlarını paylaşma	155

KISALTMALAR DİZİNİ

AE	: Alan eğitimi
AG	: Araştırmacı günlüğü
BAY	: Bilimsel Araştırma Yöntemleri
D	: Doktora
GK	: Genel kültür
G1	: 1. Görüşme
G2	: 2. Görüşme
MB	: Meslek bilgisi
STA	: Sanat temelli araştırma
SY	: Sanatta yeterlilik
TDK	: Türk Dil Kurumu
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

1. GİRİŞ

1. 1. Problem Durumu

Genel anlamıyla bireyde davranış değiştirme süreci olarak tanımlanan eğitim, çeşitli yaşantılar yoluyla bireyi hayata hazırlamayı hedeflemektedir. Bireyi hayata hazırlarken zamanın hızlı değişimlerini yakalayarak kişinin bu değişimlere ayak uydurması beklenmektedir. Günümüzde hızla değişen bilime ve bilimin sonuçlarına bireyler farkında olarak ya da olmayarak uyum sağlamaktadır. Sanat da bilim gibi gelişen bir olgudur ve geçmişten günümüze birbiri ile etkileşim içerisinde gelişim göstermektedir. Dolayısıyla bilim ve sanat arasındaki bu etkileşim sanat eğitimi de etkilemektedir.

Ersoy, sanatı “bilimin duygu haline dönüşmüş şekli” olarak tanımlamaktadır (2016a, s. 89). Sanat eğitiminde amaçlanan, bireyi düşünsel, algısal, duygusal yönlerden geliştirmektir. Bu amaçlar gerçekleştirilirken çeşitli kuramlar, ilkeler dikkate alınır. Bu kuram ve ilkeler günümüzde de uygulanmakta ve sanatın bilimsel tarafını oluşturmaktadır. Sanat her ne kadar öznel süreçler barındırsa da bilimden ayrı düşünülmemesi gereken bir alandır. Bilim ve sanatın etkileşimine, her ikisini bünyesinde barındıran sanat eğitimi alanına dair bu alanda öğrenim gören öğretmen adaylarının, görsel sanatlar öğretmenlerinin sanat eğitiminde gerçekleştirilebilecek bilimsel yaklaşımların farkında olması, bunları takip edebilmesi ve gerektiğinde uygulayabilmesi oldukça önemlidir.

Üniversiteler, bilimin gelişmesini, bilimsel çalışmaların üretilmesini sağlayan kurumlardır. Sanat eğitiminin amaçları bireyi sanat eğitimsel açıdan geliştirmenin yanında düşünsel anlamda da ileri bir noktaya taşımak olduğundan üniversitelerin öğretim programlarında zaman zaman bu amaca yönelik çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu duruma, Yükseköğretim Kurulu tarafından yürütülen çalışmalar sonucu gerçekleştirilen, üniversitelerin resim-iş eğitimi öğretim programlarında yapılan değişiklikler örnek teşkil edebilir. Yapılan değişiklikler ile programa yeni dersler eklenmiş, bazı ders adlarında ve içeriklerinde değişiklikler, güncellemeler olmuş, bazı dersler programdan kaldırılmıştır. 2006-2007 eğitim-öğretim yılında resim-iş eğitimi öğretim programına yeni bir ders olarak Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin de eklenmesi bu değişiklikler arasındadır. Yeni öğretim programının yürürlüğe girdiği 2006-2007 eğitim-öğretim yılı öncesinde yakın bir tarihte Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi ile içerik anlamında benzerlik gösteren herhangi bir ders

resim-iş eğitimi öğretim programında yer almamaktadır. Yalnızca, bu veya benzer içerikli bir dersin resim-iş eğitimi veren kurumların yüksek lisans ve doktora programlarında yer aldığı görülmektedir. Yükseköğretim Kurulunun son olarak 2018 yılında gerçekleştirdiği son değişiklik ile 2018-2019 öğretim yılı itibariyle Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi resim-iş eğitimi öğretim programında Eğitimde Araştırma Yöntemleri adıyla verilmeye başlanmıştır.

Öğretim programındaki dersler incelendiğinde, pedagojik formasyon dersleri gibi birtakım derslerin içeriğinin sanat ve sanat eğitimi ile doğrudan bağlantılı olmadığı görülmektedir. Eğitimde Araştırma Yöntemleri dersi de bunlardan biridir. Üniversitelerin resim-iş eğitimi bölümlerinde, bu dersi yürüten öğretim elemanlarının, dersin konularını sanat eğitimi ile ilişkilendirerek vermesi gerektiği düşünülmektedir. Yeni resim-iş eğitimi programında yer alan bu ders her ne kadar alan dışı gibi görünse de sanat olgusundan ayrı tutulmamalıdır. Eğitimde Araştırma Yöntemleri dersinin içeriğinin genel anlamda sanat alanından farklı oluşu, dersin konularının sanat eğitimi ile ilişkilendirilmesini ve dersin öğrenciler açısından anlaşılabilirliğini zorlaştırmaktadır. Yeni adıyla Eğitimde Araştırma Yöntemleri dersi, resim-iş eğitimi alanında öğrenim gören öğretmen adayları için sanat ve bilim ilişkisinin somut olarak algılanabileceği, örneklerle zenginleştirilebilecek bir ders olduğundan bilimsel becerilerin ve tavrın kazanılması bağlamında oldukça önemlidir. Bununla birlikte sanatsal süreçlerin hangi yöntemler ile bilimsel bir temele yerleştirilebileceğine dair bilgi sahibi olabilecekleri, bilimsel bağlamda değerlendirme yapabilmeyi öğrenebilecekleri bir ders olması bakımından mesleki anlamda da oldukça faydalı olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırma ile güzel sanatlar eğitimi bölümü resim-iş eğitimi anabilim dallarında bu dersi¹ veren öğretim elemanlarının, dersin içeriğini nasıl düzenlediklerine ve sanat eğitimiyle nasıl ilişkilendirdiklerine dayalı olarak ortaya çıkan bulgular ve sonuçlar ile araştırmanın tüm sanat eğitimcilerine yol göstereceği düşünülmektedir. Dolayısıyla, sanat eğitimi ile bağdaştırılarak verilen Eğitimde Araştırma Yöntemleri dersinin resim-iş eğitimi öğrencileri için daha anlaşılır olması ve alandan problemlere yönelik uygun araştırma yaklaşımlarına dair farkındalığın oluşması beklenmektedir.

¹ Bu araştırmanın uygulama süreci 2018-2019 öğretim yılı öncesinde gerçekleştirildiği için sözü edilen ders 2006-2007 öğretim yılında uygulanmaya başlayan programdaki Bilimsel Araştırma Yöntemleri adlı derstir. Tezin sonraki bölümlerinde dersin adı “Bilimsel Araştırma Yöntemleri” şeklinde kullanılmıştır.

Bu araştırmanın giriş kısmında öncelikle çalışmanın kuramsal çerçevesi ile ilişkili terimlere yer verilmiştir. Ayrıca ülkemizde resim öğretmeni ya da görsel sanatlar öğretmeni yetiştiren kurumların tarihsel sürecinde araştırma yöntemleri ile ilişkili derslerin zaman içindeki gelişimi incelenmiştir. Ülkemizde son 20 yıl içinde sanat eğitiminde gerçekleştirilmiş lisansüstü tezler, araştırmacıların ele aldığı yaklaşımlar ve araştırma modelleri bağlamında incelenmiş ve sunulmuştur. Bununla birlikte Eğitimde Araştırma Yöntemleri dersinin de konuları kapsamına girebilecek, sanat ve bilimin birlikteliğine örnek teşkil edebilecek, sanat eğitimi alanında yaygın olan ve sanat eğitiminin doğası ile uyumlu araştırma yaklaşımları da araştırılmış olup bu tezin, alanda yapılacak sonraki araştırmalara ışık tutması beklenmektedir.

1.1.1. Bilim

Terim olarak Yunanca *episteme* ve Latince *scientia* (bilmek) terimlerinden gelen bilimin “doğru düşünme biçimi” ya da “doğru karar alma süreci” olduğu şeklinde pek çok farklı tanımı yapılmıştır. Bu ifadeler çoğunlukla, “sistematiik yolları takip ederek bilgi oluşturma, yöntemsel süreçlerden hareket ederek bilgi oluşturma, oluşturulan bilgileri test etme ve bunları kanıtlanabilir hale dönüştürme (Ekiz, 2009, s.6)” olarak da ifade edilebilir. “Önceleri bilgi terimiyle eş anlamda kullanılan bilim terimi, günümüzde olayların yasalarını bulmak amacını güden araştırmaları dile getirmektedir. Bilim, yöntemle elde edilen, pratikle doğrulanan bilgidir. Bilim, evreni, gerçeklikleri insan eylemleriyle doğrulanmış kavramlar, ulamlar ve yasalarla yansıtır (Hançerlioğlu, 2010, s. 33)”. Bhattacharjee (2012), bilimi bilimsel yöntem kullanılarak elde edilen, herhangi bir araştırma alanındaki sistematiik ve düzenli (organize) bilgi topluluğu olarak ifade etmektedir. Bilim, doğa bilimleri ve sosyal bilimler şeklinde iki gruba ayrılır. Doğa bilimi, ışık, nesneler, madde, toprak, gök cisimleri veya insan vücudu gibi doğal olarak oluşan nesnelerin veya olayların bilimidir. Doğa bilimleri ayrıca fiziksel bilimler, yer bilimleri, yaşam bilimleri ve diğerleri şeklinde sınıflandırılabilir. Sosyal bilimler, insan ya da insan grupları, toplum, şirketler, ekonomiler gibi bireysel veya toplu insan davranışlarını inceleyen bilim türüdür. Sosyal bilimler, psikoloji (insan davranışları bilimi), sosyoloji (sosyal grupların bilimi) ve ekonomi (şirketlerin, pazarların ve ekonomilerin bilimi) gibi disiplinler şeklinde sınıflandırılabilir.

Pozitif bilimler olan doğa bilimlerinin özellikleri olgusal, objektif, genelleiyici ve mantıksal olmasıdır. Bilimin tarihsel gelişimi dikkate alındığında, bilimsel gelişmelerin

aşamalı bir biçimde gerçekleştiği görülmektedir. Bilimin gelişmesi ile ilgili farklı görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre, bilim yavaş ama sürekli ilerleyen bir bilgi üretme sürecidir. Bir başka görüşe göre, bilimdeki gelişme kuramsal düzeydeki köklü düşünme değişikliklerinin bir sonucudur. Buna göre, yeni olgusal buluşlar yeni kuramlara yol açtığı gibi, yeni kuramlar da yeni gözlem ve deneylere yol açarak yeni buluşlar için zemin hazırlarlar. Bilim, binlerce yıldır süren bilimsel bilgi üretme sürecinde, kendi niteliklerini, geleneklerini ve standartlarını oluşturmuştur (Çepni, 2016).

Sosyal bilimler, 20. yüzyılın başlarında gelişmeye başladığında, bu alanda çalışan araştırmacılar doğal olarak doğa bilimleri (fen bilimleri) alanından gelmekte ve bu anlayışta yetişmişlerdir. Sonuç olarak araştırmaların “bilimsel” olması için fen bilimlerinin ilke ve yöntemlerini kullanarak, insanla ilgili olguları, toplumları ve kültürleri araştırmaya başlamışlardır. Fakat, yeni paradigmada (yorumlayıcı paradigma) sosyal, insana ait olayları bağımlı ve bağımsız değişken şeklinde sınıflandırmak mümkün değildir. Çünkü yeni paradigmada her şey birbiri içinde ve birbiri ile ilişkilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Eğitim kuramlarının bilimsel temelli olması gerektiği anlayışı 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyıl başlarına dayanmaktadır. Pozitif bilimlerle (fizik, kimya, biyoloji vb.) karşılaştırıldığında bunun oldukça yeni bir olgu olduğu görülmektedir. Bu yüzyıllarda pek çok eğitimci eğitimin gelişimini, öğretmenlerin düşünce ve inançlarının bilimsel araştırmalarla incelenmesi gerektiğine bağlamışlardır (Ekiz, 2006, s. 7).

Bu dönemlerdeki genel anlayış, öğretmenlik mesleğinin ancak bu meslek içerisinde bulunan kişilerin günlük uygulamalarının bilimsel yöntemlerle düzenlenmesi ve yönlendirilmesiyle ilerleme kaydedeceği şeklinde gelişmiştir. Bilimsel yöntemin geliştiği ilk dönemlerde hem felsefi hem de bilimsel yaklaşımın etkileri var olmuştur. Felsefi bağlamda kuram, eğitim uygulamalarının eleştirel olarak incelenebilmesi için uygulama ile ilişkilidir. Bilim ise uygulamaya ilişkin düşünceler ortaya koymaktadır. Ancak, eğitim kuram ve araştırmalarının yürütülmesi ve düzenlenmesini sağlayan bilimsel yaklaşım, felsefi yaklaşımları eleştirmiştir. Bu sebeple bu yaklaşım ile eğitim kuramı, uygulayıcıların düşüncelerini geliştirerek uygulamayı geliştirmeye çalışmamış, önceki eğitim uygulamalarının değerlendirilebilmesi için bilimsel bilgiler bütünü oluşturmaya ve etkili uygulamalar geliştirmeye çalışmıştır (Ekiz, 2006). Eğitim alanı “insan bilimi” olarak düşünüldüğü için bu alanda araştırma ve kuram geliştirmede yeni yaklaşımların gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Sosyal bilimler, dünyada ve Türkiye’de, insan ve toplumun doğasını açıklamada, doğa bilimlerinin doğayı açıklamadaki başarısını

gösterememesinden dolayı eleştirilmektedir. Bu durum, sosyal alanlarda yeni araştırma yaklaşımların gerekliliğini gündeme getirmektedir (Şişman, 1998).

1.1.2. Bilimsel araştırma

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde, araştırma terimi “bilim ve sanatla ilgili olarak yapılan yöntemli çalışma” olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2020). “Araştırma, bilimsel bir konuyu aydınlatmak, bilimsel bir probleme çözüm getirmek, belirli kavramlara, kuramlara (teorilere) veya kanunlara ulaşabilmek amacıyla yapılan planlı ve bilimsel çalışmalardır (Akın, 2009, s. 7)”. Araştırma, herhangi bir olgu, olay ya da kişiyi anlamak, geliştirmek ve sonuç olarak bilimsel bilgi üretmek amacıyla birtakım bilimsel ilkeler tarafından yönlendirilen, planlı ve sistematik olarak yürütülen bir inceleme ve verilerin toplanması, analizi, değerlendirilmesi, yorumlanması ve sonucun rapor edilmesini içeren bir etkinliktir (Ekiz, 2009). “Araştırma, akademik bir çalışma alanı olmaktan çok araştırmanın nasıl yapılacağı ile ilgili bir sanat olarak algılanmalıdır. Araştırma deneyim ve beceri gerektirmektedir. Bağımsız olarak araştırma yapabilmeyi ve başkalarının araştırmalarını eleştirebilmeyi gerektiren bir deneyimdir (Balcı, 2007, s. 1)”.

Araştırma ve bilim birbirini tamamlayan iki temel etmendir. Bir araştırmanın sonuçlarının doğru, geçerli ve güvenilir olabilmesi için bilimsel yöntemlerden olabildiğince yararlanılmalıdır. Araştırma planlı bir çalışmayı gerektirdiğinden bilgi, yetenek ve deneyim isteyen bilimsel çalışmadır. Bilimsel araştırmada araştırma konusuyla ilgili uygun soru sormak önemlidir. Bilimsel bir araştırma konusunun çözüme ulaştırılmasında bir sorgulama süreci yer aldığından bir bilim insanının hangi soruyu soracağını bilmesi oldukça önemlidir (Akın, 2009). Bilimsel araştırma, doğruyu ve gerçeği aramayı, problem çözmeye yönelik bir tutumu, olaylar arasındaki ilişkilerin araştırılmasını ve yöntemin sınanmasını ifade eder (Balcı, 2007). Hatalı bilgiyi hatasız olandan ayırmak, kişinin araştırma yöntemi bilgisi ile doğrudan güçlü bir ilişkiye sahiptir. Üzerinde düşünülerek, doğru ve gerekli araştırma yöntemleri kullanılarak elde edilen bilgiyi, hatalarla dolu, önyargıya dayanan veya bireysel düşüncüyü pekiştirmek için üretilen bilgilerden ayırt etmek geçmişe kıyasla günümüzde büyük oranda önem kazanmıştır. Bu ayırımı yapabilmek, ilgili enformasyonu algılama sağduyusuna bağlıdır. Öncelikli olarak tam anlamıyla kusursuz ve mükemmel bir araştırma olmayacağı gerçeğinin farkında olunması gerekir. Önemli olan, içinde minimum hatayı ve maksimum

kaliteyi barındıran araştırmaların, nitelik olarak düşük, önyargılı araştırmalardan ayırt edilebilmesidir (Böke, 2011a). Bu durumu ayırt edebilir seviyeye gelmek bilimsel anlamda önemli bir adımdır.

1.1.3. Sanat ve bilim

Bir sanat eserini ortaya çıkarma süreci yoğun olarak düşünme, algılama, yorumlama içeren birtakım pratikler barındırır. Bu şekilde pek çok düşünsel, sezgisel ve uygulamaya dönük çabalar, sanatsal ürün ortaya koyma yolunda sanatçının gerçekleştirdiği araştırma süreçleridir. Ersoy'a göre (2016a), bir sanat yapıtı nasıl birden bire yaratılamaz ise bir problemin çözümü de yorucu ve uzun bir karar verme sürecinden sonra gerçekleştirilebilir. Çözüm bilinçaltında gelişip olgunlaşır ve yeniden aynı problem üzerinde yoğunlaşıldığında birden bilinç düzeyine çıkar. Konu üzerinde ayrıntılı bilgi sahibi olmadan ve büyük bir çaba göstermeden yepyeni bir ürün ya da bir sonuç ortaya çıkarılamaz. Pek çok sanat yapıtı ve bilimsel çalışma, sanatçının ve bilim insanının bilgi birikiminin ve sezgisel yaratıcılığının ürünüdür.

Bilimde olduğu gibi sanat da sorgulama ve bilme süreçleriyle ilişkilendirilmelidir. Sanat daha önce görülmeyenin fark edilmeye başlandığı farklı duyuşsal biçimlerde görüntüler sunar (Barone ve Eisner, 2012). Artut'a göre (2009) sanatçı olan özne ile bu öznenin yöneldiği estetik obje arasındaki ilişki, objenin özne (sanatçı) tarafından görülmesi ve algılanmasına dayanır. Çünkü objenin özne tarafından görülmesi, aslında onun bir bilgi objesi olarak algılandığını göstermektedir. Buradaki algılama öznenin objeyi yorumlaması demektir. Böylece, sanatçı bilgi objesini sanatsal bir ürüne dönüştürerek onu estetik bir obje haline getirmiş olmaktadır. Sanatsal bilgi hazzal ve düşünsel olanın karmaşık birlikteliğini ortaya koymaktadır. Haz, sanatın özünü oluşturan önemli bir öge olduğundan, hazzın olmadığı durumda, özne (sanatçı) ve obje (sanat eseri) arasında mekanik bir ilişki oluşacaktır. Sanatsal bilgi, gerçek ile çoğu kez estetik bir bağ kurmaktır. Sanatta hem etik, hem de estetik ölçüler vardır; ama hoşluk, güzellik gibi insanda estetik duygular uyandıran nitelikler daha baskındır.

Bilim olgularla uğraşır, olguları tanımlama, kavramlaştırma ve genelleştirme çabasıdır. Böylece, doğanın ve insanın değişimini araştırır ve açıklamaya çalışır. Sanat ise imgelerle uğraşan, insan duyularının ve olguların ötesini özelleştirerek bunları kendine özgü araçlarla inceleyen bir alandır (Ayaydın, 2016). Sanatsal ve bilimsel tüm etkinliklerin kökeninde; önceden var olan, sonradan oluşturulabilecek, gerekli olabilecek,

kaynak ve nesnelere ulaşabilme çabası vardır. Diğer önemli nokta ise tasarlama, araştırma, inceleme, sorgulama ve risk alma sürecidir (Artut, 2009). Bilimsel bilgi, gerçeğin bir parçasıyla, kanıtlamaya dayalı bir bağ kurmadır. Bu bağ kurulurken, gerçeğin niteliği, deney, gözlem, araştırma ve incelemeyle betimlemeye, açıklamaya ve yorumlamaya çalışılır. Bu tür bir bilgi zihinsel ve işlemsel süreçleri içeren bilimsel yöntem ile elde edilebilir. Bilimsel bilginin sanatsal bilgiden ayrılan önemli bir yönü, bilimsel bilginin doğruluk değeri yüksek olan, doğru olduğu şimdilik kanıtlanan ve belli koşullarda doğruluğu ya da yanlışlığı açıklanabilen önermeler olmasıdır (Sönmez, 1994'ten aktaran Artut, 2009).

Sanat ve bilim arasında sürekli bir etkileşim söz konusudur. Ersoy'a göre (2016a) sanat, bilimin ortaya koyduğu somut gerçeklerden ve olanaklardan yararlanmaktadır. Sanatçı, kendi gelişimi ile ilgili gerekli olan her şeyi - farkında olmaksızın - bilimden alır. Sanat, bilimsel araştırmaların ve gelişimlerin her adımını izlemektedir. Bilim dallarının çeşitlenmesine paralel olarak, sanat alanında konuları ve ifade gücünü geliştirmek için yaratımlar çoğalır ve yetkinleşir. Bununla birlikte, sanatçı bunları gerçekleştirirken bilim adına değil, sanat adına hareket ettiği için bilimi aklına bile getirmemektedir.

“Bilim de sanat da aynı gerçekleri kendi disiplinlerine uygun ifade biçimi ile dile getirirler (Ayaydın, 2016, s. 22)”. Hem sanatın hem de bilimin bazı tanımlarına göre, sanatsal faaliyetler bir ölçüde bilimseldir denebilir. Bilim terimi dünyanın deneysel (ampirik) yönünü ifade ettiği için bilim ve sanat arasında bir kesişim vardır (Barone ve Eisner, 2012). Sanat da bilim de insanın ortaya koyduğu ve yine insan için üretilmiş çalışmalardır. Doğa her ikisi için de gerçek bir kaynaktır. Bilimde dışsal doğa, sanatta içsel doğa daha önemlidir. Bilim dışsal doğayı bilgi objesi yaparken, sanat toplumsallaştırılmış doğayı yansıtır. Her ikisi de herhangi bir toplumun belli bir döneminin dünya görüşüne dayanır. Bilim dünyayı nesnel olarak açıklarken, sanat gerçekleri olduğu gibi değil, olması gerektiği şekilde idealize ederek tekrar yaratır. Bunu yaparken öznel bir bakış ile nesneleri ve olayları değerlendirir, doğayı bozar ve ona çeşitli müdahalelerde bulunur (Ersoy, 2016a).

Bilim insanları ve sanatçılar, yaptıkları bazı işlerde benzerlik gösterirler. Vibeke Sorensen (1989'dan aktaran Wilson, 2002, s. 19) sanatçıları tıpkı bilim insanları gibi “büyük miktarlardaki veriyi organize eden”, “olaylar ve görüntüler arasında alışılmadık ilişkiler bulan” ve “yaratıcı disiplinlerarası kişiler (creative interdisciplinarians)” olarak tanımlamakta ve şöyle devam etmektedir:

Sanatçılar... Bilginin bilinen sınırlarının ötesinde, tamamen orijinal ve yeni bir şey yaratan insanlar. Yeni yöntemler kullanarak veya icat ederek, alanları birleştiren ve sentezleyen yeni kullanımlar ve uygulamalar ortaya koyarlar. Sanatçılar teknolojilerin sınırlarını zorlayarak daha önce ulaşılamayan hedeflere ulaşırlar. Sanatçılar da bilim insanları da soyut semboller, çeşitli gerçekçi temsiller ve çalışma araçlarıyla çalışır. İki grup tarafından kullanılan dil bile birbirine benzerdir. Matematikle çalışan bilim adamları, özellikle iyi bir açıklama veya çözümü sıklıkla 'hoş (elegant)' tabiriyle tanımlarlar... Soyutlama ve estetik düşüncenin zihinsel köprüsü her iki grup için de esastır (1989'dan aktaran Wilson, 2002, s. 19).

Bilim insanları da sanatçılar da kuramı ve hayal gücünü kullanırlar. Bir bilim insanı bir şeyin nasıl çalıştığını anlamaya çalışırken hayal gücünü kullanmalı ve zihninde yeni örnekler ve sistemler yaratmalıdır. Bununla birlikte geleneksel bilimsel işler ile geleneksel sanatsal işler arasında pek çok örtüşen nokta vardır (Wilson, 2002). Sanat ve bilim alanlarının ayrışan ve benzeşen özellikleri Tablo 1.1'de gösterilmektedir.

Tablo.1.1. Sanat ve bilim arasındaki benzerlikler ve ayrılan noktalar (Wilson, 2002)

Sanat	Bilim
Estetik	Bilgi ve anlama
Duygular ve sezgiler	Mantık
Kendine özgü (idiosyncratic)	Kuralcı (normative)
Görsel veya sese dayalı iletişim	Anlatı metni ile iletişim
Çağrışımsal	Açıklayıcı
Geleneği bozma	Gelenek ve standartlara bağlı sistematik bir yapı
Sanat ve Bilim arasındaki benzerlikler	
İkisi de duyular yoluyla bilgi toplama amaçlı çevreyi dikkatlice gözlemlemeye önem verir.	
İkisi de yaratıcılığa önem verir.	
İkisi de var olan üzerinde değişiklik, yenilik yapmayı veya var olanı iyileştirmeyi ileri sürer.	
İkisi de dünyayı anlamak için soyut örnekler kullanır.	
İkisi de evrensel önemi olan işler yaratmayı hedefler.	

Schopenhauer'e göre sanat bir bilme etkinliğidir. Her bilme etkinliğinde olduğu gibi, sanatsal bilmede de iki özellik vardır. İlkinde bilinen şey üzerinde bir egemenlik kurmak -ya da bilinen şeye karşı hazırlıklı olmak- diğeri de, diğer bilinene karşı kendi

varlığını kanıtlamaktır. Bilim ve sanatın, her ikisinin de ortak yönü, önce bir şeye egemen olmak, sonra da egemen olmak istenen şey ve onun boyutları üzerine daha ileri bir düzeyde düşünebilmektir. Sanat ve bilim, bu ikiliyi sebep-sonuç ilişkisiymiş gibi, sürekli içinde barındırmak durumundadır. Bunlar olmadan sanat da bilim de düşünülemez (Erinç, 1998). Sanat pek çok alanda varlığını gösterdiği gibi hukukta, fizikte ve matematik bilimlerinde de yer almaktadır. Bazı sanat eserlerinde de bilimin varlığı söz konusudur. Sanat ve bilim arasındaki sınırlar esnek ve geçirgendir. Sanat ve sanatsal süreçler, insanların ürettiği hemen hemen her faaliyette, her yerde bulunur (Barone ve Eisner, 2012). Bilim soyutlamalarla kavramlar oluşturarak, bilimsel bilgi bütünlüğüne ulaşmak ister. Bilim insanının ortaya koyduğu somut gerçek izleyicinin kendi ruhundan kattıkları ile tamamlanır. Bilim ve sanat ortaya çıktığı toplumu yönlendirenlerin güzellik duygusu ve gereksinimlerine uygun olarak çalışmaktadır (Kavuran, 2003).

Sonuç olarak insan, gerçeği anlayıp kavramada sanattan ve bilimden, yani duygudan ve akıldan yararlanmaktadır. Sanat ve bilim birbirinden radikal biçimde ayrılmazlar, çünkü her ikisinin de kaynağı yaşamın kendisidir. İkisi de yaşamla ilgili sorunlardan, işlevlerden ve gereksinimlerden ortaya çıkar: Her ikisi de yaşam kavgası sonucu ortaya çıkan ürünlerdir (Gençaydın, 1995).

1.1.4. Sanat eğitimi bilimi

Yorumlayıcı anlayışın ortaya koyduğu bilginin örgütlenmesi ve sunulmasında tek ve en doğru biçimin olmadığı fikrinden yola çıkarak, fen bilimlerinin kavram ve yöntemleri yanında sosyal bilimlerde kendi doğasına özgü kavramlar ve araştırma yöntemleri bulmaya başlamıştır. Giderek artan bir biçimde sosyal bilim araştırmacıları nitel çalışmalara yönelmekte ve bu süreçte nesnellik kavramından çok bakış açısını öne çıkarmaktadırlar. Sosyal bilimlerdeki araştırmalarda çalışılan olay ve olgular kendi doğal ortamları içinde incelenmekte ve araştırmacı bu olay ve olguları detaylı bir şekilde, derinlemesine açıklamaya ve yorumlamaya çalışmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Sosyal bilimler kapsamındaki konuların doğası, araştırmacıları bakış açılarına odaklanmaya, olaylar arasındaki örüntüler üzerine düşünmeye yönlendirmektedir. Çünkü bu tip araştırmaların temelinde öznel ve değişken olan insan ve insan toplulukları yer almaktadır.

Eğitim bilimleri dolayısıyla sanat eğitimi sosyal bilimlerdeki bilim dallarından biridir. San (2003b) sanat eğitimi bilimini, yetişmekte olan bireyin yaratıcı

sanatsal eğitiminin sürekli olarak gelişim içinde bulunan bir sistem olarak ele alındığı bilim dalı şeklinde açıklamaktadır. “20. yüzyılın başından bu yana sanat eğitimi kavramı, kapsamsal ve genel anlamda, sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini ele alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır (San, 2003b, s. 17)”. Sanat eğitiminin amacı, “kişilik oluşmasında sanat eğitiminin yapıcı etkililiğini düzenlilikler içinde ortaya koymak, sanat eğitimbilim süreçlerinin içerik, örgütleme, yöntem ve öğretim bilgisel bakımdan biçimlendirilmesini bilimsel olarak çözmek ve böylece sanat eğitiminin etkililiğini artırmaktır (San, 2006, s. 8)”. “Sanatı anlamak, sanatsal etkinliklerde bulunmak, sanata ilgi duymak her birey için bir gereksinimdir. Sanat gerçek dünyayı anlamanın, anlamlandırmanın, yorumlamanın bir yoludur (Artut, 2009, s. 103)”.

Sanat bir disiplindir. Yapısı diğer bilim dallarından farklı olsa da sanat, yine de araştırma yapmak, sorun çözmek, yargıya varmak gibi konularda kendine özgü yöntemleri olan bir alandır. Sanat eğitimi öğretim programlarında sağlam kuramsal bir temele dayandırılmalıdır. Bu da ancak bilimsel yaklaşımlar ile sağlanabilir. Bilimsel gerekçelere dayandırılan sanat eğitimi kuramının eğitsel süreçlere yansıyan uygulaması Disiplin Odaklı Sanat Eğitimidir. Bununla birlikte Howard Gardner’ın çoklu zeka kuramı, sanat eğitiminin bilimsel bir temele dayandırılmasında, alanın öğretme-öğrenme süreçleri içeren bir ders konumuna gelmesinde oldukça etkili olmuştur (Kırıçoğlu, 2009).

Sanat eğitiminde kuramsal ve uygulamalı süreçler bir arada yürütülmelidir. Her bireyin yaratıcı bir yetiye sahip olduğu düşünülerek, öğretim programları yalnızca beceri ve ustalık amaçlanarak planlanmamalı, programların birey merkezli olarak geliştirilmesine olanak sağlanmalıdır. Bir sanat öğretimi modeli olarak teori-kuram (estetik, sanat tarihi, eleştiri) ve uygulama asla birbirinden bağımsız olarak düşünülmemelidir. Çünkü sanat öğretiminin temelinde verilecek olan kuramsal temel bilgi ve teknikler, buna bağlı olarak gerçekleşebilecek deneysel çabalar sanatsal öğrenmenin ve sanatı anlamının kalıcılığına olanak sağlayacaktır (Artut, 2009). Dört alana (estetik, sanat tarihi, sanat eleştiri ve uygulama) bağlı olarak hazırlanan sanat eğitimi içeriği, sanatın kendi değerlerinin öğretilmesinin amaçlandığı geçmiş dönemlerden sonra genişlemiş ve görsel kültür ya da disiplinlerarasılık gibi farklı konuların da içeriğe katılması yönünde çabalar zaman içinde artmıştır (Onan, 2017).

1.1.5. Sanat eğitiminde araştırma

Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi alanında bilimsel araştırmaların yapılması çok eski tarihlere dayanmamaktadır. Öğretmen yetiştirme görevi üniversitelere 1982 tarihli Yükseköğretim Kurulu yasası ile verilmiş olup sonrasında öğretmen yetiştirme programlarında meydana gelen yapısal değişiklikler, görsel sanatlar eğitimine de yansımıştır. Bu durum görsel sanatlar eğitimi alanında yapılacak akademik araştırmaların da önünü açmıştır (Özsoy, 2003’ten aktaran Aykut, 2004). “Bir yandan sanatı ussal alanla ilişkilendirerek sanat eğitimini bilimsel bir temele oturtma arayışları, öteki yandan yine sanat eğitimini öğretim dışı bir boş zaman uğraşı olmaktan kurtarma girişimleri bu alandaki araştırmalara hız kazandırmıştır (Kırıçoğlu, 2009, s. 14)”. Özellikle görsel sanatlar eğitimi alanında bilimsel anlamda yapılan araştırmaların, eğitim faaliyetlerinin yayımlanması ve sunulması 1997-1998 sonrasında Yükseköğretim Kurulunun yeniden yapılandırılması döneminden sonraki tarihlerde gerçekleşmiştir. Bu çalışmalar genellikle öğretim yöntemleri ve teknikleri, öğretim programlarının incelenmesi, sınıf içi etkinlikler gibi genel eğitim konularında tespit edilen problemlere ilişkindir. Bu araştırmalar ile eğitim bilimleri alanında yapılan araştırmaların genel olarak araştırma yöntemleri açısından paralellik gösterdiği söylenebilir. Ancak bazı durumlarda görsel sanatlar eğitimi alanında yapılmış çalışmaların (örneğin sanat eleştirisi yöntemleri gibi spesifik konular) bilimsel niteliği yetersiz kalmıştır. Bu tür araştırmalar genellikle tarama ya da değerlendirme bulgularını içermektedir. Sanat eğitiminin alan bilgisi kapsamına giren sanat eleştirisi ve estetik konularında yapılan tarama çalışmalarında genellikle spesifik konular ele alınmaktadır (Aykut, 2004). Sanat eğitimi alanındaki araştırmaların çeşitlendirilememesi ile ilgili, araştırma probleminin belirlenmesinde sanatı nicel bağlama yerleştirememen yarattığı durumun da etkisi vardır. Bu alandaki çalışmaların çeşitlendirilmesi ancak sanatın doğasına ve sanat öğretiminin niteliğine uygun araştırma yaklaşımlarının ve yöntemlerinin uygulanması ile gerçekleştirilebilir (Mamur, 2012)

Kırıçoğlu’na göre (2009) doğrudan sanat ve sanat eğitimi alanındaki araştırmaların tarihinin çok eskilere dayanmamasının nedenlerinden biri sanatın yapılanmasının bilimden farklı olması yani sanatın doğası ile ilgilidir. Sanatta her olgu, her eylem farklı kişilerde, farklı ortamlarda, farklı tepkilere yol açmaktadır. Sanatsal bir araştırmada sonuç kadar sürecin de önemli oluşu bu alanda yapılacak araştırmaların farklılığını ortaya koyar. Bu yüzden sanat ve sanat eğitimi alanındaki araştırmalar çoğunlukla, eğitimbilimleri kapsamındaki kimi nicel araştırmalar dışında, alışılmış bilimsel yaklaşım ve yöntemlerle

bağdaşamamıştır. Diğer bir neden ise sanatın uygulama ağırlıklı olması ile ilişkilidir. Sanata bireysel ve yorumsal bir bakış açısıyla bakma durumu, araştırmacının olgulara bu pencereden bakmasını zorunlu kılmaktadır.

Görsel sanatlar eğitimi alanının sanatın doğasından ve öğretiminden getirdiği nitel ağırlığı dolayısıyla bu alanda yapılacak araştırmalarda nitel yöntemlerin etkisi daha fazla olmaktadır. Elde edilen verilerin sanat eğitim ve öğretiminin kalitesine ve onu irdeleyerek geliştirmeye yönelik olmasını sağlamak ancak bu tür araştırmalarla mümkün olmaktadır (Özsoy, 2005, s. 220).

Özetle, Türkiye'nin görsel sanatlar eğitimi alanındaki problemlerini tespit edebilecek, çözüm önerileri getirebilecek, tartışabilecek ve deneyimlerini aktarabilecek görsel sanat öğretmenlerine ihtiyacı vardır. Dolayısıyla görsel sanatlar öğretmenlerine araştırmacı bir tavır kazandırabilmek bu alan için bir gerekliliktir (Aykut, 2004).

1.1.6. Sanat eğitiminde araştırma yöntemleri dersi

Türkiye'de eğitim fakülteleri güzel sanatlar eğitimi bölümlerinin resim-iş eğitimi anabilim dalı öğretim programında 2. sınıfın bahar döneminde yer alan Eğitimde Araştırma Yöntemleri dersi 2018-2019 öğretim yılında uygulanmaya başlayan yeni öğretim programı ile birlikte zorunlu ders olarak programda yer almaktadır. 2018 yılında gerçekleşen bu değişiklikten önce 2006-2007 öğretim yılında uygulanmaya başlayan programda Eğitimde Araştırma Yöntemleri dersi Bilimsel Araştırma Yöntemleri adı altında zorunlu ders olarak ve 3. sınıf güz döneminde okutulmaktaydı. Genel anlamda sanat ya da resim öğretmeni yetiştiren kurumların geçmişten günümüze uyguladıkları programlar incelendiğinde Bilimsel Araştırma Yöntemleri veya benzer içerikli bir dersin, 2006-2007 eğitim-öğretim yılı öncesinde yakın bir tarihte programda yer almadığı görülmektedir.

Ülkemizde resim öğretmeni yetiştiren kurumların tarihsel süreci incelendiğinde, resim öğretmeni yetiştiren ilk kurumun Orta Muallim Mektebi olduğunu belirtmek gerekir. Orta Muallim Mektebi 22 Mart 1926 yılında öğretmen okulu olarak kurulmuştur. 789 sayılı Maarif Teşkilatına Dair Kanunu'na göre Orta Muallim Mektebi'nin amacı ortaokullarla ilköğretmen okullarına branş öğretmenleri, ilköğretime müfettiş ve ilköğretmen okullarında açılan uygulama okullarına müdür yetiştirmektir. Ancak, okulun işlevi zamanla genişlemiştir. Bunun nedeni, Türkiye okul sistemindeki yapı değişiklikleri ile eğitim hizmetlerinin yeni personele, eğitimbilimsel bilgi ve deneyeime duyduğu gereksinimdir. Mektebin 1932-1933 ders yılında müfredat programları ve teşkilatı

genişletilmiş ve resim-iş şubesi aılımtır. O dönemde resim-iş şubesinin okuma süresi üç yıldır. İlk zamanlarda şube, “Resim” ve “İş” olarak iki şubeye ayrılmıştır. Fakat sonra bu kısımlar birleştirilerek mezunlar, ğretmen okullarında iş ve resim ğretmenliği, ortaokullarda resim ğretmenliği yapacak şekilde yetiştirilmeye başlanmıştır. Mektep, ilk mezunlarını 1934-1935 ders yılında vermiştir (Altunya, 2006). 1932 tarihli yönetmelikle mektebin adı “Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü” olmuştur.

Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitünün resim-iş şubesi açıldığı tarihten günümüze okutulan ğretim programları incelenmiş, programda araştırma yöntemleri veya benzer içerikli bir dersin yer almadığı görülmüştür. Fakat mevcut derslerin içeriklerinde “tetkik” ifadesinin sıklıkla tekrarlandığı dikkati çekmiştir. rnek olarak 1934 yılı İş ve Resim şubesi Müfredat Programı içinde yer alan İş ve Sanat Ruhiyatı ve İş Terbiyesi Tarihi (2. Sınıf) dersi içeriğinde yer alan “Tecrübe, tetkik, öğrenme, yorgunluk hadisesinin ve iş yapma kudretinin tetkiki (Altunya, 2006, s. 525)” ifadesi verilebilir

Buna göre, ğretim programları incelendiğinde resim-iş bölümü ders konularının araştırmaya dayalı, araştırma anlayışıyla i içe olduğu anlaşılmaktadır. Resim-iş bölümü kuruluşunda iki önemli özellik göstermektedir. Bölümün birinci özelliği, sanat ve iş eğitiminden bir sentez oluşturmasıdır. İkincisi, bölümün sadece bir sanat eğitimi bölümü değil, aynı zamanda alternatif bir eğitim (pedagoji) bölümü özelliği göstermesidir (Altunya, 2006). Bu durumu bölümün ilk mezunu ve eski ğretmeni Recep Cengizkan, 1945 yılında yazdığı bir yazıda “iş-resim şubesi dersleriyle Eğitbilim (Pedagoji) dersleri arasında sıkı bir ayrılmazlık ve uyarlılık vardır. Bu şubede de İş Eğitimi, Ruhbilim, ğretmen Metodu gibi meslek dersleri okutulmaktadır (Altunya, 2006, s. 564)” şeklinde dile getirmiştir.

Ayrıca, Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü’nden mezun olma aşamasındaki her ğrenci bölümlerini bitirirken bir tez çalışması yapmıştır. 1931 programında enstitünün bütün bölümlerini bitirirken yapılacak tez alışmaları, “Travay (Deneme)” adı altında yer almıştır. Bazı bölümler bu geleneği zamanla terk ettiği halde eğitim ve resim-iş bölümleri sonuna kadar götürmüşlerdir. Tez yazmaya yönlendirme, daha giriş sınavları ile başlamıştır. Bölümün hem mezun, hem öğretmenlerinden biri olan İsmail Gümüş’n vermiş oluğu bilgiler bu konuyu desteklemektedir:

Öğrenci daha 1. sınıfta, az ya da çok seçenekli tez konularını içeren listesini bölüm öğretmenler kuruluna sunar. Öğretmenler kurulu, danışman ğretmen aracılığı ile önerilen

liste üzerinde titizlikle durur, bu önerilerin üç yılda bitirilip bitirilemeyeceğini tartışır, öğrenciler bu bilgiler ışığında birinde karar kılar. Seçilen konu tarihi bir kalıntı (Efes, Bergama, Asos vb.) incelemesi olabileceği gibi, geleneksel el sanatlarından (çinicilik, çömlekçilik, kilimcilik, halıcılık gibi) biri de olabilir. Sonuçta seçilen bu tez konusu üç yıl gibi bir zaman içinde yapılan plana göre araştırılır, belgelenir, fotoğraflanır, dekoratif yazı türlerinden biri seçilerek çini mürekkebi ile yazıları (metni) yazılır, fotoğrafla pikaj yapılarak ciltlenir. Ciltleme, yazma, kapak gibi ayrıntıların tümü üç yıl içinde tamamlanır; mezuniyet sınavından önce bölüm başkanlığına sunulur. Taş baskısı ya da elyazması prototip kitap gibidir bu tez. Tezi başarıyla bitirmek, bitirme sınavına girme hakkı kazandırır (Altunya, 2006, s. 586).

Görüldüğü üzere, Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü'nde araştırma yöntemleri ya da eş değerde bir ders öğretim programında yer almasa da öğrenim süresi boyunca gerçekleştirilmesi zorunlu olan bu tez çalışmaları sayesinde, eğitimin bilimsel araştırmalarla birlikte yürüdüğü anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, her öğrencinin eğitim süreci sonunda bilimsel bir araştırma yapma deneyimi kazandığı açıkça görülmektedir.

Sanat eğitimcisi yetiştiren kurumların öğretim programları, toplumların kültür ve sanat politikalarını yansıtmalıdır. Bu politikalar, bireylere sanatsal kimlik kazandırmanın yanında, sanatsal kirlenmenin de önüne geçmeli, kültür üretimine olanak sağlamalıdır. Ülkemizde uygulanan sanat eğitimi programları, Gazi Orta Muallim Mektebinden bu yana genellikle dış kaynaklı olmakla birlikte toplum ve hedef kitle analizi yapılmadan hazırlanmıştır. Programlarda çok sık aralıklarla değişikliklere gidilmesi ve amaçların gerçekleşme oranının düşük olması bunun önemli bir kanıtıdır (Ünver, 2011).

Eğitim fakültelerinde gerçekleştirilen yeniden yapılanma çalışması kapsamında, 1998-1999 akademik yılından itibaren öğretmen yetiştiren programlardaki alan öğretimi derslerine ve okullarda uygulama çalışmalarına verilen önem artırılmıştır. Bu gelişmeleri desteklemek amacıyla 1998'de Yükseköğretim Kurulu ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Fakülte-Okul işbirliği sistemi oluşturulmuştur (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 1999). Yükseköğretim Yürütme Kurulu'nun 04.01.1997 tarih ve 97.39.2761 sayılı kararı ile eğitim fakültelerinde başlatılan yeniden yapılanma çerçevesinde 1998-1999 eğitim-öğretim yılından itibaren yeniden düzenlenen öğretmen yetiştirme programları uygulanmaya başlamıştır. Aslında uygulamaya konan program çalışmaları 1994-1998 yılları arasında yabancı uzmanların etkin katılım ve belirleyiciliği ile YÖK, Milli Eğitim Bakanlığı ve Dünya Bankası işbirliğinde oluşturulmuştur. 1998 yılında uygulamaya giren programın oluşturulmasının nedeni, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarının yapılanması ile öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerindeki

yapılanmanın uyum içinde olmamasıdır (Ünver, 2011). YÖK bu aşamada katılımcı bir yaklaşım benimseyerek öğretim elemanlarından yapılanmaya yönelik öneriler almış, üniversitelerden seçilen bir grup bilim insanını Amerika ve İngiltere’ye yerinde inceleme ve gözlemler yapmak için göndermiştir. Böylece eğitim fakültelerinin lisans programının taleplere yönelik biçimlendirilmesi sağlanmıştır (Tomakin, 2007). YÖK, Milli Eğitim Bakanlığı ve Dünya Bankası işbirliğinde oluşturulmuş 1998-1999 öğretim yılı ile birlikte uygulanmaya başlayan resim-iş eğitimi öğretim programı Tablo 1.2’de gösterilmektedir.

Tablo 1.2. 1998-1999 eğitim-öğretim yılı resim-iş eğitimi yeni yapılanma lisans programı

I. Yarıyıl				II. Yarıyıl			
Dersin adı	T	U	K	Dersin adı	T	U	K
Desen	2	2	3	Temel Tasarım II	2	4	4
Temel Tasarım I	2	4	4	Yazı	1	2	2
Perspektif	1	2	2	Türk Sanatı Tarihi	3	0	3
Sanat Tarihine Giriş	2	0	0	Batı Sanatı Tarihi	3	0	3
Yabancı Dil I	3	0	3	Yabancı Dil II	3	0	3
Türkçe I: Yazılı Anlatım	2	0	2	Türkçe II: Sözlü Anlatım	2	0	2
Atatürk İlk. ve İnk. Tarihi I	2	0	0	Atatürk İlk.ve İnk. Tarihi II	2	0	2
Öğretmenlik Mesleğine Giriş	3	0	3	Okul Deneyimi I	1	4	3
III. Yarıyıl				IV. Yarıyıl			
Dersin adı	T	U	K	Dersin adı	T	U	K
Anasanat Atölye I	2	4	4	Anasanat Atölye II	2	4	4
Seçmeli Sanat Atölye I	2	2	3	Seçmeli Sanat Atölye II	2	2	3
Çağdaş Dünya Sanatı	3	0	3	Çağdaş Türk Sanatı	2	0	2
Gelişim ve Öğrenme	3	0	3	Bilgisayar	2	2	3
Nutuk	2	0	2	Öğretimde Plan. ve Değerlen.	3	2	4
Seçmeli I	2	0	2	Seçmeli II	3	0	3
V. Yarıyıl				VI. Yarıyıl			
Dersin adı	T	U	K	Dersin adı	T	U	K
Anasanat Atölye III	2	4	4	Anasanat Atölye IV	2	4	4
Seçmeli Sanat Atölye III	2	2	3	Seçmeli Sanat Atölye IV	2	2	3
İnsanın Sanatsal Gelişimi	2	0	2	Sanat Öğretiminde Uyg. I	2	2	3
Estetik	3	0	3	Sanat Eleştirisi	3	0	3
Müze Eğit. ve Uygulamaları	2	2	3	Sınıf Yönetimi	2	2	3
Öğretim Tek. ve Mater. Geliş.	2	2	3	Özel Öğretim Yöntemleri I	2	2	3
VII. Yarıyıl				VIII. Yarıyıl			
Dersin adı	T	U	K	Dersin adı	T	U	K
Anasanat Atölye V	2	4	4	Anasanat Atölye V	2	4	4
Seçmeli Sanat Atölye V	2	2	3	Seçmeli Sanat Atölye VI	2	2	3
Sanat Öğretiminde Uyg. I	2	2	2	Rehberlik	3	0	3
Sanat Öğretimi Deneyimi	0	4	2	Öğretmenlik Uygulaması	2	6	5
Okul Deneyimi II	1	4	3				
Özel Öğretim Yöntemleri II	2	2	3				

Resim-iş eğitimi programındaki 2006-2007 yılında gerçekleştirilen değişiklik ile ilgili “değişim değil, güncelleme yapılmıştır ifadesi kullanılmaktadır (Ünver, 2011, s. 89)”. Bu güncelleme ile programdan yedi adet ders çıkartılmış, programa dokuz adet yeni ders eklenmiş ve 12 adet dersin dönemi değiştirilmiştir. Okul Deneyimi dersi tek

dönemlik, Desen ve Bilgisayar dersleri de iki dönemlik dersler olmuştur. Bununla birlikte bazı derslerin adlarında ve ders saatlerinde de değişiklikler olmuştur. 2006-2007 yılı itibarıyla okutulmaya başlanan resim-iş eğitimi öğretim programına eklenen dersler Eğitim Psikolojisi, Öğretim İlke ve Yöntemleri, Sanat Felsefesi, Çağdaş Sanat, Topluma Hizmet Uygulamaları, Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, Özel Eğitim, Türk Eğitim Tarihi ve Bilimsel Araştırma Yöntemleri şeklindedir.

Tablo 1.3. 2006-2007 eğitim-öğretim yılında yürürlüğe giren resim-iş eğitimi lisans programı

I. Yarıyıl				II. Yarıyıl			
Dersin adı	T	U	K	Dersin adı	T	U	K
Atatürk İlke. ve Devrim Tarihi I	2	0	2	Atatürk İlk. ve Devrim Tar. II	2	0	2
Eğitim Bilimine Giriş	3	0	3	Eğitim Psikolojisi	3	0	3
Desen I	2	2	3	Temel Tasarım II	4	4	6
Temel Tasarım I	4	4	6	Desen II	2	2	3
Perspektif	1	2	2	Sanat Tarihine Giriş	2	0	2
Türkçe I: Yazılı Anlatım	2	0	2	Türkçe II: Sözlü Anlatım	2	0	2
Yabancı Dil I	3	0	3	Yabancı Dil II	3	0	3
III. Yarıyıl				IV. Yarıyıl			
Dersin adı	T	U	K	Dersin adı	T	U	K
Nutuk	2	0	2	Bilgisayar II	2	2	3
Bilgisayar I	2	2	3	Öğretim Teknol. ve Mat. Tas.	2	2	3
Öğretim İlke ve Yöntemleri	3	0	3	Anasanat Atölye II	2	4	4
Anasanat Atölye I	2	4	4	Seçmeli Sanat Atölye II	2	2	3
Seçmeli Sanat Atölye I	2	2	3	Çocuğun Sanatsal Gelişimi	2	0	2
Yazı	1	2	2	Sanat Felsefesi	2	0	2
Batı Sanatı Tarihi	3	0	3				
Seçmeli I	2	0	2				
V. Yarıyıl				VI. Yarıyıl			
Dersin adı	T	U	K	Dersin adı	T	U	K
Anasanat Atölye III	2	4	4	Anasanat Atölye IV	2	4	4
Seçmeli Sanat Atölye III	2	2	3	Seçmeli Sanat Atölye IV	2	2	3
Bilimsel Araştırma Yöntemleri	2	0	2	Özel Öğretim Yöntemleri II	2	2	3
Türk Sanatı Tarihi	3	0	3	Sanat Eleştirisi	2	0	3
Sınıf Yönetimi	2	0	2	Çağdaş Sanat	3	0	4
Özel Öğretim Yöntemleri I	2	2	3	Türk Eğitim Tarihi	2	0	3
				Ölçme ve Değerlendirme	3	0	4
VII. Yarıyıl				VIII. Yarıyıl			
Dersin adı	T	U	K	Dersin adı	T	U	K
Anasanat Atölye V	4	4	6	Anasanat Atölye VI	4	4	6
Seçmeli Sanat Atölye V	2	2	3	Seçmeli Sanat Atölye VI	2	2	3
Müze Eğitimi ve Uygulamaları	2	2	3	Özel Eğitim	2	0	2
Topluma Hizmet Uygulamaları	1	2	2	Türk Eğitim Sis. ve Okul Yön.	2	0	2
Rehberlik	3	0	3	Öğretmenlik Uygulaması	2	6	5
Okul Deneyimi	1	4	3				

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi, 2006-2007 yılında yapılan değişiklik ile programa eklenmiş derslerden biridir. Ders, öğretim programının 5. yarıyıl, güz döneminde yer almaktadır. İki teorik ders saati şeklinde uygulanan iki kredilik bir derstir. Bu dersin Yükseköğretim Kurulu'ndan ulaşılan ders içeriği ise şöyledir:

Bilimsel Araştırma Yöntemleri (2-0-2): Bilim ve temel kavramlar (olgu, bilgi, mutlak, doğru, yanlış, evrensel bilgi vb.), bilim tarihine ilişkin temel bilgiler, bilimsel araştırmanın yapısı, bilimsel yöntemler ve bu yöntemlere ilişkin farklı görüşler, problem, araştırma modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve veri toplama yöntemleri (nicel ve nitel veri toplama teknikleri), verilerin kaydedilmesi, analizi, yorumlanması ve raporlaştırılması (YÖK, 2012)”.

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin Yükseköğretim Kurulu’ndan ulaşılan ders içerikleri incelendiğinde, içeriğin sanat ve sanat eğitimiyle ilişkilendirilmesi gerektiğine dair bir ifadeye rastlanmamaktadır.

Yükseköğretim Kurulunun son olarak 2018 yılında gerçekleştirdiği son değişiklik ile 2018-2019 öğretim yılı itibarıyla yeni bir öğretim programı kullanılmaya başlanmıştır (Bk. Tablo 1.4). “Eğitim/eğitim bilimleri fakültelerinin bölüm ve anabilim dalı yönünden yeniden yapılandırılması ve lisans programlarının güncellenmesi, eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirme alanındaki çağcıl gelişmeler yanında toplumsal ihtiyaç ve talepler dikkate alındığında bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır (İlhan, 2016, s. 11)”. Son güncellenen öğretim programında dersler Meslek Bilgisi (MB), Genel Kültür (GK) ve Alan Eğitimi (AE) şeklinde gruplandırılarak gösterilmiştir. Program genel olarak incelendiğinde daha önceki öğretim programı değişikliklerinde olduğu gibi bu programa da yeni dersler eklenmiş, bazı ders adlarında ve içeriklerinde değişiklikler, güncellemeler olmuştur, bazı derslerin dönemi değiştirilmiştir. Programa yeni eklenen dersler arasında eğitim bilimleri alanından olan Meslek Bilgisi grubundan iki adet ders görülmektedir. Bunlar Eğitim Felsefesi ve Eğitim Sosyolojisi’dir. Programda yeni olan diğer dersler Alan Eğitimi grubundan Görsel Sanatlar Öğrenme ve Öğretim Yaklaşımları ve Görsel Sanatlar Öğretim Programları’dır. Önceki öğretim programında iki dönemlik olan Bilgisayar dersi yeni programda tek dönemlik olan Bilişim Teknolojileri dersi olmuştur. Bununla birlikte dokuz adet dersin dönemi değişmiş olup, önceki programda yer alan Yazı, Sanat Felsefesi ve Sanat Eleştirisi dersleri yeni programda Alan Eğitimi seçmeli dersler arasında yer almıştır. Tüm bu değişikliklerle birlikte genel olarak dikkat çeken durum toplamda alınması gereken ders adedinin arttırılmış olduğu, bununla birlikte özellikle uygulamaya dayalı olan derslerin ders saatlerinde azalmaya gidildiği, dört yıl süresince alınacak seçmeli derslerin sayısının arttırıldığı ve birinci sınıf hariç olmak üzere altı döneme dağıtıldığı görülmektedir. Ülger’in (2018) yeni program ile ilgili incelemesine göre, programdaki özellikle uygulamaya dayalı derslerin ders saatlerinin azalması ile ilgili, bu durumun, öğrencilerin yaratıcı düşünme gelişimine, bir önceki programa kıyasla, anlamlı bir katkı sağlama konusunda yetersiz kalacağı öngörülmektedir.

Tablo 1.4. 2018-2019 eğitim-öğretim yılında yürürlüğe resim-iş öğretmenliği lisans programı

I. Yarıyıl				II. Yarıyıl			
Dersin adı	T	U	K	Dersin adı	T	U	K
MB Eğitim Giriş	2	0	2	MB Eğitim Psikolojisi	2	0	2
MB Eğitim Felsefesi	2	0	2	MB Eğitim Sosyolojisi	2	0	2
GK Atatürk İlk. ve İnkılap Tar.	2	0	2	GK Atatürk İlk. ve İnkılap Tar.	2	0	2
GK Yabancı Dil 1	2	0	2	GK Yabancı Dil 1	2	0	2
GK Türk Dili 1	3	0	3	GK Türk Dili 1	3	0	3
GK Bilişim Teknolojileri	3	0	3	AE Temel Tasarım 2	2	4	4
AE Temel Tasarım 1	2	4	4	AE Desen 2	1	2	2
AE Desen 1	1	2	2	AE Perspektif	2	0	2
				AE Sanat Tarihine Giriş	2	0	2
III. Yarıyıl				IV. Yarıyıl			
Dersin adı	T	U	K	Dersin adı	T	U	K
MB Öğretim Teknolojileri	2	0	2	MB Türk Eğitim Tarihi	2	0	2
MB Öğretim İlke ve Yöntemleri	2	0	2	MB Eğitimde Araştırma Yöntemleri	2	0	2
MB Seçmeli 1	2	0	2	MB Seçmeli 2	2	0	2
GK Seçmeli 1	2	0	2	GK Seçmeli 2	2	0	2
AE Seçmeli 1	2	0	2	AE Seçmeli 2	2	0	2
AE Görsel San. Öğrenme ve Öğretme Yaklaşımları	2	0	2	AE Görsel Sanatlar Öğretim Programları	2	0	2
AE Anasanat Atölye 1	1	4	3	AE Anasanat Atölye 1	1	4	3
AE Seçmeli Sanat Atölye 1	1	2	2	AE Seçmeli Sanat Atölye 1	1	2	2
AE Batı Sanatı Tarihi	2	0	2	AE Çocuğun Sanatsal Gelişimi	2	0	2
V. Yarıyıl				VI. Yarıyıl			
Dersin adı	T	U	K	Dersin adı	T	U	K
MB Sınıf Yönetimi	2	0	2	MB Eğitimde Ölçme ve Değer.	2	0	2
MB Eğitimde Ahlak ve Etik	2	0	2	MB Türk Eğit. Sis. ve Okul Yön.	2	0	2
MB Seçmeli 3	2	0	2	MB Seçmeli 4	2	0	2
GK Seçmeli 3	2	0	2	AE Seçmeli 4	2	0	2
AE Seçmeli 3	2	0	2	AE Anasanat Atölye 4	1	4	3
AE Anasanat Atölye 3	1	4	3	AE Seçmeli Sanat Atölye 4	1	2	2
AE Seçmeli Sanat Atölye 3	1	2	2	AE Müze Eğitimi	2	0	2
AE Türk Sanatı Tarihi	2	0	2	AE Görsel Sanatlar Öğretimi 2	3	0	3
AE Görsel Sanatlar Öğretimi 1	3	0	3	AE Çağdaş Sanat	2	0	2
VII. Yarıyıl				VIII. Yarıyıl			
Dersin adı	T	U	K	Dersin adı	T	U	K
MB Öğretmenlik Uygulaması 1	2	6	5	MB Öğretmenlik Uygulaması 2	2	6	5
MB Özel Eğit. ve Kaynaştırma	2	0	2	MB Okullarda Rehberlik	2	0	2
MB Seçmeli 5	2	0	2	MB Seçmeli 6	2	0	2
GK Seçmeli 4	2	0	2	GK Topluma Hizmet Uygulama.	1	2	2
AE Seçmeli 5	2	0	2	AE Seçmeli 6	2	0	2
AE Anasanat Atölye 5	1	4	3	AE Anasanat Atölye 6	1	4	3
AE Seçmeli Sanat Atölye 5	1	2	2	AE Seçmeli Sanat Atölye 6	1	2	2

2006-2007 resim-iş eğitimi öğretim programında Bilimsel Araştırma Yöntemleri adıyla yer alan ders, öğretim programındaki son güncelleme ile Eğitimde Araştırma Yöntemleri adını almış olduğu, 3. sınıf güz döneminden 2. sınıf bahar dönemine alındığı ve dersin içeriğinin önceki programa göre güncellenip geliştirildiği görülmektedir. Buna rağmen içeriğin sanat ve sanat eğitimiyle ilişkilendirilmesi gerektiğine ilişkin bir ifadeye

yine rastlanmamıştır. Eğitimde Araştırma Yöntemleri dersinin Yükseköğretim Kurulu’ndan ulaşılan ders içeriği aşağıdaki gibidir:

Meslek Bilgisi – Eğitimde Araştırma Yöntemleri: Araştırma yöntemleriyle ilgili temel kavramlar ve ilkeler; araştırma süreci (sorunu fark etme, problemi ve örnekleme belirleme, veri toplama ve analizi, sonuçları yorumlama); veri toplama araçlarının genel özellikleri; verilerin analizi ve değerlendirilmesi; makale, tez ve veri tabanlarına erişim; araştırma modelleri ve türleri; bilimsel araştırmalarda temel paradigmlar; nicel ve nitel araştırma desenleri; nitel araştırmada örnekleme, veri toplama, verilerin analizi; nitel araştırmada geçerlik ve güvenirlik; makale ya da tez inceleme, değerlendirme ve sunma; araştırma ilkelerine ve etiğine uygun araştırma raporu hazırlama; eğitimde aksiyon (eylem) araştırması (YÖK, 2020).

Eğitimde Araştırma Yöntemleri ders içeriğinin önceki programa kıyasla daha çok detaylandırıldığı, nitel araştırmaya ve süreçlerine özellikle yer verildiği, bilimsel araştırmalara erişim, etik konularının dâhil edildiği ve eylem araştırmasının ayrıca ifade edildiği; önceki programdaki bilim ile ilgili birkaç ifadenin yerine (Bilim ve temel kavramlar [olgu, bilgi, mutlak, doğru, yanlış, evrensel bilgi vb.], bilim tarihine ilişkin temel bilgiler, bilimsel araştırmanın yapısı, bilimsel yöntemler ve bu yöntemlere ilişkin farklı görüşler) “Araştırma yöntemleriyle ilgili temel kavramlar ve ilkeler” şeklinde bir ifadeye yer verildiği görülmektedir.

Ülkemizde sanat eğitiminin dünden bugüne gelişimi içerisinde öğretim programlarında araştırma yöntemlerine dair gerçekleştirilmiş adımlar ve dersler göz önüne alındığında sanat ile bu dersin konularını birleştirme adına bir içerik veya açıklama ile karşılaşmadığı görülmüştür. 2006-2007 öğretim yılı itibariyle ilk kez araştırma yöntemleriyle ilgili bir dersin resim-iş eğitimi öğretim programına girmesi geç de olsa oldukça önemli bir durumdur. Bu gelişmeleri takip eden bir sonraki adımın, içeriğinde sanat ve sanat eğitiminin bilim ile harmanlandığı, bu alanlardan örneklerle zenginleştirilmiş bir araştırma yöntemleri dersi olması beklenmektedir.

1.1.7. Sanat eğitimi alanında gerçekleştirilmiş lisansüstü tezlerin araştırma yaklaşımları bağlamında incelenmesi

Üniversiteler, bilimin gelişmesini, bilimsel çalışmaların üretilmesini destekleyen ve sağlayan kurumlardır. Bilgi üretmek, ürettiği bilgiyi toplumla paylaşmak ve ona ışık tutarak gelecek nesillere yön vermek üniversitelerin en önemli işlevlerindendir. Bu kapsamda bilimin, dolayısıyla toplumun gelişmesi, yapılan bilimsel araştırmaların

niteliğine bağlıdır. Üniversitelerdeki lisansüstü eğitim çalışmaları ve bu çalışmaların nitelikleri bu anlamda büyük önem taşımaktadır.

Bu bölümde sanat eğitimi alanında yapılmış olan yüksek lisans ve doktora tezlerinin araştırma yaklaşımları ve modelleri (desenleri) incelenmiştir. Resim-İş Eğitimi bölümlerindeki Bilimsel Araştırma Yöntemleri² dersinin sanat eğitimiyle nasıl ilişkilendirildiğinin ve bu sürece dair önerilerin anlaşılmasına çalışıldığı bu araştırma kapsamında yapılan bu inceleme ile sanat eğitimcilerinin daha çok hangi araştırma yaklaşımlarına eğilim gösterdiği, araştırmalarını hangi modeller (desenler) çerçevesinde biçimlendirdiği belirlenmeye çalışılmıştır. Sanat eğitimi alanlarında yapılan lisansüstü tezlerin bu alandaki Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin konularına bir nevi ders materyali teşkil ettiği düşünüldüğünde, bu incelemede ortaya çıkan verilerin ilgili alanyazına ışık tutacağı ve ders süreçlerine yardımcı düşünülmektedir. Alanyazında sanat eğitimi alanında yapılmış tezlerin farklı bağlamlarda ele alınarak incelendiği pek çok araştırma ve teze rastlanmıştır. Bu araştırmalar müzik eğitimi ile birlikte ya da yalnızca resim-iş eğitimi çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Tezlerin yazıldığı üniversiteler, tez konuları, veri toplama araçları, çalışma grupları, analiz vb. farklı bağlamlarda incelenmiş olan alanyazına katkı sağlayan pek çok çalışma gerçekleştirilmiştir.

Sanat eğitimi alanında araştırma problemleri belirleyen yazarların araştırmalarında hangi yaklaşımları ele aldıklarını, araştırma süreçlerini hangi modeller çerçevesinde planladıklarını belirlemek bu araştırma için önem arz etmektedir. Creswell'e göre (2013a) bir araştırma yaklaşımı araştırmayı yürütme planı ya da önerisi şeklinde tanımlanabilir. Araştırma yaklaşımı felsefenin, araştırma deseninin ve özel yöntemlerin kesişimini içermektedir. Kısaca, araştırmacıların önemle üzerinde düşünmeleri gereken konular, bir çalışmayı planlarken çalışmalarında kullandıkları kendi felsefi dünya görüşleri ile ilgili varsayımlar, bu dünya görüşüyle ilişkili araştırma deseni ve benimsedikleri yaklaşımı uygulamaya dönüştürecek özel yöntem ve işlem basamaklarıdır. Sanat eğitimi alanında yapılmış araştırmaların araştırma yaklaşımlarının ve kullanılan desenlerin son 20 yıl içerisinde gösterdiği değişimin özellikle bu alanda çalışan bireyler için önemli olduğu düşünülmektedir.

² 2018-2019 öğretim yılında uygulanmaya başlanan resim-iş öğretmenliği lisans programında bu dersin adı Eğitimde Araştırma Yöntemleri olarak değişmiş olsa da araştırmanın uygulaması bu değişiklikten önce gerçekleştirildiğinden dersin adı Bilimsel Araştırma Yöntemleri şeklinde kullanılmaktadır.

Bu inceleme için 2000 ve 2020 yılları arasındaki sanat eğitimi alanında gerçekleştirilmiş yüksek lisans ve doktora tezleri dikkate alınmıştır. Bu alanda gerçekleştirilmiş lisansüstü çalışmaların ivme kazandığı dönemin özellikle bu 20 yıllık süreç olduğu ortadadır. Yükseköğretim Kurulu'nun Ulusal Tez Merkezi Arşivi'nden ayrıntılı arama yoluyla aşağıda yer alan anahtar sözcükler kullanılarak tezlerin PDF türü dosya şeklindeki tam metinlerine ulaşılmıştır:

- Güzel sanatlar eğitimi anabilim dalı
- Resim-iş eğitimi anabilim dalı
- Resim-iş öğretmenliği anabilim dalı
- Güzel sanatlar anabilim dalı
- Resim anabilim dalı
- Görsel sanatlar anabilim dalı
- Görsel sanatlar ve görsel iletişim tasarımı anabilim dalı
- Güzel sanatlar eğitimi bilim dalı
- Resim öğretmenliği bilim dalı
- Resim-iş öğretmenliği bilim dalı
- Resim-iş eğitimi bilim dalı
- Resim eğitimi bilim dalı

Bu anahtar sözcükler yoluyla ulaşılan fakat salt sanat alanında yapılmış tezler, ayrıca YÖK veri tabanı üzerinden yayınlanma izni olmayan ya da kısıtlanan tezler tam metinlerine ulaşamadığından incelemeye dahil edilmemiştir. Böylece, toplamda sanat eğitimi alanında yapılmış 913 adet yüksek lisans, 241 adet doktora tezine, toplamda 1154 adet teze ulaşılmıştır (Bk. Tablo 1.5). Bu tezler izlediği araştırma yaklaşımları ve araştırma modelleri bağlamında incelenmiş, sayısal göstergelere indirgenmiştir. Tablo 1.5'teki sanat eğitimi alanında gerçekleştirilmiş lisansüstü tezlerinin yıllar içindeki dağılımı incelendiğinde tez adetlerinin özellikle 2006 yılından sonra arttığı görülmektedir. Bununla birlikte günümüze doğru sayılarda dönem dönem artış görülse de bu artışın düzenli olduğu söylenememektedir. Özellikle yüksek lisans tezlerinde 2019 yılındaki artış dikkat çekmektedir. Bu artışın nedeninin 2015 yılında bazı üniversitelerde lisansüstü eğitime kabul ve kayıt koşullarından yabancı dil kriterinin kaldırılması ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 1.5. Sanat eğitimi alanında gerçekleştirilmiş lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı

Yıl	Yüksek Lisans Tezleri	Doktora Tezleri	Toplam
2000	2	-	2
2001	3	-	3
2002	5	2	7
2003	2	1	3
2004	24	3	27
2005	21	4	25
2006	50	9	59
2007	55	7	62
2008	59	11	70
2009	69	28	97
2010	75	15	90
2011	57	17	74
2012	49	10	59
2013	42	14	56
2014	44	17	61
2015	58	19	77
2016	30	15	45
2017	38	16	54
2018	47	18	65
2019	155	23	178
2020	28	12	40
Toplam	913	241	1154

Tablo 1.6’da sanat eğitimi alanında gerçekleştirilmiş yüksek lisans tezlerinin araştırma yaklaşımlarına göre dağılımı görülmektedir. Buna göre 448 adet yüksek lisans tezinin nicel, 222 adedinin nitel yaklaşım ile gerçekleştirildiği, 49 adet tezde ise her iki yaklaşımın birlikte kullanıldığı görülmektedir. Bu incelemede yazarların, tezlerde belirttikleri yaklaşımlar esas alınmış, yaklaşımı belirtmedikleri durumlarda veri toplama araçları ve analiz yaklaşımları dikkate alınmıştır. Yüksek lisans tezlerinin çoğunluğunun nicel yaklaşım benimsenerek gerçekleştirildiği görülmektedir. Nitel ve her iki yaklaşımının birlikte uygulandığı tezler ise yıllara göre artış göstermektedir.

Yüksek lisans tezlerinde, nicel ve nitel yaklaşımların birlikte kullanıldığını belirten bazı tezlerde yalnızca bir yaklaşımın (genellikle nicel) kullanıldığı görülmüştür. Bu durumun görüldüğü tezlerde, yazarlar araştırmanın literatür tarama kısmını nitel olarak

adlandırdıklarını belirtilmişlerdir. Nicel yaklaşım ile gerçekleştirilmiş bazı tezlerin de yöntem kısımlarında “araştırmanın gözlem ve görüşme teknikleriyle zenginleştirildiği” ifadesi yer alırken bu yöntemlerin analize dahil edilmediği görülmüştür. Bu tür tezler “Nicel” başlığı altında gruplandırılmıştır.

Tablo 1.6. Sanat eğitimi alanında gerçekleştirilmiş yüksek lisans tezlerinin araştırma yaklaşımlarına göre dağılımı

Yıl	Nicel	Nitel	Nicel-Nitel	Diğer
2000	-	-	-	2
2001	-	1	-	2
2002	3	1	-	1
2003	1	-	-	1
2004	14	1	-	9
2005	9	6	1	5
2006	19	14	1	16
2007	28	9	4	14
2008	34	6	3	16
2009	33	11	7	18
2010	31	19	3	22
2011	35	8	4	10
2012	22	11	3	13
2013	20	8	1	13
2014	22	9	3	10
2015	30	11	3	14
2016	15	8	1	6
2017	19	13	2	4
2018	19	22	5	1
2019	84	51	7	13
2020	10	13	1	4
Toplam	448	222	49	194

Doktora tezlerinin yaklaşımlara göre dağılımı incelendiğinde (Bk. Tablo 1.7) nicel yaklaşımın izlendiği 92 adet tez göze çarpmaktadır. Nitel yaklaşımla gerçekleştirilmiş 77 adet tez yer alırken, her iki yaklaşımın da kullanıldığı 54 adet teze ulaşılmıştır. Bu tabloda da tezlerin çoğunluğunda nicel yaklaşımın uygulandığı görülse de nitel ve her iki yaklaşımının birlikte uygulandığı çalışmaların ise sayıları oldukça fazladır. Her iki tez türündeki tüm yaklaşımlarda sunulan tez adetleri düşünüldüğünde, özellikle nitel ve nicel

yaklaşımların birlikte kullanımı yüksek lisans tezleri ile kıyaslandığında doktora tezlerinde çok daha fazladır.

Tablo 1.7. *Sanat eğitimi alanında gerçekleştirilmiş doktora tezlerinin araştırma yaklaşımlarına göre dağılımı*

Yıl	Nicel	Nitel	Nicel-Nitel	Diğer
2002	2	-	-	-
2003	1	-	-	-
2004	2	-	1	-
2005	2	-	2	-
2006	3	2	3	1
2007	5	1	-	1
2008	8	1	2	-
2009	14	4	8	2
2010	9	3	2	1
2011	9	4	2	2
2012	7	1	1	1
2013	5	4	3	2
2014	6	5	2	4
2015	2	8	8	1
2016	3	7	4	1
2017	5	6	5	-
2018	6	8	3	1
2019	2	13	7	1
2020	1	10	1	-
Toplam	92	77	54	18

Özellikle yüksek lisans tezlerinde daha fazla olmak üzere her iki tez türünde de veri toplama aracının yalnızca literatür tarama ile gerçekleştiği tezler mevcuttur. Yalnızca literatür taraması yoluyla verilerin toplandığı bazı tezlerde araştırma yaklaşımının nitel olduğu ifade edilmiştir. Bunlar yaklaşımların belirtildiği her iki tabloda da görülen “Diğer” başlığı altında verilmiştir. Bunların dışında araştırma yaklaşımının, modelinin, veri toplama araçlarının ya da analizin net bir biçimde ifade edilmediği tezler de “Diğer” başlığı altında yer almaktadır. Bu verilere göre sanat eğitimi alanında gerçekleştirilen yüksek lisans ve doktora tezlerinde son 20 yılda çok düzenli olmasa da bir artış olduğu göze çarpmaktadır. Bu artışın sebepleri arasında ülkemizdeki üniversitelerin sayısının

artması, sosyal bilimler ve eğitim bilimleri enstitülerine bağlı olarak açılan yüksek lisans ve doktora programlarının yaygınlaşması sayılabilir.

Araştırma deseni, bir araştırma içerisindeki işlemlere yol gösteren, nicel, nitel ve karma yöntem yaklaşımları kapsamındaki araştırma türleridir. Bilimin gelişmesi ve bilgisayar teknolojisinin ilerlemesiyle araştırmacıların kullanabilecekleri desenler özellikle sosyal bilimlerde yıllar geçtikçe artmıştır (Creswell, 2013a). Sanat eğitimi konusunda son 20 yılda gerçekleştirilmiş lisansüstü tezlerde hangi desenlerin kullanıldığı Tablo 1.8 ve Tablo 1.9’da gösterilmektedir. Araştırma desenleri yazarların ifade ettikleri şekliyle gruplandırılmıştır.

Yüksek lisans tezlerinde en çok kullanılan araştırma modelinin tarama modeli (311 adet) olduğu görülmektedir (Bk. Tablo 1.8). Tarama modeli şeklinde ifade edilen tezlerde verilerin genellikle anket yöntemi ya da çeşitli ölçekler ile toplandıkları ifade edilmiştir. Aynı zamanda Nitel ve Nitel-Nicel yaklaşımların yön verdiği araştırmalarda da bu modelin kullanıldığı belirtilmiştir.

Yüksek lisans tezlerinde deneysel modeller de (149 adet) oldukça fazla tercih edilmiştir. Deneysel araştırmalar, herhangi bir olay, olgu, obje, kişi ve bir etkeni inceleyerek değişkenler arasındaki neden ve sonuçları karşılaştırarak ölçmek amacıyla uygulanmakta ve bu amaçla bir araştırma durumu veya ortamı oluşturulmaktadır. Bu yöntemin uygulanışındaki temel neden, araştırılan “şey”in etkililiğini ölçmek ve ölçüm sonucu olumlu ise, bundan yola çıkarak önerilerde bulunmaktır. Etkililiği ölçülmek istenen şey, yeni bir öğrenme yöntemi, yeni bir program, yeni bir sınıf düzeni vb. olabilir. En yaygın olarak bilinen deneysel yöntemde, deney ve kontrol grupları şeklinde adlandırılan iki farklı grup araştırmaya dâhil edilmektedir. Deney grubu ile uygulama gerçekleştirildikten sonra elde edilen sonuçlar her iki grup ile karşılaştırılmaktadır. Deney grubu ile çalışma yapılırken, araştırmacı kontrol grubuna hiçbir şekilde müdahalede bulunmamaktadır (Ekiz, 2009). Deneysel modellerin kullanıldığı tezlerde sıklıkla tek grup ön test ve son test modeli, kontrol gruplu ön test ve son test modeli ve kontrol grupsuz ön test ve son test modellerinin uygulandığı görülmektedir.

Tablo 1.8. Sanat eğitimi alanındaki yüksek lisans tezlerinin araştırma modellerine (desenlerine) göre dağılımı

Yıl	Tarama	Deneyssel	İlişkisel tarama	Nedensel karşılaştırma	Temel araştırma	Tarihsel araştırma	Betimsel	Eylem araştırması	Durum çalışması	Olgubilim	A/r/tografi	Anlatı araştırması	Karma	Belirtimemiş
2000	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
2001	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
2002	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
2003	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
2004	10	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	10
2005	6	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	9
2006	21	5	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	22
2007	26	3	1	-	-	-	4	2	2	-	-	-	-	17
2008	23	7	-	1	-	-	10	-	-	-	-	-	-	18
2009	19	17	-	1	-	-	6	-	2	-	-	-	-	24
2010	32	6	1	-	1	-	13	3	4	-	-	-	-	15
2011	25	12	-	-	-	-	4	-	2	-	-	-	-	14
2012	16	9	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	16
2013	11	8	2	-	-	-	4	1	1	2	-	-	1	12
2014	20	7	-	-	-	-	2	3	2	-	-	-	2	8
2015	23	9	-	1	1	-	2	2	2	1	-	-	1	16
2016	9	5	1	-	1	-	4	-	3	2	-	-	-	5
2017	9	7	1	1	1	-	1	3	6	3	-	-	2	4
2018	10	9	4	-	-	-	5	-	8	1	-	1	3	6
2019	38	33	15	2	-	1	4	8	17	3	1	-	4	29
2020	9	5	-	-	-	-	1	2	4	4	-	-	1	2
Top.	311	149	25	6	4	1	70	24	58	16	1	1	14	233

Deneyssel, ilişkisel tarama ve nedensel karşılaştırma modellerinin kullanıldığı tezlerin nicel yaklaşım ile gerçekleştirildiği fakat bazı araştırmalarda nitel verilerden de yararlanıldığı belirlenmiştir. Anket, çeşitli ölçek ve testler, gözlem, görüşme, doküman incelemesi gibi veri toplama yöntemlerinin ayrı ya da bir arada kullanıldığı, bununla birlikte yalnızca literatür taramanın gerçekleştirildiği bazı tezlerde araştırma modeli betimsel şeklinde ifade edilmiştir. Durum çalışması, eylem araştırması, olgubilim gibi

nitel araştırma desenlerinin 2005 yılı itibariyle kullanılmaya başlandığı ve yıllar içinde nitel desenlerin kullanımının yavaş yavaş arttığı görülmektedir. Bununla birlikte nitel bir araştırma süreci takip edip, nitel veriler toplayıp bunu nicel yaklaşımlar ile analiz edip deseni tanımlama sürecinde farklı tanımlamalar ya da açıklamalar ile karşılaşılın pek çok tez olmuştur. Bu yazarlar araştırma yaklaşımlarını nitel olarak belirtmişlerdir. Bu durum nitel yaklaşımla gerçekleştirilmiş yüksek lisans tez adedinin 222 olmasının nedenini açıklamaktadır (Bk. Tablo 1.6). Aynı sıklıkta olmasa da benzer durum ile nicel araştırmalarda da karşılaşılmasıdır. Özellikle yüksek lisans tezlerinde sıklıkla karşılaşılmış bir başka durum, araştırma kapsamında gerçekleştirilmiş sanatsal bir uygulama sonrasında çeşitli çalışmaların (çoğunlukla öğrenci çalışmalarının) niteliksel ya da niceliksel olarak çözümlenmesini ya da değerlendirilmesini içermektedir. Bu çözümleme ve değerlendirmeler birtakım uzmanlar ya da araştırmacı tarafından geliştirilmiş ve önceden belirlenmiş bazı sayısal ya da niteliksel ölçütlere göre yapılmıştır. Bu tarz araştırmaların bir kısmı deneysel model kapsamında gerçekleştirilmiş ve analizinde sayısal değerlendirmelere başvurulmuştur. Bir kısmı da durum çalışması, betimsel ya da tarama modeli şeklinde ifade etmiştir. Bununla birlikte uygulama içeren araştırmaların büyük bir çoğunluğu araştırma modelini belirtmemiştir. Başka bir ifadeyle araştırma modelinin belirtilmediği tezlerin büyük bir çoğunluğunda araştırma kapsamında bir uygulama gerçekleştirilmiş, uygulama sonucunda ortaya çıkan çalışmaların değerlendirmelerine ya da yorumlarına yer verilmiştir. Ayrıca araştırma modelinin belirtilmediği tezler arasında araştırmanın verilerinin yalnızca literatür tarama yöntemiyle toplandığı araştırmalar da oldukça fazladır.

Tablo 1.9'da yer alan doktora tezlerinin desenleri incelendiğinde, yüksek lisans tezlerinde olduğu gibi tarama (61 adet) ve deneysel modellerin (67 adet) en çok tercih edilmiş modeller olduğu fakat günümüze doğru bu modellerin kullanımının giderek azaldığı görülmektedir. Doktora tezlerinde özellikle 2006 yılından sonra nitel araştırma desenlerinin tercih edilmeye başladığı göze çarpmaktadır. Özellikle eylem araştırması ve durum çalışması, nitel araştırma desenlerinden en çok uygulanan desenler olmuştur. Betimsel modelin yön verdiği doktora tezlerinde görüşme, doküman incelemesi, anket gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı gibi, yalnızca literatür araştırmasından ve sanatsal ürün değerlendirme süreçlerinden oluşan tezlerin modelleri de betimsel şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 1.9. Sanat eğitimi alanındaki doktora tezlerinin araştırma modellerine (desenlerine) göre dağılımı

Yıl	Tarama	DeneySEL	İlişkisel tarama	Nedensel karşılaştırma	Temel Araştırma	Tarihsel araştırma	Betimsel	Eylem araştırması	Durum çalışması	Olgubilim	A/r/tografi	Kültür analizi	Gömülü desen	Karma	Belirtilmemiş
2002	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2003	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2004	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
2005	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
2006	3	4	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
2007	2	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2
2008	4	3	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	2
2009	10	10	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	4
2010	6	6	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1
2011	6	7	1	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-
2012	1	7	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
2013	3	3	1	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	1	3
2014	3	4	-	-	-	-	1	4	-	-	-	-	-	-	5
2015	7	1	-	1	-	-	1	4	-	-	-	-	-	3	2
2016	5	2	-	-	-	-	1	2	3	1	-	1	-	-	-
2017	4	6	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	1	-	1
2018	2	4	1	-	-	-	1	5	-	-	-	-	-	3	2
2019	2	1	-	-	1	-	-	6	-	1	1	-	-	6	5
2020	1	1	-	-	-	-	-	4	2	2	-	-	-	1	1
Top.	61	67	3	1	1	1	10	30	13	5	1	2	1	15	30

Bununla birlikte, sayıları yüksek lisans tezlerindeki kadar çok olmasa da doktora tezlerinde de sanatsal bir uygulamanın gerçekleştirildiği, değerlendirildiği ve yorumlandığı çalışmalar yer almaktadır. Sanatsal çalışmaların belirli ölçütlere göre değerlendirildiği diğer çalışmaların araştırma modelleri tarama, deneysel ve durum çalışması şeklinde ifade edilmiştir. Doktora tezlerinde yüksek lisans tezlerine oranla daha fazla karma yöntemle gerçekleştirilmiş araştırmaların olduğu görülmektedir. Karma yöntemle gerçekleştirilen tezlerde bir kaç veri toplama yöntemi bir arada kullanılmış ya da araştırma yaklaşımı olarak karma yöntem kullanılmıştır. Araştırma modelinin

belirtilmediği doktora tezleri incelendiğinde çoğunun yalnızca literatür tarama ile veri topladığı ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın çeşitli bileşenleri (amaç, önem, bulgular, öneriler ve sonuçlar) açısından düşünüldüğünde sanat eğitimi alanyazını için oldukça önemli olan pek çok tezin herhangi bir araştırma deseni çerçevesinde gerçekleştirilmemiş olduğu görülmektedir. Pek çoğu yeni veya herhangi bir yöntemin ya da bir konunun uygulanış sürecinin ve değerlendirmesinin niteliksel ya da sayısal olarak çözümlemelerini içermektedir. Özellikle yüksek lisans tezlerinde araştırma modellerinin belirtilmediği bu tür çalışmaların türevlerinin doktora tezlerinde çoğunlukla eylem araştırması ya da durum çalışması gibi nitel yaklaşımlar, deneysel modeller gibi nicel yaklaşımlar çerçevesinde gerçekleştirildiği görülmektedir.

Sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalarda kullanılan araştırma yöntemlerinde farklı yöntemlerin kesiştikleri ve bir arada kullanıldıkları sıklıkla görülmektedir. Pek çok tezde tarama modelinin oldukça kapsamlı açık uçlu anket soruları ile birlikte kullanılması buna örnek olarak verilebilir. Kullanılan her araştırma tekniğinin kendisine göre avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Her araştırma tekniğinin kullanılabilirliği ve uygunluğu çalışılan araştırma problemi ve araştırmanın hedefine göre anlam kazanmaktadır. Bu sebeple bir araştırma tekniğinin diğer bir araştırma tekniğinden üstün olduğunu söylemek uygun bir değerlendirme olmayacaktır. Nitel araştırmalar, genel olarak keşfetmeyi, anlamayı, içebakışı, teori oluşturmayı vurgularken, nicel çalışmalar için oldukça geniş bir alan oluşturulmakta ve elde edilen verilerin genelleme yapılmaktadır (Böke, 2011b).

Bu inceleme göz önünde bulundurulduğunda ulusal incelenen tezlerin araştırma yaklaşımlarının ifadesinde genel bir kavram karmaşası olduğu, bazı araştırma yaklaşımların sanat eğitimi araştırmalarındaki sezgisel ve bireysel süreçleri tam olarak karşılayamadığı ve yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Bu nedenle resim-iş eğitimi lisans, yüksek lisans ve doktora öğretim programlarında araştırma yöntemleri ile ilgili derslerin gerekliliğinin kaçınılmaz olduğu ortaya çıkmaktadır. Araştırma yaklaşımları hakkında bilgi sahibi olmak yanında, ilgili alanyazında bu zamana kadar yapılmış araştırmalarda hangi yaklaşımların ve modellerin tercih edildiğine dair belli bir bilgi birikime sahip olmak bundan sonraki sanat eğitimi alanındaki bilimsel araştırmalara ışık tutacaktır.

1.1.8. Sanat temelli araştırma yaklaşımları

Bu araştırmanın kuramsal çerçevesine katkı sağlayacağı düşünülerek, son yıllarda ülkemizde de yaygınlaşan sanatın ve bilimin ortaklığının somut göstergelerinden olan sanat temelli araştırmalar (arts-based research) kavramına ve bu kavrama yakın diğer farklı yaklaşımlara yönelik araştırmalar yapılmıştır. Ülkemizde son yıllarda bu kavramları ele alan araştırmacıların sayısı giderek artmakta ve yurt dışında bu kavramların eğitim araştırmalarında oldukça yaygın olduğu dikkat çekmektedir. Sanat temelli araştırmaları ele alan tüm çalışmalarda temel kaynak olarak, kavramı ortaya koyan Amerikalı görsel sanat eğitimcisi Elliot Eisner'in çalışmalarına atıf yapıldığı görülmüştür.

Eğitim araştırmaları alanında yeniliklere ve farklı alternatiflere açık yaklaşımlar arasında yer alan sanat temelli araştırmalar son yıllarda alanyazında sıklıkla uygulanan bir nitel yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Bunlar sanat ve sanat eğitimi alanlarında bilimsel çalışmalar yapan insanların sanatın doğasına uyan, sanatsal ifadeyi kullanan yenilik arayışları sonucunda ortaya çıkmıştır. Sanat temelli araştırmacılar, bilgiye ulaşma sürecinde sanatın çeşitli formlarını kullanırlar ve bu yaklaşımlar karmaşık olarak nitelendirilen sezgisel yaratma süreçlerini açıklamaya dönük gereksinimi karşılamaktadırlar. Bu sebeple, sanat ve sanat eğitimi alanında çalışan bireylerin araştırma süreçlerinde yararlanabilecekleri nitel bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır.

Benzer bir temeli ele alan diğer alternatif arayışlar arasında *Arts-Influenced Research*, *Arts-Based Inquiry*, *ScholARTistry*, *A/r/tography* ve *Research-Based Art* sayılabilmektedir. Bu yaklaşımlar şiir, yaratıcı yazım, fotoğraf, resim, tiyatro, film, dans, müzik, kolaj ve diğer sanat formları gibi geniş bir sanat alanını içine almaktadır (http-1). Araştırmanın bu bölümünde ağırlıklı olarak sanat temelli araştırma yaklaşımı yanında Araştırma temelli sanat (Research-based art), A/r/tografi (A/r/tography) ve yine sanat ve bilimin ortaklığı ile ortaya çıkmış olan Sanat terapisine (Art therapy) yer verilmiştir.

1.1.8.1. Sanat temelli araştırma

20. yy'dan önce batıdaki okullarda, verilerin nicelleştirilmesi özellikle bilimsel deneyleri önemli kılmaktaydı. Herhangi bir deneyin gerçekleştirilmediği bir araştırmanın tam olarak araştırma sayılmadığı, böylece pek çok araştırmanın bilimsel olmadığı düşünülmekteydi. Verileri ölçme araçlarının ve araştırma tanımının değiştirilmesi gerektiği öne sürülmekteydi. Araştırmacıların kullandıkları yöntemlerde değişikliklere gitmesi oldukça önemli bir adımdır. Zamanla araştırmacılar, temel amacın yöntem ve

yaklaşımların çeşitlenmesinden ziyade, araştırmayı yeniden tanımlamak ve özellikle anlamını açıklayan kavramsal şemsiyeyi genişletmek olduğunu fark etmişlerdir. Sanat temelli araştırmalar, standart araştırma uygulamalarının yerini almaya çalışmamaktadır. Bu yaklaşım yeni veri türleri, yeni bakış açıları ve yeni sorular üretmek için kullanılabilir, araştırmaya yönelik farklı bir yaklaşımdır (Barone ve Eisner, 2012).

Sanat temelli araştırma (STA), içinde çeşitli yöntemler barındıran oldukça yeni bir kavramdır. Eğitim araştırmaları alanında yeniliklere ve farklı alternatiflere açık bir yaklaşımdır. Sanat temelli araştırmalar, sanatsal uygulamalarla ilgilidir ve özellikle eğitim alanındaki sanatsal uygulamalara yönelik bakış açılarını geliştirmeyi hedeflemektedir. Son yıllarda eğitim alanında geleneksel yöntemlerden farklı olarak ortaya çıkan alternatif arayışlar arasında sanat temelli araştırmalar da yer almaktadır. Sanat temelli araştırmalar 1970'lerin sonu, 1980'lerin başına dayanan, eğitim alanında çalışmalar yapan Elliot Eisner ve Sara Lawrence-Lightfoot'un çalışmaları ile ortaya çıkmıştır. Bu araştırmacılar estetik kaygıyla nitel araştırmayı, öyküsel kurgu ile birleştirmişlerdir (Cahnmann-Taylor ve Siegesmund, 2008).

Sanat temelli araştırmalarda kullanılan tasarım elemanları araştırmacının uyguladığı sanat formuna göre değişiklik göstermektedir. Sanat temelli araştırmalarda ilk olarak yazınsal özellikteki kısa hikâyeler, eğitsel eleştiri, makaleler, nadiren tiyatro ve şiirler kullanılmaktadır. Ayrıca plastik sanatlar ve performans sanatları gibi dilsel olmayan (nonlinguistic) sanat formlarını da ele almaktadırlar (Barone ve Eisner, 2006, s. 95).

Eğitim araştırmalarındaki bu özgün yaklaşımın geçerliliği hep tartışılmıştır. Diğer eğitim araştırmalarında olduğu gibi, bu yaklaşımın da temel amacı eğitsel ilkeleri ve eğitim uygulamalarını geliştirmektir. Bununla birlikte, sanat temelli araştırmalar ve diğer eğitim araştırmaları arasında önemli bir fark vardır. Eğitim araştırmalarında çoğu zaman deneysel bir anlayışla geçerli ve güvenilir bilgiye ulaşmak amaçlanmaktadır. Deneysel araştırmalarda bir kesinliğe ulaşma çabası vardır. Araştırma bulgularında ise öngörme ve benzer olayların sonuçlarını kontrol etme durumu söz konusudur. Sanat temelli araştırmalar, bu durumun tersine, bir kesinlik arayışında değildir. Amaç, bakış açılarının geliştirilmesidir. Deneysel anlayıştaki araştırmacılar kesin açıklamalar, güvenilir tahminler arayışındayken, sanat temelli araştırmacılar eğitsel olgulara yeni bakış açıları sunmayı amaçlamaktadır. Başka bir deyişle, bir tartışma ortamı yaratma amacı söz konudur (Barone ve Eisner, 2006).

Sanat temelli araştırmacıların dışında bu anlayışı benimseyen geleneksel olmayan araştırmacılar da bulunmaktadır. Bu araştırmacıların çalışmaları ise "postmodern bilimsel

araştırmalar” olarak adlandırılmaktadır Yalnız, bu tip araştırmalarda estetik tasarım elemanları, yani duyguların, düşüncelerin ve imgelerin estetik bir forma dönüştürölmesi söz konusu değildir. Bu tasarım elemanlarını uygulamak, eğitsel olgulara yeni bakış açıları ile yaklaşmak, çözülmemiş sorunları ele almak için sanat temelli araştırmalar uygun bir zemin sunmaktadır (Barone ve Eisner, 2006, s. 96).

STA, insanların yaşadığı deneyimlerin betimlenmesi, yorumlanması ve anlamlandırılması ile ilgili sorular sormak için kullanılır. “Yeni bilgi oluşturmak, bilgiye yeni yorumlar getirmek ve yeni bilgileri yaymak amaçlı araştırma sürecinin herhangi bir aşamasında, herhangi bir sanat formunu kullanmayı içerir (Lenette, 2019, s. 27)”. Sanat temelli araştırmalarda amaç, bir bireyin başkalarının hayatlarına ve durumlarına empatik bir anlayışla yaklaşmalarına yardımcı olmaktır. Bir nevi, yeni ve özel sonuçlara ulaşmak için kullanılabilecek bir alandır. Sanat temelli araştırmalarda, estetiğe dayalı farklı tasvirleri keşfetmek amaçlanmaktadır. Dünyanın tasviri, fikirlerin nasıl paylaşılacağı, bunların nasıl gösterilmek istendiği ve nasıl gösterilebildiği ile sınırlıdır. Yani anlamı, kullanılan araçlar şekillendirir. Farklı anlamlar isteniyorsa farklı araçlar kullanılmalıdır. Sanat temelli araştırmalardan somut açıklamalar beklenmemelidir. Bir anlamda, dünyanın anlaşılmasını derinleştiren ve aynı zamanda onu daha karmaşık hale getiren bir sezgiselliğe sahiptir. Farklı tasvir biçimlerini bulmak ve kullanmak, insanla ilgili durumların daha iyi anlaşılmasına yardımcı olur. Bu konu ile ilgili çoğulculuk kavramının önemi ortaya çıkar. Pek çok şekilde göröllebilen karmaşık olguları anlamak için farklı anlayış biçimlerine sahip olmak önemlidir. Bu durum ile ilgili ihtiyaç, araştırmanın yürütölmesinde tekil bir yaklaşımdan çok, görüşün çoğulluğudur (Barone ve Eisner, 2012).

Sanat temelli yaklaşımlar, problemin daha derinlemesine, karmaşık ama özel bir anlayışla yorumlanmasına yardımcı olur, daha nitelikli bir araştırma süreci sağlar ve araştırma sorularına dikkat ederek var olan durumu ortaya koyar. Sanat temelli bir araştırma yaklaşımında, araştırmacı için önemli olan, neyi ve nasıl elde edeceğini, bilgiyi nasıl yapılandırması gerektiğini ve hangi olasılıkları ortaya çıkarması gerektiğini bilmektir. Sanat temelli araştırma yöntemlerinin yansımaları sosyal bilimler alanında özel ve etkili bir değerlendirme veya veri toplama yaklaşımı olarak göröllebilir. Sanat temelli verilerin araştırma sürecinde etkin kullanımı, araştırmada kullanılan yaklaşımın araştırma sorusuyla ne ölçüde ilişkili olduğu ile yakından ilgilidir. STA yaklaşımı, araştırmacıların uğraştıklarını durumu sorgulamalarına veya araştırma sürecini yorumlamaya ve rapor etmeye yardımcı olan bir süreç tasarlamalarına yardımcı olur (Bedir Erişti, 2015).

Sanat temelli araştırmalar belirli özelliklere sahiptir; hem araştırmanın kendisinde hem de ortaya çıkan üründe estetik özellik öne çıkmaktadır. Bu bazen bir şiir bazen bir düzyazı olabilir. Sanat temelli araştırmaların dilsel olmayan (nonlinguistic) biçimleri araştırmacılara pek çok seçenek sunmaktadır. Barone ve Eisner’e göre (1997’den aktaran Quinn ve Calkin, 2008) görsel imgeler dilsel ifadelerden sıyrılan anlamları açıklamaktadır. Bir sanat eserinin izleyiciler üzerindeki etkisi son derece önemlidir. Bu durum STA biçimlerinin amacını, diğerk öyküsel araştırma biçimlerinden ayıran özelliğini ortaya koyar. Örneğın, Pablo Picasso’nun “Guernica” adlı resmi İspanya savaşlarındaki olaylara güçlü bir cevap niteliğindedir ve ulusal bir sembol haline gelmiştir (Martin, 2002’den aktaran Quinn ve Calkin, 2008).

Sanat temellilik, birçok yeni fikrin ortaya çıktığı önemli bir türdür. Bu nedenle, sanat temelli bir sosyal araştırma türünün başlangıcı, diğerk nitel uygulamalardan daha fazla sanat ve araştırmayı bir arada içeren uygulamalara doğru büyük bir geçişin bir parçasıdır (Leavy, 2009). Sanat temelli araştırmacılar “dünyadaki mevcut bilgilere yenilerini eklemek yerine, insanların dünyaya, uygulamalı deneyim dünyasına yeniden bakmalarını sağlarlar, bunu yeni ve heyecan verici bir şekilde deneyimlemelerine yardımcı olurlar (Barone ve Eisner, 2012, s. 19)”. STA, sanatsal tasvirlerin sanat ve faydalı eylemler hakkında tartışma yaratabileceğı gerçeğine odaklanmalıdır. Böylece, ilerici, etik ve katılımcı yönleriyle dünyayı olumlu yönde değıştirebilirler (Finley, 2008). STA, akademik bir hedef kitleye daha iyi ulaşabildiğı için diğerk araştırma türlerine göre bir avantaja sahiptir.

1.1.8.1.1. Sanat temelli araştırma bağlamında bilim ve sanat

Sanat temelli araştırma, yakın zamanda ortaya çıkan ve nitel yaklaşımları kullanan bir araştırma türüdür. Sanat temelli araştırmaların en önemli özellikleri, anlatı ile olan benzerliğı ve bir şeyleri açıklamada sanatsal formları kullanmasıdır. Sanat temelli araştırmada sanat, aydınlatıcı ve etkileyici formlar yaratmak için temel olarak kullanılmaktadır. STA insan anlayışını geliştirmek için tasarlanmış bir yöntem olarak tanımlanan araştırma yaklaşımıdır. STA, estetik yargının kullanılması, sonucun ne ve nasıl olacağına dair yargılarda bulunurken, estetik kriterlerin uygulanmasıdır. STA’da amaç, bir bireyin başkalarının yaşamlarına ve incelenen durumlara empatik olarak katılmasını sağlayacak etkileyici bir biçim oluştırmaktır (Barone ve Eisner, 2012).

Sanat, güçlü yönleri ve doğrudan etkileme özelliği ve aynı zamanda muhalif tartışmalara uygunluğu nedeniyle nitel araştırmaya daha yakın olmuştur (Leavy, 2009). Bununla birlikte bir takım tartışmalar da yaşanmıştır.

Bazı kişilere göre tüm veriler niteldir. Buna göre ne zaman bir birey dünyada gerçekleşen herhangi bir şeyi -niceliksel olsa da- kaleme alsın, bu durum her zaman niteliksel bir deneyim yaratır. Örneğin spor veya suç ile ilgili istatistikler, okuyucuların olaylarla ilgili nitelikleri hayallerinde canlandırmalarını sağlar. Bu nedenle tüm verilerin bir şekilde nitel olduğu iddiası ortaya çıkmıştır (Barone ve Eisner, 2012, s.11).

“Bazı bilim insanları, batı felsefesi geleneğinde uzun bir süredir sosyal konularda mutlak kesinlik için kararlı bir arayışın varlığını belirtmektedir (Barone ve Eisner, 2012, s. 14)”. “Filozof Parmenides, ‘tam bir kesinlik ve mutlak birlik’ arayan bir tür bilgi arayışına sahipti (Diefenbeck, 1984’ten aktaran Barone ve Eisner, 2012, s. 15)”. Bu anlayıştaki bilim insanlarına göre araştırma sonuçlarının açık, kesin ve somut olması güven sağlamaktadır. Barone ve Eisner’e göre geleneksel araştırmaların her zaman yeni bir tartışma yaratacağı ya da sosyal ve kültürel olayların daha iyi anlaşılmasını sağlayacağı fikrinden uzaklaşılmalıdır. Bir araştırmanın her zaman kesin sonuçlar, yorum, tartışma ya da bir anlayış sunması gerekmemektedir. Sosyal bir araştırmanın gerçekleştirilmesinde araştırmacıyı tetikleyen bunun ötesinde bir durum olmalıdır. Sanat temelli araştırmacılar, yeni bakış açılarını keşfetmek için araştırmayı kullanmışlardır. STA bir nevi dünyayı tekrar yaratmaktır (Barone ve Eisner, 2012). Sanat, sosyal baskıya karşı savaşmak için kullanılabildiği gibi, sosyal araştırmacılar da sanatı böyle kullanabilir (Leavy, 2009). Picasso’nun “Guernica” resmi bu duruma da örnek olarak verilebilir.

Tablo 1.10’da nicel araştırma, geleneksel nitel araştırma ve sanata temelli araştırmanın bazı temel özellikleri gösterilmektedir. Tabloda geleneksel nitel şeklinde yer alan ifade sanat temelli araştırmalar dışındaki nitel yaklaşımları ifade etmektedir. Bu temel özellikler aşağıda dört madde altında ifade edilmiştir:

1. Sanat temelli uygulamalar, geleneksel niteliksel araştırmanın bir uzantısıdır. Aynı zamanda nitel paradigmanın bir kolunu ve nihayetinde gelişmiş bir halini oluşturur. Bu bağlamda, sanat temelli uygulamalar, nitel araştırmacıların geleneksel yaklaşımlarla mümkün olmayan yollarla araştırma hedeflerine ulaşmayı kolaylaştırmalarına yardımcı olabilir. Dahası, nitel paradigmanın bir türü olarak bu yöntemler paradigmayı açıkça geliştirmektedir. Bu yöntemlerin temel özelliği, ilgili uygulamaları geleneksel yaklaşımlara göre daha çok geliştirirken, aynı zamanda yorumlayıcı ve eleştirel bakış açılarına dayandırmasıdır.

2. Sanat temelli uygulamalar, araştırmacı açısından nicel yöntemlerden farklı bir beceri gerektirir. Bu bağlamda, sanata dayalı yöntemlerin uygulanması, geleneksel nitel uygulayıcıları araştırma becerilerini daha çok geliştirmeye teşvik edebilir.

3. Nitel araştırma becerileriyle ilerleme fikri temel alındığında, sanat temelli uygulamaların disiplinlerarasından disiplinler ötesine doğru yol aldığı söylenebilir. Bu değişim, uygulamaların mevcut araştırma paradigmalarının sınırlarını zorladığı başka bir durumdur.

4. Tablo 1.10’da Leavy’ye göre (2009), sanat temelli uygulamaların hedeflerinin- belirli bir araştırmadaki hedefin- nicel ve geleneksel nitel araştırma amaçlarından farklı olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, sanat temelli uygulamalarla oluşturulan bilginin kendi şartlarına göre değerlendirilmesi gerekir. Leavy’ye göre (2009) bu yeni tür yöntemlerle çalışan araştırmacılar, güvenilirlik, özgünlük ve geçerlilik kriterleri geliştirmektedirler. Güvenirlik ve geçerlilik kavramlarını dikkate almak, çalışmanın araştırmacılar veya okuyucular için herhangi bir önemi olmadığı anlamına gelmemektedir.

Tablo 1.10. *Nicel, nitel ve sanat temelli araştırma yaklaşımlarının temel ilkeleri (Leavy, 2009)*

Nicel	Geleneksel Nitel	Sanat Temelli
Sayılar	Kelimeler	Hikâyeler, görüntüler, sesler, sahneler, duyuşsal
Ölçme	Anlam	Çağrışım
Tablo oluşturma	Yazma	Temsil etme
Değer-nötr	Değer-yüklü	Politik, bilinçlendirme, özgürleşme
Güvenirlik	Süreç	Gerçeklik
Geçerlik	Yorum	Doğruluk
Kanıtlama	İkna etme	Zorlama
Disiplin	Disiplinlerarası	Disiplinler üstü

1.1.8.1.2. Sanat temelli araştırmalar kimin içindir?

Sanat temelli araştırmalar, geleneksel yöntemli araştırmalara göre halka ulaşmak açısından daha avantajlıdır. “Geleneksel yöntemli araştırmalar genellikle sadece akademisyenler veya aynı alandaki kişiler tarafından okunur. Halk bu araştırmaları çoğunlukla okumaz. Halkın bu araştırmalarla karşılaşması, örneğin gazetede bir

araştırmanın bulgularının yayınlanması sonucunda olabilir. Ayrıca bu araştırmalar, halka yönelik olmayan, tamamen akademik bir dille yazılır (Barone ve Eisner, 2012, s. 63)”. STA ise sanatsal yapısı nedeniyle (örneğin sanat, film, performans sanatı, sergiler, protesto sanatı, eylemci sanat vb.) daha geniş bir kitleye ulaşma şansına sahiptir (Barone ve Eisner, 2012). Bir STA’nın, araştırma sürecinde sanat eseri oluşturmaya ve buna ilişkin bireyin kendisini yansıtmaya yönelik durumunu McNiff, “Resim yapma eylemini araştırdıkça, kişisel fikirlerin, anıların, temaların, içsel imgelerin tuvalde yer alanlara katkısı konusunda şüphem yok. Sanat temelli araştırma, bu zihinsel dürtüler ile malzemeye ortaya çıkan fiziksel dürtüler arasındaki etkileşim üzerine düşünmeyi içerir (McNiff, 2009, s. 56)” şeklinde açıklamıştır. Sanat temelli araştırmacılar yaparak öğrenen bireylerle çalışmalıdırlar. Bireylerin kendileri hakkında düşünmelerini; nesnelerin ve bize bir şeyler öğreten tasvirlerin ne anlama geldiği hakkında fikir yürütmelerini sağlamalıdırlar (Finley, 2008).

Sanat temelli araştırmayı sanata karşı becerisi olan, insana dair deneyimleri farklı şekillerde keşfetmek ve sunmak isteyen kişiler gerçekleştirebilir. Sanat temelli bir araştırma çalışmasının nihai araştırma hedefine ulaşma potansiyeline sahip olması gerekmektedir. Bu yaklaşımla çalışan araştırmacılar, sanat temelli araştırmaları inceleyen insanların dünyaya karşı geleneksel bakış açılarını sorgulamalarını sağlayan yeni yollarla dünyayı deneyimleyebilmeleri için sanat yapabilmelidir (Barone ve Eisner, 2012, s. 56).

Sanat temelli araştırmalar, yeni varoluş biçimlerinin kendiliğinden gelişmesini, geçmiş zorlukların ve travmalarının çözümünü, sorunlara ve sistemlere yeni bakış açıları geliştirmeyi, heyecan verici yeni keşiflerin ve yaratıcı çözümlerin oluşmasını sağlar. Sonuçlar eğitim, terapi, kişisel gelişim, problem çözme alanlarında, kurumsal ve toplumsal gelişime katkıda bulunabilir (Rumbold vd., 2013).

1.1.8.1.3. Sanat temelli araştırma süreci

STA sürecinin nitel araştırmanın aşamalarıyla karşılaştırarak örneklendirilmesi bu süreçlerin ilişkisini ve aşamalarını daha net bir biçimde göstermektedir. David Ecker sanat yapımını beş aşamadan oluşan nitel problem çözme yöntemine benzetmiştir (1966’dan aktaran Barone ve Eisner, 2012). STA süreçlerinde benzer aşamalar sıklıkla var olabilir.

İlk aşamada araştırmacının / sanatçının önünde boş bir tuval varmış gibi sonsuz sayıda seçenek vardır. Bu sebeple araştırmacının neye odaklanacağı konusu heyecanlı bir bekleyiş, kaygı ve kafa karışıklığına neden olabilir. Nitel problem çözme sürecinin ikinci

aşamasında ise sorun daha belirgin hale gelir. Bir dizi potansiyel tema, alt temalar veya olgular arasında net olmayan ilişkiler ortaya çıkmaya başlar ve çoğu zaman (her zaman olmasa da) bunlar aynı olgular dizisi hakkında çeşitli kaynaklardan gelen farklı izlenimlerin çatışmasından ortaya çıkar. Ecker için, nitel problemler sürecinin üçüncü aşamasında, tanıtılan, işlenen ve diğer bileşenlerle ilişkilendirilen nitel bileşenlerden tek bir yaygın nitelik ortaya çıkar. Bu durum belirginleşen bir tür yeni yapının oluşması anlamına gelir. Bu yapı nitelikler arasındaki net olmayan ilişkiler ve çeşitli bölümlerden meydana gelir. Sanat temelli bir araştırma projesinde üçüncü aşamanın başarısı, büyük bir rahatlama anını temsil eder ve araştırmacının dördüncü aşamaya geçmesini sağlar. Pek çok araştırmacı için bu, gerçek yazma sürecinin başlangıcı anlamına gelir. Çünkü Ecker'in nitel kontrol olarak adlandırdığı ilke, araştırma metnini oluşturmak için bir düzen olarak kullanılır. Son olarak, beşinci aşamada, iş tamamlandığına karar verilir. Fakat araştırma süreci asla gerçekten ve kesinlikle tamamlanmış değildir. Çünkü metin ile ilgili kaçınılmaz olan her zaman metnin okuyucuya ulaşması ve onun fikridir. Özetle çalışma, daha sonra araştırmayı kullanan ve soruyu devam ettiren okuyuculara aktarılır. STA dünyayı daha iyi deneyimlemeyi ve algılamayı sağlar (Barone ve Eisner, 2012).

1.1.8.1.4. Sorunlar, zorluklar, ikilemler

Sanat temelli araştırmalar ile ilgili bazı sorun ve zorluklar yer almaktadır:

- Sanat temelli araştırmalarda niteliğin ölçülmesi azdır. Yeni bir araştırma alanı olduğundan neyin nitelikli olup olmadığını söyleyecek bir topluluğun olmadığı gibi nitelikli sanat temelli araştırmanın nasıl olduğunu söylemenin de çok fazla yolu yoktur. Bu durum bir bakıma “her şey olabilir”e dönüşebilir (Cahnmann-Taylor, 2008, s. 11).
- Geleneksel araştırmalarda genellikle net ve faydalı yanıtlar ortaya çıkar. Sanat temelli araştırmalar ise anlaşılması zor sorular sorar. Araştırmanın hedef kitlesi olan bireyler, bir dizi çokça anlam içerebilen ve hoş bir şekilde ifade edilmiş sorulardan ziyade uygulamaya dönük yanıtlara ihtiyaç duyar (Cahnmann-Taylor, 2008).
- Rumbold vd. (2013), sanat temelli araştırmalar ile gelebilecek olası duygusal risklerden bahsetmektedir. Bununla ilgili STA uygulamalarında, “alandan bazı bireylerden bazen korkutucu derecede güçlü tepkiler gelebilir. Bunlarla başa çıkmaya ve çalışmanın bireysel ve toplumsal boyutları arasındaki tartışmaya hazırlıklı olmak gerekmektedir (Rumbold vd. 2013, s. 67)”.

- Foster’a göre (2016’dan aktaran Lenette) sanat temelli araştırma eleştirmenleri, bu yaklaşım ile nitelikli bir araştırma ya da nitelikli sanat yapılamayacağını, her ikisinin de bir arada olamayıp, niteliklerini kaybedeceklerini düşünmektedirler.
- Sanat temelli araştırmacılar, çalışmalarında hangi felsefi ve teorik fikirleri kullandıkları konusunda net değillerse, yeni bilgiler bulmaya çalışmıyorlarsa veya STA’nın neden kullanıldığını açıkça belirtmediklerinde bu durum çalışmalarındaki güvenilirliği (inanılabilirliği, gerçeğe yakınlığı) azaltabilir.
- Yeni eğitim araştırmalarında da zaman zaman olduğu gibi nitelikli sanat temelli araştırmalar üretmek çok daha fazla zaman ve çaba gerektirir.

Alandaki bazı sorun ve zorluklar arasında birtakım ikilemler de yer almaktadır:

- Hayal gücü kullanılarak gerçekleştirilen çalışmaların, diğer insanlar tarafından anlaşılması ve yorumlanması zor olabilir. Eğitim araştırması -özellikle STA-yapmanın nedenlerinden biri araştırmacının karşılaştığı yenilikleri ve bu yeniliklerin genellikle eğitim ortamları bağlamında olduğunu göstermektir. Bu durumda sanat temelli bir araştırmanın anlaşılabilir ve incelenen durumla ilişkilendirilebilir olması gerekliliği sorgulanmalıdır. Böyle bir araştırmada hayal gücüne dayalı çok etkileyici bir resim yapılırsa, resmin durumla ilişkilendirilmesi beklenecaktır. Aksi takdirde bu resmin Rorschach testi gibi algılanması söz konusu olacaktır. Özetle ikilem, STA sürecindeki yaratıcı çalışma arzusu yanında ortaya çıkan ürünün diğer insanlar tarafından anlaşılabilirliği sorunudur.
- Sanat temelli araştırmalarda daha çok spesifik sorunlar ya da konular üzerinde çalışıldığı için diğer araştırmalarda olduğu gibi ortaya çıkan sonuçların genellenmesi mümkün olmamaktadır. Sanat temelli araştırmada, karşılaştırılabilir koşullar yoktur. Bir çalışmayı sanat temelli yapan koşullar, o çalışma veya durum için benzersiz olan koşullardır. STA’da kullanılan örneklemeler genellikle uygunluk (kolaylık) nedeniyle tercih edilirler. Örneğin, araştırmacılar rastgele seçilmiş, tanımlanmış örneklemeler yerine genellikle uygun olduğunu düşündükleri benzersiz çalışma grupları ile çalışırlar.
- Bir diğer ikilem, STA’daki biçimi estetik olarak oluşturma isteği ile onu olduğu gibi anlatma isteği arasındadır. Estetik kaygılar epistemolojik olanı gölgede bırakabilir. Sanatsal sürece çok fazla odaklanmak ve araştırma sorularına yeterince odaklanmamak ikilem yaratabilir.

- Bu ikilem yeni soruların ve bilinmezlerin peşine düşme isteği ile uygulamaya dönük cevaplara duyulan ihtiyaç ile ilgilidir. STA, çözdüğü kadar soru üreten bir süreçtir.
- STA'nın yeni ya da yaratıcı olanı arama ve dünyada var olan gerçekliğe sahip olanı oluşturma ihtiyacı diğer bir ikilemdir. Nesnelliğin her zaman erişilemez olduğunun kabul edilmesiyle ve aynı zamanda çoğu çalışmanın olması istenen şekilde yansıtıcı olmaması durumu ile ilgilidir (Eisner, 2008).

Sanat temelli sosyal araştırma yapan kişilerin sosyal araştırmacı olarak adlandırılması konusunda bir tartışma söz konusudur. Sanat temelli araştırma bir araştırma türü olduğundan -geçmişteki kadar olmasa da- bu anlamda hala desteğe ihtiyacı olan bir yerdedir (Barone ve Eisner, 2012). Gözlemlenen dünyanın karmaşıklığını ve zenginliğini ortaya koymak için düşünceleri daha net, daha canlı ve halkın ulaşabileceği hale getirmenin bir yolu olarak sanatın araştırmacılara sunacağı seçenekler oldukça fazladır. Burada önemli olan nokta, eğitim araştırmacılarının alana daha fazla keyif, anlam ve etki katmak için sanat temelli araştırma yaklaşımlarını keşfetmeleridir (Cahnmann-Taylor, 2008). Sanat temelli eğitim araştırmaları, eğitimin yeniden gözden geçirilmesine önemli ölçüde katkıda bulunabilir. Bu katkının, uzun vadede önemli etkileri olması beklenmektedir (Eisner, 2008).

1.1.8.2. Araştırma temelli sanat

Sanat temelli araştırmalar sanatın pek çok dalını içine alan bir yaklaşımdır. Bu araştırma, güzel sanatlar eğitime (resim-iş eğitimi) odaklandığı için, sanat temelli araştırma kavramı yanında, görsel sanat eserlerini ele alan araştırma temelli sanat (research-based art) kavramına da yer verilmiştir. 1997 yılında Tom Barone ve Elliot Eisner, sanat temelli araştırmalara yönelik çalışmalarında, eğitim araştırmalarında sanatsal yaklaşımların varlığına ilişkin bir takım niteliklerden bahsetmiştir. Bu nitelikler sanal bir gerçeklik yaratma, belirsizlik (ambiguity), ifadeci dil kullanımı, bağlamsal ve yerel dil kullanımı, empati geliştirme, araştırmacının/yazarın kişisel üslubu ve estetik biçim şeklindedir. Barone ve Eisner (2006) daha çok sanat temelli araştırmaların yazınsal, düz yazı şeklindeki biçimlerine, özellikle eğitsel eleştiri ve öyküsel hikâyeciliğe değinmiştir. Ayrıca dilsel olmayan (nonlinguistic) biçimlerin sonsuz olanaklarını ve faydalarını keşfetmişlerdir. Quinn ve Calkin'e (2008) göre, dilsel olmayan biçimler ile gerçekleştirilen sanat temelli araştırmalar Araştırma temelli sanat olarak ele alınabilmektedir. Sanat temelli araştırma ve araştırma temelli sanat arasındaki farklar, her

iki yaklaşımın da farklı şeylere odaklanmaları, farklı deneyimler içermeleri ve sürecin sonunda ortaya çıkan sonuçların farklılığından kaynaklanmaktadır (Barone ve Eisner, 2012).

Sanat temelli araştırma, çok detaylı ele alınmasa da ya da “sanat temelli araştırma” olarak değerlendirilmese de kapsamı gereği zaten kullanılan bir yaklaşımdır. Amaç estetikle hiçbir ilgisi olmadığı düşünülen alanların estetik özelliklerini ve faaliyetlerini tanımadır. Burada önemli olan nokta, ister anlatı metinlerinde ister filmlerde olsun, tarihsel tasvirlerin, sanatın belirgin bir şekilde öne çıkması için vesile olmasıdır. Bu noktada Araştırma temelli sanat kavramı öne çıkmaktadır. Bununla ilgili Schindler’in Listesi (Schindler’s List) romanını örnek olarak vermek gerekirse, kitabın yazarı, Schindler ve işçi listesi hakkında bir roman yazabilecek kadar Holokost (Holocaust) soykırımı ile ilgili yeteri kadar araştırma ve okuma yapmış olması gerekirdi. Tüm bu araştırma ve okumalar sonucunda ortaya çıkan eser araştırma temelli sanata örnek olarak gösterilebilir. Özetle araştırma temelli sanat, sanat eseri yaratmaya temel teşkil edecek herhangi bir yöntem için araştırmanın kullanılmasıdır (Barone ve Eisner, 2012). Bununla birlikte “Schindler’in Listesi” filmi, oldukça önemli eğitsel bir işlevi ortaya koyan bir sanat eseridir. Avusturya hükümeti, filmin gençler için son derece eğitsel yararları olduğunu düşünerek, filmi izleme yaş sınırını kaldırmıştır. Böylece 18 yaşın altındaki kişiler de filmi izleyebilmiştir (Quinn ve Calkin, 2008). Eğitim araştırmaları, alternatif biçimlerde beceri ve estetik duyarlılığı kullanarak oluşturuluyor ve sunuluyorsa geleneksel araştırmalar yanında kendi varlığını gösterebilir.

Sanat temelli araştırmalarda görsel sanatların nasıl kullanılabileceğine ilişkin Milne’nin (2000’den aktaran Quinn ve Calkin, 2008) bir öğretmen gibi deneyimlerini anlamlandırmak için yansıtıcı çizim araştırmaları, Banks’ın (2001’den aktaran Quinn ve Calkin, 2008) görsel antropolojideki görsel okuma ve görsel yaratma tartışmaları örnek verilebilir. Özetle, araştırma temelli sanat, izleyici ile iletişim kurmak için dilsel olmayan biçimlerden yararlanan, eğitim araştırmasının estetik bir sunumu olan görsel sanat eseridir (Quinn ve Calkin, 2008).

1.1.8.3. A/r/tografi

A/r/tografi yaklaşımı son dönemlerde eğitim araştırmalarında ve özellikle sanat eğitimi alanında sıklıkla uygulanmaya başlamıştır. “Sanatsal ve yazınsal ifadeler yanında sanatsal ve yazınsal anlamlandırma ve deneyimler aracılığıyla da anlam bulup

somutlaşarak var olan ve yaşayan bir sorgulama süreci içeren bir araştırma yaklaşımıdır (Springgay vd., 2008'den aktaran Irwin vd., 2016, s. 192)". A/r/tografi, birden fazla araştırma ve keşfetme yöntemine sahip bir yöntem olarak uygulamaya dayalı araştırma (practice-based research) şemsiyesi altında incelenmektedir. A/r/tografinin çeşitliliği onu benzersiz kılmaktadır. Bu tür bir çalışma, eğitim fikirlerimizi geliştirebilecek araştırmalar sunmak amacıyla geleneksel yöntemlerin dışında çalışmaya istekli olan değişime yatkın ve sürekli gelişen bir topluluk tarafından geliştirilmiştir. Rita Irwin ve Stephanie Springgay'in a/r/tografi konusunda pek çok çalışmaları mevcuttur ([http-2](#)) ve Rita Irwin, Tom Barone, Elliot Eisner a/r/tografi'nin kuramcıları arasında yer almaktadır. A/r/tografi temelini sanat temelli araştırma yöntemlerinden almaktadır. "A/r/tografi araştırma yöntemi uygulamaya dayalı bir araştırmadır. Bu uygulama temelli yapı "araştırma sürecini" oldukça önemli hale getirmektedir. Çoğu zaman a/r/tografi araştırmacıları sonuç yerine sürece odaklanmaktadır. A/r/tografi, sanat yapının bir araştırma nesnesi haline gelebileceğini ileri sürmektedir (Ay, 2019, s.1)".

Terim olarak a/r/tografi, "/" işaretini içerecek şekilde özel olarak geliştirilmiştir. Bu işaret, a/r/tografi terimini yaratan üç kimlik - sanatçı / araştırmacı / öğretmen - arasındaki eşitliği ve bir arada varoluşu göstermek için kullanılır. Bunun yanı sıra, "grafi" kavramı metin ile ilişkilendirilmekte ve böylece sanat ve metin arasında bir bağlantı sağlanarak sanat anlatı ile birlikte sunulmaktadır. A/r/tografi, sanat ve metnin (grafi) veya imge ve kelimelerin bir araya gelmesidir (Springgay vd., 2005). A/r/tografi araştırmacıları bilgiyi yaratmak için kaynak olarak sanatçı ve eğitimcilerin deneyimleri üzerine odaklanırlar. Sorgulama süreci çoğu zaman anlamı sezme ve ortaya koymaktan daha önemli hale gelir. A/r/tografi araştırmacıları veri toplama sürecinde görüşme, gözlem, doküman inceleme gibi nitel veri toplama araçlarını kullanırlar. Çoğunlukla kişisel hikayeler, hatıralar ve fotoğraflarla ilgilenirler (Irwin vd., 2016). Bu araştırmalar, akademik çevrelerde bir kimliğe sahip olmak adına mücadele etmektedir. Ayrıca, çoğu zaman yaratıcılığı ve farklı bakış açılarını geliştirmek ve bilinçdışı zihne erişmek için görsel yöntemlerin kullanılması konusunda takdir edilmişlerdir. Sanat temelli araştırma ve anlatı araştırması, a/r/tografinin bakış açılarını keşfetmeye yardımcı olan desenler ise, felsefi temeli ve üzerinde çalışılacak yöntemi sunan a/r/tografidir denilebilir ([http-2](#)).

A/r/tografi yaklaşımı, araştırmalarda entelektüel ve yaratıcı bir çalışma alanı oluşturur. Teknolojinin gelişmesi, görseller ve duyumsallık üzerindeki etkisi ile birlikte sanat eğitimcileri için kendi deneyimlerini ve uygulamalarını paylaşacakları yeni

platformlar oluşmaktadır. Bu nedenle araştırmacılar çalışmalarını, hitap ettikleri topluluklarla paylaşma şansına sahip olmaktadır. Böylece a/r/tografi birtakım topluluklardaki pedagojik boşluğu, okullardaki ve diğer öğretim ortamlarındaki hayal gücüne ilişkin boşluğu doldurmuştur. A/r/tografi yaklaşımı akademik bağlamda yaşanan sorgulama ile ilgilenen sanatçılar ve eğitimciler için araştırmaya ilişkin olanakların ufkunu genişletmiştir (Irwin vd., 2016).

1.1.8.4. Sanat terapisi

Sanat terapisi, sanatın ister yaratarak, ister izleyerek veya dinleyerek kullanımını içeren her türlü terapi olarak adlandırılmaktadır. Çocuklarla veya mültecilerle, öğrenme güçlüğü, psikolojik sorunları veya bunama sorunu olan bireylerle ve hatta suçlular ile gerçekleştirilebilecek sosyal hizmetler şeklinde pek çok ortamda kullanılabilir. Kendilerini ifade etmelerine, travmaya odaklanıp onu anlamalarına yardımcı olabilir. Otizm veya öğrenme güçlüğü gibi konuşma ile ilgili sorun yaşayan çocuklar varsa sanat terapisi onların iletişim kurmalarına yardımcı olabilir. Aynı zamanda terapistlerin, psikologların veya bakıcıların hastalarını farklı seviyelerde anlamalarına yardımcı olabilir. Aynı zamanda kanıtlanmış sonuçları olan oldukça ekonomik ve eğlenceli bir terapi şeklidir (McNiff, 2009). Diğer araçlar gibi sanatın da bireyin yeteneklerini, doğanın insanlara doğarken bahşetmiş olduğu yetilerin ötesine taşıma gücü vardır. Sanat, insanların doğuştan gelen bazı zayıflıklarını telafi eder; bu durumda bedensel değil, daha çok zihinsel zayıflıklar (psikolojik zaaflar) söz konusudur. Sanat izleyicilerini yönlendirerek, cesaretlendirerek, avutarak onlara yardım edebilen, kendilerini daha iyi hissetmelerini sağlayan bir terapi aracı olarak değerlendirilmektedir (de Botton ve Armstrong, 2014). Sanat terapisi disiplini, sanat yapma ve yaratıcı süreci oluşturan güçler, sanatın iyileştirici (terapötik) bağlamda kullanımının temel unsurlarıdır. İyileştirici uygulama, sanat temelli ilkeler tarafından yönlendiriliyorsa, araştırma faaliyetleri çalışılan süreçlere ve estetik fenomenlere karşılık gelmelidir. Sanat terapisi deneyiminin temel özelliklerinin çoğu uygulamadan ayrı tutulmamalıdır. Bir deneyimin doğasına ilişkin gelişmiş fikirler, araştırmacının bunları kabul edip, anlayabilmesini ve buna karşı duyarlı olmasını gerektirmektedir (McNiff, 2009).

İnsanlık temelinde sözsüz ifade yöntemi olarak iletişimin ana kaynağı haline gelen resim sanatı, çağlar ilerledikçe kişilerin yalnız bireyler arası iletişimde değil, kendisi ile olan iletişimde de büyük rol oynamıştır. Sanatın terapisel gücü ister resim ister müzik ister dans

olsun tüm yöntemlerde kişilerin içsel çılgınlıklarının dışavurumunda, aklın kelimelere uyguladığı baskıyı kaldırabilen, bilinçaltında bastırılan duygu ve düşünceleri yansıtır (Bostancıoğlu ve Kahraman, 2017, s. 160).

Sanat teraipisi iyileştirici bir bağlamda kullanılmasının yanında tüm boyutlarıyla bilimsel araştırmalara zemin oluşturan bir alan olarak da öne çıkmaktadır. Sanat terapisindeki araştırmanın tanımıyla ilgili en büyük karışıklıklardan biri, birçok insanın, bu “araştırmanın” sadece bu işte uzmanlaşan profesyonel veya akademik araştırmacılar tarafından kısmen tam zamanlı olarak yürütülen bir etkinlik olduğunu düşünmesidir. Tıpta, endüstride ve akademik psikolojide bu profesyonel araştırmacılar, hizmeti iyileştirecek ve/veya kârı artıracak teknolojik yenilikleri desteklemek için tahsis edilen hibe ve yatırımlar ile desteklenmelidir. Artık sanat neredeyse tamamen tıbbın ve psikolojik pozitivizmin teori ve uygulama modelleriyle özdeşleştirildiğinden, araştırmanın bu dar bilimsel alandaki etkinliklerle sınırlı olduğu varsayılmaktadır (McNiff, 2009).

Sanat temelli araştırmayı kullanma ve inceleme, sanat teraipisi uygulamaları ve bu deneyimlere ilişkin literatüre karşılık gelmektedir. Sanat temelli araştırma, sanat teraipisi sürecini araştırmada sanatın gerçek kullanımının ötesinde deneyimi anlamanın bir yolu olarak yaratıcı süreçlerin kullanımını içermektedir. Bununla birlikte sanat teraipisi uygulamalarıyla yakın ilişkilidir. Sanat temelli araştırmalar, orijinal yaratıcı anlatımlara ek olarak, terapi uygulamalarının tanımlarını, uygulamaların estetik ve psikolojik önemini anlamak amacıyla yaratıcı nesneler üzerine düşünceleri, bir kişinin sanat yapma süreciyle ilişkisinin araştırılmasını ve sanat teraipisi çalışmalarını vb. içerebilir. Tüm bu araştırma projelerinde sanat, anlayış ve iyileştirici değişimin başlıca yöntemi olarak benimsenmiştir (McNiff, 2009).

1.2. İlgili Araştırmalar

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi Yükseköğretim Kurulu tarafından 2006-2007 öğretim programı değişikliği ile uygulanmaya başladığından günümüze dek çok makaleye konu olmuştur. Öğretim programındaki son değişiklik ile (2018-2019 öğretim yılı itibarıyla) dersin adı Eğitimde Araştırma Yöntemleri şeklinde değişmiş olsa da içeriğinde sadece birtakım güncellemeler yapılmıştır. Bu konuyla ilişkili alanyazın incelendiğinde sanat eğitimi bölümlerinde dersin konularının sanat eğitimi ile ilişkilendirilişini ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca dersin herhangi

bir boyutunun ele alınıp incelendiği herhangi bir lisansüstü tez ile karşılaşmamıştır. Bu araştırmanın kuramsal çerçevesini destekleyen, bilim ve sanat, görsel sanatlar eğitimi ile bilimsel araştırma yöntemleri ilişkisini ele alan, diğer bölümlerde bu ders temel alınarak yapılmış, sanat eğitimi alanındaki bilimsel araştırmaları incelemiş olan ulaşılan araştırmalara aşağıda yer verilmiştir.

Tokdil'in (2020) "Bilim felsefesinde paradigmatik yaklaşım kapsamında sanat ve bilim ilişkisinin lisansüstü sanat eğitimi programlarında yansımaları" başlıklı doktora tezinin temel amacı paradigma kavramı ve paradigmatik modelin; tarihsel, toplumsal, siyasal, ekonomik, kültürel tüm alanlarda geçerliliğini sürdürdüğünün ve benzer yapısal kimliğe sahip olduğunun kanıtlarını sunmaktır. Bu araştırmada tarama modelinde betimsel inceleme yöntemi kullanılmıştır. Sanat, bilim, felsefe ve eğitim alanlarında yaşanan değişim ve gelişimin paradigmatik yaklaşım bakımından incelenmesinin ardından, farklı alanlarda yaşanan ilerlemenin paradigmatik boyutları, etkileri ve geçerlilikleri sanatsal temsil bakımından yeniden yorumlanarak farklı tarihsel sınırlar, değişim çağrıları, siyasal ve kültürel boyutlarıyla geniş kapsamlı ele alınmıştır. Sanatın diğer alanların etkisinde değişiminin tanımlanmasının ardından etkileşim modeli bilim ve sanat üzerinde paradigmatik süreç kapsamında değerlendirilmiştir. Araştırmada, bilim, sanat, tarih, toplum, felsefe ve eğitim alanlarının ilişkisel yönlerinin farkındalığını tanımlamaya yönelik İzmir ili dâhilinde yer alan beş üniversitede farklı alanlarda lisansüstü düzeyde öğrenim gören öğrencilerden oluşan çalışma grubu ile odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış, açık uçlu sekiz sorudan oluşan görüşme sonucunda elde edilen bulgular; paradigma kavramının farklı alanlarda tanımlanabilmesine karşın ilişkisel olarak anlamlandırılmadığı, sanat alanında yaşanan paradigma değişiminin tarih, toplum temelli değerlendirilebilmesine karşın bilimsel gelişmelerin etkisine yönelik farkındalığın yeterli olmadığı, eğitim alanında yaşanan değişim ve yeni öğretim modellerine ilişkin büyük oranda farkındalık olmasına karşın aynı oranda uygulamaya dönük yetersizliğin vurgulandığı ortaya çıkarmıştır. Gerçekleştirilen analiz sonucunda katılımcıların sanat, bilim, felsefe, eğitim gibi alanların hemen hepsinden benzer içeriğe sahip dersleri almış olmalarına karşın, bu alanlar arasında diyalektik ve triyalektik ilişkinin bilincinde olmadıkları ya da bilim felsefesinin tanımını yapabilirken bilim ve felsefe arasındaki ilişki konusunda herhangi bir düşünce deneyimlerinin olmadığı görülmüştür. Eğitim alanına yönelik kapsamlı araştırmaların toplumsal ilerleme için her zaman önem taşıdığı düşüncesinden yola çıkılarak

araştırmanın kuramsal çerçevesinden elde edilen bulgularla odak grup görüşmesinden elde edilen veriler bir araya getirilerek sonuca ulaşılmış ve yeni araştırmalara yönelik öneriler tanımlanmıştır.

Ayaydın'ın (2016) "Sanat ile bilimin kesişme yolları ve yol ayrımları" başlıklı makalesinin temel amacı günümüzde insanlık için sanatın ve bilimin öncelikli taraflarını, sanatın bilim ile kesiştiği ve ayrıldığı noktaları belirlemektir. Bu amaçla gerçekleştirilen kuramsal çalışmada bilim ve sanat alanlarının pek çok boyutta benzeşen ve ayrılan taraflarını, sanatın öncelikli yönleri, çeşitli örnekler kullanılarak açıklanmıştır. Ayrıca bunu sanat eğitimi bağlamında irdelemiş, görsel sanatlar eğitimini sanat ile bilimin buluştuğu ortak bir nokta şeklinde açıklamıştır. Çalışmanın sonucunda, sanat eğitiminin, sanat ve bilim alanlarının her ikisini de içeren ortak bir alan olarak algılanması ve öğrencilere bu şekilde gösterilmesi gerektiği, sanat eğitiminin bilimsel bir disiplin içerdiği, sanat eğitimi ile bilimi anlayan ve algılayan ayrıca sanatçı kişiliği olan bireyler yetiştirilebileceği, günümüzde iki disiplinin birlikte öğrenilmesine oldukça fazla ihtiyaç duyulduğu, bu durumun en çok sanat eğitimcilerinin önemsemesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

Kavuran'ın (2003), "Sanat ve bilimde gerçek kavramı" başlıklı makalesinde, sanat ve bilimde alanlarındaki gerçek kavramının ve her iki alanın da insanlık için önemi belirlenmeye çalışılmıştır. Betimsel yaklaşımla gerçekleştirilmiş araştırmanın sonucunda sanat ve bilim alanlarının insanlık için gerekli ve önemli olduğu fikri, bu alanlarda uzman öğretim elemanlarından oluşan komisyonlar tarafından öğretim programlarının yeniden gözden geçirilip tekrar düzenlenmesi gerektiği, sanatın anlaşılmasında ve bireyin estetik duyarlılığını geliştirmede sanat eğitiminin önemi ortaya çıkmıştır.

Oğuz Namdar ve Önder'in (2019), "Türkiye'de ilköğretimde görsel sanatlar ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin eğilimleri" başlıklı makalesinde Türkiye'de ilköğretim düzeyinde görsel sanatlar ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin içerik analizi yapılarak eğilimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, YÖK ulusal tez veri merkezinden ilköğretim ve görsel sanatlar ile ilgili anahtar kelimeler kullanılarak gelişmiş tarama yapılmış ve 84 adet tez içerik analizi ile çözümlenmiştir. Bu araştırmaya 2016 yılına kadar olan sürede yapılmış ve erişim izni olan tezler dahil edilmiş ve bu tezler araştırmayı oluşturan tüm öğeler bağlamında (üniversite, bölüm, yöntem, çalışma grubu, veri toplama araçları vb.) incelenmiştir. Bulgular frekans ve kod tabloları ile sunulmuş

olup araştırmanın sonuçları ülkemizde görsel sanatlar ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin incelenen değişkenler bağlamında eğilimlerini ayrıntılarıyla açıkça ortaya koymaktadır.

Bulut ve Gülsoy (2016), makalesinde ülkemizde sanat eğitimi alanında gerçekleştirilmiş olan lisansüstü araştırmaları incelemişlerdir. Araştırmanın sonunda sanat eğitimi alanındaki lisansüstü araştırmaların yıllar içindeki dağılımları, hangi üniversitelerde yapıldıkları, tezlerin konu alanları, yöntemleri ve yaklaşımlarının belirlendiği sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmanında sonucunda sanat eğitimi alanındaki bilimsel çalışmaların geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur

Çal (2016), doktora tezinde Türkiye’deki üniversitelerde sanat eğitimi konusunda 2007-2014 yılları arasında hazırlanmış lisansüstü tezlerini araştırmıştır. Yapılan çalışmanın amacı bahsi geçen yıllara ait tezlerin yıllara dağılımı ve toplam sayısını, tezlerin türüne, tezlerin konu alanına, örneklem grubuna, yöntemine, veri toplama aracına, araştırma konularına, üniversitelere, enstitülere göre yıllara dağılımı ve atıflara göre yıllara dağılımı araştırılmış ve analiz sonuçları ve yorumlar detaylarıyla sunulmuştur. Araştırmada tezlerin yıllara göre değişim oranları ve dalgalanmalar tespit edilmiş, buna sebep olan durumlar nedenleri ile birlikte tek tek sunulmuştur. Çalışmada nitel araştırma yaklaşımı kullanılmış olup, tezlere tarama yöntemi ile YÖK Ulusal Tez Merkezinden ulaşılmıştır. Araştırmada toplamda 112 lisansüstü tez incelenmiş, sanat eğitimiyle ilgili 12 farklı konuda teze rastlanmıştır. Bu durum tezlerin farklı çerçevelerde yapıldığını göstermektedir. Tezlerin alana sağladıkları katkılar tartışılmış ve gelecek araştırmalar için öneriler sunulmuştur.

Altınkurt’un (2007), sanat eğitimi ile ilgili lisansüstü tezleri incelediği ve değerlendirdiği makalesi tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma evrenini, ülkemizde 1990 yılından itibaren Sanat Eğitimi ile ilgili olarak tamamlanmış ve YÖK Dokümantasyon Merkezindeki lisansüstü tezler oluşturmuştur. Lisansüstü tezlerin incelenmesinde, sosyal bilimler araştırmalarını değerlendirme ölçütlerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, lisansüstü tezlerin raporlaştırılmasında amaç, yöntem (model, evren, örneklem, geçerlik, güvenilirlik), sonuç ve öneriler bağlamında önemli eksikliklerin olduğu ortaya çıkmıştır.

Şen’in (2005), “Sanat eğitiminde bilimsel araştırma yöntemlerinin kullanılması” başlıklı makalesinde, sanat ve bilim kavramlarını ilişkilendirerek bilimsel çalışmaların sanata olan etkisini, eğitim araştırmalarında kullanılan bilimsel araştırma yöntemlerini belirlemek amaçlanmıştır. Sanat eğitiminde kullanılan bilimsel araştırma yöntemleri,

müzik ve resim alanlarında yapılmış çeşitli doktora, yüksek lisans ve makaleler, literatür tarama yöntemi kullanılarak açıklanmıştır. Araştırmanın sonunda, sanat eğitimi alanında gerçekleştirilmiş doktora, yüksek lisans ve makalelerde en çok tercih edilen yöntemin tarihsel yöntem yani literatür taraması yöntemi olduğu, ikinci sırada betimsel yöntemin tercih edildiği, anket, gözlem, görüşme yöntemlerinin de bu alanda da tercih edildiği, deneysel yöntemin de en az kullanılan yöntem olduğu sonucuna varılmıştır.

Aykut'un (2004), "Sanat eğitiminde rapor hazırlama ve sunma" başlıklı makalesinde, görsel sanatlar eğitimcilerinin bildiri hazırlama ve sunma sürecinde karşılaşılabilecekleri güçlükleri belirlemek ve buna dair öneriler getirmek amaçlanmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda görsel sanatlar eğitimcilerine yönelik nitelikli bir bildirinin hazırlanması ve sunulabilmesi konuları tartışılmış, eleştirilmiş ve buna yönelik öneriler sunulmuştur.

Okan Akın'ın (2017) "Görsel sanatlar eğitiminde Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi ve makale yazma süreci" başlıklı makalesinde görsel sanatlar eğitimi alan bir grup öğrenci ile görsel sanatlar eğitiminde ele alınması gereken problemler gruplandırılmıştır. Bu gruplandırmadaki problemler BAY dersi kapsamında birer araştırma konusu olmuştur. Amaç görsel sanatlar öğretmen adaylarına, alanın sorunlarıyla ilgili alanyazın taraması yapabilme ve alanıyla ilgili makale yazma becerisi kazandırmaktır. Araştırma 2016-2017 eğitim-öğretim döneminde Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Resim-İş Öğretmenliği Anabilim dalında okuyan 3. sınıf öğrencilerinden 20 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma 9 hafta süresince uygulanan bir eylem araştırmasıdır. Ayrıca bunlarla ilgili makaleler oluşturulmuştur. Araştırmanın problem ve bulguları da sorunların belirlenmesi, makale sürecinin değerlendirilmesi ve öğrencilerin araştırmada edindikleri kazanımlar şeklindedir. Araştırmanın verileri içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre katılımcıların alanın sorunlarını değerlendirebildikleri, alanıyla ilgili bilimsel bir makale yazma sürecinde istenen becerileri kazandıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ayaydın ve Kurtuldu'nun (2010), "Güzel sanatlar eğitimi bölümü öğrencilerinin Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersine ilişkin tutumları" başlıklı makalesinde, güzel sanatlar eğitimi bölümü öğrencilerinin Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersine ilişkin tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca sayısal sonuçlara göre birtakım değerlendirmeler yapmak yanında dersin işleyişi, değerlendirme biçimi, önemi ve gerekliliği gibi basamaklarda tespitler yaparak tutumları alt faktörler içerisinde incelemek

ve elde edilen sonuçlardan yola çıkarak resim-iş ve müzik öğretmenliği öğrencilerinin tutumları arasında karşılaştırmalar yapmak hedeflenmiştir. Araştırma nicel yaklaşımla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada tutumun beş farklı boyutunu içeren 30 maddelik ölçek, 2009–2010 öğretim yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünde öğrenim gören 119 adet (84 adet resim-iş öğretmenliği, 35 adet müzik öğretmenliği) öğrenciye uygulanmıştır. Öğrencilerin dersin işlenişi, içeriği ve gerekliliği konusundaki görüşleri elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin orta düzeyde bir eğilim gösterdiği, bazı faktörlere olumlu bazı faktörlere olumsuz yaklaşım gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Özsoy'un (2001b), "Güzel sanatlar (resim-iş) eğitiminde bilimsel araştırmalar" başlıklı makalesinde gelişmiş ülkelerde güzel sanatlar eğitimi alanında ileri düzeyde olan bilimsel araştırmaların, ülkemizde yeterince bilinmemesi ve takip edilmemesi, alana dönük araştırmaların sınırlı sayıda yapılmasının yarattığı sorunlar ve bu sorunların güzel sanatlar eğitime ve akademik eğitim ortamına olumsuz etkileri irdelenmiştir. Araştırmanın sonucunda bir disiplin olarak sanat eğitimi alanı, bilimle ilişkisi; öğretim elemanlarının öğretim süreçlerinde, lisansüstü eğitimdeki uzmanlaşma alanlarına göre bir yönelim içerisinde olması gerekliliği ve bunun neden olduğu kargaşa tartışılmıştır.

Akkanat vd.'nin (2017) yapmış olduğu çalışmada öğretmen adaylarının BAY dersindeki motivasyonel inançları ve öğrenme stratejilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. İlişkisel tarama yönteminden yararlanılan araştırmanın örneklemini Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan 90 erkek, 235 kadın olmak üzere toplam 325 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Öğrenmede motive edici stratejiler ölçeği" kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının öz-yeterliliklerinin, bilişüstü öz-düzenlemelerinin ve eleştirel düşüncelerinin dersi alma zamanına göre anlamlı farklılıklar gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Çetin ve Dikici'nin (2014), "Eğitim bilimlerinde araştırma yöntemleri dersinin etkililiği" başlıklı makalesinde lisansüstü öğrenim görmekte olan öğrencilerin zorunlu olarak aldıkları Eğitim Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri dersinin bu öğrencilerin araştırma süreçlerinin verimliliğine etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmaya 2009-2011 yılları arasında Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde bu dersi alan 147 adet lisansüstü öğrenci katılmıştır. Seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik yöntemi kullanılarak seçilen; dersin verildiği her dört yarıyıldan seçilmiş yüksek lisans ve doktora öğrencileri araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Çalışmada olgubilim modeli esas alınmış olup, veriler örnekleme belirlenen dört katılımcı ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmış, veriler içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda Eğitim Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri dersi yöntem, teknik, araştırma sorusu ve veri toplama aracı belirlemede, literatür taramada, geçerlilik, güvenilirlik ve etik kavramlarında yeterlilik ile ilgili beklentileri karşılarken; APA standartlarına uygun rapor yazmada ve verilerin analizi ile ilgili olarak süre ve ders işleniş şeklinden kaynaklanan sorunları gidermede yeterli olmadığı ortaya çıkmıştır.

Polat'ın 2014 yılında yayımlanan makalesinde amaç, eğitim fakültesi öğrencilerinin bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarının incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu 2012-2013 akademik yılı bahar döneminde Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören ve farklı anabilim dallarına kayıtlı 417 adet öğrenci oluşturmuştur. Tarama modelinde yürütülen çalışmada veri toplama aracı olarak dört ayrı alt boyuta (araştırmacılara yardımcı olmaya isteksizlik, araştırmalara yönelik olumsuz tutum, araştırmalara yönelik olumlu tutum, araştırmacılara yönelik olumlu tutum) sahip "Bilimsel araştırmaya yönelik tutum ölçeği" ve bir adet soru formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS veri analizi paket programı aracılığıyla aritmetik ortalama, standart sapma, frekans, yüzde, birtakım testlerden (Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis H ve Bonferroni) yararlanılmıştır. Araştırma sonunda, öğrencilerin bilimsel araştırmaya yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu, katılımcı tutumlarının, genel olarak, cinsiyet, yaş, kayıtlı olunan bölüm, sınıf düzeyi, bilimsel araştırmaya yönelik herhangi bir ders alıp almama ve mezun olunan lise türü değişkenlerine göre değişmediği ancak ölçeğin alt boyutlarında farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Araştırmacılara yardımcı olma konusunda 4. sınıf öğrencileri diğer sınıf düzeylerine kıyasla daha istekli, erkek öğrenciler kadın katılımcılara oranla bilimsel araştırmalara yönelik daha yüksek düzeyde olumlu ve ilköğretim matematik bölümü öğrencilerinin diğer branşlardaki öğrencilere göre, araştırmacılara yönelik daha pozitif bir tutum içinde oldukları belirlenmiştir.

2007 yılında yayımlanmış olan, Tomakin'in "Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin etkin öğretilmesinin incelenmesi" başlıklı çalışmasının temel amacı, öncesinde seçmeli ders olarak okutulan ve 2006-2007 eğitim-öğretim yılı itibarıyla zorunlu ders olarak okutulacak olan Bilimsel Araştırma Yöntemleri (BAY) dersinin daha etkin, öğrenci merkezli ve işlevsel öğretilmesi için dikkate alınması gereken noktaları açıklamaktır. Araştırmanın örneklemini Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim

Fakültesi'nde 2005-2006 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde öğrenim gören toplam 240 adet öğrenci (sınıf öğretmenliği bölümünden 130, fen bilgisi öğretmenliği bölümünden 60, sosyal bilgiler öğretmenliğinden 50 öğrenci) oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, araştırma ödevi, final, bütünleme sınavları ve anketler yoluyla toplanmış ve nicel yaklaşımlar ile çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda BAY dersinde öğrencilere, araştırmacın öğretmen anlayışının benimsetilmesi, BAY dersinin bütün konularının, sadece nitel ve nicel araştırma yaklaşımları açısından değil, eğitim-öğretim açısından da açıklanması, örneklendirilmesi ve BAY ile Ölçme ve Değerlendirme dersinin birbiriyle uyumlu halde öğretilmesi gerektiği önerileri sunulmuştur.

Akgün, 2012 yılında yayımlanan “Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersine ilişkin öğretmen adaylarının algı ve beklentileri” başlıklı makalesinde matematik öğretmen adaylarının Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersine ilişkin algı ve beklentilerini belirlemeyi amaçlamıştır. Nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseninin uygulandığı çalışmada örnekleme, 2010-2011 eğitim-öğretim yılı güz döneminde BAY dersini alan ilköğretim matematik öğretmenliği anabilim dalından 81, 2. sınıf ve ortaöğretim matematik öğretmenliği anabilim dalından 26 adet 4. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Veriler sekiz adet açık uçlu sorudan oluşan anket yöntemi ile toplanmış, içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulardan, bu dersin öğrencilere bilimsel araştırmaya ilişkin bir bakış açısı kazandırdığı, dersin iki dönemde okutulması, lisansüstü öğretim programlarında yer alması, dersle ilgili sınıf içi uygulamaların yoğunlaştırılması gerektiği, dersin içeriğinde yer alan bilimsel araştırma kavramının ve bilimsel araştırmacının ne olduğu ile ilgili hedeflerin öğrenciler tarafından kazanıldığı, dersin öğretmen adaylarının lisansüstü eğitim yapmaya ilişkin bakış açılarını olumsuz yönde etkilediği sonuçlarına varılmıştır.

Kurt vd.’nin (2011) makalesinde Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersine ilişkin öğrenci görüşlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Eskişehir’de bulunan üniversitelerde Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümünde öğrenim gören ve Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini almış 143 adet öğrenci oluşturmıştır. Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi öğrencilerinin BAY dersine ilişkin görüşlerini belirlemek için araştırmacılar tarafından geliştirilen bir veri toplama aracı kullanılmıştır. Çalışmada öğrencilerin BAY dersine ilişkin görüşlerini belirlemek için tekil tarama modeli, derse ilişkin görüşlerin alt boyutlarının çeşitli

değişkenler açısından karşılaştırılması için ilişkisel tarama modeli kullanılmış olup verilerin analizi nicel yaklaşım ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere, not ortalaması yüksek öğrencilerin not ortalaması düşük olan öğrencilere, üst sınıftaki öğrencilerin de alt sınıftakilere göre BAY dersine ilişkin daha olumlu görüşlere sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Taşdemir ve Taşdemir'in (2011) "Öğretmen adaylarının bilimsel araştırmaları inceleme yeterlikleri" başlıklı çalışmasında Türkçe öğretmeni adaylarının bilimsel araştırmaları inceleme yeterlik düzeylerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Türkçe öğretmeni adayı 48 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Betimsel olan araştırmada çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırma verileri katılımcıların yurtiçi hakemli dergilerde yayınlanmış bilimsel bir makalenin incelemelerine dayalı olarak elde edilmiştir. Katılımcıların ayrıntılı incelemesine sunulan araştırma makaleleri, geliştirilen bir ölçek doğrultusunda araştırmacılar tarafından incelenmiş ve veriler elde edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, Türkçe öğretmeni adaylarının bilimsel araştırma makalelerinin taşıması gereken nitelikleri belirleyebilmeleri ile ilgili, bilimsel bir makalenin problem durumu, yöntem, bulgular, sonuç ve önerilere dair boyutlardaki yeterliklerinin, araştırmanın yazım kurallarına uygunluğu gibi biçimsellik ile ilgili boyutlardaki yeterliklere oranla daha düşük oranda olduğu ortaya çıkmıştır.

Konuyla ilgili alanyazın incelendiğinde, bilim ve sanat kavramları arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmaların, eğitim fakültesi bünyesinde farklı bölümlerdeki BAY dersine ilişkin farklı boyutlarının ele alındığı çalışmaların, bu çalışmalarda genellikle öğrencilerden veri toplandığı ve çoğunlukla nicel yaklaşımda gerçekleştirilmiş oldukları görülmektedir. Bununla birlikte sanat eğitimi alanında gerçekleştirilen tezlerin de farklı değişkenlere göre incelendiği ve çözümlendiği çalışmalar da incelenmiştir. Özetle Türkiye'de görsel sanatlar eğitimcisi yetiştiren kurumlarda verilen BAY dersini sanat eğitimi ile ilişkilendiren bir yüksek lisans veya doktora tezine rastlanmamıştır. Bilim ve sanat ilişkisi ya da sanat eğitimi veren kurumlarda verilen BAY dersine ilişkin araştırmaların sayısının çok fazla olmadığı göze çarpmaktadır. Bunlar göz önünde bulundurulduğunda, BAY dersi sürecinin sanat eğitimiyle ilişkisinin ve bu sürece dair önerilerin belirlenmeye çalışıldığı bu araştırmanın, var olan sorunların, eksikliklerin tespit edilerek bunların giderilmesinde izlenecek yolların belirlenmesi bakımından alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, görsel sanatlar eğitimcisi yetiştiren kurumlarda, Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini veren öğretim elemanlarının bu derse yönelik görüşlerine dayalı olarak, dersin konularının sanat eğitimiyle nasıl ilişkilendirildiğini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada şu sorulara yanıtlar aranacaktır:

1. Resim-iş eğitimi programında Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini veren öğretim elemanlarının bilim ve sanat ilişkisine dair görüşleri nelerdir?
2. Öğretim elemanlarının resim-iş eğitimi öğretim programındaki Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi konularının sanat eğitimiyle ilişkisi açısından görüşleri nelerdir?
3. Öğretim elemanlarının Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin öğretim sürecine (öğrenme-öğretme etkinlikleri, ölçme ve değerlendirme, ilişkilendirme) ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Öğretim elemanlarının Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi sürecinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?
5. Öğretim elemanlarının Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi sürecinin geliştirilmesine yönelik önerileri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Önemi

Bilim toplumların gelişmesinde katkısı olan büyük bir etkidir. Bilgi üretmek, bilgiyi açıklamak, onu paylaşmak toplumların ve bireylerin gelişmelerini, ayakta durmasını sağlamaktadır. Amaçları bilgiyi paylaşmak, onu toplumlara yaymak ve toplumların gelişmesini sağlamak olan öğretmenlerin eğitilmesi sürecinde bilimsel bilinç, yöntemler bilgisi, bu yöntemlerin uygulanması, mevcut araştırmalardan yararlanabilme yetisi oldukça önemlidir. Ülkemiz üniversitelerinin öğretmen yetiştiren eğitim fakülteleri dâhilindeki bölümlerinin öğretim programında bu konular Bilimsel Araştırma Yöntemleri (uygulanmaya başlanan son programdaki ismi ile Eğitimde Araştırma Yöntemleri) dersi ile yer almaktadır.

Alanyazında bilimsel yaklaşımları, Bilimsel Araştırma Yöntemlerini ele alan, bu yöntemleri ayrıntılı bir biçimde açıklayan pek çok kaynak mevcuttur. Bunlar genel olarak sosyal bilimler, eğitim bilimleri gibi alanlara yönelik daha genel içerikler barındıran kaynaklardır. Bununla birlikte eğitim bilimleri kapsamına giren her bir alanın kendine özgü olan durumları ve yapısı vardır. Alanlara özel durumları ve değişkenleri içinde

barındıran, alandan örneklerle zenginleştirilmiş kaynaklara duyulan ihtiyaç, alanyazında bu konuya dair bir boşluk olduğunu düşündürmektedir. Alanyazında sanat temelli araştırmalar gibi diğer araştırma türlerine dair kaynaklar mevcuttur fakat bu içeriklerle çeşitlendirilmiş ve sanat alanına yönelik bir hale getirilmiş içeriklerin uygulamaya dönüştüğü eğitim durumlarının oluşturulması gerekliliği, önemli bir ihtiyaca işaret etmektedir. Resim-iş eğitimi veya görsel sanatlar eğitimi, eğitim bilimleri kapsamında olmasının yanında bünyesinde sanatı barındırdığı için öznel ve sezgisel süreçlerin, bireyselliğin çoğunlukla öne çıktığı bir alandır.

Alanyazında eğitim fakültesi resim-iş eğitimi öğretim programlarında yer alan Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi odağa alınarak gerçekleştirilmiş birtakım çalışmalar olmasına karşın bunlar genellikle öğrencilerin derse yönelik tutumları, ilgilerini belirlemeye yöneliktir. Ders kapsamında, sanat eğitimi ile Bilimsel Araştırma Yöntemlerinin ilişkilendirildiği, dersin sanat ya da sanat eğitimi alanlarından konularla zenginleştirilerek işlenişinin ele alındığı çalışmaların yetersiz olduğu düşünülmektedir. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nde erişime açık olan tezler tarandığında Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini bu alanlarla ilişkilendiren bir lisansüstü teze rastlanmamaktadır. Bununla birlikte ulusal tez merkezinden erişilen tezler, araştırma yaklaşımları bağlamında (sanat eğitimi alanında yapılan tezlerin araştırma yaklaşımı eğilimleri) incelendiklerinde, bir kavram karmaşasının var olduğu, sanat alanının doğası ile uyumlu olmayan bazı araştırma yaklaşımları ve yöntemlerinin araştırma süreçlerindeki sezgiselliği, sübjektifliği tam olarak karşılayamadığı ve yetersiz kaldığı görülmektedir. Tüm bu nedenlerden dolayı bu çalışmada, resim-iş eğitimi bölümlerinde Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini veren öğretim elemanlarının bu dersi sanat eğitimiyle nasıl ilişkilendirdiği, deneyimledikleri sorunlar ve bu süreçle ilgili önerileri anlaşılmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte bu araştırmanın kuramsal çerçevesi kapsamında sanat ve sanat eğitimi alanları için en uygun yaklaşımlar ve buna yönelik gereksinimlerin belirlenmeye çalışıldığı bu araştırmanın alanyazındaki boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Araştırmanın, özelde, bu dersi veren öğretim elemanlarına, genelde ise tüm sanat eğitimcilerine ve araştırmacılara katkı sağlaması beklenmektedir.

2. YÖNTEM

Görsel sanatlar eğitimcisi yetiştiren kurumlarda verilen Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin sanat eğitimiyle ilişkisine ve ders sürecine ilişkin önerilere yönelik öğretim elemanı görüşlerine odaklanan bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” yaklaşımıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 39). Nitel araştırmalarda sosyal olguların içinde bulundukları çevre içerisinde araştırılması ve anlaşılması söz konusudur. Glaser ve Strauss’a göre geleneksel kuramlar, gerçekleri hep aynı gözle görmekte ve bu yüzden sürekli bir değişim içinde olan sosyal olguları açıklamada yetersiz kalmaktadır (1967’den aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2005). Nitel araştırma yaklaşımı yoluyla kuram oluşturma yorumlayıcı bakış açısını da beraberinde getirmektedir. Nitel araştırmanın amacı, insanların hayatlarını nasıl anlamlandırdıklarıyla ilgili bir anlayış geliştirmek, anlamlandırma sürecinin (sonuç ve ürün yerine) ana hatlarını çizmek ve insanların yaşadıkları deneyimleri nasıl yorumladıklarını tarif etmektedir. Anahtar kelime, olayı araştırmacının değil, katılımcının penceresinden görebilmektir. Nitel araştırmacılar, nitel yöntemlerle topladıkları verileri bir araya getirerek, özelden genele doğru tümevarımsal bir yaklaşım izleyerek, araştırılan olguyu anlamlandırmaya ve yorumlamaya çalışmaktadırlar. Nitel araştırma sonucunda açıklayıcı bir ürün ortaya çıkmaktadır. Araştırmacı öğrendiklerini yansıtırken rakamlardan çok resim ve kelimeleri kullanır. Bağlam, katılımcılar ve faaliyetlerle ilgili açıklamalara yer verilir. Bulgular, belgelerden alıntılar, alan notları, katılımcılar ile görüşmelerden kesitler, video alıntıları, elektronik haberleşme veya bunların bir arada kullanımı ile desteklenir. Tüm bu alıntılar nitel araştırmaların açıklayıcı doğasına katkıda bulunmaktadır (Merriam, 2013). Nitel araştırma desenleri, eylem araştırması, fenomenoloji, durum çalışması, etnografya, anlatı araştırması ve gömülü teori şeklinde sıralanmaktadır (Saban ve Ersoy, 2016).

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırmanın uygulaması iki aşamadan oluşmaktadır. Uygulamanın birinci aşaması tarama desenindedir. “Tarama deseni, bir evren içinden seçilen bir örneklem üzerinde yapılan çalışmalar yoluyla evren genelindeki eğilim, tutum veya görüşlerin betimlenmesini içermektedir. Araştırmacı, örneklemden elde edilen evren hakkında

çıkarımlarda bulunmaya (Creswell, 2013a, s. 155)” ve araştırmaya konu olan olayı, bireyi veya nesneyi, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışmaktadır (Karasar, 2009). Uygulamanın ikinci ve temel veri kaynağı olan aşamasında nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji (olgubilim) deseni uygulanmıştır. Fenomenoloji hem bir felsefi bakış hem de bir araştırma yaklaşımı olarak öne çıkmaktadır. Diğer bir deyişle felsefi ve psikolojik bakışları temel alan bir araştırma desendir. Fenomenoloji, daha çok pozitivist paradigmanın karşısında gerçekliği bireysel bakış ve deneyimlerde arayan bir akım olarak gelişmiştir. Fenomenoloji, bu felsefi tartışmayla başlayan ve bilim dünyasına yeni bir bakış açısı getiren bir duruş sonrasında şekillenen bir araştırma desendir (Ersoy, 2016b).

Fenomenolojinin temelleri Alman matematikçi yazar Edmund Husserl’e (1859-1938) ve onun görüşlerini ilerileyen Heidegger, Sartre ve Merleau-Ponty gibi yazarlara dayanmaktadır (Creswell, 2013b). Husserl’e göre fenomenoloji “bir yandan, bilgi eleştirisinin metafizik amaçlarını bir yana bırakıp, sırf bilginin ve bilgi nesnesinin neliğini aydınlatma görevini içeren anlamıyla bir bilgi eleştirisi, yani bilgi ve bilgi nesnesinin fenomenolojisiyken; öte yandan da bilimsel disiplinlerin bağlantısını gösteren bir bilimdir (Küçükalp, 2006, s. 55)”. Husserl aynı zamanda fenomenolojiyi bir yöntem, bir düşünme biçimi, özel felsefi bir düşünme biçimi, özel felsefi bir yöntem olarak düşünmektedir. Düşünme ve bilme deneyimlerinin saf fenomenolojiyle ilgili olduğunu savunmaktadır (Küçükalp, 2006). Görüldüğü üzere fenomenoloji kaynağını felsefe ve psikolojiden alan bir araştırma desendir. Fenomenoloji deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Bu olgularla günlük yaşantıda çeşitli biçimlerde karşılaşılabilir. Ancak bu tanışıklık, olguların tam olarak anlaşıldığı anlamına gelmemektedir. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için fenomenoloji uygun bir araştırma zemini oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Fenomenolojik araştırmalarda, araştırmacı varsayımlardan kaçınır, tamamen yeni bir algıyla belirli bir konuya odaklanır. Araştırmayı yönlendiren bir soru veya sorun ortaya koyar, sonraki araştırmalar ve yansımaları için temel oluşturacak bulguları türetir. Fenomenolojik bilimde doğal nesnelere yönelik dışsal algı, içsel algı, anılar ve yargılar arasında bir ilişki her zaman mevcuttur (Moustakas, 1994).

Fenomenolojik araştırmada, bir fenomenle ilgili bireylerin yaşadığı deneyimler, araştırmacı tarafından katılımcıların tanımladığı şekliyle betimlenmektedir. Bu betimlemeler, söz konusu fenomen ile ilgili çeşitli deneyimlere sahip olan bireylerin deneyimlerinin özüne ulaşma şeklinde gerçekleştirilmektedir. Öz fenomenolojik çalışmanın son noktasıdır. Bu araştırma deseni sağlam felsefi temellere sahiptir ve genellikle görüşmeler yapmayı gerekli kılmaktadır (Merriam, 2013; Creswell, 2013b).

Bu araştırmada fenomen, resim-iş eğitimi anabilim dallarındaki Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin sanat eğitimiyle ilişkilendirilişinin öğretim elemanlarınca nasıl anlamlandırıldığıdır. Öğretim elemanlarının bu sürece dair deneyimleri, algıları, düşünceleri ve önerileri belirlenmeye çalışılmıştır. Fenomenolojik araştırma, fenomene ilişkin deneyimleri sorgulayarak deneyimin özüne ulaşmaya çalışır. Bu sebeple fenomenolojik araştırmalar için deneyim oldukça önemlidir. Fenomenolojik çalışmalarda fenomenin özünü anlamak için analiz sürecinde iki önemli işlem uygulanmalıdır (Ersoy, 2016b). Bunlar “fenomenolojik azaltma ve yaratıcı dönüşümdür (Ersoy, 2016b, s. 57)”. Bu bağlamda araştırma analizi süresince deneyime ilişkin önemsiz ve tekrar eden veriler elenmiş ve anlama ulaşma sürecinde deneyimlerden çıkan ortak anlamlar ortaya çıkarılmıştır.

2.2. Araştırmacının Bakış Açısı

Nitel yaklaşım benimsenerek fenomenoloji deseninde gerçekleştirilmiş bu araştırmada araştırmacının eğitimsel ve mesleki açıdan geçmişine, araştırma problemine bakış açısına açıkça yer vermek araştırma süreçlerini anlamlandırmak açısından önemlidir. Araştırmacı, 2001 yılında Bursa Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi resim bölümünden mezun olmuş, aynı yıl Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı’nda eğitimine başlamıştır. Üniversite eğitimine başlamadan önceki yaz döneminde araştırmacının babasının ani vefatı, araştırmacının duygusal ve psikolojik açıdan sarsıntılı bir döneme girmesine neden olmuştur. Bu duruma rağmen, araştırmacı 2005 yılında lisans eğitimini birincilik derecesiyle tamamlamış, aynı yıl aynı üniversite ve bölümde yüksek lisans eğitimine başlamıştır. 2006 yılının başında, aynı bölümde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başlayan araştırmacının kadrosu 2009 yılında yüksek lisans mezuniyeti ile sona ermiştir. 2009 yılı Eylül ayında Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü’nde doktora eğitimine başlamış aynı yılın aralık ayında Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Güzel

Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğretim görevlisi kadrosunda çalışmaya başlamıştır.

Doktora eğitiminin ilk yıllarında derslerin ve araştırmaların sıklığı, araştırmacının Uludağ Üniversitesi'nde aynı zamanda ders vermeye başlaması araştırmacı için bu birkaç yıllık dönemin oldukça yoğun geçmesine neden olmuştur. Araştırmacı bu dönemde, 2006 yılında yürürlüğe girmiş olan yeni resim-iş eğitimi lisans öğretim programına ilişkin adaptasyon sürecine tanık olmuş ve üç yıl süreyle Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini vermiştir. Bu süreçte araştırmacı, öğrencilerin algılarına, dersin konularına, konuları alana uyarlamaya yönelik fikir ve deneyim sahibi olmuştur. Araştırmacının doktora ders döneminde bu konularda yaptığı araştırmalar ve katıldığı bilimsel toplantılar, bu alan ile ilgili yeni yaklaşımlara yönelik farkındalık oluşturmuştur. Bu ilgi ve merak, araştırmacıyı dersin sanat ve sanat eğitimi alanlarındaki öğretim süreçlerini araştırmaya ve geliştirmeye yönlendirmiş, doktora tezi konusunu belirlemede oldukça etkili olmuştur.

2.3. Çalışma Grubu

Alanyazında Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin sanat eğitimiyle ilişkisine ve bu dersin sanat eğitimi alanındaki işlenişine dair yeterli kuramsal bilgiye ulaşılamaması nedeniyle, uygulamanın ilk aşaması kapsamında evrenin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Uygulamanın bu aşamasında, araştırmanın evrenini, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında devlet üniversitelerinin eğitim fakültesi bünyesinde resim-iş eğitimi programı olan anabilim dallarında Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini veren öğretim elemanları oluşturmaktadır. Bu doğrultuda yapılan araştırmalar sonucunda Türkiye'de devlet üniversitelerinin eğitim fakültesi bünyesinde resim-iş eğitimi lisans programı olan toplam anabilim dalı sayısı 42³ olarak belirlenmiştir. İlgili kurumlarla irtibata geçildiğinde bu anabilim dallarının bazılarının aktif bir biçimde eğitim-öğretim gerçekleştirmediği ortaya çıkmıştır. Bunun sebebi de bazı üniversitelerde resim-iş eğitimi programının daha yeni kurulmuş olması ve dolayısıyla öğretim elemanı sayısının eğitim-öğretim için yetersiz olmasıdır. Uygulamanın birinci aşaması için, irtibatlar sonucunda Türkiye'de eğitim fakültesi bünyesindeki resim-iş eğitimi anabilim dallarında eğitim-öğretimin aktif olarak gerçekleştiği anabilim dalı sayısı 28 olarak belirlenmiştir. Bu aşamada geçerli verilerin elde edilmesi amacıyla evrenin geneli üzerinde araştırma

³ Bu sayı ve ilgili açıklamalar uygulamanın ilk aşamasının gerçekleştirildiği eğitim-öğretim yılı (2014) ile sınırlıdır.

yapılmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak 18 öğretim elemanı katılmıştır. Öğretim elemanlarının kod isimleri ve demografik özellikleri Tablo 2.1’de gösterilmektedir.

Tablo 2.1. Uygulamanın ilk aşamasına katılan öğretim elemanlarının bilgileri

Kod adı	Cinsiyet	Yaş	Unvan	Kıdem	BAY	
					dersini kaç yıldır veriyor?	BAY dersini verdiği diğer bölümler
Adnan	E	31-40	Doç.	16-20	1	-
Burak	E	51-60	Y.Doç.	21-...	5	-
Cemil	E	41-50	Öğr.Gör.	16-20	3	-
Demir	E	41-50	Öğr.Gör.	16-20	4	Müzik Öğretmenliği
Emin	E	31-40	Y.Doç.	6-10	1	Sosyal Bilgiler Öğr. Okul Öncesi Öğr.
Fırat⁴	E	31-40	Y.Doç.	6-10	7	-
Gülsüm	K	51-60	Prof.	21-...	2	-
Hilal	K	41-50	Doç.	16-20	1	-
İsmail	E	31-40	Y.Doç.	11-15	6	-
Jale	K	31-40	Y.Doç.	11-15	3	-
Kenan	E	31-40	Y.Doç.	11-15	5	-
Leman	K	31-40	Y.Doç.	6-10	1	-
Melek	K	31-40	Y.Doç.	11-15	6	-
Nihat	E	31-40	Y.Doç.	6-10	3	-
Orhan	E	31-40	Doç.	11-15	2	-
Pelin	K	20-30	Öğr.Gör.	1-5	2	-
Rengin	K	31-40	Doç.	16-20	4	-
Sevim	K	31-40	Y.Doç.	11-15	1	Özel Eğitim Öğr. İngilizce Öğr.

Açık uçlu anket uygulamasına katılan öğretim elemanlarının mezun oldukları yüksek öğretim programları Tablo 2.2’de gösterilmektedir.

⁴ Öğretim elemanı bu dersi 5 yıl süresince başka üniversitelerde verdiğini belirtmiştir.

Tablo 2.2. *Uygulamanın ilk aşamasına katılan öğretim elemanlarının mezun oldukları yüksek öğretim programları*

Kod adı	Mezun Olunan Yüksek Lisans Programı	Mezun Olunan Doktora/Sanatta Yeterlik Programı
Adnan	Resim-iş Eğitimi	Batı Sanatı ve Çağdaş Sanat (Sanatta Yeterlik)
Burak	Resim-iş Eğitimi	Resim-iş Eğitimi (Doktora)
Cemil	Eğitim Programları ve Öğretim	-
Demir	Eğitim Yönetimi Planlaması	-
Emin	Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme (D)
Fırat⁵	Curriculum and Instruction	Curriculum and Instruction (D)
Gülsüm	Grafik Tasarım	Grafik Tasarım (SY)
Hilal	Resim-İş Öğretmenliği	Resim-iş Öğretmenliği (D)
İsmail	Resim-iş Eğitimi	Geleneksel Türk El Sanatları (SY)
Jale	Resim-iş Öğretmenliği	Resim-iş Eğitimi (D)
Kenan	Resim-iş Eğitimi	Resim-iş Eğitimi (D)
Leman	Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme (D)
Melek	Resim-iş Eğitimi	Resim-iş Eğitimi (D)
Nihat	Grafik Tasarım	Resim-iş Eğitimi (D)
Orhan	Resim-iş Eğitimi	Resim-iş Eğitimi (D)
Pelin	Resim-iş Eğitimi	Resim-iş Eğitimi (D)
Rengin	Resim-iş Eğitimi	Resim-iş Eğitimi (D)
Sevim	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (D)

Fenomenoloji araştırmalarında “veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışa vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 74)”. Resim-iş eğitimi alanında Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini veren öğretim elemanlarının dersin konularını sanat ve sanat eğitimiyle ilişkilendirilişi bu araştırma kapsamında temel olgu olarak ele alındığından, bu olguyu deneyimlemiş katılımcıların görüşleri, yaşantıları, yaşadıkları sorunlar ve önerilerinin derinlemesine incelenmesi ve anlamlandırılması oldukça önemlidir. Nitel araştırmalarda sosyal olaylar içinde bulundukları bağlama göre değişkenlik gösterdiğinden sonuçların doğrudan evrene genellenmesi gibi bir durum söz konusu değildir.

⁵ Öğretim elemanı, yüksek lisans ve doktora eğitimini yurt dışında almıştır.

Verilerin toplanmasının ilk aşamasında sanat ve bilim ilişkisine, konuların alanla ilişkilendirilişine ve ders sürecinin boyutlarına dair genel bir görüş elde edilmesinin ardından katılımcılar arasından çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme türlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Görsel sanatlar eğitimcisi yetiştiren kurumlarda 2018-2019 öğretim yılında Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini veren, maksimum çeşitlilik örnekleme ile belirlenen beş öğretim elemanı ile uygulamanın ikinci aşaması gerçekleştirilerek, olguya ilişkin derinlemesine veri elde etmek amaçlanmıştır. Her üniversiteden bir öğretim elemanı seçilmiştir. Bu öğretim elemanları Tablo 2.2’de gri tonda belirtilmiştir.

Amaçlı örneklemenin mantığı ve gücü, derinlemesine anlama üzerine yaptığı vurgudan gelmektedir. Bu durum, çalışmanın derinliği için zengin bilgi içeren durumların seçimine yol açmaktadır. Zengin bilgi içeren durumlar, araştırmanın amacına yönelik merkezde yer alan önemli hususlar hakkında çok şey öğrenilebilecek durumlardır. Bu nedenle terim amaçlı örnekleme şeklinde adlandırılmaktadır (Patton, 2014). En yaygın amaçlı örnekleme türleri tipik, atipik, maksimum çeşitlilik, uygun, kartopu veya zincir örneklemedir (Merriam, 2013). Bu yaklaşım genellikle bir araştırmacının çalışmanın başlangıcında maksimum farklılığı sağlamak istediğinde tercih edilmekte ve araştırmada bulguların farklı bakış açıları veya farklılıkları yansıtmaya olasığını artırmaktadır. Maksimum çeşitlilik örneklemesinde mekanlarda veya bireylerde farklı olan bazı kriterler önceden belirlenmektedir. Sonrasında bu kriterlere göre farklılık gösteren mekanlar veya katılımcılar seçilmektedir (Creswell, 2013b).

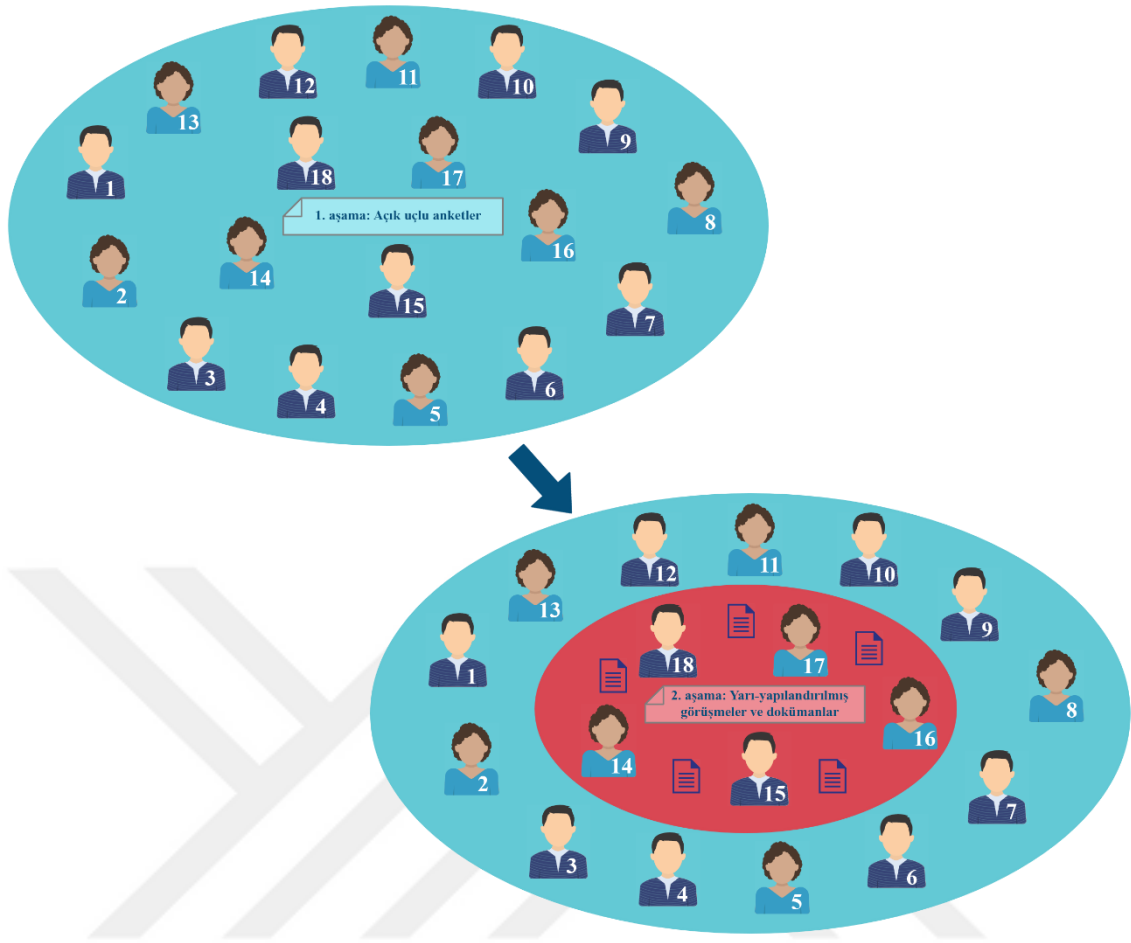
Bu araştırmada çalışma grubu belirlenirken öğretim elemanlarının sanat ve bilime dair birbirlerinden farklı bakış açılarına sahip olması, konuları alanla ilişkilendirmede ve ders işleyiş süreçlerinde farklı planlamalara ve anlayışlara sahip olmaları gözetilmiştir. Böylelikle sanat eğitiminde Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin tüm boyutlarına, ders konularının sanatla ilişkilendirilişine yönelik ortaya çıkan çeşitli anlayışların ve yaklaşımların okuyucular için zengin bir çeşitlilik sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmaya katılan tüm öğretim elemanları araştırmanın amacı ve önemi ve veri toplama süreci ile ilgili bilgilendirilmiş ve tamamı araştırmaya gönüllü olarak katılmışlardır. Buna yönelik veri toplama süreci öncesinde yazılı izinleri alınmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması

Fenomenolojik araştırmalarda, görüşme temel veri toplama yöntemidir ve araştırmalar gözlem, görsel araçlar, yazılı materyaller vb. yöntemlerle desteklenebilir. Çalışılacak fenomenin niteliğı ve katılımcıların kişisel özellikleri veri toplama sürecini etkilemektedir. Veri toplama süreci, katılımcıların algı ve deneyimlerine daha iyi nasıl ulaşılabilceğı düşünölerek planlanmalıdır (Ersoy, 2016b). Bu araştırmada verilerin toplanmasında ilk etapta tarama modelinde nicel bir veri toplama yöntemi olan açık uçlu anketler ile yazılı görüş alınmıştır. Sonraki etapta fenomenoloji deseni kapsamında görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Bir araştırmada, nicel ve nitel verilerin çalışmaya nasıl bağlanabileceğı ile ilgili üzerinde durulması gereken konu, iki tür verinin ve ilişkili yöntemlerin çalışma tasarımı sırasında bağlanması değıl, daha çok yapılp yapılmamasının gerekliliğı, nasıl ve ne amaçla yapılacağıdır. Buna göre, bu araştırmada iki yaklaşımın çeşitleme yoluyla birbirlerini onaylaması ve doğrulaması sağlanmıştır. Daha zengin ayrıntı sağlayarak analizin daha ayrıntılı hale gelmesine ve gelişmesine sebep olmuştur. Bununla birlikte nicel veri bir çalışmanın nitel kısmına tasarım sürecinde temsili örneklem bulmada ve anormal durumları tespit etmede, veri toplama sürecinde arka plan verilerini sağlamada yardımcı olmuştur (Miles ve Huberman, 2019).

Araştırmanın temel veri kaynağı görüşmelerdir. Fenomenolojik bakış açısı çerçevesinde görüşme yöntemini destekleyen doküman inceleme ve araştırmacı günlükleriyle veri türü çeşitliliğı sağlanmıştır. Araştırmanın veri toplama süreci şekil 2.1’de gösterilmektedir.

Şekil 2.1. Veri toplama sürecinin aşamaları

2.4.1. Açık uçlu anketler

Araştırmanın tarama modeli olan ilk aşamasında verilerin toplanmasında, Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin sanat eğitimindeki yeri ve önemini, öğretim elemanlarının dersi sürecini nasıl yürüttüklerini ve planladıklarını, buna dair yaşanan sorun ve önerilerini belirlemek amacıyla evrenin (ulaşılabilir) tamamı üzerinde açık uçlu anket (EK-1) uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bu yöntemin kullanılmasındaki temel amaç uygulama ve çalışma alanının genel bir analizini ortaya koyabilmektir. Bu yöntem nitel araştırmada çalışma grubunun belirlenmesine ve arka plan verilerinin sağlanmasına yardımcı olmaktadır (Miles ve Huberman, 2019).

Anket, belli bir konuda saptanmış araştırma sorularına bağlı olarak, bir evreni ya da örneklemini oluşturan kaynak kişilere sorular yönelterek gerçekleştirilen sistemli bir veri toplama tekniğidir (Armağan, 1983'ten aktaran Balcı, 2007). Anket, kişisel özelliklerin, olaylar hakkındaki gerçeklerin, bilgi düzeyinin ya da sosyal olguların ölçülmesi için etkili

bir veri toplama aracıdır. Bu yöntemde sorular açık uçlu ya da kapalı uçlu olabilmektedir (Sevinç, 2011). Anketlerde ölçülen özelliğe göre dört farklı soru grubu kullanılabilir. Bunlar:

- Katılımcıların demografik özelliklerini (cinsiyeti, yaşı, mesleği, eğitim düzeyi vb.) betimlemeye yönelik olgusal sorular,
- Katılımcıların bir konuda (sosyal, ekonomik, politik vb.) ne bildiklerini ve bilgiye ulaşma kaynaklarını belirlemeye yönelik bilgi soruları,
- Bir konu veya objeye ilişkin davranışları (sınıf içi öğretmen ve öğrenci davranışları, tüketim alışkanlıkları vb.) belirlemeye yönelik davranış soruları,
- Bir konu veya objeye ilişkin duyguları ve görüşleri (mesleğe ilişkin tutum, iş doyum algısı vb.) belirlemeye yönelik inanç ve kanı soruları (Aiken, 1997; Balcı, 2007; Hayman, 1968; Plump ve Spyridakis, 1992; Büyüköztürk vd., 2010).

Yanıt seçenekleri olmayan açık uçlu sorular, bilinmeyenleri keşfetmeye yöneliktir. Kişilerin fikirlerinin ve düşüncelerinin detaylarıyla öğrenilmesinde etkilidir. Açık uçlu sorular ile hakkında az bilgi bulunan konularda kapsamlı ve detaylı bilgi almak hedeflenir (Sevinç, 2011).

Anket sorularını geliştirme aşamasında araştırma sorularından yola çıkılarak ve alanyazın taramasından faydalanılarak taslak bir anket formu hazırlanmış ve uzman görüşleri doğrultusunda düzenlenmiştir. Form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla yedi adet sorudan oluşan bir kişisel bilgi formu (EK-1) bulunmaktadır. Anketin ikinci bölümünde sanat eğitime Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin yeri, önemi, dersin tüm öğretim-öğrenim süreçlerine dair boyutlar, varsa yaşanan sorunlar ve geliştirilen önerilere dair toplam dört adet açık uçlu soru yer almaktadır. Anket için gerekli resmi izinler alındıktan sonra araştırma evrenine posta yoluyla gönderilmiştir. Zarfın içerisine anket formunun dijital kopyasını içeren bir adet CD de (dönüşlerin e-posta ile yapılabileceği düşünülerek) eklenmiştir. Anket yönteminin “dezavantajlarından biri anketlerin geri dönme ya da doldurulma oranının düşük olmasıdır (Ekiz, 2009, s.117)”. Belirli bir süre geri dönüşler için beklenmiş, geri dönen anketlerin sayısı çok az olması sebebiyle katılımcılara telefon yoluyla ulaşılmış (bir kaç kez hatırlatmalar yapılmış), konuyla ilgili tekrar bilgilendirme yapılmış, katılımın araştırmaya sağlayacağı katkı belirtilmiş ve formun doldurulması rica edilmiştir. Böylece çoğunluğu e-posta ile sağlanan 18 öğretim elemanından geri dönüşler

tamamlanmıştır. Öğretim elemanlarının yazılı görüşleri, tematik analize hazır hale getirmek amacıyla düzenlenmiş ve tablolara aktarılmıştır.

2.4.2. Yarı-yapılandırılmış görüşmeler

Uygulamanın fenomenoloji desenindeki ikinci aşamasında verilerin toplanması görüşme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bu yöntemle elde edilen veriler araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmaktadır. Stewart ve Cash (1985) görüşmeyi “önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci” olarak tanımlamaktadır (Stewart ve Cash, 1985’ten aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 119)”. Görüşme yöntemi ile deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler, yorumlar ve zihinsel algılar ve tepkiler gibi gözlenemeyen durumlar anlaşılmaya çalışılmaktadır. Bu süreçte, görüşme yapılan kişinin sorulan sorulara rahat, dürüst ve doğru bir şekilde karşılık vermesini sağlamak görüşmecinin temel görevidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Patton (2014), görüşmenin amacının bireylerin bakış açılarına ulaşmak olduğunu belirtir. Nitel görüşmeler, diğer insanların bakış açılarının anlamlı, bilinebilir ve açığa çıkartılabilir olduğu düşünülerek başlar. Görüşme, bir insanın zihninden geçenleri açığa çıkarmak ve insanların hikâyelerini bir araya getirmek amaçlı yapılır. Görüşme sırasında elde edilen bilginin kalitesi büyük oranda görüşmeyi gerçekleştiren kişiye bağlıdır.

Fenomene ilişkin yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmak için görüşme yönteminin araştırmacılara sunduğu etkileşim, esneklik ve sondalar yoluyla irdeleme özellikleri kullanılmalıdır. Araştırmacının görüşülen bireyle güven ve empati içeren bir etkileşim ortamı oluşturabilmesi oldukça önemlidir. Böyle bir ortam içinde bireyler, kendilerinin bile daha önce farkına varmadıkları veya üzerinde fazla düşünmedikleri yaşantıları ve anlamları dışa vurabilir, ortaya koyabilirler. Fenomenoloji araştırmalarında yaşantılar derinlemesine irdelendiğinden görüşmeler genellikle uzun sürmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Görüşmeler, kaynakların ulaşılabilirliğine ve araştırmada toplanmak istenen verilerin özelliklerine göre yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmamış görüşme, yarı-yapılandırılmış görüşme, etnografik görüşme ve odak grup görüşmesi şeklinde sınıflandırılabilir (Büyüköztürk vd., 2010).

Bu araştırmada görsel sanatlar eğitimcisi yetiştiren kurumlarda, Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini veren öğretim elemanlarının sanat-bilim ilişkisine dair görüşlerini, dersin öğretim-öğrenim süreçlerinin nasıl planlandığını, sanat eğitimiyle nasıl

ilişkilendirildiğini ortaya koymak amacıyla yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmede form hazırlamak, formları test etmek, gerekli hazırlıkları yapmak ve sonrasında gerçekleştirmek görüşmenin geçerli ve güvenilir olması ve sağlıklı yürütülebilmesi için oldukça önemli aşamalardır. Görüşme formlarının hazırlanmasında dikkate alınması gereken ilkeler şöyle sıralanmaktadır:

- Kolay anlaşılabilir sorular yazma,
- Odaklı sorular hazırlama,
- Açık uçlu sorular hazırlama,
- Kişiyi yönlendirmekten kaçınma,
- Çok boyutlu sorular sormaktan kaçınma,
- Alternatif sorular hazırlama,
- Farklı türden sorulara yer verme,
- Soruları mantıklı bir biçimde düzenleme,
- Soruları geliştirme (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Görüşme soruları planlanırken araştırma sorularından yola çıkılmış ve taslaklar oluşturulmuştur. Sorular Tez İzleme Komitesi tarafından kontrol ve teyit edilerek son halini almıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşmeler, görsel sanatlar eğitimcisi yetiştiren kurumlarda Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini veren beş öğretim elemanı ile birer kez gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler 2018-2019 eğitim-öğretim yılı içerisinde yapılmış, katılımcıların 2013-2014 eğitim-öğretim yılında açık uçlu anket yoluyla yazılı görüş alınan uygulamaya da katıldıkları teyit edilmiştir. Görüşmelerin öncesinde öğretim elemanlarıyla ön görüşmeler yapılmıştır. Bu ön görüşmelerde, araştırmanın amaçları, önemi ve soruların genel kapsamı ile ilgi bilgileri verilmiş, herhangi bir yönlendirme yapılmamıştır. Öğretim elemanlarından görüşmelerin gerçekleştirilmesi için randevu alınmış ve tercih ettikleri görüşme seçenekleri sunulmuştur. Gerçekleştirilen görüşme tarih, saat, süreleri ve görüşme seçenekleri Tablo 2.3'te gösterilmektedir.

Tablo 2.3. *Görüşmelerin zaman, yer bilgisi ve görüşme şekilleri*

Görüşme yapılan öğretim elemanı	Görüşme tarihi	Görüşme saati	Görüşme süresi	Görüşme şekli	Görüşme yeri
Fırat	08.03.2018	11:20	39:31	Yüz yüze	Öğretim elemanı ofisi
Rengin	09.03.2018	13:15	32:16	Yüz yüze	Öğretim elemanı ofisi
Adnan	12.03.2018	14:15	26:46	Telefon	-
Gülsüm	06.12.2018	20:50	47:07	Telefon	-
Melek	14.12.2018	14:30	20:30	Telefon	-

Görüşme formunun başında, araştırmanın ve görüşmenin amacı, genel kapsamı, görüşmenin tahmini süresi vb. bilgisini içeren bir açıklama metni bulunmaktadır (EK-2). Ayrıca katılımcıların, etik gereklilikler doğrultusunda hazırlanan katılımcı izin formu ile araştırmanın etik boyutu ile ilgili bilgilendirilmeleri sağlanmış ve izinleri alınmıştır (EK-3). Görüşme formu sekiz adet sorudan oluşmaktadır (EK-4). Soruların içeriğini şunlar oluşturmaktadır: Sanat ve bilim ilişkisi, sanat ve sanat eğitimi alanlarıyla ilişkili araştırma paradigmaları, Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin görsel sanatlar eğitimi kapsamındaki gerekliliği, dersin içeriği, konuların sanat eğitimi ile ilişkilendirilişi, etkinlikler, değerlendirme yöntemleri, karşılaşılan sorunlar ve önerilen çözümler. Görüşme esnasında daha derin bilgi elde etmek amaçlı zaman zaman sonda ve alternatif sorulara başvurulmuştur. Görüşme esnasında, görüşme sorularını sorarken gerektiğinde akışa göre değişiklikleri yapmaya, soruları konuşma tarzında sormaya, teşvik edici ve geri bildirimde bulunmaya, görüşme sürecini kontrol etmeye, yansız ve empatik olmaya özen gösterilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Görüşmelerin tamamı, katılımcıların izinleri doğrultusunda ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Araştırmacı tarafından görüşmelerin dökümü gerçekleştirilmiş ve analize hazır hale getirilmiştir.

2.4.3. Doküman incelemesi

Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin ve film, video, fotoğraf gibi diğer materyal türlerinin analizini içermektedir. Nitel araştırmalarda doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Görüşmenin gerçekleştirildiği öğretim elemanlarının

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi kapsamında kullandığı kitaplar, ders notları, görsel materyaller incelenmiş ve araştırmaya dahil edilmiştir. Ayrıca araştırmacının araştırma sürecinde tuttuğu günlükler de dokümanlar arasında yer almış ve analizde kullanılmıştır.

2.4.3.1. Öğretim elemanı dokümanları

Doğrudan gözlem ve görüşmenin olanaklı olmadığı durumlarda veya araştırmanın geçerliğini artırmak amacıyla, çalışılan araştırma problemi ile ilgili yazılı ve görsel materyal ve malzemeler de araştırmaya dahil edilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Araştırma kapsamında, öğretim elemanlarının Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinde kaynak olarak kullandığı kitaplar, hazırlamış oldukları ders notları ve görsel materyaller incelenmiştir. Öğretim elemanı Fırat'ın öğrencilerine ders kitabı olarak önerdiği John W. Creswell'in (2013) Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları (4. Baskıdan Çeviri, Eğiten Kitap, Ankara) kitabı ders sürecinde konulara kaynaklık etmektedir. Araştırma yöntemleri ile ilgili farklı birkaç kaynaktan derleme yoluyla ders notları oluşturan öğretim elemanı Melek'in yararlandığı kaynaklar şunlardır:

- Niyazi Karasar (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemi. (11. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Salih Çepni (2012). Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş. (6. Baskı). Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Saim Kaptan (2000). Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri. (11. Baskı). Ankara: Bilim Yayınevi.
- Şener Büyüköztürk, vd. (2010). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Öğretim elemanlarından yazılı dokümanların yanında görsel dokümanlar da istenmiştir. Öğretim elemanı Adnan'ın ders süreçlerinde yararlandığı bir örnek videoya (Bk. Görsel 3.1) bulgulara yer verilmiştir. Öğretim elemanı Rengin'in görsel araştırma yöntemlerine ilişkin öğrencileriyle sosyal ağlardan yararlanarak yaptıkları görsel analiz ve yorumlamalara dair paylaşımlarının ekran görüntüleri de (Bk. Görsel 3.2, 3.3, 3.4 ve 3.5) etkinlik süreçleriyle birlikte sunulmuştur.

2.4.3.2. Araştırmacı günlükleri

Araştırmacı tarafından üretilen dokümanlar, araştırma başladıktan sonra araştırmacının kendisi tarafından oluşturulur (Merriam, 2013). Fenomenolojik araştırmalarda günlüklerden ek veri toplama aracı olarak yararlanılabilir (Ersoy, 2016b). Araştırmacı araştırma süresi boyunca, tez izleme komite toplantıları ve komite üyeleriyle bireysel görüşmeler sonrasında görüşülen konuları ve değerlendirmeleri, araştırılan ve sorgulanan kavramlara, dersin boyutlarına, analiz sürecine ilişkin durumları, bağlayıcı açıklamaları ve yorumları içeren bir günlük (defter) tutmuştur. Günlükten yapılan doğrudan alıntılar ilgili durum ile birlikte sunulmuştur.

2.5. Verilerin Analizi

Fenomenolojik araştırmalarda analiz sürecinde yaşantı ve deneyimlerin sorgulanması, tanımlanması, anlamlandırılması ve yorumlanması sağlanarak fenomenin temel yapısı, ortak anlamı açıklanmaya çalışılmaktadır (Creswell, 2013a; Merriam, 2013). Fenomenolojik araştırma deseniyle gerçekleştirilen bu araştırmada nitel araştırmalarda en sık kullanılan veri analizi türlerinden tematik analiz kullanılmıştır. Liamputtong'a göre (2009), tematik analiz, verilerdeki temaları (örüntüleri) tanımlama, analiz etme ve raporlama yoludur. Analizde kullanılan teknikler bakımından kuramsal bir örnekleme içeren temellendirilmiş kurama büyük ölçüde benzemesine karşın, tematik analizde kuramsal bir örneklem bulunmaz. Özetle, analizde kuramsal bir çerçeveden değil, veri setinden yola çıkılır ve temalar elde edilmeye çalışılır. Merriam'a göre (2013) nitel veri analizi, verinin anlamını dışarıya aktarma sürecidir. Bu da insanların söylediklerini, gördüklerini, okuduklarını birleştirme, indirgeme ve yorumlamayı kapsayan bir anlamlandırma demektir. Araştırma sorularının yanıtları çalışmanın bulgularıdır. Bu yüzden veri analizinin uygulamadaki amacı araştırma sorularına *yanıtlar* bulmaktır. Bu yanıtlar kategori, tema ya da bulgular olarak adlandırılabilir. Analiz sürecinde araştırmacı kendi ön bilgi ve deneyimlerini araştırma dışında tutmaya çalışmıştır. Analizin tüm aşamaları, alandan iki öğretim elemanı tarafından sürekli kontrol edilmiş ve dönütler alınmıştır.

2.5.1. İzlenen tematik analiz basamakları

2.5.1.1. Temel veri kaynağının belirlenmesi ve verilerin hazırlanması

Araştırmanın iki aşamadan oluşan veri toplama sürecinin ilkinde evrenin tamamından yazılı görüş (tarama modeli) alınmıştır. Fenomonolojik bakış açısıyla gerçekleştirilmiş araştırmanın ikinci aşamasında bu evren içinden maksimum çeşitlilik örnekleme ile belirlenen beş öğretim elemanı ile gerçekleştirilmiş yarı-yapılandırılmış görüşmeler araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmaktadır. Bu aşamada elde edilen veriler, araştırma sorularına karşılık gelen yanıtların daha derin ve yoğun olduğu veri setidir. Bu sebeple araştırmanın ilk aşamasındaki veriler konu hakkında genel bir görüş sunarken, fenomenolojik anlayışla gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen verilerin araştırmaya daha fazla katkısı olduğu düşünülmektedir. Anket nicel bir veri toplama yöntemi olmasına karşın, her iki veri seti de tematik bir biçimde analiz edilmiştir.

Fenomenolojik anlayışla sürdürülen çalışmanın veri analizi sürecinde Creswell'in (2013a) ve Smith, Flowers ve Larkin'in (2009) ortaya koyduğu tematik analiz basamakları izlenmiştir. İlk etapta veriler analiz için hazırlanmış ve düzenlenmiştir. Alınan yazılı görüşleri analize hazır hale getirmek amacıyla tablolara aktarılmıştır. Yazılı görüş alınan anket formundan bir kesit aşağıda Görsel 2.1'de gösterilmektedir.

II. BÖLÜM
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerindeki Bilimsel Araştırma Yöntemleri
Dersine Yönelik Öğretim Elemanı Görüşleri Belirleme Anketi

1. Sanat eğitiminde Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin yeri ve önemi hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bilimsel araştırma yöntemleri dersinin sanat eğitimi alanına katkısı büyüktür. Çünkü bir resim iş öğretmeni adayını öncelikle kuramsal açıdan Sanat eğitiminde yapılan araştırmaları takip etmek ve yorumlamak zorundadır. Bunun yanı sıra bu derste, öğretim elemanı tarafından aktarılan temel ilke ve kavramlarla, bir araştırma raporunun nasıl yazıldığını öğrenmekte, kendisi yeni bir sanat eğitimi araştırması konusunu belirlemekte ve bu konuda bir araştırma raporu da yazabilmektedir. Aday eğer akademik bir kariyer yapmak istiyorsa yazmış oldukları araştırmaları onlara ışık tutacak, eğer öğretmenlik yapmak istiyorsa, sanat eğitimi ile ilgili güncel araştırmaları bilmesinin yanı sıra kendini etik kurallar çerçevesinde nasıl ifade edebileceğini yine bu ders uygulamalarıyla temellendirecektir. Tüm bu nedenler doğrultusunda dersin sanat eğitimine katkısı büyüktür.

Görsel 2.1. Yazılı görüş alınan anket formlarından bir kesit

Yarı-yapılandırılmış görüşme verileri araştırmacı tarafından ses kayıtlarından yazılı veriler (döküm) haline getirilmiştir. Görüşme verisinin dökümünden bir kesit Tablo 2.4'te yer almaktadır.

Tablo 2.4. *Görüşme ses kaydı dökümünden kesit*

GÖRÜŞME SES KAYDI DÖKÜMÜNDEN BİR KESİT

Fırat: Sürekli olarak ilişkilendiriyorum çünkü genellikle bir araştırma yönteminden doğrudan somut örnekler vermeye gayret ediyorum ben, sürekli olarak derste somut örnekler bulup bazen biyoloji alanından sağlık alanından tıp alanından olabiliyor. Bazen başka işte sosyal bilimler alanından sağlık alanından olabiliyor. Araştırma örnekleri veriyoruz ama daha çok kendilerini daha yakın ilişki kurup anlayabilmeleri için doğrudan sanat alanından ve doğrudan sanat eğitimi alanından örnekleri daha zengin tutuyorum. Mümkün olduğu sürece. O zaman işte diyelim ki bizim alanımızda şöyle bir araştırma yapılıyor bir okulda öğrencilerle böyle bir araştırma yapılıyor diye örneklendirerek başlıyorum. Ve işte o gün o hafta bahsetmiş olduğum konunun o araştırma sürecinde öğrencilerle nasıl kullanıldığından bahsederek doğrudan örneği bizim alanımızla ilişkilendirerek ayakları yere basar şekilde ilişki kurabilsinler diye. Çünkü uzak alanlardan ilişki kurmalarında bazen zorlanabiliyorlar haliyle di mi? Tıp alanındaki araştırmalar diyelim ki uzak olabiliyor bize. Ama yeri geliyor onlardan da bahsediyoruz tabi. Yani mümkün olduğu her noktada bizim alanımızla bunun ne ilişkisi var onu sürekli kendi hayatlarıyla ilişki kurabilecekleri hatta ben bir dedektifin işte cinayeti çözme süreci falan gibi mesela günlük hayattan polisiye filmlerden falan örnekler de vererek ona bilimsel süreci bağdaştırmaya çalışıyorum. Kendi hayatımızdan kafamıza takılan bir problemi çözmek, bir cevaba ulaşmak için kullanmış olduğumuz kişisel yöntemlerden örneklendirerek dolayısıyla kendileriyle hayatlarıyla ve alanlarıyla bizim disiplinimizle ilişki kurmaları için gayret ediyorum o anlamda.

2.5.1.2. Anlam birimlerini belirleme ve verilerin kodlanması

Görüşme yoluyla elde edilen verilerin içerdiği bilgi ve anlamı üzerine derinlemesine düşünmek amacıyla verilerin tamamı tekrar tekrar okunmuş ve incelenmiştir. Öğretim elemanlarının ifade ettiği genel fikirler, bu fikirlerin “genel havası, bilginin kullanımı, güvenilirliği ve derinliği hakkında izlenimler” edinilmeye çalışılmıştır (Creswell, 2013a, s. 197). Veriler okunurken eş zamanlı olarak görüşmelerin ses kayıtlarının da dinlenmesi verilerdeki genel fikrin, ifadelerdeki duygunun anlaşılmasına yardımcı olmuştur.

“Nitel veri analizi süreci, ham verilerden kodlara doğru işleyen tümevarımsal bir süreçtir (Creswell, 2017, s.154)”. Smith, Flowers ve Larkin’e göre (2009) “analizin başlangıç basamağı en ayrıntılı ve zaman alıcı süreçtir. Araştırmacı okumalar esnasında yeni fikirlere açık olmalı ve verilerdeki ilgi çekici her ayrıntıyı not etmelidir (Smith, Flowers ve Larkin, 2009, s. 83)”. Dökümün okunması esnasında sürekli hatırlatıcı kenar notları alınmıştır. Kenar notları alma nitel veri analizlerinde sıkça kullanılan bir aşama olup ilk okuma ve kodlama arasında geçişi sağlamaktadır (Miles ve Huberman, 2019). Ayrıca veri setini keşfetmenin ilk aşamasına yardımcı olmaktadır. Bu hatırlatıcı notlar, okuyucuya yönelik yapılan kısa ifadeler, fikirler veya anahtar kavramlardır (Creswell, 2013b). Bu kenar notlarında kodların ilk hallerine ve açıklamalarına yer verilmiştir. Fuller ve Goriunova’ya göre (2014’ten aktaran Saldaña, 2019) kodlama *heuristic*, yani belirli bir formülü ya da izlenecek algoritması olmayan açımlayıcı bir problem çözme sürecidir. Kodlar, anlam oluşturan önemli ifadelerdir. Kodlama, döngüsel bir eylemdir. Verileri tek seferde mükemmel bir şekilde kodlamak çok mümkün olmayan bir durumdur. İkinci (belki üçüncü ya da dördüncü) döngü kodlamada nitel verilerin en belirgin özellikleri işlenir, süzülür, vurgulanır ve böylece kategori, tema ve kavramlar oluşturularak anlamlar yakalanır (Saldaña, 2019). Araştırmada kodların son haline ulaşmada pek çok değişiklik içeren süreçler yaşanmıştır. Ulaşılan kodlar daha sonra araştırmanın bulgularında sunulan açıklama ve temalar için kanıt haline gelmektedir (Creswell, 2017).

Tüm veri analizi süreci araştırma sorularına cevap niteliğinde olan veri setindeki parçaları belirlemekle başlamaktadır. Bu parçalar araştırma sorularının bir kısmına olası cevapları veren veri (anlam) birimleridir. Anlam birimleri, verinin anlamlı herhangi bir parçasıdır. Çünkü çalışmanın başlangıcında araştırmacının neyin en çok anlamlı olduğu konusunda emin olamadığı durumlar yaşanabilmektedir. Anlam birimi, katılımcının duygusunu ya da bir fenomeni tanımlamada kullandığı küçük bir kelime ya da belli bir olayı açıkladığı uzun notlar olabilmektedir (Merriam, 2013). Bu anlayışla okumalar ve notlar esnasında anlam birimleri belirlenmiş ve numaralandırılmıştır.

Kodlama süreci, verilerin küçük bilgi kategorileri içine toplamayı, bir çalışmada kullanılan farklı veri setlerinden gelen kod için kanıt aramayı ve o koda bir etiket vermeyi içermektedir. Bu aşamada nitel bir çalışmada tüm bilgiler kullanılabilir olmadığından bazı verilerde ayıklamalar yapılmıştır (Cresswell, 2013b). Bu süreçler dikkate alınarak veriler dikkatlice incelenmiş ve veri parçalarına isimler verilmiştir. Oluşturulan tabloda anlam birimleri (kodu oluşturan ifadeler), hatırlatıcı kenar notları, kodlar için sütunlar

ayrılmıştır. Anlam birimi içinde kodu veren ifade altı çizili biçimde gösterilmiştir (Bk. Tablo 2.5). “Şişkin verilerle baş etmek, yöntemsel düzenleme gerektirir (Glesne, 2012, s. 263)”. Analiz sürecini sistemli bir biçimde sürdürmek, araştırmacı için kodların, anlam birimlerinin ve ilgili ifadelerin ilişkisinin anlaşılır olmasını sağlamıştır. Creswell (2013a) bunu *nitel kodlama kitabı* (codebook) olarak ifade etmiştir. Nitel araştırmalarda oluşturulan kod kitabı, veri analizi süresince öğrenilen bilgiye dayalı olarak gelişen ve değişen bir yapıdadır. Bir kod kitabının amacı, özellikle kodlar çok olduğunda, kodların tanımının verilmesini sağlayarak kodlar arasındaki tutarlılığı maksimum hale getirmektir. Kod kitabını kullanmak, kodları oluştururken gereken ayıklamaların daha kolay yapılmasını ve tekrarlayan ifadelerin algılanmasını sağlaması açısından faydalı olmuştur.

Tablo 2.5. *Anlam birimleri, kenar notları ve kodlar*

ANLAM BİRİMLERİNİN BELİRLENMESİ, KENAR NOTLARI VE KODLAR			
No/ syf	ANLAM BİRİMİ ve KODU VEREN İFADE	KENAR NOTLARI	KOD
22/ 6	(...) sürekli olarak derste somut örnekler bulup <u>bazen biyoloji alanından sağlık alanından tıp alanından olabiliyor. Bazen başka işte sosyal bilimler alanından sağlık alanından olabiliyor.</u>	Diğer alanlardan örneklerden yararlanma	Farklı alanlardan yararlanma
23/ 6	Araştırma örnekleri veriyoruz ama daha çok <u>kendilerini daha yakın ilişki kurup anlayabilmeleri için doğrudan sanat alanından ve doğrudan sanat eğitimi alanından örnekleri daha zengin tutuyorum....</u> O hafta bahsetmiş olduğum konunun o araştırma sürecinde öğrencilerle nasıl kullanıldığından bahsederek doğrudan örneği bizim alanımızla ilişkilendirerek ayakları yere basar şekilde ilişki kurabilsinler diye (...)	Sanat alanından örnekler verme	Sanat ve sanat eğitimiyle ilişkilendirme
24/ 6	Yani mümkün olduğu her noktada <u>bizim alanımızla bunun ne ilişkisi var onu sürekli kendi hayatlarıyla ilişki kurabilecekleri (...)</u>	Deneyimlerle ilişki kurma	Alandan problemlere odaklandırma
25/ 6	...hatta ben bir dedektifin işte cinayeti çözme süreci falan gibi mesela <u>günlük hayattan polisiye filmlerden falan örnekler de vererek ona bilimsel süreci bağdaştırmaya çalışıyorum.</u>	İlgi çekici örneklerden yararlanma	Hayatla ilişkilendirme

2.5.1.3. *Kategori ve temaların oluşması*

Nitel veri analizi ile ilgili alanyazın incelendiğinde *kategori* ve *tema* kavramlarının kullanımının pek çok kaynakta farklılık gösterdiği, genellikle bu kavramların birbirlerinin yerine ifade edildiği görülmüştür (Creswell, 2013a; Merriam, 2013; Miles ve Huberman, 2019; Corbin ve Strauss, 2015). Bu araştırmanın analizi gerçekleştirilirken bu kavramlar kod / kategori / tema şekline kullanılmıştır (Creswell, 2013b). Kodların belirlenmesinin ardından tekrar okumalar gerçekleştirilerek ve kenar notlarından faydalanarak bir sonraki basamak olan veriyi tanımlama ve sınıflandırma kısmına gelinmiştir. “Bu döngü içinde kod ve kategorileri oluşturma nitel veri analizinin merkezini temsil etmektedir (Creswell, 2013b, 184)”. Analiz sürecinde birbirine yakın ifadelerden oluşan kodlar varsa bunlarda elemelere gidilmiştir. Bu aşamalarda güvenilirliği sağlamak adına kenar notları ve açıklamalar yapılmaya devam edilmiştir.

Tüm örüntüler ve düzenlilikler sonraki maddelerin sınıflandırıldığı kategori ve temalar haline gelirler. Kategoriler, veri parçalarını ve anlam birimleri gibi özgün örnekleri kapsayan ve birbirleriyle ilişkili olan kavramsal öğelerdir. Kategoriler, direkt kendisi olmayıp verilerden çıkarıldığı belli olan ifadelerdir. Kategorilerin yapılandırılması oldukça tümevarımsal olup, adlandırılmaları sezgisel ve sistematik bir süreçtir (Merriam, 2013). Kodların analitik bir bakışla karşılaştırma, bağlantı kurma sonucunda bir araya gelişleriyle kategoriler oluşmaya başlamıştır. Bu aşamalarda bazı kodlar birleştirilmiş ve sadeleştirilmiştir. Kategoriler oluşturulurken, görüşlerden ortaya çıkan kavramların çözümlenmesi, çeşitli boyutları, bağlamları, birbirleriyle ilişkileri ve ders sürecini oluşturan öğeler şeklinde gruplar oluşturulmuştur. Tüm bu aşamalar araştırma sorularının yanıtları niteliğinde düzenlenmiştir. Bu çerçevede belirli bir bağlamı oluşturan kategoriler bir araya gelerek temaları oluşturmuşlardır. Kategorilerin ve temaların sınıflandırılması aşamasında araştırmacı sürekli olarak sistematik notlar almıştır. Kategoriler ve temalar, araştırmacının oluşturduğu kodlama kitabında ayrı bir sütunda bulunmaktadır (Bk. Tablo 2.6). Bununla birlikte kategori ve temalar oluşturulurken, araştırmanın amacı ve kuramsal çerçevesiyle tutarlı olmasına dikkat edilmiştir. Veri tabanı olası kategorilerin uygunluğunu test etmek amacıyla taranmış ve buna göre sınıflandırmalar gerçekleştirilmiştir (Merriam, 2013).

Tablo 2.6. *Kod, kategori ve temaların birlikte gösterimi*

KOD-KATEGORİ-TEMA		
KOD	KATEGORİ	TEMA
sanatın akademik ifadesi sanatın birikimsel yapısı sanatın sosyolojik bağlamı sanatın kuramlarla açıklanması bilim ve sanatın iç içeliği	sanatın bilimsel boyutu	
		ETKİLEŞİM DURUMLARI
eğitimsel aşamalar teknolojinin etkisi	sanatın eğitimsel boyutu	
ortamın belirleyiciliği farklılıklar ve beklentiler teorik-pratik dengesi	roller	

2.5.1.4. Diğer verilerin analize dâhil edilmesi

Tematik analiz her iki veri toplama sürecinde de uygulanmıştır. Öncelikle araştırmanın ilk, sonrasında ikinci aşama veri seti analiz edilmiştir. Temel veri kaynağı olan yarı-yapılandırılmış görüşmelerin analizi sonucunda ortaya çıkan kod, kategori ve temalar esas alınmıştır. Diğer veri setinin (açık uçlu anket) analiz sonuçları bu analize dahil edilmiştir. Bu aşamada sürekli karşılaştırmalar yapılmış, benzer bir biçimde ifade edilen durumlar ve farklılıklar özellikle vurgulanmıştır. Her iki veri setinden, katılımcıların olguyu açıklayan ya da destekleyen doğrudan ifadelerine yer verilmiştir. Tekrar eden ifade ve kodlar ayıklanmıştır. Bu durum araştırmada veri kaynağı çeşitlemesinin uygulanışını olanaklı kılmaktadır. Veri kaynağı çeşitlemesi verilerin elde edildiği koşulların kişi, zaman ve mekan açısından çeşitliliğini içermektedir (Miles ve Huberman, 2019). Bu araştırmada aynı bağlama dair farklı katılımcılardan, farklı zamanlarda, farklı bakış açılarına ilişkin verilerin toplanması veri çeşitliliği sağlamaktadır. Bununla birlikte öğretim elemanı dokümanlarının ve araştırmacı günlüklerinin analize dahil edilmesi ile veri türü çeşitlemesi yapılmıştır. Analiz sürecinin sonunda ortaya çıkan tüm kod, kategori ve temalar son haliyle Şekil 2.2’de bir arada görülmektedir.

Şekil 2.2. Kod, kategori ve temaların son hali

2.5.1.5. Verilerin yorumlanması ve tartışılması

Analizin tamamlanmasının ardından bulgular ayrıntılı bir biçimde ifade edilerek ve yorumlanarak raporlaştırılmıştır. “Fenomenolojik raporlar, deneyimleri derinlemesine tanımlayan, zengin veri sunan, geniş açıklamalara ve alıntılara yer veren ayrıntılı ve uzun yazılardır. Araştırmanın katılımcılarının söylediklerini anlamlandırma sürecidir (Ersoy, 2016b, s. 94)”. van Manen (2014) bu raporun, “sıradan bir yazım sürecinin ötesinde bir yansıtma süreci olduğunu ve bu nedenle araştırmacının sadece elindeki verileri değil, aynı zamanda, duygu, his, düşünce, sezgi ve yorumlarını da işe koşması gerektiğini” belirtmektedir (2014’ten aktaran Ersoy, 2016b, s. 94). Araştırmanın bulguları ve yorumlar kod, kategori ve temalar altında sunulmuştur. Bulgular, araştırma kapsamında nitel analiz

sonucunda “öğrenilen dersler”dir (Creswell, 2013a, s. 200). Bu dersler bulgulara dair fikrin özünü ve araştırmacının, nitelikleri ve deneyimlerine dayalı çalışmaya verdiği anlamı ifade eden, mantıklı kişisel yorumlamasını kapsamaktadır (Creswell, 2013a). Bulgular ve yorum yazılırken, ifadelerin genel olarak güncel kullanılan dili temsil etmesine, anlamlı olmasına, elde edilen verinin tamamının sunulmasına özen gösterilmiştir. Söz konusu olguyla ilgili katılımcıların doğrudan ifadelerine ve araştırmacı yorumlarına yer verme konusunda denge sağlanmaya çalışılmıştır. Temalar ve kategoriler arasındaki genel örüntü ortaya çıkarıldıktan sonra zıtlıkları gösteren alıntılara da yer verilmiştir. Araştırmanın sonuçları, çalışmanın sonunda ilgili alanyazında gerçekleştirilmiş araştırmaların sonuçlarıyla tartışılmıştır. Var olan alanyazının bu araştırmanın sonuçlarını nasıl açıkladığı ve desteklediği belirtilmiştir (Ersoy, 2016b).

2.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik, araştırmaların sonuçlarının inandırıcılığı açısından önemli ölçütlerdendir. Araştırma deseninin ve veri toplama araçlarının bu ölçütler bağlamında teyit edilmesi ve araştırma raporunda açıklanması gerekmektedir. Nitel araştırmalarda geçerlik, araştırmacının araştırdığı olguyu olduğu haliyle ve olabildiğince yansız incelemesi anlamına gelmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Araştırılan olgu hakkında “bütüncül bir resim” oluşturulabilmesi için araştırmacının elde ettiği verileri ve ulaştığı sonuçları teyit etmesine yardımcı olacak bazı yöntemlerin kullanılması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 256). Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirliğin sağlanması amacıyla Lincoln ve Guba’nın önerdiği (1985’ten aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2005; Güler vd., 2013; Miles ve Huberman, 2019; Patton, 2014) bir takım stratejilerden yararlanılmaktadır. Bu stratejiler geçerlik ve güvenirlik kavramlarını, nitel araştırmanın doğasına daha uygun olan birtakım alternatif kavramlarla açıklamaktadır. Bunlar inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirliktir.

İnandırıcılık (iç geçerlik) araştırmanın iç geçerliğini, araştırma sürecinin ve sonuçlarının açık, tutarlı ve başka araştırmacılar tarafından teyit edilebilir oluşunu temsil etmektedir. Toplanan verilerin ayrıntılı bir şekilde raporlaştırılması ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel bir araştırmada geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır. Bu anlamda inandırıcılığı sağlamak adına bulgulara katılımcıların olguya dair doğrudan alıntılarına yer verilmiş ve sonuçlar bunlardan yola

çıkarak açıklanmıştır. Elde edilen verilerin araştırma soruları açısından anlamı, birbirleriyle ilişkileri, bir bütün olarak ortaya koydukları örüntüler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlar, birbirleriyle sürekli olarak karşılaştırılmış, yorumlanmış ve kavramsallaştırılmıştır. Özetle, veri toplama sürecinde derin odaklı bir süreç benimsenmiş ve veriler eleştirel bir gözle analiz edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Araştırmada elde edilen bulgular, giriş kısmında yer alan kuramsal çerçeveye tutarlılık göstermektedir. Giriş kısmında Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersine ilişkin boyutlar ele alınmış, bu derse ilişkin öne çıkan kavramlar üzerinde durulmuştur. Elde edilen bulgular katılımcıların bulundukları ortam dikkate alınarak tanımlanmıştır. Ortaya çıkan kavramların tutarlı ve anlamlı oluşu veri toplama aşaması sonrasında katılımcılar tarafından kontrol ve teyit edilmiştir. Araştırmanın bulguları ışığında elde edilen sonuçların, sonuçlar doğrultusunda uygulamaya ve araştırmacılara yönelik sunulan önerilerin elde edilen verilerle tutarlılık gösterdiği düşünülmektedir. Verilerin toplanması sürecinde veri kaynağı ve veri türü çeşitlemesinin sağlanması araştırmaya dair farklı bakış açılarını, anlamları, göstergeleri ve kaynakları ortaya koyması bakımından araştırmanın iç geçerliğini artırmaktadır.

İnandırıcılığın başarılabilmesi için uygulanan stratejilerden biri de uzman incelemesidir. Çalışmanın her aşamasında, altı ayda bir düzenlenen Tez İzleme Komitesi toplantılarında gerçekleştirilen çalışmalar sunulmuş ve alan uzmanlarınca teyit edilmiştir. Veri toplama süreci öncesinde katılımcıların yazılı izinleri alınmış, sürecin sonunda toplanan veriler kendilerine özetlenmiş, bunların doğruluğuna ilişkin görüşleri, araştırmada kullanılacağına dair teyitleri alınmıştır.

Sosyal olayların, içinde bulunulan ortama göre değişiklik gösterdiği varsayımından hareketle, hiçbir araştırmanın sonuçları başka bir duruma doğrudan genellenemez ve bu genelleme dolaylı yoldan yapılabilir. Nitel araştırmalarda, ilkeler ve kurallar biçiminde değil, deneyimler ve örnekler biçiminde gerçekleştirilen analitik bir genelleme söz konusudur (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Araştırmanın dış geçerliğini (aktarılabirlik) artırmak amacıyla ortam, süreç ve çalışma grubu ayrıntılı bir biçimde tanımlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde kullanılan örneklem tipi ve bu örneklem tipinin seçilme sebebi belirtilmiştir. Diğer araştırmalar için olası genellemeleri mümkün kılmak amaçlı araştırmanın her boyutunda kapsamlı ve ayrıntılı tanımlamalara yer verilmiştir.

Nitel araştırmalarda güvenirlik stratejisi ile ilgili, gerçekler bireylere ve içinde bulunulan ortama göre sürekli bir değişim içinde olduğundan, kullanılan yöntem ne olursa olsun sosyal olaylarla ilgili bir araştırmanın benzer gruplarla aynen tekrarı ile aynı sonuçlara ulaşmak mümkün değildir. Tutarlılık stratejisinde (dış güvenirlik) amaç araştırmaya dışarıdan bir gözle bakmak ve araştırmacının baştan sona gerçekleştirdiği araştırma süreçlerinde tutarlı davranıp davranmadığını ortaya koymaktır. Araştırmanın dış güvenirliğinin sağlanması için araştırmanın yöntemi tüm boyutlarıyla, analiz süreci basamak basamak ayrıntılarıyla açıklanmıştır. Analiz aşamaları tablolarla desteklenmiştir. Sonuçlar, araştırmanın verileriyle ilişkilendirilerek sunulmuştur. Çalışma sürecince araştırmacı bireysel varsayım, önbilgi ve deneyimlerini araştırma dışında tutmuştur. Teyit edilebilirlik (i güvenirlik) stratejisinin sağlanması için araştırmacı ulaşılan sonuçları topladığı verilerle sürekli olarak teyit etmeli ve okuyucuya mantıklı açıklamalar sunabilmelidir (Yıldırım ve şimşek, 2005). Bunu sağlamak üzere araştırma soruları açık bir biçimde ifade edilmiş ve araştırmanın aşamalarının araştırma soruları ile tutarlılığı sağlanmıştır. Araştırmacının uygulama sürecindeki konumu ve araştırmaya yaklaşımı tanımlanmıştır. Sonuçların elde edilen verilerle uyumluluğu sürekli gözetilmiştir. Veriler amaca uygun ve araştırma sorularının gerektirdiği koşullar dahilinde toplanmıştır. İ güvenirliğin sağlanmasındaki amaç, araştırma sürecinin ve verilerin açık ve ayrıntılı bir biçimde, başka bir araştırmacının değerlendirebilmesine olanak verecek şekilde tanımlanmasıdır.

3. BULGULAR VE YORUM

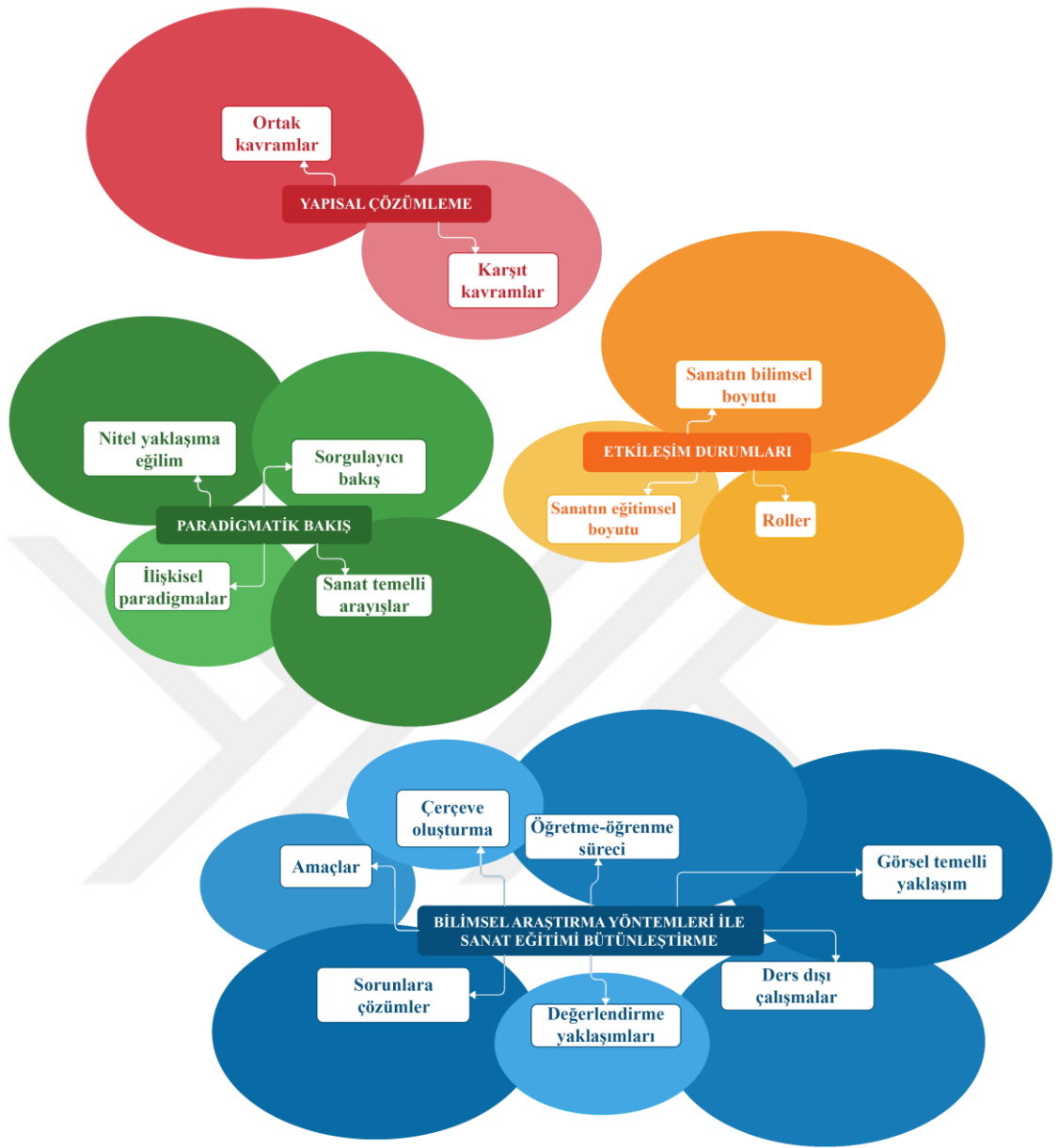
Bu bölümde araştırmanın veri toplama süreci sonrasında gerçekleştirilen tematik analizde ortaya çıkan bulgular yorumlarla birlikte sunulmuştur. Elde edilen bulgular ışığında, Yapısal Çözümleme, Etkileşim Durumları, Paradigmatik Bakış ve Bilimsel Araştırma Yöntemleri ile Sanat Eğitimi Bütünleştirme temalarına ulaşılmıştır.

Yapısal Çözümleme teması, Ortak Kavramlar ve Karşıt Kavramlar kategorilerinden oluşmaktadır. Bu temada bilim ve sanat alanları arasındaki ilişkiler, süreçler, disiplinlere dair çözümlemelerle iki alan arasındaki ortak ve karşıt nitelikler sanatsal ve bilimsel kavramlar temel alınarak bir araya getirilmiştir.

Etkileşim Durumları teması, Sanatın Bilimsel Boyutu, Sanatın Eğitimsel Boyutu, ve Roller kategorilerinden oluşmaktadır. Bu temada sanat ve bilim alanlarının birbirinden nasıl beslendiği, birbirini nasıl etkilediği, eğitim ortamları içinde sanat alanının yeri, toplumda ya da eğitim ortamlarında sanatla ilgili bireylerin rolleri ve bunlara dair bakış açıları açıklanmıştır.

Paradigmatik Bakış teması, Sanat Temelli Arayışlar, İlişkisel Paradigmalar, Nitel Yaklaşım Eğilim ve Sorgulayıcı Bakış kategorilerinden oluşmaktadır. Bu temada, sanat ve sanat eğitimi alanlarıyla ilişkili paradigmalar, bu alanlardaki çalışmaların nitel yaklaşıma olan eğilimleri ve sanat temelli araştırmalara duyulan gereksinimler, gerekçeleriyle açıklanmaya çalışılmıştır. Bilimsel yaklaşımlar bazında eleştirel görüşlere de bu temada yer verilmiştir.

Bilimsel Araştırma Yöntemleri ile Sanat Eğitimi Bütünleştirme teması, Amaçlar, Çerçeve Oluşturma, Öğretme-Öğrenme Süreci, Görsel Temelli Yaklaşım, Ders Dışı Etkinlikler, Değerlendirme Boyutu ve Sorunlara Çözümler başlıklı yedi kategoriden oluşmaktadır. Bu tema kapsamında, Sanat eğitimi verilen bölümlerde öğretim programında yer alan Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin amaçlarına, içeriğine, öğretme-öğrenme süreçlerine, ders dışı etkinliklere ve değerlendirme türlerine ilişkin bu dersi veren öğretim elemanlarının deneyimleri ve görüşleri belirtilmiştir. Bununla birlikte ders kapsamında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri de geliştirilmiş ve sunulmuştur.

Şekil 3.1. Araştırma kapsamında elde edilen temalar ve kategoriler

3.1. Yapısal Çözümleme

Bilim ve sanat aynı gerçekleri, kendine özgü yapısı çerçevesinde yansıtan iki alandır. İnsan çabasının ürünleri olan sanat ve bilimin ilişkisi insan olgusunda birbirine bağlanır ve tarih boyunca insanlığın serüvenini yansıtır (Ersoy, 2016a). Bilim ve sanat kavramlarının ortaya çıkışları, odaklandığı durumlar, oluşum süreçleri bu süreçlerin dayandığı disiplinler, süreç içerisinde nasıl gelişip değişim gösterdikleri, nitelikleri, birbiriyle benzerlik ve zıtlık gösterdiği durumlar Yapısal Çözümleme teması adı altında

verilmiştir. Bu tema içerisinde bilim ve sanat alanlarının etkileşimi, ilişkileri sorgulamak ve açıklamaktan öte kavramlar bazında ele alınarak sunulmuştur.

Şekil 3.2. Yapısal çözümleme teması ve kategorileri

Yapısal çözümleme temasına ait bulgular, iki alt başlıkta incelenmiştir. Sanat ve bilim arasındaki ilişkiyi benzerlik bağlamında çözümleyen Ortak Kavramlar, bu iki alanın birbirinden ayrılan niteliklerini ortaya koyan Karşıt Kavramlar kategorileriyle, sanat eğitimi verilen alanlarda Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin konularına temel oluşturabilecek kavramlar ortaya konmaya çalışılmıştır.

3.1.1. Ortak kavramlar

Ortak Kavramlar kategorisi, Deneysellik durumu, Disiplinel yapı, Gelişimsel boyut ve Dayanaklar olmak üzere dört alt başlıktan (koddan) oluşmaktadır. Bu kategoriye ilişkin elde edilen verilere, araştırmanın ikinci aşamasında, görüşmenin gerçekleştirildiği öğretim elemanlarına yöneltilen “Sanat ve bilim arasında nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz?” görüşme sorusundan elde edilen veriler doğrultusunda ulaşılmıştır. Katılımcıların sanat ve bilim arasındaki ilişkiye dair verdikleri yanıtların tematik analizi sonucunda, iki alanın benzerlik gösteren özellikleri bu kategori kapsamında açıklanmıştır.

3.1.1.1. Deneysellik durumu

Deneysellik durumu, öğretim elemanlarının sanat ve bilim alanlarıyla ilgili görüşlerini öner sürerken ulaştıkları ortak bir koddur. Deneysellik kavramı her iki alanda

da farklı boyutlarıyla yer almaktadır. Melek'in araştırmanın ikinci aşamasında "Sanat ve bilim arasında nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz?" sorusuna verdiği yanıt Deneysellik durumu kodu için önemli bir örnektir. Olgulara çözüm bulmak için bilimin deneyellikten faydalandığını belirten Melek şunları söylemiştir:

Bilimde duygulardan, sezgilerden, algılardan söz etmek mümkün değil. Daha çok olaylar var, bir takım olaylar, olgular var. Bunlara çözüm üretiyor bilim, yani bu olguların birbiriyle ilişkisi (...) Mesela doğa olaylarının birbiriyle ilişkisi, ya da insanla ilgiliyse bu ilişkileri çözümlemeye çalışır, yani deneysel yöntemleri daha çok kullanıyor, bilimi düşündüğümüzde (G2, s. 2).

Öğretim elemanı Rengin (G2, s. 2), sanat ve bilim arasındaki ilişkiye dair görüşünü ifade ederken, sanat alanının deneyellik durumuyla ilgili, "(...) Çünkü süreç içerisinde dediğim gibi bireylerin sanatsal bağlamda gelişimi ya da sanatsal bakış açıları çerçevesinde ortaya koyduğu performansları tecrübeye, deneme yanılmaya dayalı bir sürü gelişimlerden bahsedebiliyoruz" şeklinde yorum belirtmiştir.

Araştırmacı günlüğüne bu konu ile ilgili şunları yazmıştır:

(...) Aslında ortak kavramlar altında öne çıkan anlam birimlerinde, "deneysellik" çok temelde benzer ifadeleri barındırıyor. Her iki alan için de, kavramın derinliğine inildiğinde aradaki benzer özelliklerden uzaklaşıyor. Mesela bilimsel alandaki deney kavramı ve sanattaki deneme yanılma, deneyerek keşfetme durumları. Temelde bir ortaklık var ama içerik olarak farklılıklar var tabii ki (AG, 04.04.2019).

Yukarıdaki ifadelere göre, bilim alanındaki deneyellik bilimsel bir gerçeği doğrulamak amaçlı uygulanan yöntemleri, sanat alanındaki deneyellik bireyin sanatını ortaya koyma sürecinde başvurduğu, uyguladığı yöntemleri barındırır. Sanat alanındaki deneyellik deneme yanılma, tecrübe kavramlarıyla ilgilidir. Bu bağlamda düşünüldüğünde deneyellik durumu, her iki alan içindeki sürece dair yöntemleri ifade eden ortak bir kavramdır.

3.1.1.2. Disiplinel yapı

Araştırmacının, ikinci veri toplama aşamasında sorduğu "Sanat ve bilim arasında nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz?" sorusuna verilen yanıtların analizi sonrası ulaşılan başka bir ortak kavram Disiplinel yapı kodudur. Buradaki disiplin kavramı, kurallar, ilkeler kavramlarıyla ilgilidir. Bilim alanı için düşünüldüğünde bilimsel yöntemlerde, özellikle nicel yaklaşımlarda net ve kesin sınırların olduğu, belirli birtakım yasaların geçerli olduğu bilinmektedir.

Sanat alanı bireye daha özgür bir ortam sağlarken, aynı zamanda belirli bilimsel araştırmalar sonucu ortaya çıkmış bir takım ilkelerin de varlığı bilinmektedir. Sanat ve tasarım, yaratıcılık ilkeleri, kompozisyon kuralları gibi ilkeler herkes tarafından kabul görüp uygulanan kriterler arasındadır. Araştırmacı, günlüğüne bu konu ile ilgili şunları yazmıştır:

Sanat, kişinin özgürce kendini ifade edileceği bir alandır ama geçmişten bugüne sanat araştırmacıları tarafından oluşturulmuş kuramlar dahilinde sanat ve tasarım ilke ve elemanları, sanat disiplinleri alanyazında yer alıyor. Kompozisyon kuralları, perspektif kuralları, renk kuralları gibi. (AG, 08.04.2019)

Öğretim elemanı Adnan'ın (G2, s. 2-3), iki alanın da içinde disiplinli bir yapı bulunduğunu ifade eden “bi yerde sınırsız, özgürce, yani tamam elbette bir takım kompozisyon kuralları söz konusu.... Sanatın kendi kurallarının ön planda olduğu görülmekte. Bunları tabii ki göz ardı edemeyiz ama bilimin de olmazsa olmazları var (...)” şeklindeki görüşü bu durumu desteklemektedir.

Bu görüşler göz önüne alındığında, ilk bakışta birbirine karşıtmiş gibi görünen, kurallar ve ilkelerle ilgili olan Disiplinli yapı kodu, her iki alan bağlamında daha derinlemesine düşünüldüğünde ortak bir kavram olarak öne çıkmaktadır.

3.1.1.3. Gelişimsel boyut

Bilim ve sanat alanları arasındaki ilişkiye dair alınan öğretim elemanı görüşleri arasında Gelişimsel boyut öne çıkan başka bir koddur. Gelişimsel boyut kodu, gelişmeye, devinime, değişmeye açık olmayı ve bunun açıkça görülebilir olduğu durumu karşılamaktadır. Öğretim elemanlarının görüşlerine göre, sanat ve bilim alanları arasındaki ilişkiler çözümlenirken gelişim, değişim olgularının her iki alan için de tanımlayıcı bir yere sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Öğretim elemanı Rengin'in sanat alanının gelişimsel boyutunu açıklayan görüşü şöyledir:

(...) Sanatın ve sanat içindeki dinamiklerin ya da sanatla ilişkilendirilen plastik öğelerin geliştirilmesi, değiştirilmesi, dönüştürülmesi bağlamında akademik ortam dışındaki çabaları ya da eğilimleri sanatın önemli bir parçası olarak görüyorum.... Sanat az önce bahsettiğim tabii ki pratikler, bu pratiklere dayalı gelişmeler ve güncellemelere dayalı olarak mutlaka ki kendini geliştirmek gibi bir hedef ortaya koyacaktır. Ancak akademik ortamda bu gelişim sürecinin hangi bileşenlerle nasıl oluştuğu son derece önemli (G2, s. 1-2).

Buna göre sanat alanı akademik ortam içinde ya da dışında, tarihsel süreçte zamanla değişim gösteren olgulardan biridir. Sanat tarihindeki dönemlerin veya akımların

birbirlerine tepkiyle ortaya çıkması, birikimleriyle gelişmesi bu konuya örnek olarak verilebilir.

Bilimin gelişimsel boyutuyla ilgili görüşlerini ifade eden öğretim elemanı Fırat, bilimin sürekli değişmekte olan bir alan olduğunu şu görüşüyle önemle vurgulamıştır:

(...) Skolastik felsefe devam ediyor bazı insanlar için. Dolayısıyla biraz daha esnek düşünmek, olabilirlik bağlamında düşünmek gerekiyor. Eksikliklerden bi tanesi bu. Türkiye’deki bilim camiası bu tartışmalardan uzak, körü körüne yani bilim bize en doğrusunu gösterir, böyle bir bilim kutsallaştırılmış bi şey falan değil bizim icat ettiğimiz bi süreç bu bilimsel süreçler. Biz icat ettik ve yeni yöntemler ortaya çıkıyor işte. Önce nicel araştırma süreçleri varken bak kendi içerisinde bakalım sürece, nicel araştırma yöntemleri varken sonradan nitel araştırma yöntemleri, bazı insanlar karşı çıksa bile artık nitel araştırma yöntemleri benimsenmeye başlandı, hala bugün nitel araştırma yöntemlerine şüpheyile bakan insanlar var, doğru mudur? Karma yöntem araştırmaları var kendi içerisinde, bunların içerisinde o modeller isim çok önemli değil farklı modeller var bunların altında. Ama bir taraftan o da yetmiyor. Sanat temelli araştırma diye bir süreç olabilir mi? Bugün böyle bir araştırma türü doğuyor. Demek ki, bilimsel araştırma yöntemleri de tabu değil kutsal kitap gibi orda bozulmamış bi şekilde durmuyor. Bu da değişken bir süreç. Bak bilimsel yöntemi biz geliştirmeye çalışıyoruz. Bunu görmek lazım. Bu ne demek, bilimsel yöntemimiz demek ki mükemmel değil, bunun ispatıdır bu. Bilimsel yöntemler mükemmel falan değil. Biz bunu nasıl daha doğru noktaya götürebiliriz? Değiştirilebilir ve geliştirilebilir tabii ki (G2, s. 14-15).

Fırat, bilimin gelişen bir olgu olduğunu, bilimin temel esasları olan şüphecilik ve olabilirlik bağlamında ele alarak belirtmiştir. Ayrıca bu bağlamla ilgili günümüz bilimine bakışını da şu sözleriyle eleştirmiştir:

Yani bilimde temel esas bir şüphecilik, iki olabilirlik bağlamında bakmaktır olgulara. Aksi ispatlanana kadar her şeye olabilirlik bağlamında bakarsın, bitti bitti. Yani bunun başka bir yöntemi olamaz. Her şey olabilir, yani bir şey o günkü bilimsel araştırmalarla, o günkü bilimsel bilgiyle bir şeye bir açıklama getiremiyorsak, şimdi bazı bilim insanları böyle bir durumda bilimsel olarak böyle bir şey olamaz demeyi tercih ediyor. Halbuki bu yanlış bir kullanım, olamaz demek yerine doğru açıklama şudur, biz bugünkü bilimsel veriler doğrultusunda bir açıklama getiremiyoruz. Belki elli sene sonra açıklama getireceksin, bugün getiremiyorsun. Dolayısıyla işin içerisinde ideolojiden arındırıp doğrudan net bir bakış açısıyla her şeye şüphecilik ve olabilirlik temeline dayalı olarak biz nasıl olguları anlayabiliriz, sorun bu. Yani şimdi bir bilim insanındaki en büyük hatası şu olabilir, bilimsel yöntemin kusursuz olduğuna inanmak. Bi kere paradoks, yanlış, neden neydi bizim temelimiz? Şüphecilikti, bilimin temeli skeptisizm zaten şüphecilik (G2, s. 13).

Öğretim elemanlarının gelişimsel boyut kodunu destekleyen görüşlerine göre değişim özelliği temel olarak şüphecilik kavramına dayanan ve sürekli değişmeye,

gelişmeye açık olan ve olması öngörülen bilim alanı ile benzer biçimde gelişimsel süreçler içeren sanat alanı ile ilişkisi bağlamında ortak kavram olarak belirmektedir.

3.1.1.4. Dayanaklar

Araştırmacı için bilim ve sanat alanlarının çözümlenmesi sürecinde ortaya çıkan ortak kavramlarla birlikte, bu iki alanın ortaya çıkış noktaları, beslendiği kaynaklar da oldukça önem taşımaktadır. Bu sebeple öğretim elemanlarının sanat ve bilim ilişkisine dair verdikleri yanıtlara göre, Dayanaklar yanıtların analizinde ayrıca bir kod olarak ele alınmış ve sunulmuştur.

Sanatta da bilimde de benzerliklere, ortak olgulara sık sık değinen öğretim elemanlarından Fırat (G2, s. 13), bu konuyla ilgili olarak sanat ve bilim arasındaki ilişkiyi, kişisel olarak, insana dair bilgilere yaklaşım yöntemleri olarak açıklamıştır. Bilgiye ulaşmada sanatı da bilimi de ayrı birer yaklaşım yöntemi olarak algıladığını ifade etmiştir.

Sanat ve bilim arasında yöntemsel olarak ortak bir çıkış noktası olmasının yanı sıra öğretim elemanı Melek (G2, s. 3), bu durumdan farklı olan görüşünü “Ancak ortak ilişki açısından düşündüğümüzde ben şöyle ifade edebilirim. Mesela sanatın çıkış noktası da doğa aslında. Doğadaki verileri kullanıyor ve fark etmeden aslında o da doğada kullanılan mesela matematiksel oranları kullanıyor” şeklinde ifade etmiştir. Araştırmacı, günlüğüne bu görüş ile ilgili şu yorumu yazmıştır:

Melek hocanın matematik örneği, dayanaklar kategorisi için iyi bir örnek. Örneğin, sanat alanında ideal oranları yansıtan altın oran, matematik ile ilgili. Altın oran zaten doğada kendini çeşitli canlı ve oluşumlarda gösteriyor. Sanattaki altın oranın keşfi, sanat ve bilim alanlarının kaynağının doğa olduğunun açıkça bir göstergesi (AG, 14.04.2019).

Her iki alanın beslendiği kaynağın doğa olduğunu belirten Melek, aynı zamanda bilim ve sanatın iç içe oluşunu, etkileşimi de vurgulamaktadır. Bu bilim ve sanat ilişkisinin iç içeliği durumuna, bir sonraki tema altında (Etkileşim Durumları) ayrıca değinilmiştir.

3.1.2. Karşıt kavramlar

Karşıt Kavramlar kategorisi, Sezgisellik x rasyonellik, Öznellik x nesnellik, Sadelik x karmaşıklık ve Esneklik x katılık olmak üzere dört alt başlıktan (koddan) oluşmaktadır. Bu kategoriye ilişkin elde edilen verilere, Ortak kavramlar kategorisinde olduğu gibi, araştırmanın ikinci aşamasında, görüşmenin gerçekleştirildiği öğretim elemanlarına yöneltilen “Sanat ve bilim arasında nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz?” görüşme

sorusundan ve araştırmanın ilk aşamasında yöneltilen “Sanat eğitiminde Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin yeri ve önemi hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusundan elde edilen veriler doğrultusunda ulaşılmıştır. Sanat ve bilim arasındaki ilişkilere yönelik verilen yanıtların tematik analizi sonucunda, bu iki alanın birbirine zıt olan özellikleri bu kategori kapsamında açıklanmaya çalışılmıştır. Ulaşılan bulgular temel kavramlara indirgenerek, her iki alana dair birbirine zıt olan kavramlar, gerekçeleri ile birlikte sunulmuştur.

3.1.2.1. Sezgisellik x rasyonellik

Sezgisellik ve rasyonellik, görüşme yapılan öğretim elemanlarının sanat ve bilim alanlarıyla ilgili görüşlerini bildirirken sıklıkla üzerinde durdukları iki temel kavram bir nevi yaklaşım olmuştur. Sanat ve bilim alanında bilgiye ulaşmayla ilgili farklılıkları ifade ederken sanattaki sezgisellik, bilimdeki rasyonellik kavramları bu farkı açıklayıcı hale getirmiştir.

Pozitivizm 19. yüzyılda ortaya çıkan, doğru bilginin kaynağını araştıran, gerçek ve doğru olan bilgiye rasyonel (akılcı, ussal) yollarla ulaşılabileceğini savunan bir akımdır (Fıncıoğulları, 2016). Sezgi kavramı ise Hançerlioğlu’na (2010) göre “deney ve düşünmenin belli bir birikimi sonunda birdenbire gerçekleşen bilme” eylemidir (Hançerlioğlu, 2010, s. 366). Sanatçı yapıtını oluştururken sezgilerinden yararlanır.

Görüşmenin gerçekleştirildiği öğretim elemanlarından Fırat (G2, s. 2), sanat ve sezgisellik ilişkisini “Sanat işin içinde daha çok sezgisellik, yaratıcı süreçleri barındıran, doğaçlamayla süren bireysel bir süreçtir.” şeklinde ifade ederken sanatın sezgiselliğine dair görüşünü şu ifadeyle desteklemiştir:

Sezgisellik eskiden, çok enteresan, orta çağda bilgiye ulaşmak için bir yöntem olarak kullanılırken bilimsel yöntem içerisinde böyle bir şey yok. Ama sanattan bahsediyorsak mesela sanatsa sanatın içerisinde yoğun bir şekilde sezgisellik boyutu var.... Sanat bir bakıma hani teknoloji bu kadar gelişmiş, bilim bu kadar gelişmiş, sanatın hala özel bir yeri olmaya devam edecek belki işte bundan dolayı. İnsana özgü hala açıklayamadığımız sofistike bir takım süreçler, sezgisel bir takım süreçler içeriyor. Sanatın güzel tarafı o. O yüzden bilimden, iyi ki bilimden ayrı kalıyor bir noktada. Ondan da çok memnunum. İyi ki de ayrı kalıyor (G2, s. 12-16).

Sanatta sezgilerle sonuca ulaşma üzerinde duran öğretim elemanı Melek’in sanatın sezgiselliğine dair benzer görüşü ise şöyledir:

(...) Sanatta ise duyular ön planda olduğu için daha çok sezgisel yaklaşıyor değerlendirilirken (...) ve farkında olmadan doğada kullanılan mesela matematiksel oranları kullanıyor.... Ama sanatçı bunu sezgilerini geliştirerek, duygularını geliştirerek ortaya koyuyor. Aradaki ilişki bence bu (G2, s. 2-3).

Öğretim elemanı Fırat, bilimsel araştırmaları, bilgiye sistematik yaklaşım süreci olarak tanımlarken, bunların rasyonel süreçlerle yapılandırılmış olması gerektiğini belirtmiştir. Görüşünü şu ifadeleriyle desteklemiştir:

(...) dolayısıyla bu tür sistematik yaklaşımlara ihtiyacı var. Aynı zamanda öğrencilere disiplin ne olursa olsun, öğrencilere küçük yaştan itibaren bu şekilde analitik ve sistematik düşünme basamaklarının öğretilmesi hayatta çok yardımcı olan bir şeydir.... O anlamda bilimsel araştırma sadece araştırmacı için gerekli olan bir şey değil, mantıklı düşünmeye rasyonel karar vermeye çalışan bir insan için de çok yardımcı olduğunu düşünüyorum ben (G2, s. 5).

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının görüşlerine göre, sanatta sonuca sezgilerle ulaşmanın ve bilim alanında akılcı bir tutumun sergilendiğinin vurgulandığı açıkça görülmektedir.

3.1.2.2. Öznellik x nesnellik

Sanat ve bilim alanlarının birbirinden ayrılan ve bu anlamda öne çıkan nitelikleri arasında öznellik ve nesnellik kavramları oldukça önemlidir. Her iki alana özgü temel nitelikler dikkate alındığında, öznellik kavramının daha çok sanat alanını tanımlayıcı ve bu alanla ilişkili olduğu, nesnelliğin ise daha çok bilimselliği tanımlamada kullanıldığı bilinmektedir. Sanat ve bilim ilişkisine dair elde edilen verilere göre, bulgular arasında bu kavramların öne çıktığı görülmektedir.

Öznellik kavramı, sübjektif, kişisel, kişiden kişiye değişen, göreceli gibi anlamları barındırır. Kişiden kişiye göre değişebileceği için de yorum içermektedir. Nesnellik ise öznenliğin tam zıttıdır ve objektif terimiyle de ifade edilir. Nesnellik kavramında, doğru ya da yanlış oluşu kişiden kişiye değişmeyen, herkes için geçerli olan, kanıtlanabilir durumlar söz konusudur. Öznenliğin aksine nesnel bilgi yorum içermemektedir.

Öğretim elemanı Adnan (G2, s. 3), bilimin nesnellik özelliğini “Burada yaptığımız bir deneyi siz aynı şartlar altında dünyanın başka bir yerinde uygulasanız, aynı şartlar altında aynı sonuçları elde etmeniz beklenir ki bu sizin sonucunuzun doğruluğunu ve kesinliğini kanıtlar.” görüşüyle belirtmiştir. Buna benzer bir görüş, öğretim elemanı Fırat tarafından şöyle ifade edilmiştir:

Çünkü genellikle toplumumuzdaki bilgi kirliliğinin en büyük bölümlerinden bir tanesi böyle sistematik bir takım yaklaşım neticesinde bilgiye ulaşmaktan ziyade kişisel komplo

teorilerine dayalı yeri gelir kişisel fikirlerden ibaret işin içinde duygusallık da barındıran bir takım ideoloji de barındıran yaklaşımlar görebiliyoruz. Bilgi kirliliğinin bir bölümü buradan geliyor. Dolayısıyla biz bunları önleyebilmek için hepimizin üzerinde hemfikir olduğu ortak bir yöntem ve yaklaşıma ihtiyacımız var. Aynı basamakları takip edersek evet aynı sonuca ulaşabiliriz diye (...) O yüzden hani bilimsel araştırma yöntemlerinde tekrar edilebilirlik diye bir şart vardır mesela yani aynı yöntemleri kullanırsak aynı sonuca varacağımızı biz varsayabiliriz. Çünkü yöntemler açık ve nettir. Kullanmış olduğumuz yöntemler açık ve nettir. Basamaklar açık ve nettir (...) Amacımız bu noktada şu, şunu unutmamak gerekiyor. Biz doğru bilgiye ulaşmak istiyoruz. Bu kadar. Amacımız bilimin amacı doğru bilgiye ulaşmak (G2, s. 4-15).

Bu görüşlere göre bilimsel araştırma yöntemleri, basamaklarıyla araştırmacıya nesnel bir yol göstermektedir ve onu nesnel bir sonuca ulaştırmaktadır. Bunun tersi, karmaşayı, bilgi kirliliğini beraberinde getirmektedir. Bu da sistematik ve nesnel bir yaklaşıma olan ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır. Bilimde sistematik süreçlere olan gerekliliğin önemi üzerine özellikle duran öğretim elemanı Fırat görüşünü “Bilgiye sistematik yaklaşmamız gerekiyor çünkü öbür türlü kişisel görüş belirtmekten ziyade kişisel görüşlerimizi ya da bir fikir sahibi olmaktan ziyade bir konu hakkında sistematik bir takım süreçleri kullanırsak bizi herkesin hemfikir olabileceği doğru bir doğru bir sonuca götürebilecektir (G2, s. 4)” şeklinde ifade etmiştir.

Sanat alanındaki öznellik kavramını vurgulayan görüşlere de nesnellik kavramında olduğu gibi, sanat ve bilim arasındaki ilişkiye dair verilen yanıtların analizi sonucunda ulaşılmıştır. Bu görüşler, araştırmanın ikinci aşamasında elde edilmiştir. Araştırmanın ilk aşamasında yöneltilen “Sanat eğitiminde Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin yeri ve önemi hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna yanıt veren öğretim elemanlarından Adnan (G1, s. 1), soruyu öznellik kavramıyla bağdaştırarak “Sanat doğası gereği öznel bir yapı içerir. Bu yapı onu diğer alanlardan çok özel kılmaktadır. Dolayısıyla bu durum sanat ve sanat eğitimi içine alacak araştırmaların farklı olması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır” şekilde yanıtlamıştır. Bu yorumuyla Adnan, sanat ve sanat eğitimi alanlarında yapılan bilimsel araştırmaların, bu alanlardaki araştırmalarda uygulanacak yöntemlerin de öznel olması gerektiğini vurgulamıştır.

Sanat alanındaki öznellik kavramıyla ilgili Rengin’in görüşüne göre (G2, s. 2), sanat kendi içerisinde özgün, öznelleştirilebilir ve ciddi anlamda derinlemesine veri elde etmeyi gerektirecek bir takım bileşenler içermektedir. Öğretim elemanı Gülsüm ise (G2, s. 12) sanat ve sanat eğitimi alanlarında bireylerin ruhlarını beslemenin yolları arandığı

için, bu yöntemin oyunla bile mümkün olabildiğini belirtmiştir. Melek (G2, s. 2), sanat olgusunun bireyin algısıyla bağlantılı olduğunu, dolayısıyla sanatın kişiye özgü, duyuların ve algıların ön planda olduğunu ifade etmiştir. Adnan'ın sanatın öznelliğine ilişkin vermiş olduğu örnek şöyledir:

Ağaç imgesi, doğa imgesi her neyse, bunu benim kendime göre tasarlamam ve kendime göre bir sanatsal ürünle oluşturmam beklenir. Amerika'daki bir sanatçının kendi geçmişi kendi düşünceleri ile bu doğa imgesini kendine göre şekillendirmesi beklenir, yani kişinin kendisi olması beklenir. Bilimdeyse ona göre buna göre diye bir durum söz konusu değildir (G2, s. 3).

Öğretim elemanlarının görüşlerinde ve örneklerinde, birbirine karşıt olan iki kavramın sanat ve bilim alanları içinde nasıl yer aldığı ve uygulandığı görülmektedir. Öznellik ve nesnellik karşıt kavramlar olsa da sanat ve bilim birbirine karşıt iki alan gibi algılanmamalıdır. Birbiriyle farklı boyutlarda etkileşim içinde bulunduğu durumlar diğer temalarda açıklanmıştır.

3.1.2.3. Esneklik x katılık

Esneklik x katılık kodu, yapılan görüşmelerin analizi sonucunda, sanat ve bilim alanlarının karşılaştırılmasında öne çıkan kavramlardan olmuştur. Esneklik, ürün ortaya koyma, araştırma süreçlerinde karşılaşılan beklenmedik durumlara göre uygulamanın yön değiştirebilmesi, yeniden tasarlanabilmesi anlamına gelmektedir. Esneklik, yaratıcılığın niteliklerinden biridir. Dolayısıyla yaratıcılık sanat alanı için bir ölçüt olduğu için, esneklik kavramı da bunu beraberinde getirmektedir. Sanatın bu özelliğini vurgulayan Gülsüm, görüşünü şöyle belirtmiştir:

(...) Çünkü [sanat alanında] birçok doğrunun olmaması, şaşmaz, yazılı bir şeyin olmaması daha verimli sonuçlar ortaya çıkarıyor. O yüzden ben çalışmalarda bu tür yaklaşımların bugüne kadar dünyanın geçirdiği evrelere bağlı olarak oluştuğunu düşünüyorum. O yüzden kesin birbirinden ayırarak şu kullanılır, bu kullanılır demem (G2, s. 3).

Sanatın bir özelliği olarak öne çıkan esneklik kavramı, bu temanın Ortak kavramlar kategorisindeki Disiplinel yapı kodunda bahsedilen, sanat alanındaki birtakım ilkelerin ve kuralların varlığını geçersiz kılmamaktadır. Esneklik kavramı yaratıcılık ölçütlerinden biridir. Bu iki koddaki açıklamalar ve görüşler birbirleriyle çelişiyor gibi algılanmamalıdır.

Katılık, bilimin nesnelliği, sistematikliği kavramıyla bağlantılıdır. Bilimsel araştırmanın süreçlerinin, adım adım, nesnel bir biçimde açık ve net oluşuyla ilgilidir. Bu

adımlar kişiden kişiye değişiklik ve esneklik göstermemektedir. Bu yaklaşım izlendiğinde nesnel bir sonuca ulaşılmaktadır. Öznellik x nesnellik kodunda da bahsedildiği gibi bu sistematikliğin aksi bilgi kirliliğine yol açmaktadır. Öğretim elemanlarından Fırat (G2, s. 2), bilimin katılığını “bilim daha çok bilgiye ulaşma sürecimizi rasyonel süreçlerle yapılandırmış olan daha katı basamaklardan oluşan bir süreç” şeklinde açıklamıştır. Gülsüm’ün (G2, s. 12) “Burada (sanat ve bilim alanında) bile farklılıklarımız var. Mesela tıpta kesin katı sonuçlar vardır evet, o antibiyotiği beş kere mi vereceksin, üç kere mi vereceksin?” şeklindeki görüşü bu kodu örneklendirmektedir.

3.1.2.4. Karmaşıklık x sadelik

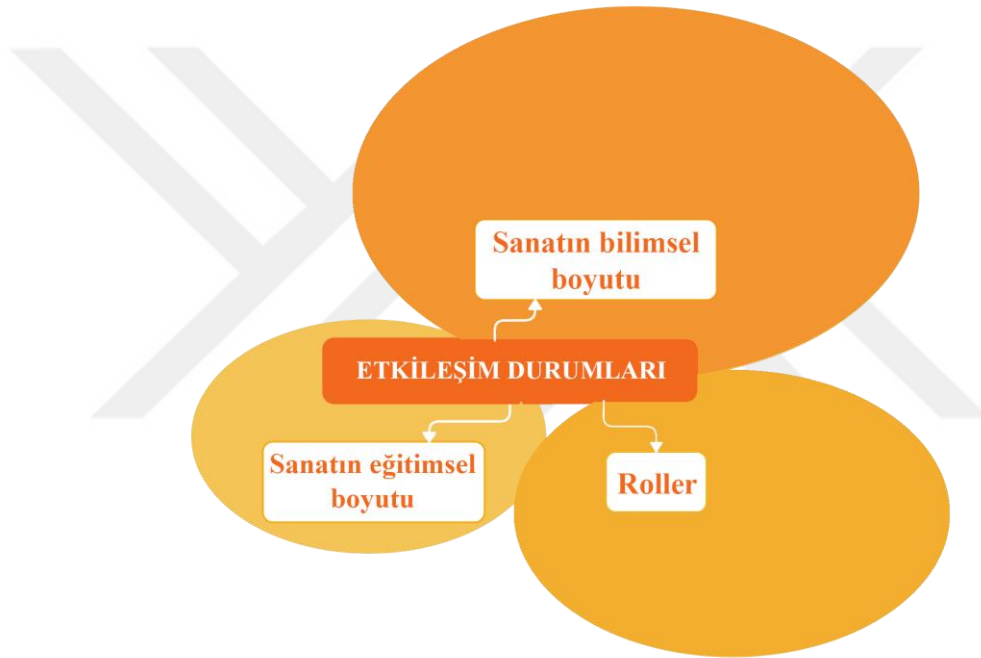
Karmaşıklık x sadelik, sanat ve bilim alanlarının yöntemsel bazda zıtlığını ortaya koymaya çalışan bir koddur. Her iki alan için de sonuca ulaşmada kullanılan yöntemsel süreçlerle ilgilidir. Sanat alanındaki karmaşıklık, bu alandaki uygulamaların, araştırmaların, ürünlerin sofistike süreçler içermesi anlamına gelmektedir. Sanat alanının kendine has nitelikleri, onu doğrudan anlaşılması zor olabilen bir durumla karşı karşıya bırakabilmektedir. Sanat, içinde sezgisellik ve öznellik barındırdığından bu nitelikler sanatı daha karmaşık bir yapıya dönüştürmektedir. Sanattaki esneklik kavramı da bu açıklamaları desteklemektedir. Öğretim elemanı Fırat, sanatın karmaşık yapısı ile ilgili şunları söylemiştir:

Sanatsal yaratma süreçlerinin kendi içerisinde karmaşık bir takım dinamikleri olduğundan dolayı, sanatın daha kompleks bir süreç olduğunu düşünüyorum, bilime göre. Ama işin içerisindeki sezgisellik ve sofistike süreçler sanattaki metodolojik bakımdan bazı şeyleri zorlaştırıyor. Bu kişisel bir süreç tabii ki. İşin içerisindeki boyutlu yapısı işi anlamayı zorlaştırıyor. Ama işi zorlaştıran sofistike çok boyutlu yapısı bilimsel olarak bunun anlamsız olduğu anlamına gelmiyor (G2, s. 2-13).

Öğretim elemanı Fırat’ın da belirttiği gibi sanattaki bu karmaşık süreçler, bu durumu anlamsız hale getirmemekte, aksine daha dinamik bir sürece dönüştürmektedir. Araştırmacı günlüğüne, konuyla ilgili “(...) Karmaşıklık x sadelik kategorisinde sanatın süreçlerini belirten “karmaşık” ifadesi, olumsuz bir anlam içermemektedir. Belki de girift, iç içe, kompleks, sofistike gibi ifadelerle desteklemek gerek (AG, 30.04.2019)” şeklinde görüşünü belirtmiştir. Bu karmaşık süreçler de daha önce bahsedildiği gibi belli ilkeler, kurallar çerçevesinde gerçekleşmektedir. Fakat bilimle karşılaştırıldığında bilimin sadeleştirilmiş, katı ve net basamaklarından uzaktır. Bilimsel sürecin sadeliği onun nesnelliğiyle, katı kurallarıyla bağlantılı bir kavramdır. Bilimsel yöntemde basamaklar

karmaşıklıkta uzak, nettir. Daha önce verilen “gerçekleştirilen bir deneyin başka bir mekanda tekrarlandığında aynı sonucu vermesi” örneğindeki gibi her iki durumda da bilimsel yöneme dair basamaklar kesin ve sadedir. Bilimin sadeliğine ilişkin Fırat’ın görüşü “(...) Aslında bilim o anlamda daha basitleştirilmiş süreçler içeriyor. Bilim metodolojisinin böyle sadeleştirilmiş olması tabii ki büyük bir kolaylık, böyle bir şeye ihtiyacımız var (G2, s. 2)” şeklindedir. Bu görüşe göre bilimsel yöntemin sadeleştirilmiş olması, araştırmacılara kolaylık sağlamaktadır.

3.2. Etkileşim Durumları

Şekil 3.3. Etkileşim durumları teması ve kategorileri

Etkileşim durumları teması kapsamında ele alınan bulgular üç alt başlıkta sunulmuştur. Bilim ve sanat alanları arasındaki ilişkiler, kavram odaklı olmanın ötesinde daha ayrıntılı bir biçimde incelenmiştir. Sanatın bilimsel bağlamı, bilimsel zeminde nasıl yer aldığı, sanat ve bilim alanlarının birbirini nasıl etkilediği ve birbirinden nasıl beslendiği Sanatın Bilimsel Boyutu kategorisiyle açıklanmıştır. Sanatın Eğitimsel Boyutu kategorisinde eğitim ortamlarında sanatın yeri, bir disiplin olarak sanat eğitimi, bilimin sanat eğitimindeki etkilerine dair görüşler yer almaktadır. Son olarak, toplumda ve eğitim ortamlarında sanatla ilgili bireylerin rolleri ve bunlara dair bakış açıları Roller kategorisi olarak ortaya çıkmıştır.

3.2.1. Sanatın bilimsel boyutu

Sanatın Bilimsel Boyutu kategorisi, Sanatın akademik ifadesi, Sanatın birikimsel yapısı, Sanatın sosyolojik bağlamı, Sanatın kuramlarla açıklanması ve Bilim ve sanatın iç içeliği olmak üzere beş alt başlıktan (koddan) oluşmaktadır. Bu kategoriye ilişkin elde edilen veriler, araştırmanın ikinci aşamasında, görüşmenin gerçekleştirildiği öğretim elemanlarına yöneltilen “Bir sanat eğitimcisinin bilimsel araştırma yöntemlerini niçin bilmesi gereklidir?” ve “Sanat ve bilim arasında nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz?” görüşme sorularından elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkmıştır. Katılımcıların sanat ve bilim arasındaki ilişkiye dair verdikleri yanıtların tematik analizi sonucunda, akademik ortamlarda sanatsal uygulamaların bilimsellikte desteklenmesi, sanatın birikimsel yapısı ve bilimle ilişkisi, sanatsal ürünün değerlendirilmesinde sosyolojik bağlamın etkileri, sanatsal kuramların bilimle ilişkisi ve sanatın bilimsel bağlamı bu kategori kapsamında açıklanmıştır.

3.2.1.1. Sanatın akademik ifadesi

Sanatın akademik ifadesi, genel olarak bilimsel alanda, bilimsel araştırma yapılan kurumlarda gerçekleştirilen sanat araştırmalarını ifade eden bir koddur. Üniversiteler eğitim-öğretim yanında, bilimsel araştırma ve yayın üretmekle yükümlü kurumlardır. Bu anlamda sanat eğitimcisi ya da sanatçı yetiştiren bölümlerin ya da fakültelerin temel yükümlülüklerinden biri alanla ilgili araştırmalar yapmak, bunu bilimsellik çerçevesinde oluşturmak ve yaymaktır. Sanatın akademik ifadesi bağlamında sanatın bilimle ilişkilendirilmesinin önemini, öğretim elemanı Rengin (G2, s. 2) “(...) [Sanatın] gelişim sürecini etkileyen etmenleri de akademik bir yaklaşım ile ortaya koymak ya da daha bilimsel çerçevede ortaya koymak bağlamında sanatın bilimle doğrudan ilişkilendirilmesi gerektiğini düşünüyorum” şeklinde vurgulamıştır. Bununla birlikte, sanatın akademik ortamdaki durumuyla ve bununla ilişkili olarak sanat ve sanat eğitimi verilen kurumlarda Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin gerekliliği ile ilgili Rengin’in görüşü şu şekildedir:

(...) Akademik bağlamda elbette ki yine burada kesinlikle eğitim fakültesi, güzel sanatlar gibi bir ayrım yapmıyorum. Bütün sanat alanlarıyla ilişkili olarak bilimsel araştırma yöntemleri bir gereklilik yani biz akademik ortam dediğimizde bilimsellikten bahsediyoruz. Mesela burada çok fazla örneğini görüyoruz güzel sanatlardaki arkadaşlar yapıyorlar, bir süreç, o süreç içerisinde bir ürün ortaya koyma var, ürün ortaya koymanın aşamalarını anlatıp sonra sergiyle süreci sonlandırıyor. Ve bu anlatmaya dayalı yani bir sergi katalogundan farksız hale

gelen aslında bir tez süreci yapılandırmış oluyor. Ancak araştırma yöntemlerine ilişkin yeterliğe sahip olsa bu arkadaşlarımız ya da bu bireyler o sürecin farklı araştırma yöntemleriyle yapılandırılabilmesine ilişkin sonuçta amaç yine ürün ortaya koymak olabilir (...) Araştırmanın amacını oluşturulan sanat pratiğiyle birebir ilişkilendirmek söz konusu olabiliyor (G2, s. 4).

Ayrıca, bu araştırmaların gelişim sürecinin aşamalarını, bileşenlerinin belirgin bir şekilde ortaya konması ve tüm bu aktif süreçlerin bilimle ilişkilendirilmesi gerektiğini ilave etmiştir. Ancak sanat veya sanat eğitimi alanlarında yapılacak nitelikli çalışmalar sayesinde bilimsel camiada yer alınabileceğinin önemini vurgulayan Rengin'in görüşü şöyledir:

Özellikle bizim alanlarımızın bilimsel arenada belli bir niteliğe ulaşması için yine ayırım yapmaksızın söylüyorum araştırma yöntemleri bağlamındaki yeterliklere dayalı olarak daha fazla yayının ortaya çıkması gerekiyor. Dolayısıyla alan amaç ortam koşul fark etmeksizin mutlaka ki sanatsal üretim süreçlerinin bilimsel zemine oturtulması olanaklı diye düşünüyorum. Böylelikle alanınızda gerçekleştirdiğiniz uygulamalı ya da kuramsal hangi çalışma olursa olsun bilimsel verilerle ortaya koyduğunuz için bilimsel arenada söz sahibi olma hakkına sahip olacaksınız (G2, s. 4-5).

Bu görüşlere göre bilimsel dolayısıyla akademik ortamlar olan üniversitelerde alan ne olursa olsun araştırma, uygulama süreci bilimsel bir zemine yerleştirilebilir. Sanatsal ürün ortaya koyma süreci, araştırma süreciyle birlikte yürütülebilir.

3.2.1.2. Sanatın birikimsel yapısı

İnsanoğlunun içinde bulunduğu her alanda olduğu gibi sanat alanı da ortaya çıktığı zaman diliminden beri gelişerek ilerlemekte ve her aşamada farklı değişimler içermektedir. Bu değişimler merak, deneyimler, keşifler, tekrarlar, denemeler, yeni üretimler yoluyla ve yardımıyla oluşmakta, günümüzde hızla oluşmaya devam etmektedir. Genellikle tüm bu süreçler zamanın, toplumların, teknolojinin de etkileriyle geleneksel bir biçimde birikimsel bir yapıyla oluşmuştur. Bir olgu, diğer bir olgunun oluşmasına sebep olmuştur ya da temelini oluşturmuştur. Araştırmacının, günlüğünde belirttiği “Sanat tarihi, sanatın birikimsel yapısı kodu için verilebilecek önemli bir örnektir. Sanat akımları bir öncekine ya da mevcut düşünce tarzına karşı olma ya da onu geliştirme, mevcut bir anlayışı ileri bir noktaya taşıma fikriyle ortaya çıkmışlardır (AG, 05.05.2019)” ifadesi bu konuyu desteklemektedir.

Sanat alanının bu şekilde birikerek ilerlemesine tanıklık etmemizi sağlayan süreçler bilim yoluyla gerçekleşmektedir. Günümüzde de bu ilerleme, her alanda olduğu gibi sanat

alanında da hızla devam etmektedir. Öğretim elemanlarından Rengin'in (G2, s. 2) aynı zamanda *gelişimsel boyut* kodunun sanat ile ilgili kısmını destekleyen “Süreç içerisinde bireylerin sanatsal bağlamda gelişimi ya da sanatsal bakış açıları çerçevesinde ortaya koyduğu performansları tecrübeye, deneme yanılmaya ya da işte ustaları örnek almaya dayalı bir sürü gelişimlerden bahsedebiliyoruz” şeklindeki ifadesi sanat alanındaki gelişimlere de örnektir. Bu gelişimler zamanla birikime yol açmaktadırlar. Sanatın birikimsel süreçlerinin, ilerleme, oluşum aşamalarının günümüze taşınmasını sağlayan araştırma, yöntemler ve yaklaşımlar sanat ve bilimin geçmişten günümüze var olan ve süregelen yoğun ilişkisini göstermektedir.

3.2.1.3. Sanatın sosyolojik bağlamı

Sanat alanının birikimsel yapısına ek ve bu yapıyla bağlantılı olarak sanatın ortaya çıktığı toplumdan ve dönemin şartlarından etkilendiğini hatta onun bir ürünü olduğu bilinmektedir. Aynı şekilde toplumlar da o dönemin sanat anlayışından etkilenecek gelişme göstermektedirler. Çağan'a göre (2006, s. 11) sanat, üretildiği toplumun yapısıyla doğrudan bir ilişki içerisinde. Bütün toplumsal kurumların birbirlerinden etkilendiği gibi, sanat da diğer tüm toplumsal kurumlardan etkilenecek var olmaktadır. Toplumsal ve kültürel bir üretim olarak sanat, sosyolojik bilgi için bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Sanat ve bilim arasındaki ilişkiye dair sorulan soruya verilen yanıtlara göre öğretim elemanı Rengin'in, sanatın sosyolojik bağlamını içeren görüşü şöyledir:

(...) Ancak bu (sanatsal) gelişim sürecinin dinamiklerini somut bir şekilde ortaya koymak ya da aktarım süreci ya da işte bireylerin içinde bulunduğu koşulların sanatsal bağlam ile değerlendirilmesi süreci, bunların her birisi direkt olarak bilimle ilişkilendirilmesi gereken şeyler. Dolayısıyla sanatı bilimden bağımsız düşünemiyoruz (G2, s. 2).

Rengin'in ifadesine göre, bireylerin içinde bulunduğu koşulları açıklayan bir bilim dalı olan sosyolojinin, sanat araştırmalarını ya da sanatsal uygulama sürecini bilimsel bir zemin üzerine oturtma aşamasında kullanılması gereken bir alan olduğu öne çıkmaktadır. Sanat alanının bilimle etkileşiminin başlıca örneklerinden olan sosyoloji bilimi ya da ayrı bir disiplin olan sanat sosyolojisi, sanat alanının toplumsal bağlamda değerlendirme süreçlerini öne çıkarması bakımından dikkat çekicidir.

3.2.1.4. Sanatın kuramlarla açıklanması

Sanatın kuramlarla açıklanması, sanatın bilimsel boyutunu öne çıkaran diğer bir koddur. Artut’a göre (2009) kuram, olayların açıklanabilmesi ve tahmin edilebilecek olgular arasındaki ilişkileri ve bağlantıları belirleyerek, sorunlara ya da olgulara sistematik bir görüş kazandıran önermeler ya da görüşlerdir. Kuram, uygulamaya rehberlik eden önemli bir boyut olup uygulamaların amaç ve hedeflere uygun bir şekilde yürütülmesine olanak sağlar. Sanat kuramları, “nesnelerin ve olayların neden sanat olarak düşünüldüğünü açıklama gayretleri ve çabalarından doğar (Yolcu, 2004 s. 72)”. Sanat kuramının ilgi alanı tüm sanatsal yaratıların ve yaratma olayının doğuşundan başlayarak, sanatın nitelik, özellik ve sınırları ile çeşitli türlerinin biçimleme tarzlarına, konu çeşitliliğine, üslup ve akımların oluşmalarına dek uzanmaktadır (San, 2003a,). Bu kuramlar bilimsel birtakım süreçler sonunda alanyazında yer almış olan anlayışlardır.

Öğretim elemanı Melek, araştırmanın ikinci aşamasında “Sanat ve bilim arasında nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusuna verdiği yanıtta (G2, s. 2) sanat alanını açıklarken “Sanat, kuramlarla ilişkilendirilen ya da açıklanan bir kavram. Kuramlar derken hani kendi içinde bu yansıtmacılık, biçimcilik, anlatımcılık gibi kuramları kastediyorum.” ifadesini kullanmıştır. Buna göre sanatın ifadesinde kullanılan anlayışların kuramlarla açıklanması, sanatın bilimsel boyutuyla ilgili önemli bir koddur.

3.2.1.5. Bilim ve sanatın iç içeliği

Bilim ve sanatın iç içeliği kodu, bilim ve sanat alanlarının, birbirinden beslendiğini ve birbirini desteklediğini ifade eder. Bu koddaki açıklamalar sanatın sosyolojik bağlamıyla ilgili verileri desteklemektedir. Sanatın sosyolojik bağlamı bilim ve sanatın birlikteliğinden doğan bir disiplindir, fakat burada bu birliktelik daha genel kapsamda ele alınmak istenmektedir. Bu koda ulaşmada yol gösterici olan Melek’in görüşleri:

(...) [Sanat ve bilim] aslında birbirlerinden beslenen iki alan. Daha çok sanat, bilimden beslenen bir alan diye düşünüyorum. Birbirinden farklı dallar açısından düşündüğümüzde mesela altın oran örneğinde matematik bilimi kullanılıyor. Ya da sanatın psikolojik rahatlama etkisi hep söylenen bi şeydir, orda mesela psikoloji bilimini kullanıyoruz. Ya da sanat eserini yorumlarken orda hani toplumla ilgili bir soruna değinilmiştir, sosyolojik yapısı vardır diye, sosyoloji bilimini kullanıyoruz. İlişkisini böyle görüyorum yani (G2, s. 3).

şeklinde. Melek’in verdiği örneklerle göre sanatın pek çok farklı bilim dalıyla etkileşimi bulunmaktadır. Bununla birlikte, görüşmenin gerçekleştirildiği öğretim elemanlarından Rengin, sanatçılık kavramının ancak bilimsellikle ortaya konulabilen bir

kavram olduğunu ve deneyimlerine göre akademisyenlikte bunun çok fazla örneğini gördüğünü belirtmiştir. Sanatın bilimle etkileşimi yine sosyoloji bağlamında ele alan öğretim elemanı Gülsüm, görüşlerini “...Sanat ve bilimin çok iç içe geçtiğini biliyorum ve düşünüyorum. Bilimdeki tüm gelişmeler, sanattaki yeni bakış açılarını tetikliyor. Sanat bilimle besleniyor, bilim de sanattan esinleniyor. Sanata baktığımız zaman hangi döneme denk geliyorsa o toplumun o andaki biliminden etkilendiğini görüyoruz (G2, s. 2)” şeklinde açıklamaktadır.

Araştırmanın ilk aşamasında yöneltilen “Sanat eğitiminde Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin yeri ve önemi hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna yanıt veren öğretim elemanlarından bir kaçı sanat, sanat eğitimi ve bilim alanlarının iç içeliğine ve Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin sanat alanı için gerekliliğine dair görüşlerini açıklamışlardır. Bunlardan öğretim elemanı Orhan (G1, s. 1), araştırma-sanat-sanat eğitimi ilişkisine dair görüşünü “Araştırma ile sanat kavramı birbiriyle ilişkili kelimelerdir. Sanatın olduğu yerde araştırma da vardır. Hele bir de sanatın eğitimi söz konusu ise araştırma kaçınılmazdır. Öyleyse bu dersin amacı sanat eğitimcilerine araştırma tekniklerini öğretmektir” şeklinde sunmuştur. Sanat eğitiminin bilimsel yönünü vurgulayan öğretim elemanı Kenan’ın görüşü aşağıdaki gibidir:

Sanat eğitimi alan öğrenciler sadece uygulamalı derslerle değil aynı zamanda teorik dersleri de görerek sanatsal okuryazar olmaktadır. Fakat bilimsel araştırma yöntemleri dersi sanat eğitiminin bilimsel yönünü öğretmekle ortaya koymakta ve sanatın bilimsel alanda araştırılması gereken bir disiplin olduğunu ortaya koymaktadır (G1, s. 1).

Sanat eğitiminde Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin önemi ve sanat-bilim ilişkisi üzerine görüş bildiren Sevim,

Her bilim dalında olduğu gibi sanat eğitiminde de Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü sanatın kendi içerisinde öğrenme ve öğretme süreçlerinde bilimsel araştırmanın olduğunu düşünüyorum. Sanatın içerisindeki birçok konuyu ele alabilmede bilimsel araştırmayı bilmek gerektiğini düşünüyorum. Örneğin; sanat tarihi ilişkisel araştırma, kültür sanat ilişkisi gibi pek çok konuyu araştırırken bilimsel araştırmayı bilmek gerekiyor (G1, s. 1).

Bu koda ilişkin ortaya çıkan tüm görüşlerde sanat ve bilim alanlarının birbirini desteklediği açıkça görülmektedir. Bu koddaki görüşlerden de anlaşıldığı gibi, sanat ve bilim alanlarının iç içe oluşunun en somut örneği, kuram ve uygulamanın bir arada olduğu sanat eğitimi alanıdır.

3.2.2. Sanatın eğitimsel boyutu

Sanatın Eğitimsel Boyutu kategorisi, Eğitimsel aşamalar ve Teknolojinin etkisi olmak üzere iki alt başlıktan (koddan) oluşmaktadır. Bu kategoriye ilişkin elde edilen veriler, araştırmanın ikinci aşamasında, görüşmenin gerçekleştirildiği öğretim elemanlarına yöneltilen “Bir sanat eğitimcisinin bilimsel araştırma yöntemlerini niçin bilmesi gereklidir?” ve “Sanat ve bilim arasında nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz?” görüşme sorularından elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkmıştır. Katılımcıların sanat ve bilim arasındaki ilişkiye dair verdikleri yanıtların tematik analizi sonucunda, sanatsal süreçlerdeki eğitimsel aşamalarının bilimsellikle ilişkisi, teknolojinin sanat eğitime ve sanat ortamlarına etkileri bu kategori kapsamında açıklanmıştır.

3.2.2.1. Eğitimsel aşamalar

Eğitimsel aşamalar kodu, sanat alanının eğitim bilimiyle ilişkisinden doğan ve bireylerin sadece okullarda aldığı sanat alanındaki eğitimin ötesinde, bireyin sanatsal süreç içindeki eğitimsel aşamalarını kapsamaktadır. Bu eğitimsel aşamaların, sanat eğitimi süresince edinilen sanat eğitimi programları, yeni araştırmaların geliştirici kazanımları, bireysel çabaların eğitimsel yansımaları, kişilerle iletişim sonucu oluşan deneyimlerin uygulamaya dönüşümü gibi çok fazla boyutu vardır. Akademik ortamda bu gelişimleri tetikleyen elemanlar, tüm bu süreçlerin ayrıntıları, gelişimlerin sonuçları eğitim biliminin alanına girmekte ve araştırma konuları olarak yer almaktadır.

Sanat ve bilim arasındaki ilişkiyle ilgili sorulan görüşme sorusuna Rengin’in aşağıdaki yanıtı bu kod için önemli bir görüştür:

Akademik ortamda sanatın özellikle hem sadece eğitsel bağlam dediğimizde ilk orta lise ya da üniversite düzeyinde eğitim verilen bağlamından bahsetmiyorum. Aynı zamanda bireyin eğitilmesi ya da bireyin sanatsal sürecin içerisinde eğitsel aşamalardan geçmesi gibi bütünsel yaklaştığımızda aslında direkt olarak bilimle ilişkili olduğunu düşünüyorum akademik camia bağlamında (G2, s. 1-2).

Sanatın ve bilimin gelişimi süreklilik göstermektedir. Dolayısıyla sanat eğitimi biliminin de gelişimsel boyutu, sanat alanında gerçekleştirilen yaklaşım ve yöntemlerin bilimsel temele yerleştirilmesi, bu alanda yapılan araştırmaların sürekliliği bireylere sağladığı eğitimsel katkılar bakımından önem taşımaktadır.

3.2.2.2. Teknolojinin etkisi

Teknoloji, bilimin hızla gelişmesinin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Teknolojik anlamda ulaşılan hız, her alanda kendini göstermekte, hayatı kolaylaştırmakta ve bireylerin bilimin hızına yetişmesini sağlamaktadır. Eğitim alanında da aynı durum söz konusudur. Teknolojinin etkisi kodu eğitim biliminde teknolojinin önemine ve etkilerine değinmektedir. Teknolojinin, dolayısıyla bilimin hızla gelişmesi üzerine görüşünü dile getiren Gülsüm (G2, s. 2), “(...) ve bir on beş yıl önceki doğan çocukla bugün doğan çocuk arasında bile teknolojik düşünce farklılıkları var ve üretimleri olan sanat eserleri de bu bağlamda yerine oturuyor” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Teknolojinin düşünceleri, dolayısıyla üretilen sanatsal çalışmaları etkilediğine ve nesiller arası farklılıklar yarattığına verdiği örnekle dikkat çekmektedir. Ayrıca günümüz teknolojisinin sanat eğitimi ortamlarına etkilerini ise şu görüşüyle tamamlamıştır:

İnternet ve hız çağındayız şu anda ve tüm fütüristlerin düşüncesi geleceğin tamamen kurgusal yapay zekaya dayalı daha yoğunluklu bir dönem olacağı.... Şimdi mesela internetin getirdiği o kolaylıklarla birlikte sanatın da sanal bir ortama kaydığını, çocuklara öğrettiğimiz sanat eğitiminin birçok alanda interaktif olduğunu görüyoruz (G2, s. 2).

Bu ifadelerle göre Gülsüm, teknolojinin zamanla çok hızlı bir değişim sergilediğini, sanatın dijitalleştiği, sanat ve sanat eğitimi alanları için yeni ortamlar yarattığını, bunun etkileşimli sanat eğitimi beraberinde getirdiğini ortaya koymuştur. Bununla birlikte birtakım gelecekçi öngörülerde bulunmuştur.

3.2.3. Roller

Roller kategorisi, sanatın, eğitimin, bilimin var olduğu alanlarda oluşan, olası ve mevcut kimlik karmaşasına dikkat çeken ve onu irdeleyen, eleştirel bir kategoridir. Bu kategori, Ortamın belirleyiciliği, Farklılıklar ve beklentiler ve Teorik-pratik dengesi olmak üzere üç koddan oluşmaktadır. Bu kategoriye ilişkin elde edilen veriler, araştırmanın ikinci aşamasında, görüşmenin gerçekleştirildiği öğretim elemanlarına yöneltilen “Bir sanat eğitimcisinin bilimsel araştırma yöntemlerini niçin bilmesi gereklidir?” ve “Sanat ve bilim arasında nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz?” görüşme sorularından elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkmıştır. Görüşme yapılan öğretim elemanlarının verdikleri yanıtların tematik analizi sonucunda, toplumda ve eğitim ortamlarında sanatla ilgili bireylerin rolleri, bireylerden beklenen temel sorumluluklar, bunlara dair bakış açıları, rollere ilişkin kimlik karmaşası bu kategori

kapsamında açıklanmıştır. Üç kod da yoğun bir şekilde birbirini tamamlayan, girift bir yapı içermektedir.

3.2.3.1. Ortamın belirleyiciliği

Ortamın belirleyiciliği kodu, sanat ve eğitim alanlarında çalışmalarıyla var olan bireylerin kimliklerinin, sahip olunan koşul ve şartlar bağlamıyla değerlendirilmesi ile ilgilidir. Görüşmenin gerçekleştirildiği öğretim elemanlarından Rengin, sanat ve bilim arasındaki ilişkilerin çözümlenmesi sırasında kimlik karmaşası yaratabilecek durumları şu şekilde açıklığa kavuşturmaya çalışmıştır:

Sanat ve bilim arasında, aslında bunu bağlamsal olarak ilişki anlamında açıklayabiliriz diye düşünüyorum. Çünkü sanat bir akademik ortam içerisinde nitelendirilen bir alan, bir de dışarıda birazcık daha farklı bileşenler bağlamında nitelendirilen ve tanımlanan sınırlara sahip (...) Sanat ortamı içerisinde sanatçı olarak var olmakla, akademik ortam içerisinde bilimsel yaklaşımla var olmak çok farklı şeyler (G2, s. 1-5).

Bu görüşe göre, bireyin uygulama alanı (sanatsal veya bilimsel uğraşlar), ortamı aslında o kişinin kimliğini belirleyen önemli bir etkidir. Bu bağlamda bireylerin sorumluluklarının sınırları da kısmen belirlenmiş olmaktadır.

3.2.3.2. Farklılıklar ve beklentiler

Ortamın belirleyiciliği kodu ile çizilen genel çerçeve içerisinde bahsedilen kimliklerin yarattığı karmaşayı ve bundan dolayı oluşan çelişkiyi netleştirmek amacı ile Farklılıklar ve beklentiler kodu oluşturulmuştur. Farklılıklar ve beklentiler kodunda bu kimlikler, içinde bulundukları bağlam içinde çözümlenmiş, birbirlerinden farklı olan yönleri açıklanmış ve bu kimliklerden beklenen temel sorumluluklar netleştirilmeye çalışılmıştır. Bununla ilgili görüşünü net bir şekilde belirten Rengin, bu çelişkiye şu şekilde açıklık getirmeye çalışmıştır:

Sanat ve sanatçı kimliği altında yaşamak isteyen bireyler akademik ortamda var olmamalı bana göre. Yani o bağlamda bir ayrım görüyorum ben. Çünkü sanatçı kimlik güzel sanatlar fakültesi içerisinde ya da işte sanatla tasarımla ilgili ilişkili fakülteler içerisinde yaşayan bireylerin tekelinde olan bir şey olmamalı, değil de zaten. Sanat ortamına baktığımızda akademiyle ilişkili olmayan ya da akademiyle ilişkili olan başarılı sanatçı örneği çok az görüyoruz. Bu da o zaman şu anlama mı geliyor? Yani madem eğer güzel sanatların amacı sanatçı yetiştirmekse, ya da kendilerini sanatçı olarak tanımlıyorlarsa neden sanat camiası içerisinde yoklar, ya da etkin değiller? Peki öyle değilse, akademik kimliğe sahiplerse neden

ürettikleri ürünler bilimsellikle bağdaşmıyor gibi bir çelişki söz konusu. Dolayısıyla bunun ayrımını iyi yapmak gerekiyor (G2, s. 4-5).

Rengin'in eleştirisine göre sanatçı kimliği olan birey, sanat eseri üretmeli, akademik camia dışında yer almalıdır. Herhangi bir bilimsel çalışma yapma sorumluluğu olmamalıdır. Akademik ortamda hangi bölüm olduğu fark etmeksizin, akademisyen kimliğine sahip olan birey, sanat eseri de üretse temel yükümlülüğü bilimsel yayınlar yapmaktır, ya da o eseri bilimsellikle desteklemektir.

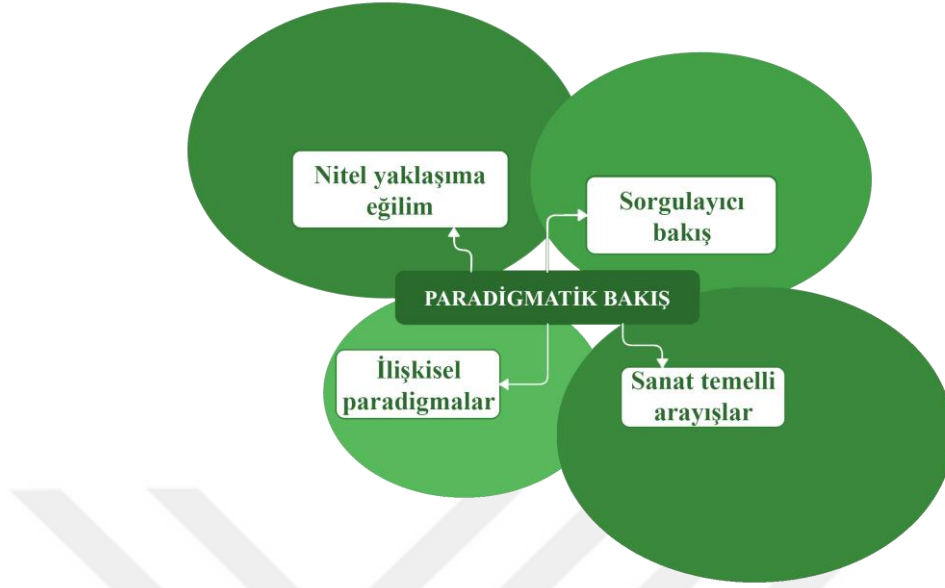
3.2.3.3. *Teorik-pratik dengesi*

Sanat, bilim ve eğitim alanlarında, tartışmaya açık konular olan kimlik karmaşası eleştirileri ile sanatçı ve akademisyen kimliklerinin genel çerçevesi - çok net ve keskin sınırlara sahip olmasalar da - temel yükümlülükleriyle açıklanmaya çalışılmıştır. Bu çerçevenin belirlenmesi bu konuda belli bir dengenin oluşturulmasının gerekliliğini öne çıkarmaktadır. *Teorik-pratik dengesi* kodu, özellikle akademisyenler için, teorik-pratik dengesinin sağlanmasıyla bu karmaşanın ya da çelişkinin ortadan kalkması ile ilgilidir.

Öğretim elemanı Adnan'ın bu konuyla ilgili farklı bir eleştirisi bulunmaktadır. Akademik kimliğe sahip bireylerin ürettikleri ürünlerin bilimsellikle bağdaşmıyor olması ile ilgili, Adnan (G2, s. 3) “(...) çünkü sanat çalışan bir hoca veya sanatla ilgili bir uğraşı içerisinde olan bir akademisyenin bir taraftan da bilim çalışması zor gibi algılanabiliyor” şeklinde görüşünü belirtmiş ve sanat eğitimi alanlarında yapılan bilimsel çalışmaların azlığının sebebini, uygulanan sanatsal çalışmaların yoğunluğuna bağlamıştır.

Rengin'in teorik-pratik dengesini destekleyen görüşü, “Yayın demek sanat üretmemek demek değil, çünkü alanda buna ilişkin de bir önyargı var. Ben işte sanatçıyım, ben işte akademisyenim. Akademisyenlik bağlamında bunu ikiye ayıran insanlar var (G2, s. 4)” şeklindedir. Bir sanatçıdan beklenen sanat eseri üretmesidir. Akademik kimliği olan bir bireyden de bilimsel yayın yapması beklenir. Bu karmaşa daha çok güzel sanatlar fakülteleri ve eğitim fakülteleri güzel sanatlar eğitimi bölümleri ile ilgili yaşanmaktadır. Güzel sanatlar fakülteleri sanatçı bireyler yetiştirmektedir fakat bu bireyleri yetiştiren öğretim elemanları, akademik ortamda yer alan, aynı zamanda da sanat eseri üretebilen kişilerdir. Eğitim fakülteleri güzel sanatlar eğitimi bölümleri için de aynısı söz konusudur, tek fark bu bölümlerdeki öğretim elemanlarının sanat eğitimcisi yetiştirmeleridir. Bu durumda bağlam akademik ortam ise, ortak nokta, sanatsal ve bilimsel çalışmaların dengesinin sağlanmasından geçmektedir.

3.3. Paradigmatik Bakış

Şekil 3.4. Paradigmatik bakış teması ve kategorileri

“Paradigma, doğruluk ve gerçeğin doğasına ilişkin varsayımları, araştırabilecek nitelikteki soruları ortaya koyan ve bunların nasıl yapılacağına ilişkin bir bilim felsefesi ya da çerçevesidir (Glesne, 2012, s. 7)”. Paradigmalar, problemlerin hangi araştırma yöntemleriyle çözüleceğine ilişkin yol göstericidir. Paradigmatik bakış temasında, görüşmenin gerçekleştirildiği öğretim elemanlarının sanat ve bilim alanlarını kavramlar ve ilişkiler bağlamında çözümledikten sonra ulaştıkları görüşler bir araya getirilmiştir. Paradigmatik bakış, bilimde sanat ve sanat eğitimi alanlarına ilişkin araştırmaların, eğilim ve yönelimlerin, yaklaşımlar ve yöntemler bazında ele alındığı ve çeşitli görüşlerle açıklanmaya çalışıldığı bir temadır.

Paradigmatik bakış temasına ait bulgular, dört alt başlıkta incelenmiştir. Sanat ve sanat eğitimi alanlarında gerçekleştirilen bilimsel araştırmaların yaklaşımsal bağlamda yönelimleri ve nedenleri Nitel Yaklaşıma Eğilim kategorisiyle, sanatın doğasına uygun yeni yaklaşımlara ilişkin görüşler Sanat Temelli Arayışlar kategorisiyle açıklanmıştır. İlişkisel Paradigmalar kategorisinde, sanat ve sanat eğitimi alanlarındaki araştırmaları gerçekleştirirken çerçeve olarak ele alınan paradigmlar ve buna dair görüşler, Sorgulayıcı Bakış kategorisinde ise bilimsel anlayışa, bakış açılarına, yeniliklere ilişkin durumlara dair eleştiriler sunulmuştur.

3.3.1. Nitel yaklaşıma eğilim

Nitel yaklaşıma eğilim kategorisi, Betimleme süreçlerini kullanma, Derinlemesine veri elde etme, Nitel desenlerden yararlanma ve Nitel yaklaşımın alana uygunluğu olmak üzere dört alt başlıktan (koddan) oluşmaktadır. Bu kategoriye ilişkin elde edilen veriler, araştırmanın ikinci aşamasında, görüşmenin gerçekleştirildiği öğretim elemanlarına yöneltilen “Hangi araştırma paradigmasını sanat ve sanat eğitimi alanlarıyla ilişkili buluyorsunuz?” ve “Bir sanat eğitimcisinin bilimsel araştırma yöntemlerini niçin bilmesi gereklidir?” görüşme sorularından elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkmıştır. Buna göre, sanat ve sanat eğitimi alanlarındaki araştırmalarda betimlemelerin yeri, araştırmaların zenginleştirilmesine dönük derinlemesine veri elde etmenin önemi, bu alanlardaki araştırmalarda ağırlıklı olarak nitel yaklaşımlara yönelim olması, sanatın ve nitel yaklaşımların bağdaşan noktaları çerçevesinde nitel desenlerin tercih edilmesinin nedenlerine dair görüşler bu kategori kapsamında açıklanmıştır.

3.3.1.1. *Betimleme süreçlerini kullanma*

Sanat, içerisinde yoğun olarak sezgisellik ve öznellik barındırdığından anlamlandırılması kişiden kişiye değişiklik gösteren bir yapıya sahiptir. Bu da sanatı karmaşık süreçler içeren, anlaşılması zor bir alana dönüştürmektedir. Sanatı ya da bir sanat eserini anlamlandırma betimlemeyle başlamaktadır. Aynı zamanda betimleme, bir sanat eserini incelemede izlenecek bir yöntem olan sanat eleştirisinin aşamalarından ilkidir. Bununla birlikte, betimleme bilimsel alanda da yoğun bir şekilde uygulanmaktadır. Özellikle nitel araştırmalarda, araştırma problemi, süreci, analiz ve bulgular betimlemeler yoluyla açıkça ortaya konmaktadır. Yoğun ve zengin bir betimleme, nitel analiz ve raporlamanın temelini oluşturmaktadır. Nitelikli betimleme, okuyucuyu tasvir edilen olay yerinin içine sürüklemektedir (Patton, 2014). Bu düşüncüyü destekleyen öğretim elemanı Fırat’ın görüşü şöyledir:

Bir şeyi bu böyledir bu şöyledir diye katı sınırlara bölmek yerine bazen olayı olduğu gibi tanımlayıp ortaya koymak ve kenara çekilmek bir yorum getirmeden. Nitel araştırma süreçlerinin yapmaya çalıştığı şey de bu zaten, betimleme süreçleri çok çok önemli ya. İşte bu mantıktan dolayı, çünkü bazen süreç o kadar sofistike ki, bir yorum bulmamakta dahi ağızımız açık kalıyor, bi şey söyleyemiyoruz. Ama sürecin kendisi çok çok önemli onu betimliyoruz, ortaya koyuyoruz. Yorum yapamıyorsak yapmayacağız o zaman (G2, s. 15-16).

Sanat ve sanat eğitimi alanları öznel süreçler içerdiğinden özellikle bu konularda yapılan araştırmaların ifadesinde betimlemelere yer verilmesinin oldukça önemli olduğu göze çarpmaktadır.

3.3.1.2. Derinlemesine veri elde etme

Sanat alanının karmaşıklık, giriftlik ve öznellik gibi özellikleri bu alanla ilgili yapılan araştırmaların desen ve yöntem seçimlerini, veri toplama, analiz gibi süreçlerini de zorlaştırmaktadır. Bu sebeple bu karmaşık olan yapıyı derinlemesine ortaya koymak, sürecin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Bunu gerçekleştirmek için nitel araştırmalarda birden çok veri toplama yöntemi bir arada kullanılabilir. Böylelikle araştırılan olgu ya da araştırma konusu pek çok boyutuyla derinlemesine betimlenmektedir. Görüşmenin gerçekleştirildiği öğretim elemanlarından Rengin, sanat ve sanat eğitimi alanlarında bu tip yaklaşımların önemini “(...) Bunlar güzel yaklaşımlar çünkü dediğim gibi daha derinlemesine veri elde etmek bizim alanımızla ilişkilendirildiğinde, alanımızın özellikli yapısından dolayı daha önemli diye düşünüyorum (G2, s. 3)” görüşüyle vurgulamıştır. Nitel araştırmalarda veri toplama yöntemleriyle ilgili tanımlamalar yapan öğretim elemanı Gülsüm’ün (G2, s. 3) “(...) görüşme, gözlem, doküman çözümleme gibi nitel veri yöntemlerini de kullanarak daha esnek bir şekilde duyuşal farkında oluş sürecinde bir ayrıntı görmeyi gösteriyor” şeklindeki ifadesi de aynı görüşü desteklemektedir. Nitel araştırmanın bu özellikleri, sanat alanının girift yapısıyla karşılaştırıldığında, bu bağlamda sanat ve sanat eğitimi alanlarının yapısına uyan, araştırma konusunu destekleyecek desen ve yöntemleri kullanmak, araştırmayı daha da zenginleştirmektedir.

3.3.1.3. Nitel desenlerden yararlanma

Sürekli gelişen bilimin, bilimsel yöntem ve yaklaşımların zamanla gelişmesi ve olgunlaşması, farklı desen ve yöntemlerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Sosyal bilimlerde son yıllarda ivme kazanan nitel araştırma yaklaşımlarının kullanımı aynı şekilde sanat eğitimi alanında da yaygındır. Sanat eğitimi alanındaki çalışmalarda nitel desenlerin kullanılması özellikle ortalama son yirmi yılı kapsayan bir durumdur. Günümüzde farklı türde nitel desenler ya da karma yöntemlerin kullanıldığı desenler sanat alanında araştırma yapan bireyler tarafından sıklıkla uygulanmaktadır. Öğretim

elemanı Rengin'in, nitel desenlerin sanat eğitimi alanlarında yapılan araştırmalarda kullanımına ilişkin görüşü şöyledir:

(...) Sanat temelli olmasa da yine bu fakültede birçok farklı üniversitelerde nitel paradigmlar çerçevesinde sanatı farklı araştırma yöntemleriyle birleştiren birçok tezden bahsedebiliyoruz. Eylem araştırması ya da işte farklı şekillerde durum çalışması, saha incelemesi, etnografik çalışma gibi birçok tezden bahsedebiliyoruz (G2, s. 3).

Rengin'in belirttiği gibi nitel yaklaşımdaki desenlerin üniversitelerin sanat ve sanat eğitimi alanlarındaki bölümlerde yapılan araştırmalarda yoğunlukla tercih edildiği görülmektedir. Araştırmacı, günlüğüne bu konu ile ilgili şu görüşünü yazmıştır:

Tezimin alanyazın kısmını oluşturmaya başladığımda YÖK'te bizim alanda yapılmış, erişime açık olan tüm tezlerin yaklaşım, desen ve yöntemlerini incelemiştım. Nitel yaklaşımın özellikle son yirmi yılda müthiş bir ivme kazandığı ortaya çıkmıştı. Aynı şekilde alanda yazılmış makalelerde de nitel desenlerin kullanımı çok yaygın (AG, 28.04.2019).

Araştırmaya katılan öğretim elemanı Rengin'in ve araştırmacının günlüğünde konuya ilişkin ifade ettiği görüşlere göre özellikle son yıllarda sanat ve sanat eğitimi alanlarında yapılmış bilimsel çalışmalarda nitel yaklaşımların sıklıkla uygulandığı görülmektedir.

3.3.1.4. Nitel yaklaşımın alana uygunluğu

Araştırmacının, ikinci veri toplama aşamasında yönelttiği, "Hangi araştırma paradigmlarını sanat ve sanat eğitimi alanlarıyla ilişkili buluyorsunuz?" sorusuna verilen yanıtların analizi sonucunda ulaşılan kodlardan biri Nitel yaklaşımın alana uygunluğu kodudur.

Sosyal bilimler ya da eğitim bilimleri alanlarında araştırmacılar uzun yıllar çalışmalarında nicel yaklaşımlardan yararlanmışlardır. Aynı durum sanat eğitimi alanı için de geçerlidir. İçerisinde mantık ve genellemelerin baskın olduğu, araştırmacı rolünün, araştırmacının konu ile ilişkisinin, araştırma stratejilerinin ve verilerin doğasının farklı olduğu nicel araştırmalar sanat alanının boyutlarına her zaman uygun düşmemektedir. Sanatta çoğunlukla öznel deneyimler ve karmaşık değişkenler söz konusudur. Bu da simgesel anlam, ayrıntı ve yorumu önemli kılmaktadır (Kırısoğlu, 2009). Öğretim elemanlarından Fırat'ın, sanatsal süreçte ve araştırma sürecinde yorumlama kavramıyla ilişkilendirdiği görüşü şöyledir:

(...) Yani kişisel olarak belki ben bir yorum yapamıyorum, sen okuyorsun, sen okuduğun zaman oradan bir çıkarımda bulunabiliyorsun. ve hatta bunun ötesinde daha da sofistike bir süreç olabiliyor, belki kimse de yorum yapamıyor. Yani bu orada bi şey olmadığı anlamına

gelmiyor. Yani sofistike bir olguya bakarken biz bir yoruma, bir yordamaya varamıyorsak şayet, orda bir şey yoktur anlamına gelmiyor bir diğer mantıkla. Orda gene bir şey var. Türkçe açıklaması biz bir sonuca varamıyoruz, biz anlamlandıramıyoruz. Bu ne demek? Bizde bir eksiklik var. O süreçte değil. Sanat da böyle bir süreç. Sanatı zorlaştıran bu, güzelleştiren de bu bana göre (G2, s. 16).

Sanat alanının karmaşık ve öznel yapısı üzerinde duran Fırat'ın görüşleri, nitel araştırmaların da doğasını karşılayan ifadeler içermektedir. Öğretim elemanı Melek, sanatın öznellik boyutu ve nitel araştırmalar ile kurduğu ilişkiyi “Çünkü sanat kişiye özgü bir şey, daha öznel, daha duyular algılar ön planda. O yüzden nitel alanla değerlendirilmesi gerekir (G2, s. 3)” şeklinde kurmuştur. Öğretim elemanı Gülsüm, nitel araştırmaların sanat ile ilgili konuları araştırmada daha etkili olduğunu şu ifadeyle vurgulamıştır:

(...) Bi şeye dikkat edersen bizim yaptığımız araştırmalar daha çok nitel araştırmalar. Nicel araştırma gibi daha çok kesinlik isteyen ve yüzde yüz bulmamız gereken bulgularda nicelden faydalaniyoruz. Ama ara tonlara girmek istediğimizde ki sanat zaten ara tonlarla ilgilenen ve her kişiye özel programlar sunan bir şey, öğrenci değiştikçe senin yöntemin bile değişebiliyor. O yüzden nitel bizi daha iyi anlatıyor (G2, s. 3).

Yukarıdaki ifadelere göre, sanata dair birtakım özelliklerin nitel araştırmanın genel özellikleriyle bağdaştığı görülmektedir. Buna bağlı olarak, sanat ve sanat eğitimi alanlarına ilişkin öznellik ve yorum içeren konuların araştırılmasında nitel yaklaşımların tercih edilmesinin yerinde olacağı görüşü ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan ifadelere dair araştırmacı, günlüğüne bu konuyla ilgili şu görüşünü yazmıştır:

Nitel araştırmalar sanat alanının doğasını ifade etmek için çok uygundur ve alanı bu anlamda zenginleştirmektedir ama bu demek değil ki sanat alanında nicel yaklaşımlar uygun değildir. Sanatın genel özellikleri araştırmada öne çıkıyorsa veya araştırma süreçlerinde baskınsa nitel yaklaşım uygundur tabi. Yani burada aslında araştırmanın problemi, amacı şekillendiriyor yaklaşımı (AG, 23.04.2020).

Tüm bu görüşlere göre genel olarak araştırma yaklaşımlarıyla ilgili, net yargılara varmak yerine, araştırmanın konusu, kapsamı ve çerçevesi hangi yaklaşımı gerektiriyorsa onun uygulanması araştırmacıyı sağlıklı sonuçlara götürecektir.

3.3.2. Sanat temelli arayışlar

Sanat temelli arayışlar kategorisi, Bilimsel yöntemin yetersizliği, Problemin belirleyiciliği, Yeni yöntem arayışları, “Sanat temelli araştırmalar” ihtiyacı, Görsel araştırma yöntemleri, Tasarım tabanlı araştırmalar ve Sanatın öznelliğini karşılamayan

paradigmalar olmak üzere yedi alt başlıktan (koddan) oluşmaktadır. Bu kategoriye ilişkin elde edilen veriler, araştırmanın ikinci aşamasında, görüşmenin gerçekleştirildiği öğretim elemanlarına yöneltilen “Hangi araştırma paradigmalarını sanat ve sanat eğitimi alanlarıyla ilişkili buluyorsunuz?” ve “Bir sanat eğitimcisinin bilimsel araştırma yöntemlerini niçin bilmesi gereklidir?” görüşme sorularından elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkmıştır. Verilerin analizi sonucunda, geleneksel bilimsel yöntemlerin sanat ve sanat eğitimi alanlarında gerçekleştirilen araştırmaları tam açıklayamaması, bu alanlarda gerçekleştirilen bilimsel çalışmalarda problemin araştırma yaklaşımının belirlenmesindeki rolü, geleneksel bilimsel yöntemlerin yetersiz kaldığı durumlarda sanatın doğasına uygun yeni yöntem arayışlarına ilişkin görüşler bu kategori kapsamında açıklanmıştır. Bununla birlikte özellikle son dönemde ortaya çıkan sanatsal uygulamaya, sanatın çeşitli disiplinlerine ya da tasarıma dayalı araştırma süreçlerini kapsayan sanat temelli araştırmalar, görsel araştırma yöntemleri ve tasarım tabanlı araştırmalar gibi yaklaşımların alanda uygulanabileceğine dair görüşler her biri ayrı kod olacak şekilde sunulmuştur. Son olarak, alana dair çalışmalarda kullanılan birtakım paradigmaların sanatın öznel yapısını açıklamakta yetersiz olduğuna ilişkin görüşlere yer verilmiştir.

3.3.2.1. Bilimsel yöntemin yetersizliği

Sanattaki yaratma süreçleri, içinde pek çok sezgisel, duygusal ve düşünsel boyutlar içermektedir. Bu boyutlar sanatçı ve eseri arasındaki ilişki, sanatçının bireysel özellikleri, toplumsal, kültürel, sosyal koşullar, ilişkiler ve olgular gibi temellere dayanmaktadır. Bunlar da sürekli değişen ve gelişen, öznel dinamiklerdir. Tüm bu özelliklerden dolayı, sanat ile ilişkili ya da eğitsel konularda bu boyutlar göz önünde bulundurularak araştırmalar yürütülmektedir. Geleneksel bilimsel yöntemlerin (pozitivist yaklaşımlar) bu konuların araştırılmasında yetersiz kaldığı durumlar yaşanabilmektedir. Geleneksel bilimsel yöntemlerin, sanat ve sanat eğitimi alanlarındaki dinamikleri karşılamadığına yönelik ortaya çıkan görüşler Bilimsel yöntemin yetersizliği kodunu oluşturmuştur. Öğretim elemanlarından Fırat'ın aşağıdaki görüşü, bu kodu açıklayıcı niteliktedir:

(...) Sadece bizim bilimsel yöntemimiz çok basit kalıyor şu anda. Yani bilim her şeye yetmiyor. Sezgisel süreçleri bilim açıklamaya yetmiyor şu anda. Bunu bi kere itirafla yola çıkmamız gerekiyor (G2, s. 13) (...) Bilimsel yöntem ne noktada yetersiz kalıyor? Aynen bahsettiğim gibi sanatsal yaratma süreçlerinde. Ha buyur bilimsel yöntemi kullan. Açıklayamıyoruz. Bazı şeylere bazı olgulara sadece sanat konusunda değil bazı olgulara bilim şu an açıklama getiremiyor. Ama hatamız şu olmasın, bilim insanı bir açıklama

getiremediği noktada bilimsel olarak bu yoktur gibi davranamazsın. Böyle bir olgu var. Buna açıklama getiremiyoruz, doğru bir açıklama (G2 ,s. 14).

Sanat veya sanat eğitimi alanlarındaki söz konusu değişken dinamikler, geleneksel bilimsel yöntemlerin uygulandığı araştırmalarda net bir sonuca ulaşmayı engelleyebilmektedir. Zaten bu alanlarda yapılan çalışmalarda, net ve kesin sonuçlara ulaşmaktansa yoruma dayalı çıkarımlarda bulunmak hedeflenir. Bu da araştırmayı araştırmacının rolünün daha etkin olduğu, daha esnek, öznel bir süreçle dönüştürmektedir. Öğretim elemanı Fırat'ın (G2, s. 3) “sanatın araştırılmasına katkı yapılandırılmış olan bilim metodolojilerinin yeterli gelmeyebileceği” şeklindeki ifadesi de bunu desteklemektedir. Tüm bu yorumlara göre geleneksel yöntemlerin yoğun öznellik ve yorum içeren süreçler için yetersiz kaldığı açıkça görülmektedir.

3.3.2.2. Problemin belirleyiciliği

Araştırma yaklaşımlarının olanakları göz önüne alındığında, bir araştırmada yaklaşımlardan (nitel, nicel ya da karma yöntem) birinin diğerine tercih edilmesini etkileyen pek çok faktör vardır. Dünya görüşü, desen ve yöntemler yanında araştırma problemi, araştırmacının kişisel deneyimleri ve araştırmanın hitap ettiği hedef kitle bu faktörler arasında sayılabilir (Creswell, 2013a). Belli alanlarda belli araştırma türleri farklı yaklaşımlar gerektirmektedir. Araştırmanın problemi, araştırmada kullanılacak yaklaşımın belirlenmesinde büyük rol oynamaktadır. Bu yüzden problemi, net ve anlaşılır biçimde açıklamak gereklidir. Problemin belirleyiciliği kodu altında yer alan görüşler, öğretim elemanlarına yöneltilen, sanat ve sanat eğitimi alanlarıyla ilişkili olduğu düşünülen araştırma paradigmalarının sorgulanması sonucunda ortaya çıkmıştır. Verilen yanıtlarda bu alanlarda gerçekleştirilen bilimsel çalışmalarda, araştırma probleminin araştırma yaklaşımının belirlenmesindeki rolüne ilişkin ifadeler yer almaktadır. Bu konuya dair görüşünü, öğretim elemanı Fırat şu şekilde ifade etmiştir:

(...) Sanat ve sanat eğitiminde de bu yöntem ve yaklaşımların hangisinin kullanılacağını biz genel bir cevap olarak vermekten ziyade daha çok araştırma yöntem ve yaklaşımı belirleyen o anki araştırmak istediğimiz konu, araştırma soruları, araştırmanın kendisi karar veriyor. Yani bilim insanların karar verdiğini değil, araştırma sürecinin kendisinin belirlediğini düşünüyorum (G2, s. 3) (...) Yeri gelir araştırma sorunuz öyle bir şeydir ki nicel yöntem de kullanabilirsiniz, nitel yöntem de kullanabilirsiniz, diğer yöntemleri de kullanabilirsiniz. Ya da başka ne gerektiriyorsa (G2, s. 3).

Öğretim elemanı Gülsüm'ün aşağıdaki görüşü de Fırat'ın ifadesi ile benzerlik göstermektedir:

Ben bunu anlatan birisi olarak hep şunu söylüyorum. Hani niceli mi tercih edersin, niteli mi tercih edersin? Valla niteli tercih etsem bile içinde nicel geçiyorsa niceli de kullanırım. Sonunda zaten eleştirilerde öyle bir yaklaşım da var. Nicel, nitel, kimisi niceldir, kimisi niteldir, sonra ikisinin de birbirinden faydalanabileceği kanaati insanlarda da oluştu araştırmacılar da. Sonuçta benim problemimin rengi benim yöntemimin ne olacağını belirliyor. Ve bunların içerisinde de karşılaştığım araştırma paradigmaları kendiliğinden ortaya çıkıyor (G2, s. 4).

Bu koda ilişkin ortaya çıkan görüşlerde, araştırmaların yaklaşımlarının belirlenmesinde araştırma probleminin kapsamının sonraki süreçlere yol göstereceği ifade edilmiştir. Özetle, problemin yönetime yön verdiği görüşü öne çıkmaktadır.

3.3.2.3. Yeni yöntem arayışları

Bilim, sürekli gelişen bir olgudur. Değişen dünyanın, olanakların, teknolojilerin, sistemlerin değişiminin bilimi de etkilediği ortadadır. Bunların yanında araştırılan problemin temelleri de araştırma yaklaşımını etkilemektedir. Araştırma problemi yorumlamaya açık, yaratıcılık gibi ölçülmesi zor, sezgisel verilere dayanıyorsa, onu geleneksel bilimsel yaklaşımlarla çözümlemeye çalışmak doğru bir yaklaşım olmayabilir. Görüşmenin gerçekleştirildiği öğretim elemanlarından Fırat (G2, s. 13), “(...) ve sezgisel süreçler, yaratıcılık yaratıcılığa ilişkin, yaratıcılığı açıklamaya yönelik Wallas modeli gibi çeşitli modeller var şu anda tam olarak yaratıcı süreçlerin bile nasıl işlediğini bilmiyoruz ki” şeklindeki ifadesiyle bu süreçlerin çözümlenmesi ile ilgili görüş bildirmiştir. Bu gibi ihtiyaçlardan dolayı, sanat alanı gibi öznelliğe ve sezgiselliğe dayanan konuları ele alan ya da bunları veri olarak kullanan nitel temelli araştırma yaklaşımları ortaya çıkmıştır. Öğretim elemanı Fırat'ın, Yeni yöntem arayışları kodunu açıklayıcı görüşü şöyledir:

(...) O anda neye ihtiyaç varsa bu nitel yöntemler olabilir nicel yöntemler olabilir hatta işte sanat temelli araştırma yöntemleri falan da biliyorsunuz bu süreçle aslında yeterli gelmiyor ki o sezgisel süreçlere bilimsel metodoloji yeterli gelmiyor. Mesela o yüzden sanat temelli bir araştırma gibi yeni yöntem arayışları da var, karma yöntem araştırmaları gibi (G2, s. 3).

Görüşlere göre bilimsel yöntemlerin yetersiz kaldığı, bilimin açıklayamadığı konularda yeni araştırma yaklaşımlarına ihtiyaç ve yönelim öne çıkmaktadır.

3.3.2.4. “Sanat temelli araştırmalar” ihtiyaçı

Sanat ve sanat eğitimi alanlarında bilimsel yayınlar yapan insanların sanatın doğasına uyan, sanatsal ifadeyi kullanan yeni yöntem arayışları sonucunda bilimsel arenada yeni yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Sanat Temelli Araştırmalar, eğitim araştırmaları alanında yeniliğe ve farklı alternatiflere açık bir yaklaşımdır. “Sanat temelli araştırmalar” ihtiyaçı, araştırmanın ikinci aşamasında, görüşmenin gerçekleştirildiği ğretim elemanlarına yöneltilen “Hangi araştırma paradigmalarını sanat ve sanat eğitimi alanlarıyla ilişkili buluyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtlarda ortaya çıkan, araştırma için önem taşıyan bir kod olarak öne çıkmaktadır. Bu kod ile ilgili, ğretim elemanı Fırat’ın,

(...) Sanatsal yaratma süreçlerinin kendi içerisinde karmaşık dinamiklerinden dolayı mesela sanat temelli araştırma buradan bu eksiklikten doğdu mesela şimdi son zamanlarda, son yıllarda çok yazılıp çizilen bir konudur sanat temelli araştırma. Çünkü o sanatsal sezgisel yaratma süreçleri hani söylediğim gibi karmaşık süreçler, işin içinde insan var (G2, s. 13).

şeklindeki görüşünde, karmaşık olarak nitelendirilen sezgisel yaratma süreçlerini açıklayabilecek bir yaklaşımlar olan sanat temelli araştırmalar gibi yaklaşımlara duyulan gereksinim ifade edilmiştir.

3.3.2.5. Görsel araştırma yöntemleri

Görsel Araştırma Yöntemleri, sanat temelli araştırmalar gibi, özellikle son yıllarda alanyazında sıklıkla yer alan, uygulanan, araştırılan bir nitel yaklaşımlar olarak öne çıkmaktadır. Araştırmacının günlüğünde belirttiği aşağıdaki ifade bu bağlamda önemlidir:

Sanat temelli araştırmalar ve görsel araştırma yöntemleri içerik ve anlayış olarak birbirlerine çok yakın olsa da alanyazında her ikisinin de ayrı ayrı uygulandığı araştırmaların olduğu görülmektedir. İki kavramın da bu araştırma açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple, bu araştırmanın verileri analiz edilirken ortaya çıkan iki kavram birlikte ele alınmayıp ayrı kodlar şeklinde sunulmuştur (AG, 02.04.2019).

Görsel araştırma yöntemi, tıpkı sanat temelli araştırmalar gibi bilgiye ulaşma sürecinde sanatın çeşitli formlarını kullanan nitel bir araştırma yaklaşımlardır. Öğretim elemanlarından Rengin (G2, s.2), araştırma paradigmalarına ilişkin yöneltilen soruya verdiği yanıtta, özellikle sanat ve sanat eğitimi alanları için araştırma bileşeni bağlamında görsel araştırma yöntemlerine ilişkin paradigmaların önemi üzerinde özellikle durmuştur. Rengin (G2, s.2), bu konuyla ilgili görüşünü “Bu çerçevede bizim karşımıza sanat temelli ya da görsel araştırma odaklı paradigmalar çıkıyor. Bu paradigmaların daha etkili

olabileceğini düşünüyorum ki bunu deneyimleyerek de görüyoruz” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretim elemanı Rengin, bununla birlikte son dönemde oldukça yaygınlaşan uygulama temelli bir araştırma yaklaşımı olan A/r/tografi’ye de değinmiştir. A/r/tografinin de, sanat ve sanat eğitimi alanlarında yapılacak çalışmalar için önemli bir yaklaşım olarak öne çıktığını belirtmiştir.

3.3.2.6. Tasarım tabanlı araştırmalar

Öğretim elemanlarına yöneltilen alana yönelik paradigmalara ilişkin soruya verilen yanıtlarda, sanat ve sanat eğitimi alanlarında yararlanılabilecek yaklaşımlara ilişkin görüşler ortaya çıkmıştır. Bu görüşlerden biri olan Tasarım tabanlı araştırmalar, hem yeni, hem de uygulama temelli bir yaklaşım olmasından dolayı ayrı bir kod olarak bulgulara yer almaktadır. “Tasarım tabanlı araştırma, tasarım sürecine ilişkin analiz, geliştirme ve uygulama aşamalarında araştırmacı ve katılımcı işbirliğine dayalı tasarım ilke ve kuramları geliştirme odaklı bir araştırma yöntemidir (Coşkunserçe, 2015; Wang ve Hannafin, 2005’ten aktaran Bedir Erişti 2016, s. 257)”. Öğretim elemanlarından Rengin’in görüşüne göre (G2, s. 4), sanatsal ürün oluşturma ya da tasarım süreçlerini bilimsel bir temelde yapılandırmada tasarım tabanlı araştırma yaklaşımından faydalanılabilmektedir.

3.3.2.7. Sanatın öznelliğini karşılamayan paradigmlar

Sanat ve sanat eğitimi alanlarında gerçekleştirilmiş bilimsel çalışmaların sanatın tüm boyutlarını kapsayıcı ve açıklayıcı olması beklenmektedir. Bu durum da doğru araştırma yaklaşımının seçimi ile ilgilidir. Araştırmacının Sanatın öznelliğini karşılamayan paradigmlar koduna ilişkin günlüğüne yazdığı ifade şöyledir:

Sanat ve sanat eğitimi alanlarında gerçekleştirilmiş bilimsel çalışmalar yöntemsel temelde incelendiğinde, aslında nitel yaklaşımla açıklanabilecek ama nicel yaklaşımla gerçekleştirilmiş oldukça fazla araştırmayla karşılaşmaktadır. Bu araştırmalar konuları sanat temelli olduğu için çoğunlukla yaratıcılık, bireysellik, yorumlayıcılık gibi öznel nitelikler barındırmakta, nicel yaklaşım bu araştırma süreçleri için yetersiz kalmaktadır (AG, 18.02.2020).

Sanatın öznelliğini karşılamayan paradigmlar koduna ilişkin öğretim elemanlarından Rengin’in ifadesi şöyledir:

Belli bir takım paradigmlar içerisinde tırmanmaya çalışan diye tabir edeceğim ya da hapsolmuş şekilde sanat döngüsünü bir türlü açıklayamayan, ifade edemeyen ya da sanatsal süreçleri sanat dinamiklerine dayalı olarak yorumlayamayan farklı paradigmalardan bahsedebiliyoruz. Yani mesela hani nicel bir yaklaşım ile veri toplamaya dayalı bir paradigma çerçevesinde araştırma amacı çok anlamlı verilere ulaşabilir. Ancak günümüze baktığımızda nicel paradigmanın belli bileşenler çerçevesinde bunlar neler mesela diyelim ki sanat alanı bireysel olması, özgün olması, sıra dışı olması gibi birçok özelliği var. Bunları standartlaştırılmış bir takım veri toplama araçlarıyla belirlemek konusunda birtakım sıkıntılar söz konusu olabiliyor (G2, s.2-3).

Öğretim elemanı Rengin'in görüşü sanat alanının özellikleri ya da araştırılan problemin, araştırmanın amaçlarının çerçevesi göz önüne alınarak, seçilen yaklaşımın önemini ortaya koymakta ve bu durum araştırma için büyük önem taşımaktadır.

3.3.3. İlişkisel paradigmlar

İlişkisel Paradigmlar kategorisi, Güncel paradigmlara gereksinim, Yorumlayıcı, Eleştirel ve Postyapısalcı olmak üzere dört alt başlıktan (koddan) oluşmaktadır. Bu kategoriye ilişkin elde edilen veriler, araştırmanın ikinci aşamasında, görüşmenin gerçekleştirildiği öğretim elemanlarına yöneltilen “Hangi araştırma paradigmlarını sanat ve sanat eğitimi alanlarıyla ilişkili buluyorsunuz?” görüşme sorusundan elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkmıştır. Katılımcıların verdikleri yanıtların analizi sonucunda, sanat ve sanat eğitimi alanlarında yapılan araştırmalarda sanatsal süreçleri açıklayabilen ve yorumlayabilen paradigmların temel alınması konusundaki gereksinimler ortaya çıkmıştır. Öğretim elemanlarının sanat alanının yapısına uyan, bilimsel bağlamda ilişki kurdukları paradigmlar bu kategori kapsamında bir arada verilmiştir. Eleştirel, Yorumlayıcı ve Postyapısalcı başlıklı paradigmlara dair bulgular her biri farklı kod olarak ayrı ayrı sunulmuştur.

3.3.3.1. Güncel paradigmlara gereksinim

Paradigmlar, araştırma probleminin hangi araştırma yöntemleriyle çözüleceğine ilişkin rehberlik eden felsefi bakış açılarıdır. Sanatın genel yapısına, döngüsüne, sanatın genel özelliklerine uymayan pek çok paradigmanın bu alanlarda yapılan araştırmalarda uygulanmaya çalışılması, bireyleri alanla ilgili aydınlatıcı sonuçlara götürememektedir. Bir önceki kategoriye ait Sanatın özelliğini karşılamayan paradigmlar kodu altında yer alan görüşlerde belirtildiği gibi sanatsal süreçleri açıklayamayan ve yorumlayamayan

paradigmaların varlığından söz edilmektedir. Sanat alanının genel özellikleri, araştırmanın problemi, amacı, bileşenleri göz önüne alınarak temel alınacak felsefi bakış açısının dikkatlice seçilmesi önemlidir. Bununla ilgili araştırmacı günlüğünde “Paradigmalar bağlamında sanat ve sanat eğitimi alanlarıyla ilgili olumsuz değerlendirilebilecek örnekler ne yazık ki alanyazında yer alıyor. Bu durum alanın doğasına yatkın, daha güncel paradigmaların kullanılması gerekliliğini doğurmaktadır (AG, 18.02.2020)” şeklinde görüşünü bildirmiştir. Öğretim elemanlarına yöneltilen “Hangi araştırma paradigmalarını sanat ve sanat eğitimi alanlarıyla ilişkili buluyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtlardan bu konuyla ilgili görüşler Güncel paradigmalara gereksinim kodunu oluşturmuştur. Öğretim elemanlarından Fırat’ın (G2, s. 15) “Bu noktada bizim kullanmış olduğumuz bilimsel yöntemlerde birtakım hatalı paradigmalar ya da yaklaşımlar varsa bunu da çözümleyip ona göre değiştirmemiz gerekecek, bakış açımızı değiştirmemiz gerekecek” şeklindeki eleştirel görüşü alanyazındaki olumsuz değerlendirilebilecek örneklerle işaret etmiş ve araştırma paradigmaları bağlamında bakış açılarının değiştirilmesi gerektiğini öne sürmüştür.

Bu konu ile ilgili gereksinimlerden bahseden Rengin, (G2, s. 3) araştırma yaklaşımını belirlerken “daha farklı, sanatsal süreçleri derinlemesine incelemeye dönük paradigmalara gereksinim” olduğunu ifade etmiş, bu çerçevede biraz daha özgürlükçü, biraz daha postmodern ya da yenilikçi paradigmalara açık olmak gerektiğini (G2, s. 3) belirtmiştir.

3.3.3.2. Eleştirel

Eleştirel paradigma, nitel araştırmaların doğasına uygun özellikler içeren ve insanların dünyayı algılama biçimlerine ait yorumların ortaya çıkarılmasından öte bir kuramdır. Eleştirel araştırmada, değişmek ve güçlenmek için meydan okumak amaçtır (Merriam, 2013). Bununla birlikte nitel paradigmalar içinde yer alan, Elliot Eisner’in geliştirmiş olduğu eğitsel eleştiri kuramı, eğitsel etkinliklerin anlaşılır olması için tanımlanması, çözümlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik araştırmalar içermektedir (Eisner, 1991’den aktaran Özsoy, 2001a). Eisner, bu yöntemi betimleyici, tematik ve çözümsel öğelerden oluşan estetik eleştiriye temellendirmektedir (Stokrocki, 1997’den aktaran Özsoy, 2001a).

Eleştirel kuram, öğretim elemanlarına yöneltilen “sanat alanının doğasına uyan paradigmalar” sorusuna verilen yanıtlarda ortaya çıkan bir paradigmadır. Öğretim

elemanı Gülsüm (G2, s. 3) ve Rengin (G2, s. 2), sanatın ya da sanat eğitiminin bağlamıyla ilişki kurarak eleştirel paradigma çerçevesinde araştırmalar yapılması gerekliliği ile ilgili görüşlerini bildirmişlerdir.

3.3.3.3. Yorumlayıcı

Sanat ve sanat eğitimi alanları için uygun bir bilimsel zemin oluşturmasıyla ilgili öğretim elemanlarının öne sürdüğü nitel paradigmalardan biri de yorumlayıcı paradigmadır. Yorumlayıcı paradigma, nitel araştırma yaklaşımlarından fenomenoloji (olgubilim) ile açıklanabilir. Fenomenoloji de deneyimlerden anlam çıkarmayı kastetmektedir. Buna göre bir kişinin sahip olduğu tecrübe, deneyimin yorumlanma şeklinden oluşmaktadır (Patton, 2002'den aktaran Merriam, 2013). Sanat eğitimi bağlamında, sanat eğitimci Mary Stokrocki'nin yorumlayıcı anlayış modeline göre "yorumlayıcı araştırmada önerilen, bir metin ya da kültürel belgenin, o belgeyi oluşturan düşünce kaynaklarının incelenmesi yolu ile araştırılmasıdır (1995'ten aktaran Kırısoğlu, 2009, s. 166)". Nitel araştırmalarda öz, yorum ve yargıya dayanır. Bu bağlam içinde yorum, olayları ve olguları bütün ayrıntılarıyla derinlemesine incelemekle mümkündür. Yorumlayıcı yaklaşımda sade bir dil kullanılarak betimleme, yorum ve karşılaştırmalar yapılmaktadır (Kırısoğlu, 2009).

Yorumlayıcı paradigmanın sosyal bilimlerde de etkinliğine değinen öğretim elemanı Melek (G2, s. 3), sanat ve sanat eğitimi alanlarındaki araştırmalarda yorumlayıcı yaklaşımın kullanılmasının gerekliliğini belirtmiştir. Bu durum sanat alanının da yoruma dayalı ve yorumla güçlenen bir alan olması ile ilişkilidir. Bununla birlikte öğretim elemanı Rengin (G2, s. 2), sanat bağlamıyla ilgili pek çok paradigmadan bahsedildiğini ve yorumlayıcı paradigmanın da bunlardan biri olduğunu ifade etmiştir.

3.3.3.4. Postyapısalcı

Postyapısalcı ya da diğer adıyla postmodernist yaklaşım, eleştirel ve yorumlayıcı kuramdan farkı olsa da bunlara dair düşünceleri etkilemektedir. Postmodern bir dünya, rasyonalitenin, bilimsel yöntemin ve modern dünyaya ait kesinliklerin yer almadığı bir yerdir. Bu yaklaşımı savunanlara göre, kesin bir doğru olmayıp, birden çok doğru vardır. Postmodernistlere göre, insanlar, fikirler ve kurumlar arasındaki çeşitlilik nedeniyle hiçbir şey diğerinden daha güçlü ya da ayrıcalıklı değildir. Bu bakış açısı sebebiyle,

postyapısalcı bir araştırma son derece deneysel, eğlenceli ve yaratıcıdır. Bu nedenle bu yaklaşımdaki hiçbir çalışma birbirine benzememektedir (Merriam, 2013).

Sanat alanının öznellik, esneklik, yaratıcılık ve deneysellik gibi özelliklerinin postyapısalcı yaklaşımın genel nitelikleriyle benzerliği ortadadır. Bununla birlikte öğretim elemanı Gülsüm (G2, s. 3), sanatsal bakış açısı içerisinde postyapısalcılığın yer aldığını ve bilimsel bağlamda sanat alanında çalışan araştırmacıların doğrudan çalışma alanına giren bir konu olduğunu belirtmiştir.

3.3.4. Sorgulayıcı bakış

Sorgulayıcı Bakış kategorisi, Yerel bağlamda bilime bakış, Yeniliğe karşı duruş ve Nicel ağırlıklı bakış olmak üzere üç alt başlıktan (koddan) oluşmaktadır. Bu kategoriye ilişkin elde edilen veriler, araştırmanın ikinci aşamasında, görüşmenin gerçekleştirildiği öğretim elemanlarına yöneltilen “Sanat ve bilim arasında nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz?” ve “Hangi araştırma paradigmasını sanat ve sanat eğitimi alanlarıyla ilişkili buluyorsunuz?” görüşme sorularından elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkmıştır. Analiz sonucunda, öğretim elemanlarının bilimsel alana dair deneyimledikleri veya gördükleri durumlara ilişkin sorgulayıcı görüşleri bu kategori altında sunulmuştur. Bu eleştiriler, yerel bağlamda bilimsel anlayışa ve bakış açlarına, bilimsel alandaki yeniliklerin takibine ve yeniliklere karşı yönelime ve sanat eğitimindeki bilimsel çalışmaların niceliğine ve bu çalışmalarda uygulanan yöntem seçimlerine ilişkindir.

3.3.4.1. Yerel bağlamda bilime bakış

Yerel bağlamda bilime bakış kodu öğretim elemanlarının sanat alanıyla ilişkili paradigmalara dair soruya verdikleri yanıtlardaki daha çok yerel bağlamla ilgili öznel eleştirileri içeren görüşlerden oluşmaktadır. Güncel paradigmalara gereksinim kodu altında ifade edildiği gibi, öğretim elemanlarından Fırat, araştırmalardaki yanlış paradigma seçimlerine değinip bu bağlamda bilimsel bakış açılarının değiştirilmesi gerektiğini öne sürmüştür. Fırat, bu durumun sebebi olduğunu düşündüğü,

(...) Bu noktada da ben en büyük engelin dogmatik rasyonalizm olduğunu düşünüyorum, kişisel görüşümdür. Özellikle Türkiye’deki bilim camiasında dogmatik rasyonalizm çok büyük bir engel oluşturduğunu düşünüyorum. Yani bundan sonraki süreçlerde biraz daha

batıda esnek bakmaya başladılar bu olaya ve yani bu hayata ilişkin de çok katı olmadan her şeye olabilirlik bağlamında bakmak hoş geliyor benim kulağıma (G2, s. 15).

şeklindeki görüşü ile ülkemizde bilimsel anlayışın dogmatik rasyonalizmin etkisinde olduğunu belirterek eleştirisini ifade etmiştir.

Sanat ve sanat eğitimi alanları için görsel araştırma yöntemleri ile ilgili paradigmaların öneminin özellikle üzerinde duran öğretim elemanı Rengin, sorgulayan görüşünü bu doğrultuda dile getirmiştir. Rengin'in görüşü şöyledir:

(...) Çünkü bu yaklaşık olarak batı toplumunun işte 1970'lerden bu yana çok belirgin bir şekilde görülmeye başlamışken bizim ülkemizde, günümüzde bunun çabalarını gösteren birtakım akademisyenler var. Ya da işte bu bağlamda bir yönelim izleyen kişilerden bahsedebiliyoruz ama tam anlamıyla oturmuş değil (G2, s. 2).

Bu görüşlere göre, her iki eleştirinin de ortak noktasını araştırmaların yanlış paradigmalar üzerinde temellendirilmesi oluşturmaktadır. Batıdaki yaklaşımların ülkemizde uygulanışındaki eksikliklerin genel olarak eleştirilere sebebiyet verdiği görülmektedir.

3.3.4.2. Yeniliğe karşı duruş

Sorgulayıcı bakış kategorisi kapsamında sunulan diğer bir eleştirilen konu Yeniliğe karşı duruş kodu altında sunulmuştur. Öğretim elemanlarından Rengin (G2, s. 3), sanat alanının özellikli yapısından dolayı nitel paradigmalar çerçevesinde ele alınan araştırmaların önemi üzerine özellikle durmuştur. Bununla ilgili görüşünde, bu tip eğilimlerin karşı karşıya kaldığı durumlarla ilgili olumsuz bir eleştiride bulunmuştur. Benzer bir şekilde, yerel bağlamda bilime bakış kodunda da görüldüğü gibi, yeniliğe karşı duruş kodunda da Batıdaki yeniliklerin ülkemizde uygulanmasına dair olumsuz görüşler eleştirilere yol açmaktadır. Rengin'in konuya ilişkin görüşü şöyledir:

Bu tabii ki nitel paradigma olmalı kesinlikle ya da görsel araştırmaya dayalı paradigma olmalı gibi bir sınır çizmek için değil, şimdiye kadar bilimsel bağlamdaki verilerin nicel paradigma çerçevesinde toplanması dışındaki birçok yaklaşım hem enstitülerce, hem de işte alan uzmanlarınca, sanat eğitimcilerince ya da eğitim bilimlerinin uzmanlarınca hep reddedildi ya da karşı duruldu, şiddetle karşısında duruldu. Ancak bunun böyle olmadığı, dünyanın da içinde bulunduğu koşullar göz önünde bulundurulduğunda işte teknolojik ilerlemeler ve etkileşimin artmasıyla birlikte bizim bunda çok geride kaldığımız hatta çok fazla geciktiğimize ilişkin bir durum da ortaya çıktı (G2, s. 3).

Bu görüşe göre Batıdaki bilimsel yeniliklerin, ilk olarak yerel bağlamda tepkiyle karşılanması veya reddedilmesinin sonucu olarak Türkiye’de nitel yaklaşımların kullanımının yaygınlaşmasını yavaşlattığı anlaşılmaktadır.

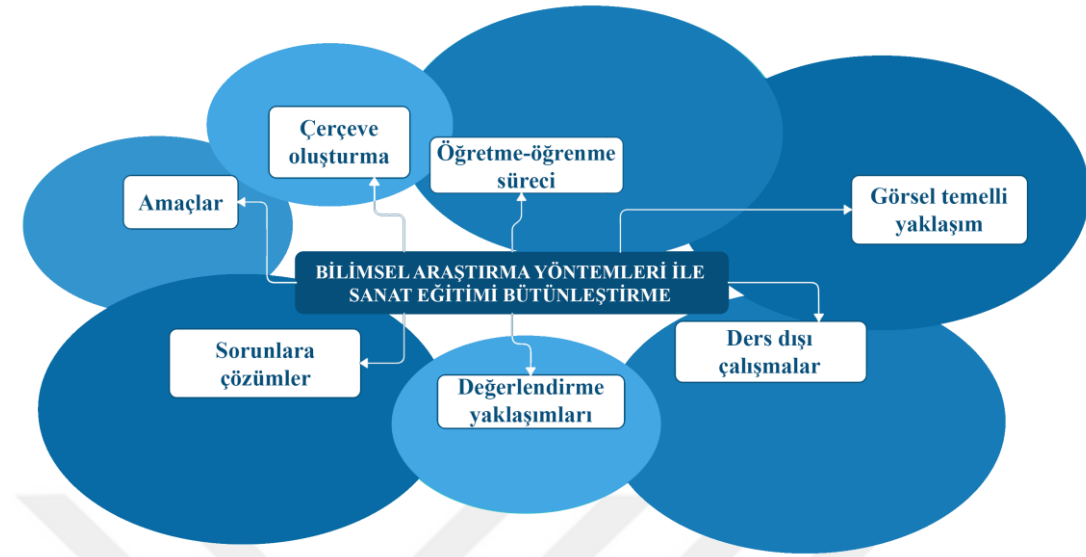
3.3.4.3. Nicel ağırlıklı bakış

Nicel ağırlıklı bakış kodu öğretim elemanlarına yöneltilen “Sanat ve bilim arasında nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtların analizi sonucu ortaya çıkmıştır. Öğretim elemanlarından Adnan’ın, kendi deneyimi yoluyla ulaştığı bir bilimsel araştırmanın sonucuna ilişkin görüşü şöyledir:

(...) Makalelerin sayıları ile ilgili nitelikleriyle ilgili yapılan bir takım araştırmalar oldu. En son biz bi çalışma yapmıştık içerik analizi, işte on altı yıl boyunca görsel sanatlar eğitimi alanıyla ilgili yapılan çalışmalarla ilgili bir içerik analizi yaptık. Diğer alanlarla kıyaslama şansımız oldu ve şunu gördük ki bizim alanlarda bilimsel çalışmalar diğer alanlar, örneğin müzik eğitime göre nerdeyse yarı yarıya daha az gözüküyor. Bu anlamda bizim alanlarda sanat tarihsel çalışmalar elbette var. Benim dediğim biraz daha böyle istatistiksel çalışmalara dayanan nicel verilerle toplanan araştırmalar anlamında bağlamında konuşuyorum (G2, s. 2).

Bu görüşe göre Adnan, diğer alanlarla kıyasladığında sanat eğitimi alanında yapılan bilimsel araştırmaların niceliksel olarak azlığı üzerine bir eleştiri dile getirmiştir. Ancak sanat tarihsel konuları ele alan çalışmaların ötesinde, araştırmasına yalnızca istatistiksel verilere dayanan, nicel yaklaşım ile gerçekleştirilmiş alana dair bilimsel çalışmaların dahil edildiğini belirtmiştir.

3.4. Bilimsel Araştırma Yöntemleri ile Sanat Eğitimi Bütünleştirme

Şekil 3.5. Bilimsel araştırma yöntemleri ile sanat eğitimi bütünleştirme teması ve kategorileri

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi, 2006-2007 eğitim-öğretim yılı itibariyle üniversitelerin resim-iş eğitimi lisans programlarında yer almakta ve yürütülmektedir. Bu araştırmanın veri toplama sürecinde görüşülen öğretim elemanlarına Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin tüm boyutlarını ortaya koymaya yönelik sorular yöneltilmiş ve yanıtlar bu tema altında toplanmıştır. Dersin boyutları ayrıntılı bir biçimde ortaya konurken sanat ve sanat eğitimi alanlarıyla kurulan ilişkilerin üzerinde özellikle durulmuş ve her bir boyut ayrı kategoriler altında sunulmuştur.

Bilimsel araştırma yöntemleri ile sanat eğitimi bütünleştirme temasına ait bulgular, yedi alt başlıkta incelenmiştir. Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin genel ve özel amaçları, hedeflenen kazanımlar ve bu dersin önemine dair görüşler Amaçlar kategorisiyle, dersin konularını ne tür bir çerçeve içerisinde sunduklarına, nasıl temellendirdiklerine ilişkin görüşler, nasıl planladıkları ve planlarken dikkate aldıkları noktalar Çerçeve Oluşturma kategorisiyle açıklanmıştır. Öğretme-Öğrenme Süreci kategorisinde ders sürecinde öğretim elemanlarının yararlandıkları öğretim yöntem ve tekniklerine, örneklemelerden nasıl yararlandıklarına ve ders sürecinin ilerleyişine ilişkin görüşler sunulmuştur. Görsel Temelli Yaklaşım kategorisinde görsel odaklı araştırma yaklaşımlarının gerekliliği, bu anlamda bireylerde oluşturulması planlanan farkındalık ve temel bilgi birikimi oluşturmaya ilişkin görüşler, bu yaklaşımlara dair ders süreçlerinde gerçekleştirilen uygulama örnekleri ve bu süreçlerin değerlendirme

boyutları, Ders Dışı Çalışmalar kategorisinde ders konularını destekleyici ödevler, etkinlik ve uygulamalara ilişkin görüşler yer almaktadır. Değerlendirme Yaklaşımları kategorisinde öğretim elemanlarının uyguladıkları değerlendirme türleri, değerlendirme süreçlerini etkileyen faktörlere ilişkin görüşler, Sorunlara Çözümler kategorisinde ise Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin tüm boyutlarına yönelik öne çıkan sorunlar ve bunlara ilişkin geliştirilen öneriler bir arada sunulmuştur.

3.4.1. Amaçlar

Amaçlar kategorisi altında öğretim elemanlarının Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi ile ulaşmaya çalıştıkları amaçlar, hedefler ve kazanımlar yer almaktadır. Amaçlar kategorisi, Mesleki yeterliliği pekiştirme, Bilimsel anlayış kazanma, Kişisel gelişimi destekleme ve Değerlendirmeyi derinleştirme olmak üzere dört alt başlıktan (koddan) oluşmaktadır. Bu kategoriye ilişkin elde edilen veriler, araştırmanın birinci ve ikinci veri toplama aşamalarında elde edilmiştir. Verilere, araştırmanın birinci aşamasında öğretim elemanlarına sorulan “Sanat eğitiminde Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin yeri ve önemi hakkında ne düşünüyorsunuz?” ve “Sanat eğitimi bağlamında Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin amaçlarına ilişkin görüşleriniz nelerdir?” sorularına, ikinci aşamadaki “Bir sanat eğitimcisinin bilimsel araştırma yöntemlerini niçin bilmesi gereklidir?” görüşme sorusuna verilen yanıtların analizi sonucunda ulaşılmıştır. Bu amaçlar arasında birbirine yakın bağlamı olan görüşler bir araya getirilerek kodlar altında sunulmuştur. Amaçlar kategorisi, bireylerin mesleki yaşantıları için yeterlilik oluşturmaya, bu yaşantılar esnasında kullanacakları değerlendirme yaklaşımlarını geliştirmeye, bilimsel bakış açısına sahip bireyler yetiştirmeye ve bireylerin kişisel gelişimlerine katkı sağlamaya dair görüşler içermektedir.

3.4.1.1. Mesleki yeterliliği pekiştirme

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin amaçlarına ilişkin, öğretim elemanlarıyla yöneltilen soruların analizi sonucunda, mesleki yeterliliği pekiştirmeye yönelik amaçlar içeren ifadeler ortaya çıkmıştır. Bu görüşler, Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinde edinilen bilginin mesleki yaşantıya aktarılması ve bu yaşantıda uygulanması amaçlarını içermektedir. Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin bu bağlamda önemini vurgulayan öğretim elemanı Fırat, konu ile ilgili kendi deneyimleriyle ilişki kurarak görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

Kendi adıma söylüyorum işte öğretmenlik yaparken olsun bir taraftan öğretim üyesi olarak burada çalışırken olsun meslek hayatım boyunca öğretmenlik yaparken süreçte neyi doğru yaptım neyi yanlış yaptım bir taraftan karşılıklı gidip gelen feedbackler kendi içimde yaşıyorum ben. Yani yanlış yaptığımız şeyler de olabiliyor doğru yaptığımız şeyler de olabiliyor (...) Derse giriyoruz çıkıyoruz öğretmen olarak ama bazen bakıyoruz ama bir sınıftan verimli performans alamıyoruz. Orda acaba benim mi hatam var? Bi şeyi yanlış mı yaptım? Nasıl bir yöntemle yaklaşmam lazım? Nasıl daha etkili olarak öğretebilirim? Nasıl daha etkili öğretmenlik yöntemleri kullanabilirim? Gibi o süreçte sürekli olarak kafamıza takılan cevabını aradığımız sorular olabiliyor. Hani tabii ki kendisini geliştirmeye çalışan her öğretmenin bunu yaptığını düşünüyorum ben. Dolayısıyla süreç dinamik bir süreç, pasif bir süreç değil. Yani her yıl yapmış olduğum hatalardan ders alarak bir sonraki yıl daha iyisini yapmaya çalışıyorum ki bu iyiye götürüyor kendi içinde eğitim faaliyetlerini (G2, s. 4).

Fırat bu görüşü ile, bir öğretmenin hangi yöntemlerle kendi mesleki süreçlerine dönük özeleştiri yapabileceği, öğretim yaklaşımları bağlamında nasıl daha etkili öğretebileceği gibi konularda bilimsel araştırma yaklaşımlarına hakim olmanın gerekliliğini vurgulamıştır. Benzer bir şekilde öğretim elemanı Adnan (G2, s. 9), ifadesinde öğretmen adaylarına derslerde nasıl daha verimli ders işlenebileceğini, nasıl daha iyi bir öğretmen olunabileceği ile ilgili bilgiler aktardığını belirtmiştir. Öğretim elemanı Gülsüm'ün,

Çocukların bakış açısı gerçekten birbirinden farklı. Bu çocuklara bu eğitimi verirken bu farklılıkları göz önünde bulundurmak gerekiyorsa, anlama biçimlerini farkına varmamız gerekiyorsa, ya da bir tekniği öğrenmelerinin onlar için çok faydalı olduğunu düşündüğümüz halde bu da öğretmenin yönteminin nasıl, niçin, neden olması gerektiğini bile bizim ayrı ayrı çalışmamız gerekiyor (G2, s. 4).

şeklindeki yorumu, mesleki yaşantıda özeleştiri yapabilmenin yanı sıra, doğru ve etkili öğretim yaklaşımını belirleyebilme konusunda bu dersin önemini ortaya koymaktadır.

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi, bireylere mesleki yaşantılarında ihtiyaç duyacakları yeterliliği sağlaması yanında bireylerin mesleki anlamda gelişmeye ve yeniliklere açık olmaları bağlamında da amaçlar içermektedir. Bununla ilgili Adnan'ın görüşü “Dolayısıyla Bilimsel Araştırma Yöntemleri bir sanat eğitimcisinin yeterliliği açısından, kalitesi açısından alması gereken bir ders, bilmesi gereken bir alan olarak görüyorum. Yani hem alana hâkimiyet açısından, hem farklı fikirler farklı düşüncelere sahip olma açısından ben gerekli görüyorum bunu (G2 s. 6)” şeklindedir.

Araştırmanın ilk aşamasında elde edilen veriler arasında da dersin mesleki yeterliliği pekiştirmesi amacına ilişkin görüşler öne çıkmıştır. Öğretim elemanı Hilal'in görüşü şu şekildedir:

Resim-iş eğitimi anabilim dallarında 3. sınıf düzeyinde Lisans Programlarında yer alan bu ders, özellikle mezun olduklarında Lisansüstü eğitim yapmak isteyen öğrenciler için ya da istemeyen öğrencilerin alanlarında yapılan araştırmaları takip etmesini ve sorgulayan bilinçli öğrencilerin, öncelikle bilimsel bilgi ve bilimin tanımını doğru bir şekilde yapmasını, bilim ve sanat arasındaki ilişkileri sorgulamasını ve de sanat eğitimi alanında da bilimsel araştırma sürecini tanımasını, uygulamalı ya da temel araştırmalarda bulunabilmesini sağlaması bakımından önemli bir derstir (G1, s. 4).

Öğretim elemanı Hilal'in bu görüşünü destekleyen başka ifadeler de olmuştur. Öğretim elemanı Melek de bu dersi, bilimsel literatürü takip ve değerlendirme bakımından önemsendiğini ve “sadece yüksek lisans ya da doktora aşamasında değil lisans için de önemli bir alan olarak değerlendiriyorum (G1, s. 4)” ifadesini dile getirmiştir.

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin öğretmenlik mesleği için gereklilik arz ettiğini ifade eden pek çok görüş öne çıkmaktadır. Öğretim elemanı Pelin'in aşağıdaki görüşü bu gerekliliği ayrıntılı bir biçimde ortaya koymaktadır:

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin sanat eğitimi alanına katkısı büyüktür. Çünkü bir resim iş öğretmeni adayı öncelikle kuramsal açıdan sanat eğitiminde yapılan araştırmaları takip etmek ve yorumlamak zorundadır. Bunun yanı sıra bu derste, öğretim elemanı tarafından aktarılan temel ilke ve kavramlarla, bir araştırma raporunun nasıl yazıldığını öğrenmekte, kendisi yeni bir sanat eğitimi araştırması konusu belirlemekte ve bu konuda bir araştırma raporu da yazabilmektedir. Aday eğer akademik bir kariyer yapmak istiyorsa yazmış oldukları araştırmalar onlara ışık tutacak, eğer öğretmenlik yapmak istiyorsa, sanat eğitimi ile ilgili güncel araştırmaları bilmesinin yanı sıra kendini etik kurallar çerçevesinde nasıl ifade edebileceğini yine bu ders uygulamalarıyla temellendirecektir. Tüm bu nedenler doğrultusunda dersin sanat eğitimine katkısı büyüktür (G1, s. 4).

Öğretim elemanı Nihat görüşünü, “Bilimsel Araştırma Yöntemleri, sadece akademik ortamda geçerli bir alan gibi görülse de, her eğitimcinin hatta eğitim alan herkesin bilmesi gereken bir konu (G1, s. 4)” şeklinde ifade ederken, öğretim elemanı Kenan da benzer bir biçimde öğretmen yetiştiren bir kurumda öğrenim gören ve gelecekte öğretmenlik mesleğini yapacak olan öğrencilerin Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini alması gerektiğini belirtmiştir (G1, s. 4). Öğretim elemanı Orhan'ın da “Tüm eğitim bölümlerinde olduğu gibi Güzel Sanatlar Eğitiminde de gerekli bir derstir. Öğretmek bilimsel bir olaydır, bilimin olduğu yerde böyle bir ders olması gerekir (G1, s. 4)” şeklindeki ifadesi tüm bu görüşleri destekler niteliktedir.

Bu görüşlere göre Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi ile öğretmen adayı bireylerin, alanı çerçevesindeki bilimsel yayınları takip edebilmesi, bilimsel araştırma

yöntemlerine yönelik edindikleri bilgi ve deneyimleri mesleki yaşantılarına taşıması ve mesleki süreçlerinde bunlardan faydalanması amaçlanmaktadır.

3.4.1.2. Bilimsel anlayış kazanma

Görüşmenin gerçekleştirildiği öğretim elemanlarının Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin amaçlarına ilişkin ifade ettikleri görüşler arasında öğrencilere temel anlamda bilimsel bir bakış açısı kazandırmak gerekliliği öne çıkmıştır. Öğretmen adayı öğrencilere temel araştırma becerilerini ve araştırma anlayışını kazandırma amacı üzerinde duran öğretim elemanı Melek'in görüşü şu şekildedir:

(...) Bir de doğru kaynağa ulaşması çok önemli, mesela öğrencilerimize ödev veriyoruz. Bir ödev getiriyorlar, kimden alınmış sadece bir web sayfası var. Uydurma da olabilir. Bunu ayırt edemiyor öğrenci. O dersi [Bilimsel Araştırma Yöntemleri] aldıktan sonra bunun ayırımına varıyor işte. Kim yapmış bunu? Kaynakları neler? Ne tür veriler elde etmiş? Nasıl sonuçlara ulaşmış? Daha güvenilir kaynaklara ulaşmak açısından çok gerekli olduğunu düşünüyorum bu dersin. Tüm alanlarda olduğu gibi bunu sanat eğitimi alanında da kesinlikle çok önemli bir ders olarak görüyorum ben (G2, s. 3-4).

Melek'in bu görüşünde doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma anlayışı ile öğretmen adaylarında bir farkındalık yaratmanın önemi açıkça görülmektedir. Bu görüşü destekleyen öğretim elemanı Fırat'ın ifadesi şöyledir:

Bize yanlış bilgi ve bilgi kirliliğine sebep sebebiyet veren faktörleri de ister istemez bilimsel süreçler bertaraf etmeye çalışıyor ya onu da öğrenmiş oluyorlar. Dolayısıyla günümüzde çok önemli bir sorun yani. Yani dezenformasyon diyelim. Politik amaçlar için olabilir, duygusal amaçlar için olabilir, birileri bilgi kirliliği oluşturuyorlar. İnternette her türlü yanlış bilgiye ulaşabiliyoruz doğru bilgiler olduğu gibi bunun yanında. Dolayısıyla bu kaygıya sistematik yöntemle yaklaşımları gerektiği konusunda birtakım şeyler öğrenmiş oluyorlar (G2, s. 9).

Bu görüşlerde görüldüğü gibi doğru bilgiye ulaşmanın ve bilgi kirliliğini engellemenin yolu temel araştırma yaklaşımlarını ve kavramlarını öğretmekten geçmektedir. Özellikle öğretmenlik mesleği bağlamında doğru bilgiye ulaşma yöntem ve yaklaşımlarını bilmek ayrıca önem arz etmektedir. Bir öğretmenin mesleki yaşantısında kendi öğretim süreçlerini, yaklaşımlarını sürekli olarak sorgulayıp kendini geliştirmesi ve güncellemesi ile ilgili öğretim elemanı Fırat (G2, s. 4), öğretmenlik mesleğinin içinde araştırmacılığı barındırdığını ve öğretmenin aynı zamanda bir araştırmacı olduğunu ifade etmiştir. Öğretim elemanı Gülsüm'ün öğretmenler gibi alan uzmanı olan tüm bireylerin araştırmacı niteliğe sahip olması gerektiği ile ilgili görüşü şöyledir:

Milli Eğitim Bakanlığı da resim iş eğitimi-müzik eğitimi gibi branşlarda alan uzmanlarına danışarak program yapmayı tercih ediyor (...) Büyük şehirlerdeki, ilçelerdeki ilköğretim okulundan liselere kadar ya da öğretmen yetiştiren kurumlardaki bütün insanların okuyacağı müfredatları dersin kaç saat olması, en sağlıklısının ne olduğu, hangi konuların çocukların yaratıcılıklarına katkısı olabileceği ya da neyin hedeflenmesi gerekir, temel eğitimde bir çocuğun temel hakkı nedir, hangilerini bilerek mezun olması gerekiyor sorusunu sormuş ve cevaplamış olması gerekiyor. Bildiklerini profesyonelce soru sorma ve bunların cevaplarını bulma ve öneri getirmesini gerekiyorsa bu da bize bilimsel araştırmanın verdiği bir şey (G2, s. 5).

Gülsüm'ün ve diğer öğretim elemanlarının görüşlerine göre öğretmen ya da uzmanların yanında aslında eğitim ortamlarında tüm bireylere temel bilimsel yaklaşımları ve doğru bilgiye sağlıklı yöntemlerle nasıl ulaşılabileceğini öğretmenin oldukça önemli olduğu öne çıkmaktadır. Öğretim elemanı Adnan (G2, s. 5), öğretmen adaylarının ufkunu açabilmek, onlara daha farklı bir dünya sunabilmek, dünyada neler olduğunu anlatabilmek için onların bilimsel araştırma yöntemlerini bilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca objektif olabilmeleri ve bilimsel birtakım kuralların farkında olmaları gerektiğini ifade etmiştir.

Araştırmanın ilk aşamasında da Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin bilimsel anlayış kazandırma amacı ile ilgili veriler ortaya çıkmıştır. Öğretim elemanlarından Cemil (G1, s. 4), sanat eğitimi de bilimsel bir alan olduğundan bu birikimin öğrencilere bilimsel çerçevede kazandırılmasının önemli olduğunu belirtmiştir. Kenan da sanat eğitimi alanında da bu dersin gerekliliğini:

Araştırma yöntem ve tekniklerinden farklı olarak bu derste bilimsel bir araştırmanın ne olduğu ve nasıl yapıldığı hususları verilmektedir. Dolayısıyla öğretmen adaylarının bu dersi alarak, bilimsel bilgi birikimlerini sistematik olarak nasıl geliştirebileceklerini öğrenmeleri gerekmektedir. Sanat eğitimi alan öğrencilerde de durum bundan pek farklı değildir (G1, s. 4).

şeklinde ifade etmiştir. Araştırmanın ikinci aşamasında da aynı bağlamda görüşünü bildiren Adnan ilk aşamada “Bu dersi çok önemli görüyorum. Öğretmen adaylarına farklı bakış açıları kazandırdığını ve bu farklı bakış açısının onların gerek öğretmenlik hayatlarına gerekse sanatsal çalışmalarına olumlu katkı sağlayacağını düşünmekteyim (G1, s. 4)”, şeklindeki görüşüyle dersin önemini üzerinde durmuştur. Gülsüm de bu bağlamda araştırmanın ilk aşamasında, öğrencilere temel bilgileri vermenin yanı sıra bu ders “akademisyen olma, yüksek lisans doktora yapabilme ve akademisyen nasıl düşünmeli konusunda lisans döneminde pencere açtığı için önemlidir (G1, s. 4)” şeklinde

görüş bildirmiştir. Öğretim elemanı Melek (G1, s. 4) bu dersin sanat eğitimi alanına bilimsel bir nitelik kazandırmasının önemi üzerine durmuştur. Son olarak öğretim elemanı Emin'in bu kodu destekleyici ve açıklayıcı görüşü şu şekildedir:

Çağımızda hangi meslek olursa olsun bireylerin sahip olması gereken temel becerilerin başında araştırma becerileri gelmektedir. Bireyden istenen bilgileri depolamanın yerine istenilen zamanda bilgilere ulaşarak bilgiler arasından sentez yapmasıdır. Bu ise bireylere bir bilgi birikimi ve olayları, durumları daha iyi anlamasına katkı sağlayacaktır. Resim iş eğitimi alanında da bireylerin güncel akımları, olgu ve olayları daha iyi anlamak, değişkenler arasındaki ilişkileri daha iyi betimlemesinde araştırma becerilerinin yeri hiç şüphesiz yadsınmaz (G1, s. 4).

Tüm bu görüşlere göre temel bilimsel araştırma bilgilerinin bireylerde farkındalık yarattığı, geleceğe yön veren adımlara yol açtığı, onların bakış açılarını geliştirdiği ve dersin amaçlarının -sanat eğitimi alanlarında da- bu çerçevede belirlendiği görülmektedir.

3.4.1.3. Kişisel gelişimi destekleme

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini veren öğretim elemanlarının dersin amaçlarına ilişkin ifade ettikleri görüşler arasında öğrencilerde bilimsel bakış açısı oluşturmanın onların kişisel gelişimlerine katkı sağladığı görüşü ortaya çıkmıştır. Araştırmanın ikinci aşamasında öğretim elemanı Rengin'in,

Mesela bir grafik tasarım uzmanı bilimsel araştırma yaklaşımı çerçevesinde diyelim ki işte bir tasarım geliştiriyor. Geliştirdiği tasarıma ilişkin hedef kitle analizi yapması gerekiyor. Belli bir kitleden veri toplayıp, verileri analiz edip o analize göre elde ettiği bulgularla tasarıma yön vermesi gerektiği durumlar olacak. Bu çerçevede de araştırma yöntemleri ya da yaklaşımlarına ilişkin yeterliye sahip olmak gerekiyor (G2, s. 5).

şeklindeki görüşünde bireyler eğitim süreçlerinde edindikleri bilimsel bakış açıları ya da temel bilgiler, sadece öğretmenlik mesleği dahilinde değil hayatın her aşamasında ihtiyaç duyduklarında kullanabilecekleri bir nitelik olarak öne çıkmaktadır. Araştırmacı, günlüğünde bu bağlam ile ilgili “(...) Bu durum bireyin amaca ulaşma konusunda doğru yaklaşımları kullanabilmesini sağlıyor. Dolayısıyla başarıya ulaşmasına yardımcı oluyor. Bu bakış açısı geliştirildiği takdirde zamanla bireyin karakterinin bir parçası haline gelebilir. Yani herhangi bir konuda uygun olan bilimsel yolları uygulayabilmek (AG, 03.04.2020)” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Bilimsel araştırma yaklaşımlarını bilmenin bireylerin kişisel gelişimlerine katkı sağlamasına ilişkin araştırmanın ikinci aşamasında da çeşitli veriler elde edilmiştir. Bu verilerde zihinsel beceriler, eleştirel düşünme, sorgulama, disiplinli olma gibi karakter

geliştirmeye yönelik niteliklerin öğrencilerde bu ders yoluyla oluşabileceği öne sürülmektedir. Öğretim elemanlarından Demir, Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin bilimsel bakış açısı kazanma ve bu yönde bireysel gelişimi sağlama gibi amaçları olduğunu belirtmiş ve bunu “Süreç tanıma, entelektüel düşünme, problem çözme, karar alma, eleştirel düşünme vb. sanat eğitimine ilişkin bazı özellikler bu ders ile desteklenir (G1, s. 3)” şeklinde açıklamıştır. Benzer görüşler pek çok öğretim elemanı tarafından ifade edilmiştir. Öğretim elemanı Cemil, “Öğrencilerimizin bilimsel düşünce, sorgulama, objektiflik, araştırma gibi üst zihinsel becerilerinin gelişiminin desteklenmesi gerekmektedir (G1, s. 4)” şeklinde görüşünü sunarken, Leman da (G1, s. 4) temel araştırma bilgisinin bireye sorgulayıcı bir nitelik kazandırdığını belirtmiştir. Öğretim elemanı Nihat, Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi “yalnızca bilimsel bir araştırmanın nasıl yapılması gerektiğini değil aynı zamanda disiplinli, düzenli, aşamalı ve etik bir düzen öğrettiği için de önemli (G1, s. 4)” şeklindeki görüşüyle disiplinli çalışmanın önemini vurgulamıştır. Dersin, bireylerde eleştirel bakış açısı oluşturma amacı ile ilgili Adnan’ın araştırmanın ilk aşamasındaki görüşü “Başlıca amacı bilimsel araştırmaya yönelik temel kavram, yöntem ve yaklaşımların öğretilmesi olan bu ders ile öğretmen adaylarının araştırma yapma, bilimsel metinleri değerlendirme ve eleştirel bir bakış ortaya koyma yetilerini geliştirmeleri hedeflenmektedir (G1, s. 4)” şeklindedir.

Ortaya çıkan görüşlere göre Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin konularının ve amaçlarının pek çok açıdan bireylerin kişisel gelişimlerine katkı sağladığı görülmektedir. Bireylere, hayatlarının her alanında faydalanacakları ve onları başarıya götürecek yolların öğretilmesi bu dersi veren öğretim elemanlarının temel hedeflerinden biri olarak öne çıkmıştır.

3.4.1.4. Değerlendirmeyi derinleştirme

Değerlendirmeyi derinleştirme kodu, bilimsel araştırma yaklaşımlarından eğitimsel süreçlerde ya da ölçme ve değerlendirmede yol gösterici olacak şekilde yararlanılması ile ilgilidir. Bilimsel yaklaşımları eğitimsel süreçlerde amaca uygun bir şekilde uygulayarak mantıklı sonuçlara ulaşmak bu dersin en önemli amaçlarından biri olarak ifade edilmiştir. Öğretim elemanı Rengin’in aşağıdaki görüşü, bu kodu destekleyen ve değerlendirmeyi derinleştirme kavramını sanat eğitimi bağlamında açıklayan bir ifadedir:

Sanat eğitimcisi olarak tanımladığımız birey bir öğretmen olarak görev yapıyorsa ki mesela eğitim fakülteleri güzel sanatlar eğitimi bölümlerinin birincil amacı öğretmen yetiştirmek.

Öğretmen yetiştirme süreci ise söz konusu olan şey, öğretmen yetiştirme süreci içerisinde yetiştirdiğimiz her bir öğretmen adayının gittikleri okullarda farklı yaş grubundaki öğrencilerin değerlendirilmesine ilişkin, süreçlere ilişkin yeterlikleri olması gerekiyor. Öğrencilerin gelişim özelliklerini bilmesi, gelişim özellikleriyle ilişkili farklı değerlendirme türlerini bilmesi ya da ölçme bağlamındaki birtakım yeterliklere sahip olması zaten alana ilişkin olarak hassas bakış açısı çerçevesinde birazcık daha objektif veriler ortaya koyma olanağını sunacak (G2, s. 3-4).

Değerlendirmeyi derinleştirme kodu ile ilgili, araştırmanın ilk aşamasında ortaya çıkan görüşler arasında öğretim elemanı Burak'ın "Tüm alanlarda olduğu gibi, görsel sanatlar eğitimi alanındaki sorunların neler olduğunu kavrama, bu sorunlarla ilgili öneriler geliştirebilme, var olan kuramlar doğrultusunda analizler yapabilme, kültürü ve yeterliği geliştirebilme açısından bilimsel araştırma yöntemi dersi önemlidir (G1, s. 4)" şeklindeki ifadesi bu kodu desteklemektedir. Öğretim elemanı Adnan'ın görüşüne göre (G1, s. 4) Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi kapsamında sanat eğitiminin alana yönelik özel amaçları olması gerekmektedir. Rengin'in araştırmanın ilk aşamasında ifade ettiği, alana dönük özel amaçları ayrıntılı bir biçimde açıkladığı görüşü şöyledir:

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi hem eğitim sürecinin değerlendirilmesi ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin farkındalık kazandırmak anlamında hem de ileriye dönük lisansüstü düzeyde öğrenimine devam etmek isteyen öğrencilere temel düzeyde araştırma yapma yeterliliği kazandırmak bağlamında önemli (...) Sanat ve tasarım uygulamalarına ilişkin ürün, süreç ve ortamların ölçme ve değerlendirmede objektiflik ve yansızlık kriterlerine dayalı olarak değerlendirilmesini sağlamak. Araştırma süreçlerinde sanat ve tasarım uygulamalarının bilimsel bir zemine nasıl oturtulabileceğini belirlemek ve bu bağlamda bilimsel bir problem durumu belirleyip çözüm önerilerini yine bilimsel yöntemlere dayalı olarak sınamak. Sanat eğitiminin bir bileşeni olan ölçme ve değerlendirme süreçlerinin bilimsel verilere dayalı olarak yürütülmesini sağlamak (G1, s. 4).

Görsel sanatlar öğretmen adaylarının ölçme değerlendirmeye ilişkin yeterliklere sahip olması gerektiğini öne süren Rengin'in ve diğer öğretim elemanlarının görüşlerine göre, sanat eğitimsel süreçleri, sanatsal süreçleri, ortaya çıkan ürünleri, ilişkisel dinamikler ve boyutlar çerçevesinde değerlendirmek amacıyla bilimsel yaklaşımlardan nasıl yararlanılması gerektiği öğrencilere öğretilmelidir.

3.4.2. Çerçeve oluşturma

Çerçeve oluşturma kategorisi, Mantıksal, Tarihsel, Felsefi, Güncel, Kavramsal ve İlkeler olmak üzere altı koddan oluşmaktadır. Bu kategoriye ilişkin elde edilen veriler, araştırmanın birinci ve ikinci veri toplama aşamalarındaki dersin içeriğine dair sorulara

verilen yanıtların analizi sonucunda elde edilmiştir. Bunlar, ilk aşamada öğretim elemanlarına sorulan “Sanat eğitimi bağlamında Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin içeriğine ilişkin görüşleriniz nelerdir?” ve araştırmanın temel veri kaynağı olan ikinci aşamadaki “Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin içeriğini nasıl düzenliyorsunuz?” görüşme sorularıdır. Çerçeve Oluşturma kategorisinde, uygulamanın gerçekleştirildiği Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini veren öğretim elemanlarının, dersin konularını öğrencilere aktarırken bunu nasıl bir çerçeve içerisinde sunduklarına, içeriği nasıl temellendirdiklerine, bunları planlarken dikkate aldıkları noktalara ilişkin görüşler bir arada sunulmuştur. Araştırmacı, günlüğünde “Öğretim elemanları tarafından belirtilen çerçeveler dersin kapsamına yönelik birbirlerini destekler niteliktedir. Birbirlerinden tamamen bağımsız olarak algılanmamalıdır (AG, 07.07.2019)” şeklinde bu kategorinin kapsamıyla ilgili açıklayıcı bir ifadeye yer vermiştir.

3.4.2.1. Mantıksal

Uygulamanın gerçekleştirildiği Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini veren öğretim elemanları ders içeriğini öğrencilere sunmada farklı yönelimler benimsemişlerdir. Bunlardan biri, içeriği mantıksal bir zemine oturtarak sunma olarak ortaya çıkmıştır. Bu durum öğrencilerin konular arasında anlamlı bağlantılar kurmalarını ve konuların daha kolay anlaşılır olmasını sağlamaktadır. Öğretim elemanı Fırat, derslerinde temel konuları anlatmadan önce mantıksal bir zemin oluşturduğunu “Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin içeriğini öncelikli olarak bunu şöyle mantıki olarak temellendirmeden derste böyle kuru bilgiye girmek istemiyorum (G2, s. 5)” şeklinde ifade etmiştir. Öğretim elemanı Gülsüm, verdiği örnekte, derslerinde bilimsel araştırmaların yazımında uygulanan temel ortak kuralların varlığının nedenlerini, mantıksal bağlantılar kurarak şu şekilde ifade ettiğini belirtmiştir:

Ama bilmeniz gereken soru şu diyorum. Cevabını bilmeniz gereken. Neden bir kural veriliyor ve herkes bu kurala göre yazıyor. Bu sefer diyorum ki mesela sen kaynakçayı başa yazsan, öbürü sona yazsa, bu kargaşa ve kaostan, ben okuyucu neyin nerede duracağını sistematik olarak göremezsem bunlarla ilgili olarak, benim kafam karışır ve sizin derginizi okuyamam. Yani bir sistem niçin gelmesi gerekir, bunu da anlatıyorum (G2, s. 8).

Gülsüm’ün yukarıdaki örneği, bilimsel yazımla ilgili kuralların, bilimin sistematikliğinin mantıksal bir çerçeve içerisinde nasıl ifade edilebileceğine örnektir. Bu görüşlerde öğretim elemanlarının dersin konularını, genel mantığı ortaya koyan bir

çerçevede bir araya getirerek ya da dersin temel kavramlarını bu mantıksal temeli oluşturduktan sonra sundukları ortaya çıkmıştır.

3.4.2.2. Tarihsel

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin konularını öğrencilere aktarırken konuları tarihsel süreçle ilişkilendirerek sunmak yönelimlerden biri olarak öne çıkmıştır. Bu kod, tarihteki bilimsel süreçlerin aşamalarını bilmek ve ders konularını bu bilgiler üzerine inşa etmeyi içermektedir. Böylelikle dersin konuları öğrenciler için daha somut bir hale gelmektedir. Bu yönelimi uygulayan öğretim elemanı Fırat, ders konularını tarihsel bir temele nasıl yerleştirdiğini şu görüşüyle açıklamıştır:

Nitel araştırma yöntemleri bunlardır, nitel araştırma yöntemleri bunlardır diye böyle bodoslama dalmak yerine derste taa Antik Yunana kadar gidiyorum. Benim genel olarak yaklaşımım en başta giderim Antik Yunana kadar. Tarihsel süreçte Plato'dan Aristoteles'ten geçmişten yunan filozoflarından örneklendirerek daha sonra Rönesans'a kadar süreci getiriyorum orta çağda neler yaşanmış (...) Sonradan günümüze tekrar işte disiplinler yeniden birleşmeye doğru gittiğinden ama neden tekrar birleşmeye gittiğinden bahsediyorum. Bu süreçte bilimsel araştırma yöntemlerinin tam olarak neden işte 1800'lerin başında ortaya çıktığından, hangi ihtiyaçtan dolayı ortaya çıktığından bahsediyorum (G2, s. 5).

Bilimsel yaklaşımın ortaya çıkış sebeplerini ve gelişimini tarihten örneklerle aktarmayı içeren, dersin konularını bu tarihsel çerçeve üzerine temellendirmek ders içeriğini öğrencilere sunmada öne çıkan yönelimlerden biri olarak görülmektedir.

3.4.2.3. Felsefi

Tarihsel süreçte bilgiye ulaşma yaklaşımları, farklı dönemlerde bilime yönelik bakış açıları Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi bağlamında felsefi çerçeveyi meydana getiren konulardır. Felsefi kodu, dersin konularını, doğru bilgiye ulaşma süreçlerini içeren felsefi temellere dayandırmanın önemine işaret etmektedir. Böylelikle düşünsel süreçlerin gelişmesine ve kavramların felsefi bağlantılarla daha derin anlamlar kazanmasına yardımcı olmaktadır. Bu yönelimi derslerinde uygulayan öğretim elemanı Fırat, felsefi çerçeveyi nasıl uyguladığı ile ilgili görüşünü şöyle açıklamıştır:

...Bilgiye, bu dünyaya ait bilgiye hakikate nasıl bakmışlar Yunanlı filozoflar? Orta çağda buna bakış nasıl olmuş? İşte kilisenin nasıl etkisi olmuş? Peşinden Rönesans'ta neler değişmiş? Peşinden disiplinlerin bir zamanlar disiplinlerin birlikte olduğundan daha sonra disiplinler ayrışmanın gerçekleştiğinden ama neden gerçekleştiğinden ve sonraki süreçte

aydınlanma çağında neler olduğundan. Bütün bunlar bağlantılı süreçler. Bunları temellendirmeden öğrencilerin neden, bilimsel araştırma yöntemleri dediğimiz şey nedir, bunu algılamasının mümkün olduğunu düşünmüyorum ben (G2, s.5).

Fırat, bu dersin konularını felsefi bağlamda temellendirmenin önemini “Felsefi bir temellendirme olmadan zaten, mantıki olarak kişi bilgiyi almaya hazır olmayacaktır. Sadece kuru ezbere dayalı bilgi olacaktır. Dolayısıyla ben onu yapılandırıldığından emin olmak istiyorum (...) İlk birkaç hafta o anlamda aslında zevkli, fikir bağlantıları içeren böyle bir süreç (G2, s.5)” görüşüyle açıklamıştır. Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinde, felsefi bir çerçeveden faydalandığı takdirde, ders konularının algılanmasının daha mümkün, daha anlamlı hale geleceğini öne süre Fırat’ın bu yönelimi ders içeriğinin oluşturulması bağlamında önem arz etmektedir.

3.4.2.4. Güncel

Güncel kodu, Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin içeriğini günümüzün bilimsel olgularına dayanan bir çerçevede sunmayı içermektedir. İçeriği güncel bir bilimsellik perspektifinde sunmak, bu dersi alan öğrenciler için daha somut, güdüleyici ve anlaşılır olmaktadır. Dersin konularını aktarırken bilimin güncel durumundan, bilimin yakın tarihsel gelişimlerinden yararlanan öğretim elemanı Adnan, görüşünü “(...) Bilim tarihiyle ilgili özellikle bu yakın tarihle yakın geçmişteki hızlı gelişimle ilgili bir takım gelişmeler hakkında slaytlar veya videolar izlettirmeye çalışıyorum (G2, s. 5)” şeklinde ifade etmiştir.

Görsel 3.1. Ders materyali olarak kullanılan bir videodan görüntü

Bilimsel konuları güncel bir çerçevede öğrencilere sunduğunu ifade eden öğretim elemanı Adnan, dersinde uyguladığı bu kodu destekleyen deneyimini şu şekilde anlatmıştır:

YouTube'tan bulabilirsiniz Emin Çapa'nın bu özellikle kişisel testlerle ilgili birtakım yorumları var. Dünyada gelişen, katlanarak artan bilimin geldiği son güncel durum var. Onların mesela ben çok şaşırtıcı yorumları var. Rakamlar üzerinden işte diyor ki Güney Kore ve Türkiye'yi karşılaştırıyor. Güney Kore 1980'lerde bizden gerideyken şu anda geldiği nokta bu falan filan gibi öğrenciye böyle şok edici bilgiler veriyor. Özellikle bu videoda şey oluyor. Yani bilimselliğe önem veren bir toplumun geldiği nokta ki bilimsellik aynı zamanda tabi topluma belli bir refah seviyesi de kazandırıyor, katıyor. Çünkü ürettiği ürünler yüksek teknoloji ürünler oluyor ve katma değeri ülkeye daha çok oluyor falan filan (G2, s. 5).

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin konularını günümüz bağlamında somutlaştırmak, konuları daha ilgi çekici ve anlaşılır kılmaktadır. Çünkü güncel olan ile öğrencilerin isteyerek ya da istemeyerek aşına oldukları kavramların bu yönelim sayesinde farkına varılması ve anlama kavuşması sağlanmaktadır.

3.4.2.5. Kavramsal

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin temel kavram ve yeterliklerini içeren konular Kavramsal kodu altında bir araya getirilmiştir. Bu konular dersin genel içeriğini, ders konularını oluşturmaktadır. Kavramsal kodunu oluşturan görüşler araştırmanın ilk veri toplama aşamasında ve temel veri kaynağı olan ikinci aşamasında (görüşme) elde edilmiştir. Her iki aşamada da öğretim elemanlarına yöneltilen soru dersin içeriğinin düzenlenmesine ilişkindir. İlk aşamada daha çok içeriğin kavramlar bazında listelendiği yanıtlar elde edilmiştir.

Öğretim elemanı Fırat, derste temel kavramlara (araştırma modelleri, yöntemler) geçmeden önce yaklaşık iki haftalık bir sürede öğrencilere mantıksal, tarihsel ve felsefi bir çerçeve sunduğunu ifade etmiş (G2, s. 6), derslerinde uyguladığı kavramsal çerçeveyi şöyle açıklamıştır:

Mantiki ve felsefi temellendirmeyi yaptıktan sonra bunun üzerinde hangi yöntemler kullanıldığı işte bunun içerisinde artık o noktadan sonra her hafta nicel araştırma yöntemleri, nitel araştırma yöntemleri, karma yöntem araştırmaları gibi kendi içinde bunun detayları, farklı araştırma modelleri gibi ve birtakım kullanılan temel istatistik yöntemleri anlatıyorum (G2, s. 6).

Fırat'ın, araştırmanın birinci aşamasında dersin içeriği ile ilgili soruya verdiği “Dersin içeriği okuldan okula uygulamada farklılıklar gösterebilmektedir. Benim dersimin içeriği bilimsel araştırma metot, uygulama, strateji ve yöntemlere ilişkin beceriler kazanmak üzerine kurulmuştur (G1, s. 4)” şeklindeki ifadesi yukarıdaki görüşünü destekleyicidir. Öğretim elemanı Adnan, derslerinde ele aldığı konuların kavramsal çerçevesini araştırmanın ilk aşamasında “sosyal bilimlerle ilgili araştırma yöntemleri konusunda temel bilgi ve beceriler (G1, s. 4)” şeklinde, ikinci aşamada “bilimsel araştırma süreçleri, türleri, dikkat edilmesi gereken noktalar (G2, s. 7)” şeklinde özetlemiştir. Ayrıca derslerinde intihal kavramına değindiğini şu şekilde anlatmıştır:

Burada yalnız şöyle bir şey var hani günümüzün bir hastalığı mı diyeyim, kes kopyala yapıştır gibi ödevlerin önüne nasıl geçileceği ile ilgili bilgi de veriyorum. Örneğin Turnitin programının ne olduğunu, iThenticate programının ne olduğunu, intihalin ne olduğunu, yani bilimsel araştırmanın çerçevesi içerisinde bunları da veriyorum. Bunların zararları, bunların sakıncalarının ne olduğunu, onları da o şekilde anında bilgisayar ekranına yansıtarak öğrencilere gösteriyorum (G2, s. 10-11).

Öğretim elemanı Rengin, derslerindeki kavramsal çerçeveye ilişkin, öğrencileri sıkmadan onları belli noktaya getirene dek temel düzeyde bilimsel yeterlikleri verdiğini ifade etmiştir (G2, s. 6). Öğretim elemanı Melek, ders içeriğini kavramlar bağlamında “Aşamalı olarak saydığımız önce bu kavramlar çerçevesi, nitel nicel ayrımı nedir, nasıl kullanılıyor? Bu kullandığım kaynak özetlerinden yararlanıyoruz. Sonra alanın sorunlarını sınıflandırıyoruz. Sonra da işte makale, alanyazın, literatür taramayı öğreniyorlar (G2, s. 7)” şekilde açıklamıştır. Dersteki kavramsal çerçeveden bahsederken, yararlandığı kaynak ders notu ile ilişkili görüşünü şu şekilde belirtmiştir:

(...) Temel kavramlarda ben beş tane seçtiğim hani kılavuz kitap var, onların bakış açılarıyla bakıyorum. Nicelden de bahsediyorum ama ağırlıkla nitel oluyor tabii ki zaten bu kaynaklardan bir tanesi nitel ağırlıklı. Diğerleri yarı yarıya gibi. Nitele daha ağırlık vermek zorunda kalıyorum zaman kısa olduğu için. (G2, s. 4)

Araştırmanın ilk aşamasındaki kavramsal içeriğe dair veriler birbirine benzerdir. Bunlar en genel çerçevesiyle derse ilişkin şu kavramları içermektedir:

- Bilimsel yayınların yazımı
- Araştırma problemi
- Araştırma problemine uygun araştırma yaklaşımları, yöntemler
- Örneklem
- Veri toplama araçlar

- Veri analizi
- Raporlaştırma
- Alanyazın tarama ve kaynak yazım kuralları
- Araştırma etiği

Araştırmacı günlüğünde, bu görüşlere ilişkin “Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin içeriğinin kavramsal çerçevesi öğretim elemanının bireysel araştırma yaklaşımlarına, birikimine, ders bağlamında yararlandığı kaynaklara ya da öğrenci profiline göre birtakım değişiklik gösterebilmektedir (AG, 10.04.2020)” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

3.4.2.6. İlkeler

Görüşmenin gerçekleştirildiği öğretim elemanlarının Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin konularını planlamada dikkate aldıkları noktalar İlkeler kodunu oluşturmuştur. Bu ilkeler karşılaştırmalı içerik oluşturma, içerik oluşturmada esneklik ve içeriği basite indirgeme şeklinde sıralanabilir.

Dersin içeriğini planlarken kendi içeriklerini birden çok öğretim programını karşılaştırarak oluşturan öğretim elemanı Gülsüm, bu durumu şöyle açıklamıştır:

(...) Şimdi ben ilk önce şuna karar verdim. Türkiye’de bir kaç okulun müfredat programlarına girdim. Çünkü benim herkesin anlattığıyla bir ortak noktada buluşmam gerekiyordu. Sonra kendi üniversitemin yazdığı bilimsel araştırma yöntemlerinin konularına baktım. Sanat eğitimcisinin verdiği şeylerle diğer esnek olan daha aklıma yatanları aldım (G2, s. 5).

Öğretim elemanı Melek, derslerinde, derleme bir kaynaktan faydalandığını ifade etmiştir. Gülsüm’ün ifadesine benzer bir anlayışla Melek, bu kaynak ders notunu temel konuları içeren farklı kaynaklardaki görüşleri birleştirerek oluşturduğunu belirtmiştir. Melek’in bu durumu açıklayan ifadesi şöyledir:

Önce bir temel kavramlar diye olmazsa olmaz bir şeylerimiz var. Ama onu da ben böyle çok motamot kavrama boğmak istemiyorum öğrencileri. Mesela beş tane aldığım ve kendimce önemli gördüğüm kaynak kitabım var. Onların da hatta özetlerini ben kendim oluşturdum. Öğrencilere dağıtıyorum. Beş farklı araştırmacı. Hani sosyal alanlarda böyledir ya, birinci kişiye göre böyledir, ikinci kişiye göre böyledir gibi, o farklar farkına varsınlar diye beş kişinin açılımından hani nasıl değerlendirilir, bizim alan nerededir diye onun incelemesini yaptırıyorum. Temelde önce bunu yaptırıyorum ilk derslerimde (G2, s. 4).

Ders içeriğinin planlanmasında öne çıkan başka bir ilke esneklik olmuştur. Öğretim elemanları içeriği oluştururken, başka öğretim programlarıyla karşılaştırmalar yaparken

esnek olunabileceğini belirtmişlerdir. İçeriği koşullara uyarlama çabası bu konuda etkili olmuştur. Bununla ilgili öğretim elemanlarından Oğuz, görüşünü “Genel bir içerik var zaten YÖK’ün bize verdiği, onda tabi bir esneklik payı oluyor (G2, s. 6)” şeklinde belirtirken Gülsüm, bununla ilgili “Şimdi bu içerikler senin de bildiğin gibi en kaba şekliyle ders programlarında yazar. Ama ben onların içerisinde daha esnek gezerek bir müfredat oluştuyorum (G2, s. 5)” şeklinde görüş bildirmiştir.

Dikkate alınan bu noktaların yanında dersin konularını mevcut koşullara bağlı olarak basite indirgeme durumu da öne çıkmıştır. Konuları basitleştirme ya da sadeleştirme, konuların anlaşılabilirliği sağlamak amaçlı yapılan, esneklik kavramıyla örtüşen bir durumdur. Basite indirgemede alana ve öğrenciye görelilik göz önüne alınmaktadır. Öğretim elemanı Gülsüm’ün, dersinin konularını basitleştirerek öğretim gerçekleştirmesi ile ilgili görüşü şu şekildedir:

(...) Öğrencilerimin bilimsel araştırma dersinden korkmadan çünkü çok ezber giden bir ders konumunda, bundan korkmadan mantığını nasıl anlaması gerekir gibi soruları cevaplayarak bir içerik oluşturdum (G2, s. 5) (...) Esasında bunu (dersin konularını) anlatırken olabildiğince bu konuyu hiç hayatında hiç görmemiş duymamış bir insanın anlayabileceği şekilde basite indirgemem gerekiyor. Çok kavramlarla boğduğumda çocuk anlamak yerine ezberlemeyi tercih ediyor (G2, s. 5) (...) Çocuklara bilgiyi iyi ezberletip işlerine yaramayacak bir şekilde vermek yerine, daha aza basite indirerek daha bol örnekleyerek daha çok kaynak bildirerek sınıfa bir şey yazıyorum ama soyut olmasının verdiği ve hani APA kuralları falan dediğinizde ilk defa sizden duyan bir şey gibi konuşuyoruz onu (G2, s. 11).

İçeriği basite indirgeme, araştırmanın ilk aşamasındaki görüşlerde de belirtilmiştir. Öğretim elemanı Demir, içeriğe dair görüşünü “Dersin içerisindeki bazı konular öğrenciye ağır geldiği için basitleştirilerek verilmekte ve kavramlardan çok örnekler üzerinde durulmaktadır (G1, s. 3)” şeklinde ifade etmiştir. Emin de ders kapsamında yapılan uygulamaların düzeyinin basitleştirilmesine dair görüşünü “Sanat eğitimi konuları çerçevesinde basit düzeyde görüşme yöntemi, tarama yöntemi gibi çeşitli araştırma yöntemlerini kullanarak bir araştırma yapabilmesi gerektiğine inanıyorum (G1, s. 5)” şeklinde belirtmiştir. Nihat da benzer bir biçimde, bu dersin öğrenme öğretme etkinliklerinin lisansüstü çalışmalara daha uygun olduğunu ve konuların lisans düzeyine indirgenmesi gerekliliğini öne sürmüştür (G1, s. 4).

Öğretim elemanlarının Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin içeriğini planlamada dikkate aldıkları noktalar, dersin konularının mantığının öğrenciler tarafından

kolayca algılanabilir olması odaklıdır. Bu durum alandan alana, öğretmenden öğretmene ya da başka koşullara bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir.

3.4.3. Öğretme-öğrenme süreci

Öğretme-öğrenme süreci kategorisi, Yöntemler, Hayatla ilişkilendirme, Alandan problemlere odaklandırma, Sanat ve sanat eğitimiyle ilişkilendirme, Farklı alanlardan yararlanma ve Aşamalarla uygulamalı ders işleme olmak üzere altı koddan oluşmaktadır.

Bu kategoriye ilişkin elde edilen veriler, araştırmanın ilk aşamasındaki, dersin içeriğine ve öğretme-öğrenme etkinliklerine dair görüşme sorularına ve temel veri kaynağı olan ikinci aşamadaki sorulara verilen yanıtların analizi sonucunda elde edilmiştir. İkinci veri toplama aşamasında ortaya çıkan görüşlere “Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin içeriğini nasıl düzenliyorsunuz?”, “Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin konularını sanat eğitimiyle nasıl ilişkilendiriyorsunuz?” ve “Derste gerçekleştirdiğiniz etkinlikler nelerdir?” soruları yöneltilerek ulaşılmıştır. Araştırmacı günlüğünde, bu kategorinin kapsamıyla ilgili,

Bilimsel Araştırma Yöntemleri ile Sanat Eğitimi Bütünleştirme temasında yer alan Çerçeve Oluşturma kategorisi, özetle “Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinde ne anlatılıyor?”, Öğretme-Öğrenme Süreci ise “Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi nasıl anlatılıyor?” sorusuna işaret ediyor. Her iki kategoride de birbirini tamamlayan ve birbirine yakın kavramlar var (AG, 10.07.2019).

şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Öğretme-öğrenme süreci kategorisinde, ders sürecinde öğretim elemanlarının yararlandıkları öğretim yöntem ve teknikleri, örneklendirmeler, örneklendirmelerden nasıl yararlandıkları ve ders sürecinin ilerleyişine ilişkin görüşler bir arada sunulmuştur.

3.4.3.1. Yöntemler

Öğretim yöntemi, bir sorunu çözmek, bir deneyi sonuçlandırmak, bir konuyu öğrenmek ya da öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçilen ve izlenen düzenli bir yol, öğretim tekniği bir öğretim yöntemini uygulamaya koyma biçimi olarak tanımlanmaktadır (Demirel, 2005). Öğretim yöntemleri ve teknikleri arasında çok keskin bir sınır olmamakla birlikte aralarında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır (Sümbül, 2014).

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin öğretme-öğrenme süreçlerinde öğretim elemanlarının kullandıkları öğretim yöntem ve teknikleri bu kod altında sunulmuştur. Uygulamaya katılan öğretim elemanları, Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinde

geleneksel yöntemler içeren sunuş yoluyla öğretim stratejileri yanında buluş yoluyla öğrenim stratejilerini de uygulamışlardır. Verilerin analizi sonucunda öğretim elemanlarının derslerinde kullandıkları yöntemler ve teknikler beyin fırtınası, tartışma, örnek olay, soru cevap, anlatım şeklinde ortaya çıkmıştır.

Beyin fırtınası, tartışma öğretim yöntemi kapsamında, “bir probleme çözüm getirmek ve çeşitli konularda fikir ve düşünce üretmek için kullanılan bir öğretim tekniğidir (Sünbül, 2014, s. 325)”. Araştırmanın öğretim-öğrenim süreçlerine ilişkin verilerin analizi sonucunda öğretim elemanlarının derslerinde beyin fırtınası ve tartışma yöntemini uyguladıkları ortaya çıkmıştır. Öğretim elemanı Adnan, beyin fırtınası tekniğini uygulayışını “Yani bir araştırma başlığı nasıl bulunabilir? Araştırma problem cümlesi nasıl olabilir? Ne olmalı? Temelde bunlarla başlayıp beyin fırtınaları şeklinde bunların fikirlerini dinliyoruz. Bunlara yorumlar yapmaya çalışıyoruz. Bu şekilde geçiyor dersimiz (G2, s. 8)” şeklinde açıklamıştır. Derslerinde bilimsel araştırmaların basamaklarını örneklendirmek, anlamlandırmak ve açıklamak için beyin fırtınası tekniğini kullanan öğretim elemanı Gülsüm’ün, bu yöntemi derslerinde uygulayışını açıkladığı görüşü şöyledir:

Çocuklara şunu söylüyorum. Bakın ne kadar büyük bir problem gördük. Problem şu, baskı resim dersinde litografiyi, taş baskı yani, ipek baskıyı, serigrafiyi, ondan sonra dönüyorsunuz ahşap baskı, böyle böyle hepsini öğreniyorsunuz. Ama okullara gidiyorsunuz, soğan baskı yapıyorsunuz. O zaman bu birinciyle yaptığımız iş arasındaki uçurumun biraz kapanması gerekiyor. Ama bu kapanırken öğrencinin hala daha korunması gereken sağlığı var, ders saati var, şu var, bu var. Bunları da yapabilmemiz için biz diyoruz ki, nasıl bir yöntemle hem çocuklar için sağlıklı keyifli hale getirebiliriz, hem de sıkıcı olan o soğan baskıdan sizi kurtarabiliriz? Nasıl olabilecek böyle bir şey? Ve bunla ilgili olarak problemimizin cümlesini yazdıktan sonra bu neden önemli diyoruz? Çocuk anlatmaya başlıyor. Şundan şundan diye. Peki diyorum bu önemli bir şey yaptın benim amacım ne burada? Yani bu araştırmayı yaparken ben neyi amaçlıyorum? Onlar diyor ki daha çok kişiye ulaşmayı ve çeşitlendirmeyi amaçlıyorsunuz (G2, s. 7).

Benzer bir anlayışa, derslerinde öğrencileriyle birlikte bilimsel kavramların tanımlarına beyin fırtınası tekniğiyle ulaşan öğretim elemanı Melek’in ifadesi şöyledir:

(...) Bir de ben bu ezber kavramlara da çok karşıyım. Ha kesin diğer derslerde de öyle. Kendi kalıplarımı oluşturmamı seviyorum. Mesela bu nitel araştırmada kullanılan kodlama yöntemi var ya, akıllarına bir kod gelir bir fikir, mesela “sanat” diyoruz, ne geliyor “duygu” geliyor, bir şekilde bu kelimeleri birleştirip kendimiz hep tanım yapıyoruz (G2, s. 7).

Öğretim elemanlarının bu ifadeleri bilimsel kavram veya aşamaların beyin fırtınası tekniği ile öğrencilerle etkileşimli olarak nasıl tanımlandığını, anlamlandırıldığını, örneklerin türediğini ve fikirlerin üretildiğini göstermektedir.

Araştırmanın ilk veri toplama aşamasında görüşü alınan öğretim elemanı Sevim (G1, s 4), ifadesinde dersin konularını anlatım (powerpoint sunu ile desteklenen), tartışma ve örnek olay incelemesi yöntemlerini kullandığını belirtmiştir. Uygulanan bu yöntemler yanında özellikle araştırmanın ilk aşamasında ortaya çıkan birtakım geleneksel öğretim yöntemlerinin de derslerde uygulandığı ifade edilmiştir. Örneğin, Gülsüm, uygulamanın ilk aşamasında lisansüstü eğitim alan bireyleri ya da birtakım araştırmacıları derse davet edip geleneksel bir öğretim yöntemi olan soru-cevap yöntemini kullanarak çeşitli süreçler oluşturduğunu belirtmiştir (G1, s. 5).

Öğretim elemanları geleneksel öğretim yöntemlerinden anlatım yöntemini ders süreçlerinde kullandığını belirtmişlerdir. Bu yöntemi diğer yöntemlerle birleştirenler yanında sunulan teorik bilginin görsellerle desteklendiği anlatımlar yoğun bir şekilde uygulanmıştır. Bununla ilgili araştırmanın ikinci aşamasında Adnan, dersin konularını anlatırken çeşitli videolar ve fotoğraflar kullanarak bu anlatımı zenginleştirdiğini (G2, s. 7) belirtmiştir. Benzer görüşlere araştırmanın ilk aşamasında da rastlanmıştır. Araştırmanın birinci veri toplama aşamasında Demir, Sevim, Gülsüm ve Hilal çoğunlukla anlatım yöntemini derslerinde kullandıklarını ifade etmişlerdir. Tüm bu görüşlere göre öğretim elemanlarının derslerinde birden çok öğretim yöntemini bir arada kullandıkları ortaya çıkmıştır.

3.4.3.2. Hayatla ilişkilendirme

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin öğretme-öğrenme süreçlerinde yararlanılan günlük hayata dair örnekler, öğretim elemanlarının bu örneklerden nasıl yararlandıkları Hayatla ilişkilendirme kodu altında sunulmuştur. Araştırma günlüğüne bu koda ilişkin, “Çerçeve oluşturma kategorisi altında sunulan Güncel kodu ve Öğretme-öğrenme süreci kategorisi altındaki Hayatla ilişkilendirme kodu birbirine yakın anlamlar içermektedir. Aslında birbiriyle iç içe ama ikisi de ayrı bağlamda önem taşımaktadır (AG, 10.04.2020)” şeklinde görüşünü belirtmiştir. Ders süreçlerinde öğretim elemanlarının konuları örneklerle zenginleştirerek anlatması konuların ilgi çekiciliğini, anlaşılabilirliğini güçlendirmektedir. Bu bağlamda dersin konularını “doğrudan somut örneklerle”

zenginleştirdiğini (G2, s. 6) ifade eden öğretim elemanı Fırat, konuları hayatla nasıl ilişkilendirdiğini şöyle açıklamıştır:

Bu süreci tarihsel süreci mantıki temellendirirken örneklendirmeye gayret ediyorum. Hayattan günümüzden günlük yaşadığımız örneklerden örneklendirmeye gayret ediyorum (...) Sürekli kendi hayatlarıyla ilişki kurabilecekleri hatta ben bir dedektifin işte cinayeti çözme süreci falan gibi mesela günlük hayattan polisiye filmlerden falan örnekler de vererek ona bilimsel süreci bağdaştırmaya çalışıyorum. Kendi hayatımızdan kafamıza takılan bir problemi çözmek, bir cevaba ulaşmak için kullanmış olduğumuz kişisel yöntemlerden örneklendirerek dolayısıyla kendileriyle hayatlarıyla ilişki kurmaları için gayret ediyorum o anlamda (G2, s. 6-7).

Öğretim elemanı Gülsüm, derslerinde işlediği bir konuya ilişkin verdiği örnekte günlük hayatta sıkça karşılaşılan olumsuz bir durumu ifade etmiştir. Gülsüm'ün bunu açıklayan ifadesi şöyledir:

Bunun içerisinde işte bilirsin resim iş eğitiminde de -ben grafik tasarımcıyım- bir konu verdiğimizde hemen freepix gibi daha çok hazır şeylerin vektörel çizimlerin olduğu yerden öğrenciler görseli alır, azıcık üzerinde oynar ve sana geri verir. Biz buna yaratıcı intihal diyoruz. Yani geliyor gene sana intihal yapıyor, ben o zaman bu derste bu çocukların bu yaratıcı intihalden ve bir başkasının metnini nasıl alacağı konusunu onlara çok önemli bir şekilde nasıl olması gerektiği konusunda bir ders harcıyorum (G2, s. 6).

Öğretim elemanı Adnan, bilimin güncel durumuyla ilgili öğrencileri bilgilendirirken, bilimin gerekliliğini geleceğe dair motivasyon oluşturmaya yönelik tavsiyede bulunarak ve bunu hayata dair örneklerle ilişkilendirerek öğrencilerine sunmuştur. Buna ilişkin Adnan'ın ifadesi şöyledir:

Daha sonra birtakım işte bahsetmiş olduğum gibi videolar özellikle fotoğraflar üzerinden işte dünyadaki gelişen bilimsel araştırmanın şu anki durumu gibi bilgi vermeye çalışıyorum elimden geldiğince. Elbette çocuklara şunu diyorum yani tamam biz sanat eğitimi veren bir kurumuz sizin illa hani öğretmen olmak zorunluluğunuz yok. Ressam olabilirsiniz, heykeltıraş olabilirsiniz, bu seçim size ait. Ben bunu niye anlatıyorum size diyorum. Temel sebep şu, ilerde siz bilim adamı yetiştirecek sanat eğitimcilerisiniz. Yani o ilerin ilerde idareci olacak olanlara, ne biliyim bürokratlara siyasileri siz yetiştireceksiniz (G2, s. 7).

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının görüşlerine göre, Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin öğretim-öğrenim süreçlerinde konuların hayatla ilişkilendirilen örneklerle somutlaştırıldığı, öğrencilerin tanıdık oldukları olgularla ve kendi hayatlarıyla bağlantılar kurulduğu açıkça görülmektedir.

3.4.3.3. Sanat ve sanat eğitimiyle ilişkilendirme

Resim-iş eğitimi alanında öğrenim gören öğrencilere Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini veren öğretim elemanları aynı alandan mezun olsalar da olmasalar da dersin konularını sanat ve sanat eğitimi alanlarıyla ilişkilendirmeleri bu araştırma açısından oldukça önemlidir. Ayrıca bu ilişkilendirmenin nasıl gerçekleştirildiği, sanat ve sanat eğitimi alanlarına dair verilen örnekler, örneklerin kaynaklarına dair açıklamalar bu araştırmanın önemini desteklemektedir. Görüşmenin gerçekleştirildiği Adnan, sanat ve sanat eğitimi alanları kapsamında bilimsel bir araştırmanın nasıl yapılabileceği çerçevesinde dersini planlarken (G2, s. 9) öncelikle sanat ve bilim arasındaki farklılıklara da değinilmesi gerektiğini “Dersin ilk aşamasında tabi biraz önce de bahsetmiş olduğum gibi sanatın ve bilimsel araştırmanın arasındaki temel farklılıklar üzerinde durup tanımlar yapıldıktan sonra bilimin sanattan farklılıkları ve bu farklılıkların neler gerektirdiği üzerinde duruyorum (G2, s. 7)” görüşü ile ifade etmiştir.

Öğretim elemanı Fırat, ders sürecinde öğrencilerin sanat ve sanat eğitimi disiplinleriyle ilişki kurmaları için gayret ettiğini (G2, s. 7) ifade etmiş ve derslerinde bu alanlarla ilgili kurduğu ilişkiyi şu şekilde açıklamıştır:

Araştırma örnekleri veriyoruz ama daha çok kendilerini daha yakın ilişki kurup anlayabilmeleri için doğrudan sanat alanından ve doğrudan sanat eğitimi alanından örnekleri daha zengin tutuyorum mümkün olduğu sürece. O zaman işte diyelim ki bizim alanımızda şöyle bir araştırma yapılıyor bir okulda öğrencilerle böyle bir araştırma yapılıyor diye örneklendirerek başlıyorum. Ve işte o gün o hafta bahsetmiş olduğum konunun o araştırma sürecinde öğrencilerle nasıl kullanıldığından bahsederek doğrudan örneği bizim alanımızla ilişkilendirerek ayakları yere basar şekilde ilişki kurabilsinler diye (G2, s. 6).

Öğretim elemanı Gülsüm, sanat ve sanat eğitimi alanda yapılmış tezlerini örnek olarak kullandığını belirtmiş (G2, s. 7) ve bilimsel araştırmaların basamaklarını açıklamak için bu alandan örneklerden faydalandığını şu şekilde ifade etmiştir.

(...) Problemi tanımlarken, bunu sınırlarken bile, benim verdiğim örnekler örneğin diye başlıyor. İlkokul dördüncü sınıftaki şu dersi yine resim-iş’in bir konusu oluyor. İşte buradaki bir problemi ben problem cümlesi olarak kullanıyorum. Peşinden sınırlılığını diyorum ki bakın arkadaşlar resim-iş öğretmenliği dedim. Öyleyse ben bunu resim-iş öğretmenliğiyle sınırlıyorsam, fen bilgisi öğretmeni benim alanımın dışına çıkıyor (G2, s. 6).

Görüşü alınan öğretim elemanlarından Melek de bu konuyla ilgili ifadesinde sanat ve sanat eğitimi ile ilgili konu ve örnekleri, sanat eğitiminin sorunlarını dersinin merkezine aldığını belirtmiş, böylelikle öğrencilerin dersin konularından korkmadıkları, hatta onlara keyifli gelen bir ders süreci yaşadığını önemle ifade etmiştir (G2, s. 5). Bu

görüşlere göre dersin konuları sanat ve sanat eğitimiyle alanlarıyla ilişkilendirme, bu alanlara dair örneklerden faydalanma, ders sürecini öğrenciler açısından daha motive edici ve kolay anlaşılır kılmaktadır.

3.4.3.4. Alandan problemlere odaklandırma

Sanat eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinde sanat ve sanat eğitime ilişkin örneklemelerin önemi yanında yöntemsel bağlamda sanat ve sanat eğitimi alanındaki problem durumlarına odaklanmak ve dersin sonraki süreçlerini bu doğrultuda geliştirmek de bu araştırma için oldukça önem taşımaktadır. Hatta öğrenciler eğitim fakültesinde öğrenim gördükleri için eğitim bilimi ile ilgili konular da odaklandıkları problem durumları arasında yer almaktadır. Derslerinde öğrencilerine teknolojiye faydalanarak bilimsel araştırmaların aşamalarına ilişkin etkinlikler uygulatan öğretim elemanı Rengin, tüm bu süreçlerde öğrencilerin tanıdık oldukları bir olguya araştırma yöntemleriyle yaklaşmalarını sağlamaktadır. Rengin'in bunu açıklayan görüşü şu şekildedir:

Öğrencilerin çok dikkatini çekebilecek ya da o an için içinde bulundukları koşullarda problem olarak görebilecekleri durumu farklı araştırma yöntemleri ya da yaklaşımları çerçevesinde ya da veri toplama yaklaşımları çerçevesinde ortaya koymalarını sağlayıcı etkinlikler yapıyorum. Teknolojiye dediğim gibi çok yararlanıyorum. Facebook grubu içerisinde mesela pedagojik formasyonla ilgili çocukların çok sıkıntıları var yani kendilerine mesela öğrencilerin farklı fakültelerden gelen öğrencilerin formasyon alıp rakip olabilmeleri ya da kendi mesleki alanları içerisinde onların da öğretmen olarak tanımlanmaları onlar için çok ciddi bir problemdi (G2, s. 8).

Alandan seçilen problem durumları Rengin'in bu dersin öğretim-öğrenim süreçlerinde uyguladığı bir yaklaşımdır. Nitel araştırmalarla ilgili olan derste öğretim elemanı Rengin, öğrencilerinden, deneyimledikleri süreçlerden örnek problem durumları bulmalarını istemiştir. Böylelikle bunun üzerine gelişen öğretim süreci öğrencilerin derse karşı ilgili bir tavır sergilemesini sağlamıştır. Rengin'in bunu açıkladığı görüşü şöyledir:

Mesela ne yaptık nitel veri toplama yöntemlerinde betimsel ve içerik analizini anlatıyorum örneğin. Betimsel ve içerik analizini anlatırken neden betimsel neden içerik analizi onunla ilgili dedim ki atölyelerinizi düşünün çocuklar, şu anda ders yaptığınız atölyeleri. Yaşadığınız sorunlar, neyle sorunlar yaşıyorsunuz bunları bir yazalım tahtaya dedim. Bir haftayı iki haftayı buna ayırdık ve sorunlar kendi içsel yaşadıkları ve o anda gerçekten kendilerini ilgilendiren bir konu olduğu için mesela fiziki mekan, malzeme yetersizliği, işte akşamları çalışmalarına izin verilmemesi, ısı, aklınıza gelip gelemeyecek bir çok şey ortaya çıktı. Bunları

temalaştırma boyutunda işte betimsel ve içeriğe girdim, pür dikkat dinlediler. Yani çünkü onların, onları ilgilendiren bir konuydu. Bu tür etkinlikler ya da işte uygulamalar ya da onların alanını ya da bizim alanımız diyeyim hepimizin alanı sonuçta, alanı ilgilendiren birtakım şeyler anlatmadığınız takdirde ya da o bağlamdan girmediğiniz takdirde çocuklar çok çok uzağında kalıyorlar. Onun için de hani çözüm olarak bunu gördüm. Ve bunu, bu şekilde gittiğim zaman daha ilgili olduklarını, notlarının daha yüksek olduğunu, daha böyle en azından araştırmaya eğilim gösterir tavır sergilediklerini gözlemleyebiliyorum (G2, s. 10).

Öğretim elemanı Melek, derslerinde Rengin'in yukarıdaki görüşüne benzer, alandan problem durumları seçme yaklaşımını derslerinde uygulayışını şöyle anlatmıştır:

İşte sanatın sorunlarından bir sınıftan elli kişi olsa da elli tane sorun bulduğumuz oldu. Her dönem farklı oluyor kişi sayısı. Hem bir beyin fırtınası yapıyoruz işte, bir dersimizi sırf buna ayırıyoruz neler olabilir diye. Gruplandırıyoruz sonra onları. Mesela eğitim kademelerine göre işte, okul öncesinde sorunlar, ilkökul işte ortaokul lise diye gidiyor. Engellilerle ilgili işte onları ayırıyoruz işte görme engelliler, işitme engelliler, bedensel engelliler diye ve elliye yakın soru bulduğumuz oldu. Bu şekilde işliyoruz, yani daha faydalı oluyor, hem korkmuyorlar, hem de daha alana hakim olmayı öğreniyor çocuklar, öyle gözlemliyorum (G2, s. 6).

Öğretim elemanı Melek, öğrencilerin hakim oldukları alanla ilgili konuları çıkış noktası olarak ele almalarını amaçlamış, gerçekleştirilen bu süreçler sayesinde derse dair hedeflenen pek çok kazanımın gerçekleşmesini sağlamıştır. Bunu ifade eden görüşü “İki şeyi bir arada yapmış oluyoruz. Hem sanatla ilgili yeni bir sorgulama yapıyorlar, soruları yönelttikçe toplu halde görüyorlar. Hem de bilimsel araştırmayı nasıl gerçekleştirecekler onu öğreniyorlar aynı zamanda (G2, s. 6)” şeklindedir. Öğretim elemanlarından Gülsüm ve Adnan da benzer şekilde ders süreçlerinde öğrencilerin deneyimlerinden yola çıktıkları problem durumlarına odaklanmış ve böylelikle dersin konularının daha anlaşılır olmasını sağladıklarını ifade etmişlerdir. Gülsüm'ün “Örneklemelede başlarına gelebilecek olan kendi araştırma konuları olabilecek olan konulardan örneklemeleleri tercih ediyorum ki sanat eğitimi bildikleri için bilimsel araştırmayla bağdaştığında bunu çok daha iyi kavrayabilecekleri için (G2, s. 9)” şeklindeki ifadesi bunu açıklamaktadır. Adnan'ın ise sanat, sanat eğitimi ya da eğitim alanı kaynaklı ve tamamen öğrencilerin deneyimlerine dayalı problem durumu örnekleri şu şekildedir:

Sanat eğitimi ile ilgili konular. Yani bu dersi daha iyi nasıl işleyebiliriz, daha verimli nasıl işleyebiliriz? Şimdi özellikle staja gitmişlerse veya okul deneyimine gitmişlerse, orada gördüğünüz eksiklikler nelerdir? Hatta kendi deneyimlerinizden yola çıkarak siz neler olmasını isterdiniz lise hayatınız boyunca? (G2, s. 7)

Bütün bu görüşlere Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinde alan kaynaklı problem durumları üzerine çalışmak, dersin bunun üzerine ilerleyen süreçlerini bunu geliştirerek sürdürmek, öğrencilerin dersin konularını kendi deneyimleriyle kolayca ilişki kurmalarını ve buna yönelik mantıklı görüşler sunmalarını sağlamaktadır.

3.4.3.5. Farklı alanlardan yararlanma

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinde sanat ve sanat eğitimi alanından verilen örnekler, bu alanlara dair çeşitli problem durumları çerçevesinde oluşturulan araştırma önerisi denemeleri, resim-iş eğitimi alanında öğrenim gören öğrencilerinin deneyimledikleri bilgiler çerçevesinde geliştiği için oldukça faydalıdır. Fakat öğrencilerin farklı alanlarda da benzer ya da farklı amaç, yaklaşım ve yöntemlerin uygulandığı çalışmaların farkına varması, edindikleri bilginin zenginleştirilmesi bakımından oldukça önemlidir. Öğretim elemanlarından Fırat, derslerinde sanat ve sanat eğitimi alanları yanında biyoloji, tıp, sosyal bilimler alanlarından da örnekler vererek bu bağlamda dersini zenginleştirdiğini belirtmiştir (G2, s. 6). Öğretim elemanı Gülsüm de derslerinde sanat eğitimi, sanat ve eğitim alanları dışında, diğer alanlarla da ilgili örnekler hazırladığını ve bunları öğrencileriyle paylaştığını ifade etmiştir (G2, s. 9). Gülsüm, özellikle yaz okulu süreçlerinde farklı alanlardan bir araya gelmiş gruplarla Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini yürüttüğünü belirtmiştir. Bu süreçlere ilişkin ifadesi şu şekildedir:

Yaz okullarında mesela şeyler oluyor, tamam kendi bölümüm olunca kendi örneklemem kolay falan ama mesela yaz okulu diye bir şey var ve orada bilimsel araştırma dersini bizden öğrenciler kaldığı için iki dönem verdim. Karşıma şu çıktı. Tarihten gelen de var, başka üniversiteden gelenler de var ve onlar diyorlar ki, biz bu dersi işleyiş biçimimiz daha farklı, evet çünkü onlar hep nicel veriler üzerinden, daha çok nicel üzerinden çalışırlar. Ben de o zaman şöyle yapıyorum. Bakın, bu araştırma daha hızlı geçildiği için, nicele de giremeyeceğimizi biliyorum. Ve hepsine de burada zor olduğu için şöyle yapacağız diyorum. Mesela çocukları çağırıyorum, dördünü beşini, böyle yapacağız diyorum. Hep bu farklılıkları bir örnek üzerinden, size 15-20 dk veriyorum. Bi de siz anlatacaksınız, bunun bizdeki karşılığını da ben anlatacağım diyorum. (G2, s.11)

Gülsüm yaz okulu eğitimi deneyimlerinde, farklı alanlardaki bilimsel anlayış ya da çerçeve bağlamında farklılıkları karşılaştırarak öğretim-öğrenim sürecini gerçekleştirdiğini ifade etmiştir. Öğretim elemanı Adnan da, farklı alanlarda ve özellikle disiplinlerarası bilimsel çalışmaları, örnek olarak derslerinde sık sık anlattığını ifade etmiştir.

(...) İsmi unuttum da. Yaşça büyük bir hocamız. O renk bilgisi üzerine birtakım çalışmalar yaptı. Yaptığı çalışmalar da Popular Science bizim bu Türkiye’de de çıkıyor o dergi, Popular Science’ta yayınlandı. Hocanın adını unuttum [Turan Enginoğlu] ama dokuz eylülde yaşlıca bir hocamız var. O’nun çalışmaları mesela o tarz bir çalışma, yani renk üzerinden kimyasal işte birtakım etkenler üzerinden disiplinler arası bir çalışma olabilir diye düşünüyorum. Yani pür sanat çalışıyorsanız eğer (G2, s. 9).

Öğretim elemanı Adnan’ın sanat alanını diğer alanlarla birleştirerek belirli konuları disiplinlerarası örneklerle pekiştirme ihtiyacı görüşlerinde açıkça görülmektedir. Adnan’ın bu durumu destekleyen, bir Bilim Müzesi’nde yaşadığı deneyimi anlattığı görüşü şu şekildedir:

Bizim resim alanı fizikle ve diğer branşlarla da çok alakalı. İlkokul üçe giden bir çocuğum var. Ben onu İzmir’de işte bilim müzesi gibi bir yer kurmuşlar Dikili’de, bu belediye kurmuş. Çok basit materyallerle çok ilginç deneyler var. Hemen sonucunu orada görüyorsun. Birisi tanıtıyor orada. Renklerin oluşumunu anlattılar. Şekillerle ilgili görme algısıyla ilgili deney aletleri var orda. Yani onlar çok güzel şeyler, yani sizin sayfalarca dolusu yazmanız veya saatlerce anlatmanızla yapamayacağınız bilgi kalıcılığını o materyal çocuk bir bakışla bir görerek bir uygulayarak hemen o bilgi kalıcılığı onda oluyor, yerleşiyor (G2, s. 12).

Sanat, sanat eğitimi alanlarının başka alanlarla karşılaştırılması, farklılıkların örneklerle somutlaştırılması, ayrıca farklı alanların birbirlerini desteklemesi öğretim elemanı görüşlerinde de belirtildiği gibi, sanat eğitimi alanı bağlamında Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin konularını zenginleştirmektedir.

3.4.3.6. Aşamalarla uygulamalı ders işleme

Aşamalarla uygulamalı ders işleme kodu, Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinde öğretme-öğrenme süreçlerinin uygulama temelli olarak planlanmasını ve bunun detaylarını içermektedir. Bilimsel Araştırma Yöntemleri, öğretim programında teorik ders olarak görünse öğretim elemanlarının olabildiği ölçüde derslerinde uygulamaya da yer verdikleri görülmektedir. Öğretim elemanı Melek, uygulamalarla desteklediği öğretim-öğrenim sürecinin aşamalarını şu şekilde açıklamaktadır:

Herkese mutlaka bir konu veriliyor ve bir problem durumu çıkıyor mutlaka. Sonra konuyla ilgili mesela makale taraması yaptırıyorum ben. En az üç tane makale buluyorlar. Makalelerin formatını anlamaları açısından ben bunu yaptırıyorum. Hem de sonra makale yaptıracağım için bir kaynak oluyor onlar için, sonra aşama aşama gidiyoruz aslında. Makale yaparken aynı zamanda alan taraması yapıyor çocuklar. Sonrasında da en uygun olduğunu düşündüğüm için görüşme formunu kullanıyorum ben. Bizim alana daha uygun olacağı için. Hem süre de çok kısıtlı, hani gözlem çok yapamayacaklar, veri toplama aşamasında çok sıkıntı oluyor. Görüşme

formu nasıl hazırlanılır, onun soru kalıpları ve alanın araştırma yöntemleriyle ilgili bilgiler veriyorum o sırada. Sonra hafta hafta yapıyorum bundan sonrakileri. Onların tek tek hepsine bakıyorum, onların değerlendirmesini yapıyoruz örneklerle. Sonra da makaleleri işte en baştan başlayarak giriş işte yöntem, bulgular, yorum, sonuç bölümlerini her hafta bir bölüm denk gelecek şekilde hafta hafta yapıyorlar ve ben tek tek inceliyorum hepsini. O şekilde ilerliyorum dersim. Hatta aşamalarla uygulamalı bir ders yapıyorum ben teorik gözüğe de (G2, s. 4-5).

Buna göre Melek, bilimsel araştırmaların aşamalarını öğrencilerin uygulamalarla deneyimlediği adım adım ilerleyen bir öğretim-öğrenim sürecine dönüştürmüştür. Buna benzer bir süreç öğretim elemanı Gülsüm tarafından da uygulanmaktadır. Gülsüm ilk birkaç haftayı dersin teorik kısmına ayırmakta ve anlatım gerçekleştirmektedir. Sonraki süreçte ise dersler bilimsel araştırmaların aşamaları üzerinden yürümekte, bu süreçte de öğrenciler makaleler uygulamaktadırlar. Öğretim elemanı Gülsüm'ün bu durumu açıkladığı görüşü şöyledir:

Esasında dersin başında çocuklara diyorum ki, ilk dört hafta beni dinliyorsunuz. Ondan sonra kayıt yapıyorsunuz, ondan sonra verdiğim metinleri okuyorsunuz. Ama sanatla ilgili olarak bir tane konu seçin. İster bu Van Gogh olsun, hayatı. Bu isterseniz başka bir şey olsun. Bu konuda sizden bir küçük makale gibi bir şey alacağım dönemin sonunda. Ve bununla ilgili olarak yavaş yavaş bana sorular sormaya başlayın ki onlarla ilgili son beş dakikasında açıklamalar yapıyorum. Kaynakçayı sona koyacaklarını, nasıl alıntı yapacaklarını anlatıyorum (G2, s. 8).

Öğretim elemanları ders süreçlerini aşamalarla uygulama temelli planladıklarını ve bu şekilde ilerleyen süreçlerin konuların öğrenilmesi açısından oldukça yararlı olduğunu belirtmişlerdir. Ders teorik olsa da konuların uygulama süreçleriyle pekiştirildiği görülmektedir.

3.4.4. Görsel temelli yaklaşım

Görsel Temelli Yaklaşım kategorisi, Gereklikler, Farkındalık yaratma, Uygulama süreçlerinden örnekler ve Değerlendirme boyutu olmak üzere dört koddan oluşmaktadır. Bu kategoriye ilişkin elde edilen veriler, araştırmanın temel veri kaynağı olan ikinci aşamadaki Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin içeriğinin nasıl düzenlendiğine, dersin konularının sanat eğitimi ile nasıl ilişkilendirildiğine, derste gerçekleştirilen etkinliklere ve kullanılan değerlendirme yöntemlerine ilişkin görüşme sorularına verilen yanıtların analizi sonucunda elde edilmiştir.

Görsel Temelli Yaklaşım kategorisi, Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin konularının sanat ve sanat eğitimi alanlarıyla birleştirilmesi noktasında bu araştırma için

oldukça önem taşıyan bir kategoridir. Bu kategoride son yıllarda öne çıkan sanat temelli araştırmalar, görsel araştırma yöntemleri gibi görsel odaklı araştırma yaklaşımlarının resim-iş eğitimi alanında öğrenim gören bireyler için gerekliliğine, bu anlamda bireylerde farkındalık ve temel bilgi birikimi oluşturmaya ilişkin görüşler bir arada sunulmuştur. Bununla birlikte bu yaklaşımlara dair Bilimsel Araştırma Yöntemleri ders süreçlerinde gerçekleştirilen uygulamalara ilişkin örnekler ve görüşler ayrıca bu süreçlerin değerlendirme boyutları bu kategori kapsamında açıklanmıştır.

3.4.4.1. Gereklilikler

Gereklilikler kodu, resim-iş eğitimi alanında verilen Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin konularını sanat ve sanat eğitimine ilişkin güncel bilimsel yaklaşımlarla zenginleştirerek öğretmen adaylarının mesleki yaşantılarına sağlayacağı katkıları içermektedir. Araştırma süreçlerinde sanatsal ifadeyi kullanan bilimsel yaklaşımlardan sanat temelli araştırma yaklaşımının, görsel odaklı veri toplama süreçlerinin önemini ve gerekliliğini açıklayan öğretim elemanı Rengin'in görüşü şöyledir:

Yani süreç dediğim gibi eğer görsel odaklı veri toplama ya da sanat temelli veri toplama, araştırma yaklaşımları ya da paradigmalara zenginleştirilirse bu çerçevede sanatla besleyebileceğimiz, çocukları ya da öğrencileri gerçekten kendilerini ya da ileride öğrencisi olacak bireyleri tanımaya yönelik yeterlikler kazandırma anlamında çok fazla kaynağa ulaşıyorum ben. Çünkü hem öğrenciler keyif almaya başlıyorlar hem de böyle bir yolun da olduğu görmüş oluyorlar (G2, s. 7).

Rengin'in görüşüne göre derslerde sanat temelli bilimsel süreçlere yer verilmesi öğretmen adaylarının kendilerini ve öğretmen olduklarında öğrencilerini tanımaya yönelik yeterlikler kazanmalarına katkı sağlamaktadır. Ayrıca yeni bir yöntem öğreniyor olmanın hazzını deneyimlemektedirler. Bununla birlikte Rengin'e göre, öğretmenlerden öğrencilerinin yaratıcılıklarını geliştirme beklentisi, ölçme ve değerlendirme süreçlerinde sanatsal yaklaşımların kullanılmasının gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu konuyu açıkladığı görüşü şöyledir:

(...) Benim gözlemlediğim araştırma yöntemleri konusunda evet çocukların temel düzeyde araştırma yaklaşımları ve ölçme değerlendirmeye ilişkin yeterliklere sahip olması gerekiyor. Ancak bir taraftan da ölçme değerlendirme süreçlerinde sanatsal yaklaşımlarla da nasıl veri toplayabileceklerine ilişkin bir hâkimiyet de kurmaları gerekiyor. Benim gözlemlediğim buydu. Çünkü ben öğrenciye bir resmi alıp nasıl değerlendirmesine ilişkin ölçütleri verdiğimde ya da yeterlikleri kazandırdığımda sadece bu onun için yeterli olmuyor. Bazen öğrencilerin daha doğrusu bizim yetiştirdiğimiz öğretmenlerimizin, öğretmen adaylarının

asında görev yaptıkları okullarda öğrencilerin yaratıcılık düzeylerine ya da yaratıcılıkla ilişkin yeterliklerine ilişkin de birtakım yönlendirmeler yapmaları gerekiyor, beklenen bu (G2, s. 5).

Derslerde bu yaklaşımlara yer verilmesinin veya bunlara dair uygulamaların gerçekleştirilmesinin öğrenilenlerin mesleki yaşantıya aktarılması için bir gereklilik olduğunu öne süren Rengin, görüşünü “Bunu (görsel odaklı yaklaşımları) gördüklerinde yani daha doğrusu kendileri öğretmen olduğunda kendi öğrencilerine yönelik değerlendirme süreçlerine bu tür etkenleri katma olasılıkları da daha yüksek oluyor. Onun için bu tür uygulamaların daha fazla yapılması gerektiğini düşünüyorum (G2, s. 7)” şeklinde belirtmiştir.

Gereklilik koduna dair ortaya çıkan görüşlere göre eğitim araştırmaları alanında son dönemde oldukça yaygınlaşan ve sanatsal ifadeyi kullanan görsel odaklı yaklaşımların öğretmen adaylarının kişisel ve mesleki gelişimlerine katkı sağladığı görüşü ortaya çıkmıştır.

3.4.4.2. Farkındalık yaratma

Farkındalık yaratma kodu, Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini alan görsel sanatlar öğretmen adaylarında görsel temelli paradigmlar, sanat temelli yaklaşımlar ve görsel odaklı veri toplama yöntemlerine ilişkin farkındalık oluşturmaya yönelik görüşleri içermektedir. Görüşlerde ayrıca bu paradigmalara ilişkin oluşturulan farkındalığın öğretmen adaylarında nasıl bir gelişime yol açacağı ve bu gelişimi nasıl ilerletebileceklerine yönelik ifadeler de yer almaktadır.

Öğretim elemanı Rengin, görsel veri toplama süreçleri ve bunları sanat temelli araştırmayla ilişkilendirme boyutundaki konulara derslerinde sınırlı bir şekilde değindiğini, çok derinlemesine ele alamadığını ama öğrencilerde farkındalık oluşturma da önemini belirtmiştir (G2, s. 8). Öğretim elemanı Rengin, derslerinde görsel odaklı yaklaşımlara yönelik oluşturduğu farkındalık ile ulaşmaya çalıştığı noktayı şöyle ifade etmiştir:

(...) Farklı ya da olağan ders kapsamında olan paradigmlar dışında değişik ya da işte özgün bakış açısı sunan paradigmlar, araştırma paradigmları olduğuna ilişkin de en azından bi hani kulağa kar suyu kaçırmak derler ya öyle bir farkındalıkları olsun diye anlatıyorum. (G2, s. 9) (...) Bunların [görsel odaklı veri toplama yöntemleri] neler olabileceğine ilişkin bi takım farkındalıklar yerleştirmeye çalışıyorum. Böylelikle en azından kendi süreçlerini ya da işte öğretmen olduklarında gittikleri ortamlardaki süreçleri daha verimli bir şekilde

değerlendirebileceklerini düşünüyorum. (G2, s. 6) (...) Sadece işte bir kâğıda bakıp kompozisyon, oran orantı, bütünlük gibi ölçütlere göre değil de aslında öğrencinin ortaya koyduğu yaratıcılık, performans, eğilim, özgünlük gibi kendi iç dinamiklerini yani daha öznel bir değerlendirme sürecinin de var olabileceğini görmüş oluyorlar. Bu da onlara yeni bir kapı açıyor aslında (G2, s 7).

Bu görüşlerde Rengin, öğretmen adaylarında aynı zamanda öznel değerlendirme süreçlerinin de farkına varmalarını sağladığını belirtmiştir. Ayrıca Rengin'in, bu bağlamda öğretmen adaylarının gelecek eğitimsel süreçleri için bilgi birikimlerini geliştirmeye yönelik onlara tavsiyelerde bulunması, oluşturduğu bu yaklaşımlara ilişkin farkındalıkların önemini artırmaktadır. Bununla ilgili Rengin, öğretmen adaylarına “Çocuklar hani bunları temel düzeyde görüyorsunuz, ancak yarın öbür gün eğer lisansüstü düzeyinde eğitim yaparsanız, böyle araştırma yöntemlerinin de varlığından haberdar olun, bu çerçevede kendi yeterliklerinizi geliştirmeye çalışın (G2, s. 9)” şeklinde tavsiyede bulunduğunu ifade etmiştir.

Bu görüşlere göre dersin süre ile ilgili sınırlılıkları var olsa da resim-iş eğitimi alanında Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinde görsel temelli paradigmlar, sanat temelli yaklaşımlar ve görsel odaklı veri toplama yöntemlerine ilişkin farkındalık oluşturmaya zaman ayırmanın önemi ortaya konmuştur.

3.4.4.3. Uygulama süreçlerinden örnekler

Uygulama süreçlerinden örnekler kodu Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinde öğrencilerin görsel odaklı paradigmlar, sanat temelli yaklaşım ve görsel odaklı veri toplama süreçlerine ilişkin uygulamaları deneyimledikleri süreçlerden örnekleri ve öğretim elemanı görüşlerini içermektedir. Öğretim elemanı Rengin, derslerinde gerçekleştirdiği görsel odaklı sorgulamalar içeren uygulamalara dair görüşünü şöyle anlatmıştır:

(...) Ya da işte uygulamalı olarak, diyelim ki belli bir konu veriyoruz, bunu da yaptık, o konuya ilişkin bir resim yapıyorlar. Bu teknik serbest her zaman için. Tekniği serbest bırakıyoruz. Yaptıkları resimlerde yine resimlerin sorgulanmasına dayalı ya da kendilerinin resimlere dayalı olarak sorgulanması çerçevesinde etkinlikler yaptırıyorum. Yani bu da hem ders içerisinde, kuramsal bir ders içerisinde bir uygulama yapmış oluyorlar, sanat alanından da koparmamış oluyorum. Hem de bu uygulama yoluyla kendilerini ve süreçlerini değerlendirmiş oluyorlar. Bu da yine araştırma yöntemlerinin bir bileşeni olarak yaptırdığım etkinliklerden bir tanesi (G2, s. 8).

Görsel 3.2. Ders kapsamında gerçekleştirilen görsel odaklı uygulamalardan bir örnek

Bu uygulama ile öğrenciler sanatsal bir uygulamayı veri toplama sürecine nasıl dönüştüreceklerini deneyimlemektedirler. Öğretim elemanı Rengin, derslerinde gerçekleştirdiği ve bu bağlamda örnek olarak görsel verilerin değerlendirilmesi, görsel verilerin analizi uygulamalarını belirtmiş ve görsel odaklı analiz sürecinde kullanılabilecek veri türleri olarak (öğrencilerin çektikleri) fotoğraf, (öğrencilerin çizdikleri) resim ya da bir etkinlik gerçekleştirmeyi sıralamıştır (G2, s. 6). Görsel odaklı sorgulamaların yer aldığı uygulamayı Rengin, şöyle anlatmıştır:

Mesela bu dönem ilk defa çocuklarla şey yaptık, kendilerini oluşturdukları görsellere göre yani şimdiye kadar mesela oluşturdukları tabloları incelemelerini istedim. Beş tane altı tane sınır koyduk örneğin. Kendi eserleri, kendi eserlerindeki gelişim süreçleri. İşte hangi temaları ele alıyorlar? Görsel kültürden besleniyorlar mı? Ne tür noktalar öne çıkıyor ya da geri planda kalıyor? Bunları sorgulamalarını istedim (G2, s. 6).

Görsel 3.3. Ders kapsamında gerçekleştirilen görsel odaklı uygulamalardan bir örnek

Görsel odaklı sorgulamaların gerçekleştirildiği süreçlere örnek olabilecek diğer bir uygulama “imaj analizi” olarak ifade edilmiştir. Rengin bu uygulamayı “Öğrenciler Facebook grubu üzerinden görsel odaklı verileri paylaşıyorlar. Mesela kendi yaptıkları resimler olabilir, sevdikleri ya da kendilerini etkilediklerini düşündükleri görsel imajlar olabilir, bunları sınıf içinde yorumluyoruz, yorumlatıyoruz. Bir taraftan imaj analizi yapıyoruz (G2, s. 8)” şeklinde anlatmıştır.

20 Ara 2017, 17:28 • 📷

Selcan Kethüdaoğlu
Yaşlılık herkesin yaşayacağı
kaçınılmaz bir durum. Yüzdeki
çizgiler, kamburlaşan sırt ve biten bir
ömür. Hayallerin anıya dönüştüğü,
hayatın film şeridi gibi gözünün
önünde canlandığı zaman. Ömrü
boyunca insanoğlunun en duygulu
zamanları yaşlılık.

Görsel 3.4. Ders kapsamında gerçekleştirilen imaj analizi uygulamalarından bir örnek

Bu uygulamalar sayesinde öğretmen adaylarının sorgulama süreçlerinde pek çok olumlu gelişmenin varlığını tecrübe eden Rengin, bu durumu şöyle açıklamıştır:

Öğrenciler daha önce hiç fark etmemiş oldukları noktaları fark ediyorlar ve bunların veri olabileceğini görüyorlar. Günlük yaşamları içerisinde böyle çok basit bir şekilde çizdikleri küçük bir taslağın bile onlara ya da çevrelerindeki bireylere ilişkin birer önemli birer veri olduğunu da görebiliyorlar (G2, s. 8).

Görsel 3.5. Ders kapsamında gerçekleştirilen imaj analizi uygulamalarından bir örnek

Tüm bu ifadelerle göre görsel sanatlar öğretmen adaylarının Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinde görsel odaklı araştırma süreçlerini deneyimlemeleri, kendi sanatsal süreçlerini sorgulamaları, bu uygulamalar yoluyla sanat ve bilim ile doğrudan ilişki kurmalarını ve yaşamlarına dair daha önce fark edilmemiş olan ayrıntıların farkına varmalarını sağladığı görüşü ortaya çıkmıştır.

3.4.4.4. Değerlendirme boyutu

Görsel araştırma yaklaşımları ve sanat temelli yaklaşımlar, öğretmen adaylarının değerlendirme yaklaşımlarına yönelik beceri geliştirmesi açısından önemlidir. Bu değerlendirme öğretmen adaylarının hem gelecekte öğrencilerini değerlendirmesi hem de tüm benzer süreçlerde öz değerlendirme boyutlarını içermektedir. Sanat alanı, yapısı gereği içerisinde çok farklı değişkenler barındırmaktadır. Değerlendirme boyutu

bağlamında sanatın bu özelliğini öğretim elemanı Fırat “Mesela bizim alanımız daha böyle holistik yaklaşım gerektiren bir alan, sanat ve sanat eğitimi alanı. Dolayısıyla atölye öğretim süreçleri farklı değerlendirme yöntemleri gerektiriyor (G2, s. 9)” şeklinde vurgulamıştır.

(...) Benim gözlemlediğim araştırma yöntemleri konusunda evet çocukların temel düzeyde araştırma yaklaşımları ve ölçme değerlendirmeye ilişkin yeterliklere sahip olması gerekiyor. Ancak bir taraftan da ölçme değerlendirme süreçlerinde sanatsal yaklaşımlarla da nasıl veri toplayabileceklerine ilişkin bir hâkimiyet de kurmaları gerekiyor. Benim gözlemlediğim buydu. Çünkü ben öğrenciye bir resmi alıp nasıl değerlendirmesine ilişkin ölçütleri verdiğimde ya da yeterlikleri kazandırdığımda sadece bu onun için yeterli olmuyor. Bazen öğrencilerin daha doğrusu bizim yetiştirdiğimiz öğretmenlerimizin, öğretmen adaylarının aslında görev yaptıkları okullarda öğrencilerin yaratıcılık düzeylerine ya da yaratıcılıkla ilişkin yeterliklerine ilişkin de birtakım yönlendirmeler yapmaları gerekiyor, beklenen bu (G2, s. 5).

Öğretim elemanı Rengin, sanat alanının ayrılmaz bir bileşeni olan yaratıcılık kavramıyla ilgili görsel sanatlar öğretmenlerinden öğrencilerini bu doğrultuda yönlendirmeleri beklediğini ve bunun gerekliliğini ifade etmiştir (G2, s. 5). Yaratıcılığa ilişkin yönlendirmelerin ve değerlendirmelerin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin Rengin’in görüşü,

Ama normalde öğretmen adayları ya da öğretmenler çevremizde gördüğümüzde bunu yapmıyorlar. Resim yaptıkları resimlere göre değerlendirme yapıyorlar ama resmin içeriğindeki birtakım veriler, resmin içeriğindeki işte mesela yaratıcılık ölçütleri olan akıcılık, özgünlük, orijinallik boyutları gibi ya da işte farklı bileşenler gibi bunların değerlendirilmesine ilişkin yeterliğe sahip olduğunda yaratıcılığa yönelik olarak da öğrenciyi yönlendirme şansına sahip olabilir. Yani çocuk mesela çok iyi çizim yapmıyordur. Ancak yaratıcılık potansiyeli olan birtakım göstergelere sahiptir. Bunu öğretmenler arasında ilk anlayacak öğretmenlerden bir tanesi de görsel sanatlar öğretmenidir. Bu bağlamda öğrencinin yönlendirilmesi, küçük yaşlardan itibaren yeterliklerine göre yönlendirilmesi anlamında sadece ölçme değerlendirmeyle değil görsel verileri de değerlendirme, görme, anlama, yorumlama, buna göre öğrencileri yönlendirme gibi yeterliklere sahip olması gerektiğini gözlemledim (G2, s. 6).

şeklindedir. Görsel odaklı veri toplama, bunları analiz etme deneyimleri ve oluşan farkındalık, öğrencilerin çok boyutlu ve detaylı değerlendirme yeterliklerini geliştirmektedir. Aynı zamanda öz değerlendirme ile bireysel gelişimlerine de katkı sağlamaktadır. Buna örnek olarak öğrencilerin kendi çalışmaları üzerinde yaptıkları görsel sorgulamalar sonrasındaki öğretim elemanı Rengin’in gözlemi şu şekildedir:

[Görsel sorgulamalar sonrasında] Şunu gördüm ve daha doğrusu çocuklar da şunu gördüler. Aslında biz birtakım şeyleri yapıyormuşuz ama farkında değilmişiz. Ya da işte ben buradan yola çıktığımı hiç düşünmemiştim şimdiye kadar, bu beni etkiliyormuş gerçekten gibi kendilerini doğru doğru şekilde değerlendirme şansına sahip oldular. Anlam kazanıyor (G2, s. 6).

Bu görüşlere göre, Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinde görsel temelli yaklaşımların uygulanması, bunlara değinilmesi öğrencilerin mesleki anlamda değerlendirme yeterliklerini geliştirirken, öznel değerlendirme yapmalarını da sağlayarak bireysel gelişimlerine katkı sağlamakta ve bu süreçlerde önemli birtakım ayrıntıların farkına varmalarına yardımcı olmaktadır.

3.4.5. Ders dışı çalışmalar

Ders Dışı Çalışmalar kategorisi, Makale (araştırma tasarlama) ödevi, Veri toplama deneyimi ve Sosyal ağlardan yararlanma olmak üzere üç koddan oluşmaktadır. Bu kategoriye ilişkin elde edilen verilere, araştırmanın temel veri kaynağı olan ikinci aşamada, görüşmenin gerçekleştirildiği öğretim elemanlarına yöneltilen içerik, etkinlikler ve değerlendirme yaklaşımlarına yönelik sorulan görüşme sorularından elde edilen verilerin analizi sonucunda ulaşılmıştır. Bu kategorideki görüşler Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin konularını desteklemek amaçlı ders dışında gerçekleştirilen uygulamalara odaklanmaktadır. Öğretim elemanı tarafından ders süreci boyunca takip edilen ve öğrencilerin çoğunlukla ders dışında gerçekleştirdikleri bir uygulama olan makale çalışmaları, veri toplama yöntemlerini deneyimlemeye yönelik gerçekleştirilen uygulamalar ve ders içeriklerini destekleyici nitelikte sosyal ağlardan yararlanma durumlarına ilişkin görüşler bu kategori altında bir araya getirilmiştir.

3.4.5.1. Makale (araştırma tasarlama) ödevi

Bilimsel Araştırma Yöntemleri, öğretim programında teorik bir ders olarak yer alsa da ders içeriğini destekleyen bir takım uygulamaların gerçekleştirilmesi konuların pekişmesini sağlamaktadır. Bunu uygulayan öğretim elemanları, dersin süresi bu gibi çalışmalar için yeterli olmadığından ders dışı bir takım ödev ya da etkinlikler planlamaktadırlar. Makale ödevi de bunlardan biridir. Derslerinde öğrencilerine makale ödevi veren öğretim elmanı Adnan bu süreci,

Öğrencilere gruplar halinde ben bir konu veriyorum. Bu konu üzerine bir bilimsel araştırma yapmalarını ve bunu bilimsel yayın akışına uygun bir şekilde tasarlayıp raporlaştırıp

sunmalarını istiyorum (...) Bu proje ödevi üzerinden yani bir deneyim kazanmaları ve bunun üzerinden birtakım dönütlerin öğrenciye anında verilmesi şeklinde bir ders işleme sürecimiz oldu bizim (G2, s. 7-10).

şeklinde açıklamıştır. Benzer bir şekilde öğretim elemanı Gülsüm ve Melek de ders sürecinde öğrencilerinden ödev olarak bir makale tasarımlarını istemiştir. Melek, öğrencilerle ders sürecinde belirledikleri problem durumları sanat eğitimi temelli olduğu için onlardan nitel yaklaşımda bir makale tasarımlarını istediğini belirtmiştir (G2, s. 6). Araştırmanın bölümleri üzerinden aşamalı ilerleyen ders sürecinde, Melek de Adnan gibi her derste öğrencilerin tasarladıkları makalelerin bölümleri üzerine dönütler vermişlerdir (Melek, G2, s. 7).

Araştırmanın birinci aşamasında elde edilen görüşlere göre öğretim elemanı Pelin, derslerinde makale ödevinin sonrasında bu makaleleri bilimsel ortamlarda paylaşmak üzere çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Pelin, öğrenciler açısından oldukça güdüleyici olan bu süreci şu şekilde anlatmaktadır:

Öğrencilerin bu süreci [makale uygulama süreci] başarıyla sona erdirmeleri önemli bir adımdır (...) İçlerinden uygun olan makaleler çeşitli sempozyum, kongre vb. gönderilerek öğrencilere destek olunmalıdır. Biz burada imkânlarımız dâhilinde bunu yapabiliyoruz. Sene sonunda final uygulaması olarak da bir etkinlikte bilimsel kurul tarafından seçilen makaleleri sunuyor, diğerlerini de poster sergisi şeklinde sergiliyoruz, daha sonra içlerinde en iyi olanları da birçok ulusal ve uluslararası kongreye gönderiyoruz. Genel anlamda, bizim açımızdan bu dersin çok verimli geçtiğini söyleyebilirim (G1, s. 5).

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi kapsamında çoğunlukla ders dışında gerçekleştirilen ama öğretim elemanı tarafından ders süreci boyunca takip edilen bir uygulama olan makale çalışmalarının dersin konularını desteklediği, öğrencilere deneyim kazandırdığı ve dersin verimliliğini artırdığı görüşü ortaya çıkmıştır.

3.4.5.2. Veri toplama deneyimi

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin konularının pekiştirilmesini sağlamak amacıyla makale uygulaması çalışmalarının yanında bilimsel araştırmaların aşamalarından veri toplama süreçlerine dair ders dışı uygulamalar bu kodu oluşturmuştur. Nitel veri toplama yöntemlerinden görüşme yöntemine ilişkin uygulamaların gerçekleştirilmesi yöntemin ilkelerinin anlaşılabilirliğini kolaylaştırması yanında öğrenciler, birebir deneyimledikleri ve değerlendirebildikleri bir sürece tanıklık etmiş olmaktadır. Bunu derslerinde kullanan öğretim elemanı Rengin, süreci şöyle ifade etmiştir:

Bu problem durumunu [alandan bir problem durumu] hem veri toplama yöntemini kullanmak için kullandım. Ne yaptım peki bu konuyla ilgili düşünceleriniz neler, bu düşüncelerinizi ortaya koymak adına birbirinizle görüşme yapabilirsiniz dedim. Görüşme tabi veri toplama yöntemi olarak anlatıp örnekleri gösterdikten sonra çocukları birbirleriyle görüştürttüm (G2, s. 8).

Öğrencilerin nitel veri toplama yöntemlerinden görüşme yöntemini uygulayarak veri toplama sürecine dair deneyim kazanmaları, gerçekleştirdikleri uygulamanın avantajlarını ve sınırlılıklarını keşfetmeleri ve değerlendirmeleri, ayrıca süreci daha kolay öğrenmeleri açısından oldukça önemlidir.

3.4.5.3. Sosyal ağlardan yararlanma

Sosyal ağlardan yararlanma kodu, dersin konularını desteklemesi planlanan uygulamalar için sosyal ağların kullanımını ifade etmektedir. Dersin konularını destekleyici uygulamaları yürütmek, verileri büyük gruplarla paylaşabilmek için sosyal platformları eğitsel amaçlar doğrultusunda kullanmak hem öğretim elemanı hem de öğrenciler için kolaylık ve motivasyon sağlamaktadır.

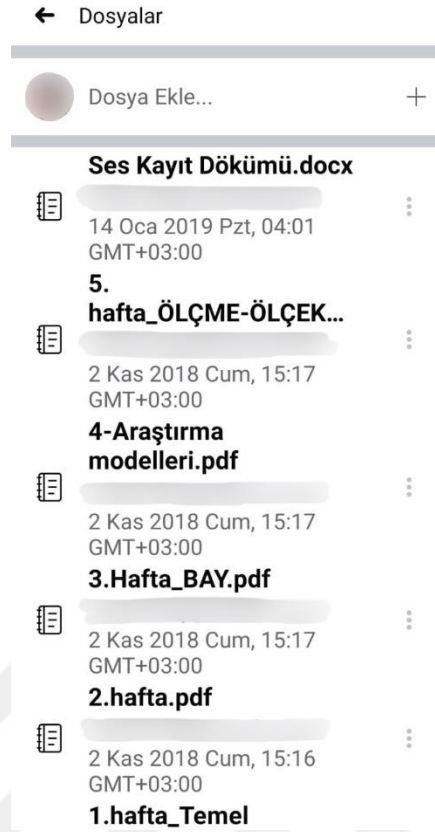
Bu durumu derslerinde kullanan öğretim elemanı Rengin, ders kapsamında bir Facebook grubu oluşturarak çeşitli etkinlikleri bu ağ yoluyla uygulamaktadır. Örneğin bir uygulamada öğrenciler belli amaçlar doğrultusunda seçtikleri görsel odaklı verileri bu ortamda paylaşmışlar ve sonra bu görseller üzerine çeşitli yorumlamalar (imaj analizi) yapmışlardır (G2, s. 8).

Görsel 3.6. İmaj analizi uygulamaları için sosyal ağların kullanımına bir örnek

Bununla birlikte Rengin, sosyal ağları ders uygulamaları için kullanmanın yanı sıra ders materyallerini bu ortamda paylaşmaktadır. Ders süreçlerinde teknolojiden oldukça fazla yararlandığını belirten Rengin, ders materyallerini sosyal ağ yoluyla paylaşmasına ilişkin şöyle görüş bildirmiştir:

(...) Birincil olarak ders anlatımlarımın powerpointlerini ve içerikleri oluşturduğumuz ve her dönem bir Facebook grubu oluşturuyoruz. Bu grup üzerinden paylaşıyorum. Yani çocuklar oradan erişebiliyorlar her şekilde. Böylelikle ders notunu düzenli olarak alma şansına da sahip oluyorlar. Hem üniteleri hem de notları paylaşıyorum oradan. Çünkü açık öğretim kitabı herhalde basılmıyor artık. Yani sosyal medyayı kullanıyorum daha çok paylaşım için (G2, s. 11).

Görsel 3.7. Sosyal ağlar yoluyla ders notlarını paylaşma

Bu görüşlere göre internetin sunduğu imkanlardan bu doğrultuda faydalanmak dersin uygulamaları için öğrencilere imkan sağlamakta, öğretim elemanının ders materyallerini bu ortamlar yoluyla paylaşması bu konuda pratik bir çözüm olarak öne çıkmaktadır.

3.4.6. Değerlendirme yaklaşımları

Değerlendirme Yaklaşımları kategorisi, Değerlendirme türleri, Koşulların etkisi, Sınav fikrine karşı durma ve Not kaygısı olmak üzere dört koddan oluşmaktadır. Bu kategoriye ilişkin elde edilen verilere, araştırmanın birinci aşamasında yöneltilen “Sanat eğitimi bağlamında Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin ölçme ve değerlendirme sürecine yönelik görüşleriniz nelerdir?” ve araştırmanın ikinci aşamasında yöneltilen “Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinde kullandığınız değerlendirme yöntemleri nelerdir?” görüşme sorularına verilen yanıtların analizi sonucunda ulaşılmıştır. Bununla birlikte ikinci aşamada ders içeriği ve etkinliklerine dair yöneltilen sorulara verilen yanıtlarda da değerlendirme yaklaşımlarına yönelik birtakım görüşler elde edilmiştir.

Bu kategorideki görüşler Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi kapsamında öğretim elemanlarının hangi değerlendirme türlerini uyguladıklarına, değerlendirme yaklaşımlarına ilişkin planlamalarına ve bakış açılarına odaklanmaktadır. Öğretim elemanlarının ifadelerinde yer alan ders kriterlerinin değerlendirme yaklaşımlarını nasıl etkilediği, değerlendirme süreçlerinin çeşitli koşullara bağlı olarak nasıl değişiklik gösterdiği, öğretim elemanlarının sınav fikrine karşı olumsuz bakış açıları, nedenleri ve öğrencilerde oluşan not kaygısının değerlendirme süreçlerindeki etkileri bu kategori altında sunulmuştur.

3.4.6.1. Değerlendirme türleri

Değerlendirme, ölçmeyi de içine alan geniş bir kavramdır (Küçükahmet, 2003). Ölçme araçları yardımıyla “öğretim amaçlarına ne oranda ulaşıldığı konusunda geribildirim almaya çalışılmaktadır (Şimşek, 2017, s. 165)”.

Değerlendirme türleri kodu, görüşmenin gerçekleştirildiği bu dersi veren öğretim elemanlarının hangi değerlendirme yaklaşımlarını ve ölçme araçlarını kullandıklarına ilişkin görüşler içermektedir. Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini veren öğretim elemanları Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen temel ders içeriğini geliştirerek, çeşitli örneklerle zenginleştirerek bu dersi yürütmektedirler. Bu kapsamda genellikle ara sınav döneminde ve bazı öğretim elemanları tarafından yarıyıl sonunda temel araştırma bilgisi, araştırma yaklaşımları gibi teorik bilgiler, objektif bir ölçme aracı olan çoktan seçmeli testlerle ölçülmektedir.

Öğretim programında teorik olarak yer alan Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi, öğretim elemanlarının ders süreçlerinde ve ders dışında uygulamalara da yer verdikleri bir derstir. Bu tip uygulamalar bilişsel alana dönük alternatif yaklaşımlarla değerlendirilmektedir. Alternatif yaklaşımlar, problem çözme, alternatif üretme, araştırma yapma, işbirlikçi öğrenme, eleştirel düşünme ve yaratıcılık gibi üst düzey beceriler geliştirmeyi amaçlamaktadır (Başol, 2015). Bu bağlamda yapılan uygulamaların çoğu makale ödevi ile sonuçlanmaktadır. Bu makale ödevleri dönemin sonunda öğretim elemanına teslim edilmekte ya da ders ortamında sunum olarak gerçekleştirilmektedir. Yarıyıl sonu değerlendirmeleri bu ödevler çerçevesinde yapılabilmektedir. Bunu derslerinde uygulayan öğretim elemanı Adnan, değerlendirme yaklaşımını şöyle açıklamıştır:

Vizeye kadar vermiş olduğum teorik bilgilerle ilgili bir sorular hazırlayıp onlar üzerinden değerlendirme yapıyorum. Finalde ise öğrencilerin, grupların yapmış olduğu proje ödevlerine [makale ödevi] not vermeye çalışıyorum. Çünkü anlayıp anlamadıklarını vermiş oldukları ödevlerden yola çıkarak bir değerlendirmeyle anında o öğrenciye dönüt verebiliyorum (G2, s. 10).

Bunun yanında dönem sonunda hem ödevler hem de yarıyıl sonu sınavı ile de ölçme sürecini gerçekleştiren öğretim elemanı Rengin, değerlendirme süreçlerini,

Derste gerçekleştirilen etkinliklerde nicel bağlamdaki araştırma paradigmalarını anlattığım zamanlarda anlattığım süreç bittikten sonra tabi bunun değerlendirmesi daha objektif olması bağlamında testle değerlendiriyorum vizeye kadarki süreç böyle oluyor. Sonrasındaki süreçte etkinlik bağlamında finale kadar olan kısım nicelin kalan kısmı, nitel ve görsel araştırma yöntemlerine ayrılıyor, yettiği oranda (G2, s. 7) (...) Vize ve finalde test yapıyorum evet. Ancak bir ödev notu mutlaka veriyorum. Bu hocaların isteğine bağlı olarak ya ekleniyor, ya eklenmiyor. Ben isteğe bağlı olduğu için bunu ekliyorum mutlaka ekliyorum. Ödev notunu da o dönem yaptıracağım etkinlikler, hani dersin olağan gidişatındaki etkinliklere bölerek ödev notunu toplamda veriyorum. Ağırlığını çok düşük bırakmamaya çalışıyorum (G2, s. 9).

şeklinde anlatmıştır. Rengin derslerinde makale ödevi ile uygulama yaptırmayıp, ders kapsamında gerçekleştirilen etkinlikleri yarıyıl sonunda ödev olarak değerlendirdiğini belirtmiştir. Bu etkinlikler performans görevlerinin değerlendirilmesi olarak ele alınabilir. Öğretim elemanı Gülsüm, ölçme aracını o dönemde öğrencilerin ders süreçlerindeki tutumlarına göre seçtiğini belirtmiştir. Ayrıca dönem sonunda öğrencilerden bir makale ödevi almaktadır. Gülsüm, derslerinde kullandığı ölçme aracıyla ilgili şunları söylemiştir:

(...) Esasında ölçme yöntemim yazılı. Yazılıyla ölçüyorum (...) Çoktan seçmeli test yapıyorlar ama çok net bir şekilde esasında test sonucunda bilgidan değil, okudukları metni hatırladıkları için, cevabı hatırladıkları için daha iyi yaptıklarını gördüm. Ama benim istediğim de o değildi. O yüzden bazen test, bazen yazılı yapıyorum (G2, s. 10).

Derslerinde, öğrencilere verdikleri makale ödevlerinin ders süreci içinde aşama aşama takibini yapıp çeşitli dönütler veren öğretim elemanları değerlendirme yaklaşımlarından performans değerlendirmesini uygulamaktadırlar. Performans görevlerinde öğrencilerin öğrenmelerini faaliyete dönüştürmeleri temel alınmaktadır. Performans görevleriyle öğrencilerden bir konuda araştırma yapmaları araştırmalarını belirli bir düzende hazırlamaları, verilenleri analiz etmeleri, yeni bir ürün ortaya koymaları veya birtakım bulguları yorumlamaları beklenebilir (Başol, 2015). Öğretim elemanı Adnan da ara sınavdan sonra belirlenen öğrenci gruplarına verdiği makale ödevinin aşamalarını takip ederek bir süreç yürüttüğünü belirtmiştir. Bu süreç sonunda

ortaya çıkan makale ödevini ve öğrencilerin bu ödevle ilgili sunumlarını değerlendirdiğini “Ellerinden geldiğince kendilerine ait ifadeler kullanmaları gerektiğini, atfin nasıl yapılacağı, böyle bu şekilde hazırlayacakları ödevlere ben puanlama veriyorum. Son bir ay öğrencilerin sunumlarına kalıyor. Sunum anındaki performansını da tabi ki göz önüne alıyorum (G2, s.11)” şeklinde ifade etmiştir. Benzer bir şekilde derslerinde performans değerlendirmeyi kullanan öğretim elemanı Melek, bu süreci şöyle anlatmıştır:

(...) Haftalık değerlendiriyorum, nasıl yapmış, verimli mi, anlamış mı konuyu diye. Hafta hafta işte, ya artı eksilerle ya da işte not baremleriyle değerlendiriyorum. En son bir ürün oluşturuyorlar. Zaten finalde de ürün artı o aşamalarda nasıl yol izlediğine bakarak bir değerlendirme yapıyorum (G2, s. 7-8).

Ortaya çıkan görüşlere göre, görüşmenin gerçekleştirildiği öğretim elemanları derslerinde geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemlerini ve bilişsel alana dönük alternatif değerlendirme yöntemlerini kullanmaktadırlar. Geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemlerinden yazılı ve çoktan seçmeli testler ölçme aracı olarak tercih edilmiştir. Alternatif değerlendirme yöntemlerinden ise öğrenim sürecinin aşama aşama izlendiği performans değerlendirme ve verilen makale ödevlerinin değerlendirildiği ödev değerlendirilmesi yöntemleri uygulanmıştır.

3.4.6.2. Koşulların etkisi

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini veren öğretim elemanlarıyla yapılan görüşmelerin analizinde bazı durumların dersin değerlendirme yaklaşımının seçimini etkilediği ortaya çıkmıştır. Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi eğitim fakültesi bünyesindeki tüm bölümlerde yer alan ortak ve iki saatlik teorik bir derstir. Sanat eğitimi bölümlerinde, bu dersi veren öğretim elemanları ortak ders konularını alana dönük örnekler ve uygulamalarla zenginleştirmeye çalışmaktadır. Ders içeriği bu şekilde geliştirilse de bu dersin eğitim fakültesi için ortak bir ders oluşu ister istemez öğretim elemanlarını sınırlamaktadır. Ortak ders içeriği ve öğrenci sayısı gibi durumlar değerlendirme yöntemi seçimini belli bir ölçüde kısıtlamaktadır. Bu durumu deneyimlemiş olan öğretim elemanı Rengin, “Değerlendirmeye ilgili, ortak ders olduğu için belli kriterlerden çok çıkamıyorum (G2. S.9)” şeklindeki görüşünü ifade etmiş ve mevcut kriterler dahilinde ara sınav ve yarıyıl sonu sınavını çoktan seçmeli test şeklinde uyguladığını belirtmiştir. Yine de alana dönük uygulamaları değerlendirebileceği performans ve ödev değerlendirmeleri yapabildiğini ifade etmiştir. Değerlendirme

yöntemi ile ilgili yine benzer koşullardan ötürü sınırlandığını belirten öğretim elemanı Fırat yaşadığı durumu “Çoktan seçmeli bir sınav yapıyorum ama bu mecburiyetten gerçekleşen bir şey, benim en iyi yöntem olduğuna inandığım için değil, mecburiyetten şartlardan dolayı bu şekilde bir süreç izliyorum (G2, s. 7)” şeklinde özetlemiştir.

Ders kriterlerinin değerlendirme yaklaşımını etkilemesinin yanında, öğrencilerin ders süreci boyunca gözlemlenen eğilimlerinin de öğretim elemanı tarafından bu yaklaşımların tercihinin etkilediği ortaya çıkmıştır. Öğretim elemanı Gülsüm, uyguladığı ölçme aracını öğrencilerin eğilimleri doğrultusunda belirlediğini şöyle ifade etmiştir:

Yani her dönem değişiyor o konudaki nasıl ölçeceğim konusu ama ya test ya yazılı başka bir şeye gerek yok. Yani mesela çocukların ilgisi alakası, o konuya hazırlanışları iyiyse test yapabiliyorum. Çünkü beklediğime yakın puanlar geliyor. Ama çocuğun dersteki etkisi daha zayıfsa, o zaman sorarak öğrenmeyi [yazılıyı] tercih ediyorum (G2, s. 10).

Görüşlere göre dersin koşullarının değerlendirme yaklaşımını sınırlaması yanında, öğrenci grubunun bunu belirlemede ölçüt olduğu durumlar da yaşanmıştır. Öğretim elemanlarının bu süreçleri nasıl planladıkları ve hangi durumlarda hangi ölçme araçlarını tercih ettikleri ortaya konmuştur.

3.4.6.3. Sınav fikrine karşı durma

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi eğitim fakültesi bünyesinde ortak ve teorik bir ders olması ve bazı sınırlayıcı koşullar nedeniyle dersin genellikle geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemleriyle değerlendirilmesi söz konusu olmaktadır. Bununla birlikte resim-iş eğitimi alanı bağlamında çeşitli uygulamaların da gerçekleştirilebildiği bir ders olarak öne çıkmaktadır. Bu araştırmaya katılan, ders kapsamında gerçekleştirilen uygulamalara önem veren öğretim elemanlarının bu doğrultuda bir etkinlik gerçekleştirdikleri ve bunu değerlendirmeye kattıkları ortaya çıkmıştır. Uygulamayla birlikte geleneksel değerlendirme yöntemlerini de uygulayanlarla birlikte ders süreci içinde bu fikre karşı olan öğretim elemanları da olmuştur. Derslerinde performans değerlendirmesine önem veren, bunu uygulayan, sınav yapmadığını belirten öğretim elemanı Melek, “Ben bu derste sınav yapmıyorum. Ders teorik ders gibi görünse de ben uygulamalı işliyorum, dolayısıyla sınav yapma taraftarı değilim (G2, s. 7)” şeklinde görüşünü bildirmiştir. Araştırmanın ilk aşamasında öğretim elemanı Melek’in bu görüşünü destekleyen ifadesi “Ölçme değerlendirme yapılırken sadece teorik bir ders şeklinde gözüktüğü için yazılı, test gibi değerlendirmeleri yapılması gerekmektedir.

Ancak verilen ödevler ve bunların süreçlerinin değerlendirilmesi daha önemlidir. Süreç dosyası etkinlikleri değerlendirilmesi daha uygun olacaktır (G1, s. 5)” şeklindedir.

Araştırmanın ilk aşamasında ölçme ve değerlendirme süreçleriyle ilgili soruya yanıt veren öğretim elemanlarından sınav fikrine karşı olduklarını belirtenler olmuştur. Araştırmanın ilk aşamasında görüşü alınan öğretim elemanı İsmail (G1, s. 5), “Ölçme ve değerlendirme süreci kesinlikle sınav şeklinde olmamalı. Vize sınavı, ödev ve portfolyo dosyaları değerlendirilmeli. Final sınavı, belirli bir konuda bilimsel araştırma yapıp makale ya da bildiri şekline sunum yapmalı ve buna göre değerlendirme yapılmalı” şeklinde düşüncesini ifade etmiştir. Bu kodu destekleyen diğer görüşler, “Bu dersin sınavları kitaplarda yer alan tanımları sormayla veya ansiklopedik bilgilerin test edilmesiyle olmamalıdır. Öğrencilere alanlarıyla ilgili bir konuda bilimsel araştırma yapmaları söylenmelidir. Bu araştırmanın nasıl yapılacağı tüm basamaklarıyla öğretilmeli ve ödev bitirildikten sonra değerlendirme buna göre yapılmalıdır (Kenan, G1, s. 5)” ve “Ölçme ve değerlendirmede sadece sınava odaklanılmamalıdır. Değerlendirme süreç odaklı olmalıdır. Öğrencinin bu derse ilişkin tutumu, sınıf içerisindeki derse katılımı, ödevlerini yapıp yapmadığı değerlendirmeye dâhil edilmelidir (Sevim, G1, s. 4)” şeklindedir. Öğretim elemanı Fırat, araştırmanın ilk aşamasında bu duruma değindiği ifadesinde,

Dersin bir zorunluluğu yerine getirmekten çıkarılıp amaçları doğrultusunda daha anlamlı bir ders haline getirilmesi gerekmektedir. Hali hazırda, hocanın konu anlattığı ve bu teorik bilginin test edildiği değerlendirme yöntemlerinin bu ders için uygun olmadığını düşünüyorum. Lisans düzeyinde araştırma proje taslakları üzerinden metodolojik yaklaşımlarla bu ders anlatılmalıdır. Aksi halde öğrencilerin öğrendikleri bilgiler, ayakları yere basmayan, kafa karıştırıcı ve unutulmaya müsait bir durum almaktadır (G1, s. 5).

şeklinde görüşünü belirtmiştir. Genel olarak, geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemlerine karşı olduğunu belirten öğretim elemanları, ders süreci içerisinde öğrencinin yaptığı uygulamaların değerlendirilmesine ilişkin ölçme ve değerlendirme süreçlerinin kullanılması gerekliliğini ifade etmişlerdir.

3.4.6.4. Not kaygısı

Öğretim elemanları Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin ölçme ve değerlendirme yaklaşımları bağlamında öğrencilerin eğilim ve tutumlarına ilişkin birtakım deneyimler yaşamışlardır. Öğrencilerin geleneksel ölçme ve değerlendirme araçları ile değerlendirilmeleri sonucunda gösterdikleri başarı oranları, yatkınlık ve

ilgileri öğretim elemanları tarafından değerlendirme yaklaşımlarının belirlenmesinde rol oynamaktadır. Bu koda ilişkin görüşlerde öğrenciler, kuramsal ağırlıklı olan hemen hemen her derste olduğu gibi teorik bir ders içeriği olan Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin değerlendirme konusuyla ilgili not kaygısı yaşamaktadırlar. Bu durumla ilgili öğretim elemanı Rengin'in görüşü "Vize ve final dışında özellikle ödev notu da veriyorum. Vizede ve finalde nicelle ilgili boyutlarda öğrenciler çok ciddi not sıkıntısı yaşıyorlar. Yani bu yıllardır benim deneyimlediğim bir şey. Böylelikle ödev notuyla da birazcık daha notlarını yükseltme şansı vermiş oluyorum (G2, s. 9)" şeklindedir. Rengin'in bu ifadesine göre ödev ve uygulamaların değerlendirmeye katılmasının öğrencilerdeki not kaygısını azalttığı görüşü ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda ödev ve uygulamaların öğrenciler açısından güdüleyici bir kaynak olduğunu "Bir kısmının daha çok ilgisini çekiyor, daha çok sorgulamaya başlıyor bir kısmı işte dediğim gibi ödevlerin daha yüksek not oluşturmasıyla motive oluyor. Böylelikle derse ilgiyi biraz daha çekmeye çalışıyorum (G2, s. 9)" şeklindeki ifadesiyle belirtmiştir.

Esasında ölçme aracı yazılı olan öğretim elemanı Gülsüm, değerlendirme süreçlerine makale ödevi uygulamalarını da katmaktadır. Bu durumun öğrencilerinde not kaygısı oluşturmadığını, aksine not anlamında avantaj sağladığını deneyimlemiştir. Gülsüm'ün bunu açıklayan görüşü şöyledir:

Ben küçük bir uygulama yaptırmayı çok yararlı buluyorum. Dönemin sonunda hepinizin bir şekilde bir beş puana on puana ihtiyacınız kalıyor. Ta ki diyorum [makale ödevinin] bunu kapatmanıza da yardımı olur. Hem de bir tane pratik yapmış oluruz, gerilmeden, kasılmadan, yani not kaygısı olmadan. Ama gerçekçi ve samimi olmasını istiyorum (G2, s. 8).

Tüm bu görüşlere göre öğrencilerin değerlendirme yöntemlerine yönelik ilgi, yatkınlık ve başarılı olma oranları öğretim elemanının değerlendirme yaklaşımını belirlemesi açısından oldukça etkilidir. Bunun tersi olduğu durumlarda öğrenciler not kaygıları yaşamaktadır. Ödev ve uygulamaların değerlendirilmeye katılması not kaygılarını azaltmakta ve öğrencilerin motivasyonlarını artırmaktadır.

3.4.7. Sorunlara çözümler

Sorunlara Çözümler kategorisi, Dersin alana özel verilmesi, Alana dönük kaynak ihtiyacı, Teori + uygulama önerisi, Bitirme tezi ihtiyacı, İstatistik dersi gerekliliği, Aktif öğrenme ortamlarına ihtiyaç, Gelişimleri izleyememe sorunu ve Öğrenci kaynaklı durumlar olmak üzere sekiz koddan oluşmaktadır.

Bu kategoriye ilişkin elde edilen verilere, araştırmanın iki aşamasında da yöneltilen, bu dersi yürütürken yaşanan sorunlara ve bunlara getirilen önerilere ilişkin görüşlerin analizi sonucunda ulaşılmıştır. Bununla birlikte ikinci aşamada ders içeriği, etkinlikler ve değerlendirme yöntemlerine dair yöneltilen sorulara verilen yanıtlarda da birtakım sorun ve öneriler ortaya çıkmıştır.

Bu kategori, öğretim elemanlarının Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini yürütürken dersin tüm süreçlerinde deneyimledikleri sorunlar ve bunlara yönelik geliştirdikleri önerilere odaklanmaktadır. Öğretim süreçlerinin sanat eğitimi alanına yönelik geliştirilmesi, derse uygulama kısmının da eklenmesi, alana özel bir ders kaynağına ve bitirme tezine olanı ihtiyacı, istatistik dersine ve aktif öğrenme ortamlarına duyulan gereksinimleri içeren görüşler bu kategori altında sunulmuştur. Ayrıca, öğretim elemanlarının öğrencilerin ders sürecindeki gelişimlerini takip etmede yaşadığı problemler ve öğrencilerden kaynaklanan bir takım sorunlar nedenleriyle ve geliştirilen önerilerle bir arada verilmiştir.

3.4.7.1. Dersin alana özel verilmesi

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi, eğitim fakültesi bünyesinde ortak bir ders olarak tüm bölümlerde yer almaktadır. Bu ders resim-iş eğitimi bölümü/anabilim dallarında eğitim bilimleri ya da sanat eğitimi alanından bu konuda uzmanlaşmış öğretim elemanları tarafından verilmektedir. Her iki durumda da ders konularının sanat ve sanat eğitimi alanları ile birleştirilmesi bu araştırma için önem taşımaktadır. Dersin alana özel verilmesi kodu öğretim elemanlarının dersin konularını alana yönelik konu ve örneklerle zenginleştirilmesi gerekliliği ve dersin daha çok aynı alandan öğretim elemanları tarafından verilmesi önerisi ile ilgilidir. Bununla ilgili görüşünü öğretim elemanı Melek şöyle ifade etmiştir:

Mutlaka eğitim bilimlerinden ya da başka alandan hocalar girebilir ama hangi alansa o öğrenciler, o alanda bilimsel araştırma yöntemleri alanında uzmanların girmesi gerek bence. Yoksa çok verimli olmaz, yani inandıkça oluyor öğrenciler için, öyle diyebilirim. Daha faydalı oluyor. Hem şey anlamında belki, biz de mesela aynı öğrencilerle bakış açısına sahip olduğumuz için, daha iyi belki algılayabiliyoruz onları, empati yapabiliyoruz. Hem diğer alandan hocalar biraz daha o empatiyi yapamayabilirler, o anlamda alan uzmanının girmesi daha iyi olur diye düşünüyorum (G2, s. 9).

Öğretim elemanı Melek bu görüşünde alandan öğretim elemanının yürüttüğü bir ders sürecinin empati yönü daha kuvvetli bir iletişim üzerine temelleneceğini öne

sürmüştür. Bu öneriyi destekleyen diğer bir görüş öğretim elemanı Gülsüm tarafından verilmiştir:

Bu bilimsel araştırma dersi daha önce bizde eğitim bilimciler tarafından veriliyordu. Ve onların bakış açısıyla verilen araştırma yöntemleri dersinde bizim alana bir girme [Alanla ilgili temel bilgiler verme] ve bu alanda çalışacak olan çocukların sorularını nasıl çezecekleri yönünde çok da bir fikirleri yok. Onlarda daha çok neden sonuç ilişkisi, soruların cevabını almak, orda kalıyor ama. Biz soruların cevabını aldıktan sonra buna çözüm önerisi üreten araştırmalar da yapıyoruz. Onlar da mutlaka hani kendi aralarında çözüm üretiyordur o başka bir şey ama çocukların bakış açısı gerçekten birbirinden farklı (G2, s. 4).

Öğretim elemanı Gülsüm, farklı alanlardan mezun olmuş bireylerle sanat eğitimi öğrencileri arasında sanat ve sanat eğitimi alanlarına dair bakış açısı farklılığı olabileceğine değinmiştir. Araştırmanın ilk aşamasında elde edilen görüşlere göre öğretim elemanı Adnan, “Program kaynaklı sorunlar olduğunu düşünüyorum. Programın alana yönelik yeniden ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle dersler yazılı amaçların dışına çıkıp sanat eğitimine uygun şekilde bir şekilde işlenmelidir (G1, s.5)” şeklinde yorumunu belirtmiştir.

Görüşlere göre aynı alandan olan öğretim elemanlarının, sanat ve sanat eğitimi alanlarından problemlere odaklanarak, alana dönük örnekler vererek dersi yürütmesi verimliliği ve iletişim yönü kuvvetli bir ders süreci oluşmasını sağlamaktadır.

3.4.7.2. Alana dönük kaynak ihtiyacı

Kitaplar, tüm derslerde öğretmen ve öğrenciler tarafından en çok kullanılan ders materyalleridir. Öğrencilerin ders dışında çalışmaya istekli olmaları için ders kitaplarının içeriği ve bu içeriği destekleyen diğer görsel öğeler oldukça önemlidir (Koşar vd., 2003). Diğer bütün derslerde olduğu gibi Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi ile ilgili genellikle bütün bölümlere yönelik olarak hazırlanmış, geniş kapsamlı pek çok ders kitabı yer almaktadır. Bu kitapların içeriklerinin sanat ve sanat eğitimi alanından öğrencilerin düzeyi için oldukça yoğun ve ağır olduğu görüşü, alana dönük kaynak ihtiyacı kodunu oluşturmuştur. Bu sebeple basitleştirilmiş ve alana yönelik bilgiler ve örneklerle zenginleştirilmiş bir ders kitabına ihtiyaç olduğu görüşü ortaya çıkmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında bu konu ile ilgili öğretim elemanı Kenan,

Bu alanda eğitim veren kişilerin bir araya gelerek “sanat eğitiminde bilimsel araştırma yöntem ve teknikleri” isimli örnekleri bol olan bir ders kitabı hazırlamaları gerekmektedir. Yapılan çalışmalarda basılı kaynakların çoğunlukta olması sağlanmalı ve internette edinilen bilgilerin güvenilir olan adreslerden temin edilip edilmediği yönünde hassasiyet gösterilmesi

gerekmektedir (G1, s. 5).

şeklinde görüşünü belirtmiştir. Öğretim elemanı Fırat'ın, benzer durumu açıklayan ifadesi şu şekildedir:

Hangi kitabı okutacağımızı şaşırtıyoruz. Böyle bir ihtiyaç var. John Creswell'in Türkçe yazılmış Araştırma Deseni diye bir kitabı var, Araştırma Deseni. Onu kullanıyorum. O fena değil içerik olarak, ama o bile yeterli gelmiyor. Çünkü çok fazla sistematik konu başlıklarından oluşmuyor. Çok güzel hikayelendirilmiş güzel sindire sindire birisi okuduğu zaman çok işe yarar bir kitap. Ama öyle yaklaşmıyorsa şimdi öğrenci burda bu bölüm, burda bir bölüm öyle sistematik bir şekilde öğrencinin görebileceği bi şekilde yapılandırılmış ve mesela iki saatlik ders içerisinde bütün kapsam olarak böyle şablon olarak her şeyi verebileceğimiz genel olarak, genel mantık olarak daha açık net anlaşılabilir, bilimsel süreçleri çok daha basit dille anlatan bir ders kitabına ihtiyacımız var. Yani öyle bi noktaya geliyoruz ki oturup ben kendim yazayım her şeyi diyorum ama hepsini de yapmamız mümkün olmuyor bu hayatta tabii ki ama ders kitabı sıkıntısı yaşıyoruz açık söyleyeyim. Hani bu şekilde bu söylediğim ölçülerde yazılmış olan bir ders kitabı çok işe yarayacaktır çünkü bütün üniversitelerde bu zorunlu bir ders olduğundan dolayı hakikaten. Şu anki ders kitapların hiçbirisinin, çok var, şu ankilerin bazıları bir yönlerden güzel, diğer kitapların başka güzel tarafları var. Basitleştirilmiş, salt bu dersi anlatmaya yönelik öğretmeye yönelik yazılmış bir kitap ihtiyacı olduğunu düşünüyorum ben (G2, s. 11).

Öğretim elemanı Fırat, bu görüşünde bilimsel araştırma yöntemleri alanında yazılmış kitapları eleştirmiş, içeriğinin daha basitleştirilmiş olduğu, konular arası bağlantıların sağlam bir şekilde kurulabildiği, genel mantığın net bir şekilde ifade edildiği bir kaynak ders kitabına olan ihtiyacı dile getirmiştir.

3.4.7.3. Teori + uygulama önerisi

Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi eğitim fakültelerinin tüm bölümlerinde iki teorik ders saati olan bir derstir. Öğretim elemanlarının görüşlerine göre, teorik olan bu dersin uygulama içermesi dersin hedeflerine ulaşması açısından oldukça önemlidir. Öğretim programında sadece teorik olarak yer alsa da görüşmenin gerçekleştirildiği öğretim elemanlarından derslerinde uygulamaya yer verenler ve bunların olumlu sonuçlarını deneyimlediklerini belirtenler olmuştur. Derslerinde uygulamaya mutlaka yer veren öğretim elemanı Melek, uygulamanın gerekliliğini açıklayan önerisini şöyle ifade etmiştir:

İlk olarak dersin tamamen teorik olması çok yanlış bence. Ben uygulamalı götürüyorum bunu. Uygulamalı olması lazım çünkü hani diğer alanlarda da mutlaka öyle ama bizim çocuklar yaparak daha çok öğreniyorlar. Sanatla ilgili çocuklar doğası gereği. bi de

müzikçiler için bilemiyorum. Onlarda belki işitsel tarafları ağır olduğu için daha farklı bir yöntem vardır ama bizimkiler direk görmeleri gerekiyor yaptığı şeyi, uygulamaları gerekiyor ki kalıcı olsun. Şimdi bir dersin kalıcı olması çok önemli bence, kalıcı olmazsa ezberleyip geçebilirler. Hani ilkokul ortaokul bilgilerinin hangisini hatırlıyoruz gibi. Bu yüzden teorik değil, uygulamalı olmasını gerektiğini düşünüyorum (G2, s. 8) (...) Tabii ki de teorik altyapı olması lazım. Ama uygulama boyutu olursa daha verimli olur (G2, 9).

Dersin teorik kısmının uygulamalarla desteklenmesi gerektiğini öneren Melek, konuların kalıcılığını ve verimliliğini artırmak amaçlı özellikle sanat alanında eğitim gören bireyler için görerek öğrenmelerinin önemini vurgulamıştır. Dersin uygulamalar ile desteklenmesinin ders içi iletişimi kolaylaştırdığını vurgulayan Rengin, görüş ve deneyimlerini şöyle anlatmıştır:

Bu noktada derste ilk başlarda elbette ki şey oluyor, özellikle kuramsal ağırlıklı giden haftalarda dinleme anlama ya da işte dinliyor ama anladığını sorgulamaya çalışıyorum, tepkisellik bağlamında etkileşim kurmakta çok zorlanıyorum. Bu tür sorunlar yaşadığım için de süreç içerisinde dediğim gibi uygulama odaklı etkinlikleri daha artırmaya başladım araştırma yöntemleri dersinde (G2, s. 9-10).

Uygulamaların derste ki iletişimi güçlendirdiğini belirten Rengin, öğretim sürecindeki artılarını “Öteki türlü çok zor oluyor yani hakikaten kuramsal bağlamda özellikle nicel odaklı gittiğinde çocuklara o kadar uzak ki bizim öğrencilere ve o noktada çocuklara belli yeterlikleri kazandırmak gerçekten zor olabiliyor. Ama bu şekilde uygulamalı olursa daha rahat yürütebiliyorum (G2, s. 9)” şeklinde ifade etmiştir. Bilimsel Araştırma Yöntemleri derslerinde, teoriyi destekleyen birtakım uygulamaların gerekliliğine inanan öğretim elemanı Fırat (G2, s. 10), az sayıda öğrenci gruplarıyla gerçekleştirilebilecek öğretim sürecinin çerçevesini şöyle açıklamıştır:

Çeşitli uygulama yöntemlerinin çok daha etkili olduğunu biliyorum. Daha önce ben bu yöntemleri başka okullarda kullandım. Yani normalde on kişi on beş kişilik bir grup olmuş olsa çok güzel uygulamalar üzerinden, araştırma inceleme araştırma uygulama üzerinden çok daha güzel olduğunu düşünüyorum çok daha etkili olduğunu düşünüyorum ama. İşte maalesef zaman kısıtlılığından dolayı öğrencilere daha çok teorik anlatım şeklinde yapmak zorunda kalıyorum. Yani bunun doğru bir yöntem olmadığını bilerek böyle yapmak zorunda kalıyorum. Şartlar böyle zorluyor dolayısıyla derse geliyorum anlatıyorum detaylı bir şekilde. Ders kitabı var aynı zamanda. Dersi anlatıyorum öğrenciler oradan not tutarak anlamaya çalışıyorlar (G2, s. 7).

Fırat, mevcut şartların uygulama gerçekleştirmeyi kısıtladığını ve bu yüzden geleneksel öğretim yöntemlerini kullanmak zorunda kaldığını belirtmiştir. Bununla

birlikte uygulamaların değerlendirme süreçlerinde de kullanılmasının önemini ve gerekliliğini şu şekilde vurgulamıştır:

Şans olmuş olsa bol bol araştırmalar üzerinden, farklı araştırma türleri üzerinden, yazılmış makaleler üzerinden inceleme, yazma gibi yöntemlerin esas olarak çok işe yaradığını düşünüyorum. Bunun değerlendirme sürecinin de bir parçası olarak kullanılabileceğini düşünüyorum (G2, s. 8) (...) Her bir öğrencinin doğrudan uygulama yapmaları gerektiğini hakikaten düşünüyorum. Yani çoktan seçmeli bir sınavla evet öğrenciler başarılı oldu diyemiyorum. O doğru da olmaz, bilemiyoruz yani elli kişi altmış kişiye çoktan seçmeli sınav yapıp evet bu ders başarılı geçti, ben öğretmem gereken şeyleri öğrettim diyemiyorum tabii ki, yani onu mutlaka uygulamalı hale getirmek lazım tabi (G2, s. 10).

Buna göre Fırat, mevcut koşullardan dolayı yine geleneksel değerlendirme yaklaşımlarını kullandığını belirtmiştir. Bu değerlendirme yöntemlerinin de dersin başarısını sağlıklı bir şekilde ölçmede tam olarak yeterli olmadığı görüşü ortaya çıkmaktadır.

Öğretim elemanlarının görüşlerine göre derste uygulamaya yer verilemeyişi bir diğer nedeni de, zaten öğretim programında yalnızca teorik olarak yer alan bu dersin içeriğinin de oldukça yoğun olmasıdır (Rengin, G2, s. 7). İçeriğin oldukça yoğun ve öğrenciler açısından zorlayıcı olması, uygulamaya yönelik ayrılacak zamanı mümkün kılmamaktadır. Bununla ilgili Öğretim elemanı Gülsüm'ün eleştirisi “Çünkü bunların bir yazı araştırıp o konuda yazmaya çalışmaları bile çok fazla zaman alıcı. Konular çok fazla zaten. Yani nicel ve nitele girdiğiniz anda bile kayboluyorsun çocuklara bunu öğreteyim derken (G2, s.9)” şeklindedir.

Ders içeriğinin yoğun oluşunun yanı sıra öğrencinin düzeyine daha uygun bir içeriğin gerekliliğine ilişkin de görüş elde edilmiştir. Lisansüstü eğitim programlarında da Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin içeriğine benzer dersler bulunmaktadır. Araştırmanın ilk aşamasında görüşü alınan öğretim elemanı Nihat, lisans ve lisansüstü eğitimde benzer içerikleri olan bu derslerle ilgili belirttiği görüş ve önerisi şu şekildedir:

Ders içeriği lisansüstü eğitim ve akademik ihtiyaçlar için düzenlenmiş durumdadır. Ders, Lisans düzeyine uygun bir içerik barındırmamaktadır. Dersin lisansüstü ve lisans olarak içerik ayrımının iyi yapılması gerekmektedir. Lisans düzeyinde öğrencilerin daha etkin kullanabileceği yöntem ve tekniklere yoğunlaşılması, dersin öneminin anlaşılması açısından faydalı olacaktır (G1, s.5).

Öğretim elemanı görüşlerine göre, yalnızca teorik bir içeriği olan Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinde uygulama gerçekleştirebilen ve çeşitli koşullar ya da yoğun ders içeriği sebepleriyle gerçekleştiremeyen öğretim elemanları, bu derste

uygulamanın gerekliliğini ve önemini vurgulamaktadır.

3.4.7.4. Bitirme tezi ihtiyacı

Öğretim elemanlarına yöneltilen Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini yürütürken yaşanan sorunlar ve bunlara yönelik geliştirilen öneriler arasında öğrencilerin lisans düzeyinde dört yıllık eğitim-öğretim süreci sonunda bir bitirme tezi oluşturma önerisi yer almaktadır. Geçmişte öğretmen yetiştiren kurumlarda öğrencilerin son sınıfta gerçekleştirdikleri bir bitirme tezi yer almaktaydı. Öğretim elemanlarının önerisi de bir nevi Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin uygulaması niteliğinde olacak bir tez çalışmasına olan ihtiyaca işaret etmektedir. Araştırmanın ilk aşamasında öğretim elemanı Fırat'ın bu konuyla ilgili önerisi “Son sınıfta, bitirme amaçlı olarak bu dersin devamı niteliğinde, sanat eğitimi alanında bir bitirme tezi yazımı anlamlı olabilir (G1, s. 6)” şeklindedir. Öğretim elemanı Nihat, Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin öğrencilerdeki algısına yönelik bir eleştiri dile getirmiştir. Mezuniyet aşamasında gerçekleştirilecek bitirme tezinin öğrencilerde bu derse yönelik sorumluluk duygusu geliştireceğini düşünmektedir. Nihat'ın görüşü:

Mevcut ders içeriği lisans düzeyindeki öğrenciler için “gereksiz” görülmekte. Bitirme (mezuniyet) tezi isteyen bölümler için gerekliliği öğrenci tarafından daha net anlaşılmakta fakat bitirme tezi istemeyen bölümlerin öğrencileri derse ve içeriğini “gereksiz” ve “işe yaramaz” bulmaktalar. Bu sebeple derse tam yoğunlaşamamaktalar. Bu da dersin başarı oranını ciddi şekilde düşürmekte (G1, s.5).

şeklindedir. Araştırmanın ikinci aşamasında bu konu ile ilgili önerisini sunan Adnan bitirme tezini kendi öğrenciliği sürecinde deneyimlediğini belirtmiş ve mezuniyet aşamasında böyle bir uygulamaya olan gerekliliği şu şekilde açıklamıştır:

Hani ne olabilirdi belki bitirme tezi gibi bir çalışma mı yapsaydı yani son sınıfa böyle bir ders konabilir miydi? Bunun adı illa yani nasıl olabilirdi, bir bitirme projesi gibi bir şey olabilirdi bizde de, yani böyle bir tez anlamında (G2, s. 13) (...) Ağaç yaşken eğiliyor. Bizde bitirme tezi malum yok. Ama işte bu dersle bu açığı da kapatmaya çalışıyoruz. Bizim zamanımızda vardı şimdi yok. Bu dersin o açığı kapatma adına da hani bu verdiğim ödevlerle ben bunu da yapmaya çalışıyorum (G2, s. 11).

Lisans düzeyinde son sınıfta sanat eğitimi alanında gerçekleştirilebilecek bir bitirme tezi ve bu uygulamanın süreçlerini kapsayan Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinden ayrı salt uygulama içeren bir ders önerisi, bilimsel yaklaşımların uygulamaya geçirilmesi ve dersin gerekliliğinin farkına varılması anlamında öne çıkmaktadır.

3.4.7.5. İstatistik dersi gerekliliği

İstatistik, bilimsel araştırma yöntemleri kapsamında özellikle nicel araştırma yaklaşımları için oldukça önemli bir alandır. Öğretim elemanları ile yapılan görüşmelerde, Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi kapsamında özellikle nicel yaklaşımlarla bağlantılı konularda istatistik bilgiye de yer vermek gerektiği önerilmiştir. Öğretim elemanı Fırat'ın Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi için istatistik alanının önemini ifade ettiği ve öğrencilerin bu alana dair olumsuz bakış açılarını eleştirdiği görüşü şu şekildedir:

Tabii ki o anlamda yaşadığımız sorunlardan bir tanesi istatistik alanının bilimsel araştırma yöntemlerinde temel olarak çok önemli bir alan olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla bizim öğrencilerimizin istatistik alt yapısı olmadığından dolayı, çoğu güzel sanatlar liselerinden, işte kız meslek liseleri, resim bölümlerinden falan geldikleri için. Zaten matematikten korkuyorlar. İstatistik böyle korktukları, hiç lazım olmayan bir şey, amanın olmasın falan gibi hâlbuki istatistik yöntemler tam olarak da bu süreçlerin bilimsel süreçlerin sağlıklı olarak tespitiyle yürütülebilmesi için, analiz yöntemleri olarak yeri geldiği zaman kullanılan önemli süreçler. Dolayısıyla onun da bir mantığı var, onun da mesela öğretilmesi gerekiyor. Bilimsel araştırma yöntemlerinin bir parçası olarak veya ayrı bir ders olarak normalde ama işte lisans düzeyinde bu anlamda tabi böyle bir şey yapamıyoruz (G2, s. 9).

İstatistik alanının bu ders için önemi üzerine duran Fırat, dersin koşullarından ötürü lisans düzeyinde buna yönelik bir zaman ayıramadığını da ifade etmiş ve ayrı bir ders olarak programda yer alabileceğini önermiştir.

Araştırmanın ilk aşamasında da bu koda ilişkin öneriler ortaya çıkmıştır. İstatistik alanı için ayrı bir ders olmasa da mevcut Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi içinde belli bir süreyi buna ayırmak ve bu doğrultuda alanın uzmanlarından destek almak gerektiğini öneren Kenan,

Uygulamaya yönelik yapılan etkinliklerde sonuca ulaşma veya elde edilen bulguların istatistik açıdan değerlendirmesi yönünde dışarıdan destek alınması gerekmektedir. Bu durum alanda çalışma yapan kişilerin farklı disiplinlerden yardım almasını gerektirmektedir. Verilen eğitimlerle bu durumun en aza indirilmesi veya alan dışı disiplinlerde de (istatistik, bilgi ve iletişim teknolojileri vb.) kısmen bilgi verilmesi gerekmektedir (G1, s. 5).

Öğretim elemanı Kenan'ın benzer bir görüş de araştırmanın ilk aşamasında Gülsüm tarafından verilmiştir. Gülsüm de ders kapsamında uzmanlar tarafından istatistik konusunda destek alınması fikrini savunurken, resim-iş eğitimi alanındaki bireyler için dersin tamamının bu uzmanlarca yürütülmemesi gerektiğini belirtmiştir. Gülsüm'ün bunu açıklayan görüşü,

SPSS gibi çözümleme yöntemlerinin ne olduğu, anket sorusu oluşturmada eğitim bilimci alan uzmanlarının mutlaka en az iki hafta derslere girip teknik bilgi aktarması gerekmektedir. Ama dersin tamamı eğitim bilimcilere bırakılamaz çünkü alan uzmanlarının alanın sorunları, çocuğun ilgisi ve araştırmayı nasıl yapabileceği sorunları yine kendi bölümü içinde düşünmesi gereken konulardır (G1, s. 5).

şeklinde. Görüşlere göre özellikle bu anlamda bölüm dışından destek alınması konusu dile getirilmiş olup istatistik alanına belli bir zaman ayırmak önerisi öne çıkmıştır. Resim-iş eğitimi öğrencilerinin hazırbulunuşluk eksiklikleri bu konuyla ilgili gözlemlenmiş olsa da istatistik alanının öneminin bu ders kapsamında yadsınamaz olduğu belirtilmiştir.

3.4.7.6. Aktif öğrenme ortamlarına ihtiyaç

Aktif öğrenme, öğrenen kişinin, öğrenme sürecinde hem zihinsel hem de fiziksel yönden aktif olduğu, kendi öğrenme sürecinin sorumluluğunu taşıdığı, süreç boyunca sürekli olarak alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemleriyle değerlendirildiği ve süreç sonunda kalıcı öğrenmelerin sağlandığı bir öğrenme modelidir (Çelik vd., 2005). Aktif öğrenme ortamlarına ihtiyaç kodu, Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi kapsamında, öğrenme öğretme süreçlerinde sınıf dışı ortamlarda aktif öğrenmenin gerçekleştirilmesine ilişkin gereksinimi ifade etmektedir. Sınıf ortamında çeşitli uygulamalarla sağlanan aktif öğrenmenin farklı eğitim ortamlarında da gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Öğretim elemanı Adnan, buna örnek olarak bilim müzelerini örnek göstermektedir. Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinde bilime dair aktif öğrenme süreçlerini gerçekleştirmek adına bilim müzelerinden yararlanmak gerektiğini belirten Adnan, önerisini şöyle açıklamıştır:

Daha farklı ne olabilirdi, mesela bilim müzeleri olabilirdi bulunduğumuz illerde, öğretmen adaylarını o bilim müzelerine götürebilirdik yani güzel olurdu, bilmiyorum. Çünkü yani aktif öğrenme çalışıyoruz. Ama aktif öğrenme sadece sınıfta işlenmiyor. İşte daha böyle farklı müzeler, sanat galerileri falan buralarda işleniyor. Ama bilimsel araştırmanın da bu anlamda bir bilim müzesinde işlenmesi çok daha farklı olabilirdi diye düşünüyorum, yani götürebilseydik eğer ve olsaydı bu bulunduğumuz yerde de yok (...) Tabi bilim müzesi olmalı yani sadece fizik kimya ya da ortaokul fen bilgisi dersi için değil. O alanlar bizim için de çok etkili ve yaratıcı olduğunu düşünüyorum (G2, s.12).

Müzeler, her alanda eğitim-öğretim süreçleri için aktif öğrenme ortamları sunan mekânlardır. Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi bağlamında öğrenme ortamlarını mümkünse bilim müzelerinde ya da bilim merkezlerinde gerçekleştirmek, öğrenilenlerin

kalıcılığını ve ilgi çekiciliğini sağlamak açısından önemli bir öneri olarak öne çıkmaktadır.

3.4.7.7. Gelişimleri izleyememe sorunu

Öğretim programında iki saatlik teorik bir ders olarak yer alan Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin öğretim sürecine ilişkin öğretim elemanları bir takım sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bunlar dersin öğretim elemanı ve dersi alan öğrencilerden bağımsız, dersin genel koşullarından kaynaklanan sorunlardır. Öğretim elemanlarının önemle üzerinde durdukları bir sorun olan ders süresinin yetersizliği, ders kapsamında planlanan pek çok uygulamanın gerçekleşmesini imkânsız kılmaktadır. Öğretim elemanı Fırat'ın, dersin süresi ile ilgili görüşü şu şekildedir:

Çok fazla öğrenciyi de ders saati iki saatlik bir ders olduğundan dolayı çok da fazla yüklenemiyoruz yoramıyoruz açıkçası. Ders süresi yeterli gelmiyor. Ama lisans düzeyinde şöyle bir mantık oluşturmaya çalışıyorum çünkü bu iki saatlik değil de dört saatlik altı saatlik bir ders olsa tabi ki o anlamda yüksek lisansta doktora yapabiliyorsun daha detaylı olarak buna girme şansın oluyor. Yani benim yapılandırmam bu şekilde (G2, s. 6)

Öğretim elemanı görüşlerine göre Bilimsel Araştırma Yöntemleri, öğretim programında teorik olarak yer alan ama uygulama boyutuna ihtiyaç duyulan bir derstir. Buna rağmen dersin genel koşulları öğretim elemanlarının buna yönelik girişimlerini kısıtlamakta ya da engellemektedir. Bu koşullardan biri de dersi alan öğrenci sayısıdır. Sınıf mevcudunun kalabalık oluşu derste uygulama yapma imkânlarını sınırlamakta ve dersi salt teorik bir sürece dönüştürmektedir. Öğretim elemanı Fırat'ın bu durumu anlatan ifadesi ve buna yönelik önerisi şu şekildedir:

[Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi] her öğrencinin sürecini takip edebileceğimiz bir sürece daha verimli bir derse dönüştürülebilir. Bu dersin bir kere böyle genel bir böyle ne diyelim bir amfi dersi gibi elli kişi altmış kişiye verilmesi mantık olarak çok doğru değil (...) Bunu yapabilmek [dersi uygulamalı hale getirebilmek için] için de dersin belki, yani bunun idarecilerin elinde olan bir şey bu, dersin bölünüp elli kişilik bir ders, mesela dört gruba bölünmesi iki falan da demiyorum yani. Mesela on beş kişiyi geçmeyecek şekilde maksimum on beş kişilik gruplar halinde (G2, s. 10).

Ders süresinin yetersizliği ve sınıf mevcudunun fazlalığı gibi sorunlar öğretim elemanlarının, öğrencilerin ders sürecine dair gelişimlerini takip edememesine neden olmaktadır. Öğretim elemanı Melek de ders süresi ve sınıf mevcudu koşullarının ders süreçlerini ve dolayısıyla öğrencilerin bireysel takibini zorlaştırdığını ifade etmiştir. Buna

rağmen derslerinde uygulamaya yer veren Melek'in, bu duruma ilişkin görüşü ve önerisi şöyledir:

(...) Süre çok yetersiz kalıyor. Çünkü bazen 20 kişilik sınıfta yetiştirebiliyorum ama tek tek baktığım için öğrencilere, bir otuz, kırk, elli kişiyi aştığında, hepsiyle tek tek ilgilenmem imkânsız oluyor. Ya ders sarkıyor işte fazla zaman ayırmak zorunda kalıyorum. O yüzden ders sürecinin artması lazım ya da öğrencilerin gruplara ayrılması lazım, atölye dersleri gibi. Süreler artarsa ders daha verimli olabilir diye düşünüyorum. (G2, s. 8-9).

Öğretim elemanı Fırat da, bu olumsuz koşulların etkisiyle ders sürecinde öğrencilerin bireysel olarak takibini gerçekleştiremediğini belirtmiştir. Bu ihtiyacı şu şekilde ifade etmiştir:

Derste aynı şekilde işte kişisel takip de mümkün olmuyor. Her öğrencinin kişisel performans ve tutumunu takip etmemiz ve değerlendirmemiz çok daha güzel olurdu mutlaka. Öğrenci sayısı tabii ki elli kişilik altmış kişilik bir sınıftan bahsediyorsak böyle bir şansımız yok. Öğrencinin ismini dahi hatırlamıyoruz, çoğu zaman (G2, s. 8).

Öğretim elemanlarının görüşlerine göre, öğrenci mevcudu ve süre ile ilgili sorunlardan dolayı ders süreçlerini uygulamalarla desteklemede problem yaşadıklarını ve bunun da öğrencilerin ders sürecine dair bireysel gelişimlerinin izlenememesine neden olduğunu belirtmişlerdir. Dersin daha küçük gruplarla ve uygulama temelli ilerlemesinin verimi artıracığını ifade etmişlerdir.

3.4.7.8. Öğrenci kaynaklı durumlar

Öğretim elemanları, Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini yürütürken öğrencilerden kaynaklanan bir takım zorluklarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Yaşadıkları bu zorluklar ders süreçlerini olumsuz açıdan etkileyen durumlardır. Bu durumlardan biri sanat eğitimi alanında eğitim gören öğrencilerin bu derse ilişkin geliştirdikleri genelde olumsuz olan önyargılardır. Bu durumu ders süreçlerinde gözlemleyen öğretim elemanı Fırat'ın görüşü şu şekildedir:

Öğrencilerin tutumu genel olarak mesela dersin bir dersin isminden dolayı baştan bütün öğrencilerimiz önyargıyla geliyorlar her derse. Bu güzel bir önyargı olabiliyor, kötü bir önyargı olabiliyor. Bilimsel Araştırma Yöntemleri öğrencilere isim olarak korkutucu geliyor mesela. Şey gibi hani bu lisede pazartesi günleri sabah sekizde matematik dersine gitmek gibi bir şey. Bir karın ağrısı oluşturma potansiyeli yüksek (G2, s. 8)

Güzel Sanatlar Eğitimi alanında öğrenim gören bireyler yoğun uygulama odaklı eğitim-öğretim süreçleri yaşamaktadırlar. Öğrencilerin Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersine yönelik ürkütücü bir izlenime sahip olmaları, dersin ağırlıklı olarak teorik

olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum aynı zamanda öğrencilerde kendilerine karşı bir önyargı geliştirmelerine, özgüven problemi oluşturmalarına neden olmaktadır. Bunu açıklayan öğretim elemanı Rengin'in görüşü şöyledir:

Sorun genel anlamda öğrencilerimizin kuramsal derslere yönelik eğilim çerçevesinde önyargılı olmaları. Yani bu belki hocaların dikte ettiği bir şey çok uzun yıllardır biz işte uygulama odaklı fakülteleriz, biz söyleyiz böyleyiz, çünkü bunu da yaşıyoruz, görüyorum arkadaşlarım ya da farklı öğrenciler odaklı olarak. Böyle bir inanış geliyor ve bu inanış çerçevesinde de diyorlar ki biz kuramsal derslerde başarılı olamayız. Böyle kendilerine ilişkin bir önyargıya geliyorlar zaten derse (G2, s. 9).

Öğretim elemanı Adnan, çok sık olmasa da bazı öğrencilerin Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersine yönelik birtakım olumsuz tutumlarından bahsetmiştir. Bunlar öğrencilerdeki derse ilişkin merak ve ilgi yoksunluğu, dersin amaç ve hedeflerinden haberdar olmama durumlarıdır. Adnan'ın derslerinde gözlemlediği öğrenci tutumunu açıkladığı görüşü “Bazen şöyle öğrencilerin bakış açılarındaki tekdüzelik mi diyeyim yani, bizim bu konuyla ne alakamız var, bu dersin bizimle ne ilgisi var gibi bazen bir sorular oluyor, yani ister istemez kırk beş kişi içerisinde çıkıyor bunlar (G2, s. 12)” şeklindedir. Derse ilişkin ilgi ve merak yoksunluğu yanında, öğrencilerin kendilerini zorlayan durumlara karşı öğrenme güçlüğü çekme, bilgiye ulaşmada sabırsız olma ve bilgiyi işlemeye hazır olmama gibi tavırlar gösterdikleri belirtilmiştir. Bu durumu deneyimleyen öğretim elemanı Gülsüm görüşünü şöyle ifade etmiştir:

Birincisi bu konular öğrencilere soyut geliyor. Karşılığı yok. Çünkü araştırılmış bir metin okumayı bırak kitap okumayan bir öğrenci grubuyla karşı karşıyayız. Bu okuma azlığı onlara esasında bilginin çabuk ulaşılabilen ve çabuk tüketilen bir şey olduğu kanaati oluşturmuş durumda. Daha kendilerini zorlayacak şeylere karşı öğrenme zayıflıkları var. Hiç yani bir kere çok disiplinli bir şekilde bilgiyi okumaktan bahsetmiyoruz. Bilgiyi işlemekten bahsediyoruz. Bu çocuklar buna hazır değil. Bunlara soyut geliyor (G2, s. 11).

Tüm bu sorunlarla birlikte öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri de ders süreçlerini olumsuz olarak etkileyen öğrenci kaynaklı durumlar arasında yer almaktadır. Öğrencilerin yeterli bir bilgi altyapısına sahip olmadığı konular üzerine yenilerini inşa etmenin zorluğunu ifade eden Fırat'ın görüşlerini şöyledir:

Öğrencilerin bu önyargısı ve hazır olmadıkları durum bilimsel araştırma yöntemlerini daha detaylı işlememizi de mümkün kılmıyor tabi. Yani çok fazla istatistiğe fazla girdiğiniz zaman ki bilimsel yöntemi açıklayabilmek için zaman zaman girmek zorundayız ve bunu açıklayamadığımız noktada öğrenci hazır değilse buna, öğrenemiyorsa ve önyargıyla bakıyorsa korkuyorsa bu sorun teşkil edebiliyor (G2, s. 9-10).

Ders süreçlerinde yaşanan öğrenci kaynaklı sorunlar, öğretim elemanlarının görüşlerine göre, öğrencilerin derse karşı olumsuz bir önyargı ve özgüven sıkıntıları olması, dersin amaç ve hedeflerinden haberdar olmamalarından ötürü ilgisiz olmaları ve hazırbulunuşluk eksiklikleridir. Ayrıca dersin öğrenciler açısından ürkütücü bir izlenimi olması, ders konularının öğrencilerce soyut olarak algılanışı, öğrenme güçlükleri ve bilgiyi işlemede sıkıntı yaşadıkları ifade edilmiştir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, bulgu ve yorumların ışığında elde edilen sonuçlar, ortaya çıkan sonuçların alanyazınla ilişkilendirilerek tutarlı ve çelişkili olduğu durumların irdelendiği tartışma bölümü, son olarak eğitimcilere ve araştırmacılara uygulamaya ve bundan sonra yapılacak araştırmalara yönelik sunulan öneriler yer almaktadır.

4.1. Sonuç

Araştırma, eğitim fakültesi güzel sanatlar eğitimi bölümü resim-iş eğitimi programı öğretim programında 3. sınıf güz döneminde yer alan Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin amaçları, önemi, öğretim-öğrenim süreçleri, değerlendirme boyutlarına ilişkin bu dersi veren öğretim elemanlarının görüşlerini sunmaktadır. İlk aşamasında tarama modeli kullanılan araştırmanın ikinci aşamasında daha derinlemesine veri elde etmek ve öğretim elemanlarının deneyimlerine yoğunlaşmak amacıyla fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji deseni çerçevesinde öğretim elemanlarıyla yapılan görüşmelerden elde edilen veriler araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmaktadır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda, sanat ve bilim arasındaki benzerlikler, farklılıklar ve ilişkiler, ilişkili paradigmalar, Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin konularının sanat ve sanat eğitimi ile nasıl ilişkilendirildiği, dersin öğrenim-öğretim süreci (etkinlikler, ölçme ve değerlendirme), öğretim elemanlarının ders sürecinde yaşadıkları sorunlar ve sürecin geliştirilmesine yönelik sundukları öneriler elde edilen bulgulardan yola çıkarak açıklanmıştır. Sonuçlar, araştırmanın bulgularından ortaya çıkan Yapısal Çözümleme, Etkileşim Durumları, Paradigmatik Bakış ve Bilimsel Araştırma Yöntemleri ile Sanat Eğitimi Bütünleştirme olmak üzere dört tema bağlamında ele alınmıştır.

4.1.1. Yapısal çözümleme

Bilim ve sanat alanları arasındaki ilişkilerin, süreçlerin, disiplinlere dair çözümlemelerle iki alan arasındaki ortak ve karşıt niteliklerin ortaya çıktığı Yapısal Çözümleme teması iki kategoriden oluşmaktadır. Sanat ve bilim alanları Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin kapsamıyla ilgili konular içerdiğinden ortak ve karşıt kavramların çözülmesi bu bağlamda önem taşımaktadır.

- Ortak kavramlar kategorisi, sanat ve bilim alanlarının kavramların çözülmesi bağlamında araştırmacının üzerinde durduğu konulardan biridir. Bu çözümleme

sonucunda sanat ve bilim alanları arasında ortaya çıkan benzerlikler deneysellik, disiplin, gelişimsellik ve dayanaklardır. Her iki alan için de bilgiye ulaşma sürecinde uygulanan yöntemlerde deneyselliğin kullanıldığı ortak noktalardan biri olarak ortaya çıkmıştır. Bilimdeki net ve kesin yasalar ve sanat alanındaki birtakım sanatsal ilkeler bu alanlardaki disiplinel yapıyı ifade etmektedir. Sanat ve bilim alanının ortak bir özelliği olarak öne çıkmış diğer bir kavram olan gelişimsellik, bu iki alanın sürekli olarak gelişen, değişen, gelişmeye, güncellenmeye açık olan boyutlarını karşılamaktadır. Son olarak her iki alanın da gelişiminin çıkış noktası olan doğa, doğadan beslenme ortaklıklar arasındaki dayanaklar kavramını açıklamaktadır.

- Karşıt kavramlar kategorisinde, sanat ve bilim alanlarının birbirine zıt olan özellikleri bir araya gelmiştir. Bu özellikler sezgisellik ve rasyonellik, öznellik ve nesnellik, esneklik ve katılık, sadelik ve karmaşıklık kavramlarından oluşmaktadır. Sanat, içinde sezgisel süreçler barındıran bir alan iken bilimde ağırlıklı olarak sonuca ulaşmada rasyonel süreçler kullanılmaktadır. Sanatsal süreçler ve bu süreçlerde ortaya çıkan ürünler kişiden kişiye değişiklik gösteren göreceli bir yapıya sahiptir, fakat bilimde genel olarak görecelik yer almamakla beraber herkes için geçerli olan, kanıtlanabilir durumlar söz konusudur. Yaratıcılığın niteliklerinden biri olan esneklik kavramı, sanatsal süreçlerde karşılaşılan beklenmedik durumlara göre uygulamaların yön değiştirebilmesini ve yeniden tasarlanabilmesini sağlamaktadır. Bilimsel süreçlerde ise bu tip esneklikler söz konusu olmayıp, süreçlerin adım adım belirtildiği, katı ve sistematik durumlar öne çıkmaktadır. Her iki alan için süreçler yöntemsel açıdan ele alındığında, sanat alanının kendine has bileşenleri onu anlaşılması zor, karmaşık ve girift bir duruma sokmaktadır. Bilimde ise süreçlerin sanattakinin aksine açık, net ve sade oluşu öne çıkmaktadır.

Yapısal Çözümleme temasına ilişkin yukarıda ifade edilen genel sonuçların yanı sıra, bu tema özelinde dikkat çeken diğer durumlar aşağıda başlıklar halinde verilmiştir:

- Ortak kavramların farklı boyutları: Sanat ve bilim alanlarındaki ortak kavramlar, kavram olarak ilk etapta benzer nitelikler gibi görünse de, kavramların o alan için derinine inildikçe benzerliklerden uzaklaştığı görülmektedir. Ayrıntılarda ortaya çıkan bu farklı boyutlar sanat ve bilim alanlarının süreçleri, yöntemleri ve genel özelliklerinin birbirinden farklılığı ile ilgilidir.

- Birbirini tamamlayan nitelikler: Bilim ve sanat alanlarının ortak ve karşıt nitelikleri çözümlenerek kavramlar altında sunulan alana dair her bir nitelik diğerlerinden tamamen ayrı ele alınmamalıdır. Sanat alanını ifade eden tüm kavramlar bir araya gelerek bir nevi “sanat” alanını tanımlamaktadır. Aynı durum bilim alanı için de söz konusudur. Her bir kavram birbirini tamamlar niteliktedir.
- Bir araştırma süreci olan sanat: Sanat ve bilim alanı her ne kadar farklı nitelikler içerse de, yöntemleri farklı olsa da, kuralları, her ikisi de bilgiye ulaşmada farklı yaklaşımlar olarak ortaya çıkmaktadır. Sanatsal bir ürün ortaya konurken gerçekleştirilen aşamalar, sezgiler, öznel durumlar ve mevcut birtakım ilkeler dahilinde gerçekleşen gelişim süreci, bu bağlamda bilimsel bir araştırma sürecinden çok farklı değildir.
- Bilgi kirliliğinden kaçınma: Araştırmanın bulgularında özellikle bilgi kirliliğinden kaçınmak gerekliliği üzerine özellikle vurgu yapılmıştır. Çözümleme sonucu ortaya konan bilimin nitelikleri bilgi kirliliğinin önünü kesen durumlar olarak öne çıkmıştır. Günümüzde yaygınlaşan bilgi kirliliğinin nedenlerinin ve zararlarının tartışılması, önüne geçilmesi için gerekli bilincin oluşturulması bu ders yoluyla sağlanabilmektedir.

4.1.2. Etkileşim durumları

Bilim ve sanat alanları arasındaki ilişkilerin, bu alanların birbirleriyle etkileşimlerinin kavram odaklı olmanın ötesinde daha ayrıntılı bir biçimde incelendiği Etkileşim Durumları teması üç kategoriden oluşmaktadır.

- Sanatın bilimsel boyutu kategorisine ilişkin öne çıkan en önemli durum, akademik ortamlarda sanatsal uygulamaların, sanatsal ürün ortaya koyma süreçlerinin mutlaka bilimsel bir zemine yerleştirilme gerekliliğidir. Tarihte gelişerek ve değişerek ilerleyen sanatsal süreçler de bilim sayesinde günümüze ulaşmaktadır. Bununla birlikte sanatın ifadesinde kullanılan anlayışların alanyazında yer alan bir takım sanatsal kuramlarla açıklanması, sanatın bilimsel boyutunu öne çıkaran diğer bir durumdur.
- Sanatın eğitimsel boyutu kategorisinde, bireyin sanatsal anlamda okullarda aldığı eğitimin ötesinde gerçekleştirdiği bireysel uygulamalarının ve diğer çabalarının sonucu gelişen eğitimsel aşamaların katkısı öne çıkmaktadır. Bu anlamda bütünsel

yaklaşılan tüm bu eğitsel aşamaların bilimle ilişkilendirilerek ortaya konması ve sürekliliği sanat eğitimi bilimi açısından oldukça önemlidir.

- Roller kategorisi, sanat ya da sanat eğitimi ile ilgilenen bireylerin sıkça karşılaştıkları kimlik karmaşası sorunu ile ilgilidir. Bireylerin uygulama alanları, bulundukları ortamlar onların sorumluluklarını belirlemekte ve dolayısıyla bu karmaşanın da sınırlarını - çok keskin ve net olmasa da - çizmektedir. Buna göre sanatçı kimliği olan birey, sanat eseri üretmeli, akademik camia dışında kalmalı ve bireyin bilimsel çalışma üretme sorumluluğu olmamalıdır. Akademisyen kimliğine sahip olan birey, sanatsal çalışmalar üretse de temel sorumluluğu bilimsel yayınlar yapmak veya ortaya koyduğu sanatsal çalışmayı bilimsel bir çalışma ile desteklemektir. Bu durum “akademisyen sanat çalışması üretmemelidir” anlamına gelmemektedir. Bu konuyla ilgili ortaya çıkan en önemli nokta akademik ortamdaki bireylerin teorik-pratik çalışma dengesini sağlaması gerekliliğidir.

Etkileşim Durumları temasına ilişkin yukarıda ifade edilen genel sonuçların yanı sıra, bu tema özelinde dikkat çeken diğer durumlar aşağıda başlıklar halinde verilmiştir:

- Sosyolojik bağlam: Sanatın bireylerin içinde bulunduğu koşulları açıklayan sosyoloji bilimiyle etkileşimi, sanat araştırmalarının ve uygulamalarının bilimsel bir zemine yerleşmesi bakımından oldukça önemlidir. Sosyolojik bilgi için kaynak niteliği taşıyan sanat, aynı şekilde sanat için kaynak niteliği taşıyan sosyoloji bilimi, bu araştırmada sanatın bilimsel boyutunu öne çıkarmaktadır. Özellikle sanat sosyolojisinin, sanat alanının toplumsal bağlamda değerlendirilmesini sağlayan bir disiplin olması sanatın bilimle etkileşimini açıkça gösteren bir durumdur.
- Bilim-sanat-eğitim: Sanatın bilim ile etkileşimi süreklilik arz eden bir durumdur. Bilimdeki gelişmelerin sanatı etkilemesi, sanatın bilimden esinlenmesi kaçınılmazdır. “Sanat eğitimi” kuram ve uygulamanın bir arada olduğu bir alan olduğundan sanat ve bilimin birlikteliğinin en somut göstergesi olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca öğretim programında yer alan Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin sanatın bilimsel yönünü ifade edebilecek bir ders olması bu bağlamda önem taşımaktadır.
- Teknoloji ve sanat eğitimi: Sanatın eğitimsel boyutu kategorisi dahilinde ayrıca bilimin, dolayısıyla teknolojinin zamanla çok hızlı bir değişim sergilemesi, sanat ve sanat eğitimi alanları için de yeni ortamlar yaratması ve bu dijital ortamların bu alanlara zamanla daha çok yön vereceği sonucu ortaya çıkmıştır.

4.1.3. Paradigmatik bakış

Bilimde sanat ve sanat eğitimi alanlarına ilişkin araştırmaların, eğilim ve yönelimlerin yaklaşımlar ve yöntemler bazında ele alındığı Paradigmatik Bakış teması, Nitel yaklaşıma eğilim, Sanat temelli arayışlar, İlişkisel paradigmlar ve Sorgulayıcı bakış olmak üzere dört kategoriden oluşmaktadır.

- Nitel yaklaşıma eğilim kategorisinde sanat ve sanat eğitimi alanlarında gerçekleştirilen çalışmaların ifadesinde betimlemelere özellikle yer verilmesinin ve derinlemesine veri elde etmeyi olanaklı kılan araştırma desenlerinin kullanılmasının önemi ortaya çıkmıştır. Sanat ve sanat eğitimi araştırmalarında elde edilen verileri yoğun betimlemelerle açıklamak, araştırma çerçevesini destekleyen desen ve yöntemleri kullanmak bu alanlarda gerçekleştirilen araştırmaları zenginleştirmektedir. Ortaya çıkan bu durumların da etkisiyle özellikle son yirmi yılı kapsayan dönemde sanat ve sanat eğitimi alanlarında yapılan araştırmalarda nitel yaklaşımların ve karma yöntemlerin kullanıldığı desenlerin yoğunlukla tercih edildiği görülmektedir.
- Sanat temelli arayışlar kategorisinde geleneksel bilimsel yaklaşımların sanat ve sanat eğitimi alanlarındaki dinamikleri tam olarak karşılayamadığı ve bundan dolayı bu alanlarda gerçekleştirilen araştırmaları açıklamada yetersiz kaldıkları ortaya çıkmıştır. Sanat ve sanat eğitimi alanlarındaki araştırmalarda araştırmacının rolünün daha etkin olduğu, daha esnek, öznel bir süreç arayışı söz konusu olmaktadır. Bu sebeple bilimsel yöntemlerin bu bağlamda yetersiz kaldığı durumlarda yeni araştırma yaklaşımlarına ihtiyaç ve yönelim öne çıkmaktadır. Bunun sonucu olarak eğitim araştırmaları alanında yeniliğe ve farklı alternatiflere açık, sanat temelli araştırmalar, görsel araştırma yöntemleri ve tasarım tabanlı araştırmalar gibi sanatsal uygulamaya, sanatın çeşitli disiplinlerine ya da tasarıma dayalı araştırma süreçlerini içeren araştırma yaklaşımları ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada bu alternatif araştırma yaklaşımlarının ortaya çıkması alandaki araştırmacılar için oldukça önemlidir.
- İlişkisel paradigmlar kategorisinde, sanat ve sanat eğitimi alanlarında gerçekleştirilen araştırmalarda sanatsal süreçleri derinlemesine incelemeye dönük daha postmodern, yenilikçi, farklı felsefi bakış açılarına açık olmak gerektiği ve bu tarz paradigmlara gereksinim duyulduğu ortaya çıkmıştır. Görüşmelerin gerçekleştirildiği öğretim elemanları eleştirel, yorumlayıcı ve postyapısalcı

paradigmaların sanat ve sanat eğitimi alanları için doğru bakış açıları sunduğu konusuna dikkat çekmiştir. Bu paradigmalar sanatsal süreçleri açıklayabilen ve yorumlayabilen bakış açılarına sahip olduklarından bunların sanat ve sanat eğitimi araştırmalarında temel alınması gerektiği belirtilmiştir.

- Sorgulayıcı bakış kategorisi, ülkemizdeki bilimsel anlayışa ve bilimsel bakış açılarına ilişkin eleştirileri içermektedir. Öğretim elemanlarının üzerinde durduğu önemli eleştirilerden biri Türkiye’de bilimsel anlayışın dogmatik rasyonalizmin etkisinde olduğu ve bu bakış açısının değişmesi gerektiğidir. Bu bakış açısının ancak bilimsel arenada yenilikleri takip ederek ve bu yeni anlayışları uygulayarak değişebileceği fikri ortaya çıkmıştır. Görsel Araştırma Yöntemlerini içeren anlayışlar da bunlardan biridir. Özellikle sanat ve sanat eğitimi alanında gerçekleştirilen araştırmaların yanlış paradigmalar üzerine temellendirilmesi bu eleştirilere sebebiyet vermiştir. Bununla birlikte Batı’daki -nitel yaklaşım alanındaki- gelişmelerin ülkemizdeki araştırmalarda da uygulanması fikrine yönelik olumsuz görüşler ve araştırma yaklaşımı olarak nicel bakış açısının temel alınması bu bağlamdaki gelişimi yavaşlatmaktadır.

Paradigmatik Bakış temasına ilişkin yukarıda ifade edilen genel sonuçların yanı sıra, bu tema özelinde dikkat çeken diğer durumlar aşağıda başlıklar halinde verilmiştir:

- Uygun yaklaşımın seçimi: Sanat ve sanat eğitimi alanlarında gerçekleştirilmiş bilimsel çalışmaların sanatın tüm boyutlarını kapsayıcı ve açıklayıcı olması beklendiğinden araştırmada uygun yaklaşımın seçimi oldukça önemlidir. Bu sonuç nitel yaklaşımların alana uygunluğunu desteklemektedir fakat nicel yaklaşımların sanat alanına uygun olmadığı anlamına gelmemektedir.
- Sanat eğitimi araştırmalarının nitel yaklaşımlarla ilişkisi: Nitel araştırma yaklaşımlarının değişime yatkın olgular üzerine eğilme ve yorumlamaya dayalı oluşu gibi genel özellikleri, yoğunlukla sezgisel, duygusal ve düşünsel boyutlar içeren sanatsal yaratma süreçleriyle örtüşmektedir. Bireysel, toplumsal, kültürel, geçmiş yaşantı, sosyal koşullar, ilişkiler ve olgular gibi temellere dayanan sanatsal yaratma süreçleri, aynı zamanda nitel araştırmaların odaklandığı alanlardır. Bununla birlikte, yoğun ve zengin betimlemelerle açıkça ortaya konan nitel araştırma süreçlerinin, karmaşık, girift ve öznel deneyimler içeren sanat ve sanat eğitimi alanlarını açıklamakta ve yorumlamakta oldukça etkili olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

4.1.4. Bilimsel Araştırma Yöntemleri ile sanat eğitimi bütünüleştirme

Resim-iş eğitimi alanında verilen Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin amaçları, öğretim-öğrenim süreçleri, değerlendirme yaklaşımları çerçevesinde dersin tüm boyutlarının ele alındığı, bu dersi veren öğretim elemanlarının öne sürdüğü derse ilişkin temel sorunlar ve bu sorunlara getirdikleri çözümler Bilimsel Araştırma Yöntemleri ile Sanat Eğitimi Bütünüleştirme teması altında sunulmuştur. Bu tema, Amaçlar, Çerçeve oluşturma, Öğretme-öğrenme süreci, Görsel temelli yaklaşım, Ders dışı çalışmalar, Değerlendirme yaklaşımları ve Sorunlara çözümler olmak üzere yedi kategoriden oluşmaktadır. Bu temada Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin tüm boyutları derinlemesine incelendiğinden ortaya çıkan sonuçlar bu araştırma için ayrıca önem taşımaktadır.

- Amaçlar kategorisinde, öğretim elemanlarının bu dersle ilgili gerçekleştirmeyi hedefledikleri durumlar yer almaktadır. Derste edinilen bilginin mesleki yaşantıya aktarılması ve bu yaşantıda uygulanması, mesleki anlamda gelişmeye ve yeniliklere açık olma amaçlarını içermektedir. Bununla birlikte öğrencilerin lisansüstü eğitim için yeterliklerini, motivasyonlarını gözden geçirmelerini sağlayacak bilimsel anlamda temel bir birikim sağlanmaktadır. Bir öğretmenin hangi yöntemlerle kendi mesleki süreçlerine yönelik özeleştirme yapabileceği, öğretim yaklaşımları bağlamında, doğru ve etkili öğretim yaklaşımını belirleyebilme, nasıl daha etkili öğretebileceği gibi konularda bilimsel araştırma yaklaşımlarına hakim olmanın gerekliliği ortaya konmuştur. Bu kategoriye ilişkin öne çıkan durumlardan bir diğeri ise, bu ders yoluyla bireylerde bilimsel bakış açısı oluşturarak onların eleştirel düşünme, sorgulama, zihinsel beceri geliştirme, disiplinli olma gibi karakter geliştirmelerine yönelik niteliklerin kazandırılması amacıdır. Ayrıca sanat eğitimsel süreçleri, sanatsal süreçleri, ortaya çıkan ürünleri, ilişkisel dinamikler ve boyutlar çerçevesinde değerlendirmek amacıyla bilimsel yaklaşımlardan yararlanmak gerektiği bu dersin temel amaçlardan biri olarak ortaya çıkmıştır.
- Çerçeve oluşturma kategorisinde, dersin konularını öğrencilere aktarırken öğretim elemanlarının bunu nasıl bir çerçeve kapsamında sundukları, içeriği nasıl temellendirdikleri yer almaktadır. Bunlar içeriğin mantıksal, tarihsel, felsefi, güncel ve kavramsal çerçeveleri olarak ortaya çıkmıştır. Öğretim elemanları, spesifik olan dersin içeriğini öğrencilere sunmada uyguladıkları bu yönelimler sayesinde, öğrencilere karmaşık yapıda görünen konuların daha anlaşılır, somut, güdüleyici ve

bir düzen dâhilinde verilmesini sağlamışlardır. Ayrıca düşünsel süreçlerin gelişmesine ve konuların bağlantılarla daha derin anlamlar kazanmasına yardımcı olmaktadır. Bu çerçevelerden ders süreçlerinde birbirlerini tamamlayacak ve destekleyecek şekilde yararlanılmıştır. Bununla birlikte öğretim elemanlarının dersin konularını ve çerçevelerini planlamada, içeriği başka öğretim programlarıyla karşılaştırarak oluşturdukları, bu konuda esnek davrandıkları ve mevcut koşullara göre basite indirgedikleri ortaya çıkmıştır.

- Öğretme-öğrenme süreci kategorisinde öğretim elemanlarının ders sürecinde kullandıkları öğretim yöntem ve teknikler, örneklendirmeler, bunlardan nasıl yararlandıkları ve uygulamayı esas alarak dersi nasıl planladıkları ortaya çıkmıştır. Öğretim elemanlarının birden çok öğretim yöntem ve tekniğini bir arada kullandıkları ama bunlar arasından beyin fırtınası tekniğinin öne çıktığı görülmüştür. Beyin fırtınası tekniği sayesinde bilimsel kavram ve aşamaların öğrenciler tarafından anlamlandırıldığı, örneklerin türediği ve yeni fikirlerin üretildiği öğretim-öğrenim süreçleri yaşanmıştır. Ayrıca uygulama esas alınarak planlanan bir dersin, konuların öğrenilmesi bakımından daha yararlı olduğu ve konuların aşama aşama gerçekleştirilen (bilimsel araştırmaların bölümleri temel alınarak) uygulama süreçleriyle pekiştirildiği ortaya çıkmıştır.
- Görsel temelli yaklaşım kategorisi, dersin konularının sanat ve sanat eğitimi konularıyla birleştirilmesi bağlamında bu araştırma için oldukça önemlidir. Bu kategoride, son yıllarda öne çıkan görsel odaklı araştırma yaklaşımlarına ders kapsamında yer vererek, bu yaklaşımların öğretmen adaylarının kişisel ve mesleki yaşantılarına katkı sağlayacağı, onlara kendilerini ve öğrencilerini tanımaya yönelik yeterlikler kazandıracağı düşünülmektedir. Ayrıca öğretmen adayları mesleki yaşantılarında kendilerini ve öğrencilerini değerlendirebilmeleri konusunda çok boyutlu ve detaylı bir perspektifle bakabilmeyi öğrenmektedirler. Ders kapsamında bu yaklaşımlara sınırlı bir şekilde değinilse de sanat ve bilimi ortak bir noktada birleştiren bu yaklaşımlar konusunda öğretmen adaylarında oluşturulan farkındalık oldukça önemlidir.
- Ders dışı çalışmalar kategorisinde, öğretim elemanı tarafından ders süreci boyunca takip edilen, konuları desteklemek amaçlı ders dışında gerçekleştirilen makale çalışmaları, veri toplama yöntemlerini deneyimlemeye yönelik uygulamalar ve ders içeriklerini destekleyici nitelikte sosyal ağlardan yararlanma durumları yer

almaktadır. Ders, öğretim programında teorik olarak yer alsa da, konuları destekleyen çeşitli uygulamalara zaman ayrılması edinilen bilginin pekişmesi açısından oldukça önemli ve yararlıdır. Dersin konularını destekleyici uygulamaların sağlıklı bir şekilde yürütülmesi ve verileri büyük gruplarla paylaşabilmek için sosyal platformları eğitim amaçlı kullanmanın hem öğretim elemanı hem de öğrenciler için kolaylık ve motivasyon sağladığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte internetin sunduğu imkanlardan bu doğrultuda faydalanmak dersin uygulamaları için öğrencilere imkan sağlamakta, öğretim elemanının ders materyallerini bu ortamlar yoluyla paylaşması bu konuda pratik bir çözüm olarak öne çıkmaktadır.

- Değerlendirme yaklaşımları kategorisinde derste kullanılan değerlendirme türleri ve değerlendirmeyi etkileyen durumlar yer almaktadır. Dersi veren öğretim elemanları geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemlerini ve bilişsel alana dönük alternatif değerlendirme yöntemlerini kullanmaktadır. Öğretim elemanlarının, dersin teorik kısımlarına ilişkin başarı durumunu genellikle, geleneksel ve objektif bir ölçme aracı olan çoktan seçmeli testlerle ölçtükleri ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, geleneksel değerlendirme yaklaşımlarının dersin başarısını sağlıklı bir şekilde ölçmede tam olarak yeterli olmadığı durumu da ortaya çıkmıştır. Bu noktada değerlendirmede uygulamaların önemi dikkat çekmektedir. Ders kapsamında uygulamaların da gerçekleştirildiği durumlarda ödevler, ödevlerin sunumu, etkinlikler de değerlendirilmektedir. Bunları değerlendirmede çoğunlukla alternatif yöntemler kullanılmış, öğrenim sürecinin aşama aşama takip edildiği performans değerlendirmesi tercih edilmiş ve ödev sunumları gerçekleştirilmiştir.
- Sorunlara çözümler kategorisinde, öğretim elemanlarının Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin tüm süreçlerinde deneyimledikleri sorunlar ve bu sorunların çözümüne ilişkin geliştirdikleri öneriler yer almaktadır. Öğretim elemanlarının en çok üzerinde durdukları durumlardan biri, sanat ve sanat eğitimi alanlarına yönelik hazırlanmış, bu alanlara yönelik bilgiler ve örneklerle zenginleştirilmiş bir ders kitabına duyulan ihtiyaçtır. Çünkü öğretim elemanlarının deneyimlerine göre genellikle bütün bölümlere yönelik olarak hazırlanmış olan mevcut ders kitaplarının içeriklerinin, sanat eğitimi alanında öğrenim gören öğrencilerin düzeyi için oldukça yoğun ve ağır olduğu düşünülmektedir. Bu temaya ilişkin ortaya çıkan diğer bir durum öğrencilerin lisans düzeyinde dört yıllık eğitim-öğretim süreci sonunda bir

bitirme tezi oluşturma önerisidir. Mezuniyet aşamasında gerçekleştirilecek bitirme tezi, öğrencilerin derste öğrenilen bilimsel süreçleri uygulamaya geçirebilmesine ve bu derse yönelik sorumluluk duygusu geliştirebilmesine olanak sağlayacaktır. Ders konuları içinde özellikle nicel araştırma yaklaşımları kapsamında önemli olan istatistik alanının, lisans öğretim programında ayrı bir ders olarak yer alması gerektiği üzerinde durulmuştur ya da Bilimsel Araştırma Yöntemleri ders saati içinde istatistik konusuna belli bir zaman ayrılması önerisi getirilmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin istatistik alanına dair olumsuz bakış açıları olduğu da öğretim elemanlarınca gözlenmiştir. Ortaya çıkan diğer bir durum sınıf dışı ortamlarda aktif öğrenme ortamlarının gerekliliğine ilişkindir. Aktif öğrenme ortamları sayesinde ders kapsamında öğrenilenlerin kalıcı ve ilgi çekici olmasını sağlamak amaçlanmaktadır.

Bilimsel Araştırma Yöntemleri ile Sanat Eğitimi Bütünleştirme temasına ilişkin yukarıda ifade edilen genel sonuçların yanı sıra, bu tema özelinde öne çıkan diğer durumlar aşağıda başlıklar halinde verilmiştir:

- *Araştırmacı öğretmen: Gelecekte* öğretmenlik mesleğini yapacak olan bireyler için bir gereklilik arz eden temel bilimsel araştırma bilgisi ile öğretmen adaylarına bilimsel bir bakış açısı kazandırmak hedeflenmektedir. Bu tür bir bakış açısı sayesinde doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmak konusunda öğretmen adaylarında farkındalık yaratmak dersin temel amaçlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Bir öğretmenden mesleki yaşantısında kendi öğretim süreçlerini, yaklaşımlarını sürekli olarak sorgulayıp kendini geliştirmesi ve güncellemesi, alanı çerçevesindeki bilimsel yayınları takip edebilmesi, bilimsel araştırma yöntemlerine yönelik edindiği bilgi ve deneyimleri mesleki yaşantısına taşıması ve bunlardan faydalanması beklenmektedir. Öğretmenlik mesleği, içinde araştırmacılığı barındırmaktadır. Dolayısıyla öğretmen aynı zamanda bir araştırmacı kimliği taşımaktadır.
- *Alanla ilgili örneklendirmeler:* Bu dersi veren öğretim elemanlarının dersin konularını sanat ve sanat eğitimi alanlarıyla ilişkilendirmeleri, bu ilişkilendirmenin nasıl gerçekleştirildiği, sanat ve sanat eğitimi alanlarına dair verilen örnekler, bu araştırmanın öne çıkan sonuçlarındandır. Sanatın ve bilimsel araştırmalar arasındaki temel farklılıklar ve ilişkiler üzerine özellikle durarak alanda gerçekleştirilmiş örneklerle ders konularını somutlaştırmak, ders süreçlerini daha

anlaşılır, keyifli ve motive edici hale getirmektedir. Dersin öğretim-öğrenim süreçlerinde öğrencilerin tanıdık oldukları olguları araştırma yöntemleriyle ele almayı sağlamanın ve bu bağlamda örneklerle bilimsel araştırma süreçlerini örneklendirmenin konuların anlaşılabilirliğini sağlamak açısından oldukça etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Ders süreçlerinde sanat, sanat eğitimi ya da eğitim bilimleri alanlarındaki konularındaki problem durumlarına odaklanılmaktadır. Öğrenciler bu süreçler sayesinde kendi deneyimleriyle ilişki kurabildiklerinden, mantıklı görüşler öne sürebilmekte, ders konularını daha ilgi çekici bulmakta ve daha iyi kavramaktadırlar.

- Örneklerle ilgi çekme: Dersin öğretim-öğrenim süreçlerinde öğretim elemanlarının ders konularını doğrudan somut örneklerle, günlük hayatta karşılaşılan durumlarla zenginleştirdikleri görülmüştür. Bu durum bilimin güncel durumuyla ilgili öğrencileri bilgilendirirken bir yandan da tanıdık oldukları olgular ve kendi hayatlarıyla bağlantı kurmaları sayesinde öğrenilenlerin ilgi çekici olmasını sağlamıştır. Bununla birlikte yine sanat ve sanat eğitimi dışındaki alanlarda benzer ya da farklı amaç, yaklaşım ve yöntemlerin uygulandığı çalışmalardan ya da disiplinlerarası araştırmalardan örnekler verilmesi, öğrencilerin bu ders kapsamında edindikleri bilgilerin zenginleştirilmesi bakımından oldukça önemlidir. Bu sayede öğrenciler, bilimsel anlayış ya da çerçeve bağlamında farklı alanlardaki çalışmalarla kendi alanlarındaki çalışmaları karşılaştırma fırsatı elde etmiş olmaktadır.
- Görsel odaklı uygulama süreçleri: Resim-iş eğitimi alanında öğrenim gören öğrenciler görsel temelli yaklaşımlara dair nasıl veri toplayacakları konusunda bilgi sahibi olurlarsa bunlara dair uygulamalar da o derece anlam kazanmaktadır. Alanın öğretim programı kapsamı gereği, öğrenciler görsel veri toplama yöntemlerine aşina olduklarından, bu süreçleri araştırma bağlamında nasıl kullanacaklarını öğrenmeleri gerektiği öne çıkmaktadır. Bu sebeple görsel sanatlar öğretmen adaylarının görsel odaklı araştırma süreçlerindeki uygulamaları deneyimlemeleri oldukça önemlidir. Derste görsel temelli yaklaşımlara ilişkin uygulamalara yer vererek, görsel odaklı sorgulamalar yaparak, öğrenciler sanatsal bir uygulamayı veri toplama sürecine nasıl dönüştüreceklerini, görsel verilerin analizini nasıl gerçekleştireceklerini deneyimleyebilmektedirler. Alanla ilişkili bu uygulamaların

öğrencilerin gelişimlerinde pek çok olumlu sonuçlar doğurduğu ve alanlarına dair yeni farkındalıklar oluşturduğu ortaya çıkmıştır.

- Ders sürecini destekleyen ödevler: Derste öğrenilenleri destekleyen ödevler arasında makale ödevi öne çıkmaktadır. Sanat ya da sanat eğitimi alanından problem durumlarına odaklanan makale ödevleri, öğrenciler için güdüleyici olmaktadır. Ayrıca öğrencilere araştırma süreçlerini deneyimleme imkanı sağladığı ve dersin verimliliğini artırdığı ortaya çıkmıştır. Makale ödevi yanında nitel veri toplama yöntemlerine ilişkin uygulamaların gerçekleştirilmesi öğrencilerin deneyim kazanmalarını sağlamaktadır. Bununla birlikte veri toplama süreçlerini daha kolay öğrenmelerine, sürecin avantajlarını, sınırlılıklarını keşfetmelerine ve değerlendirmelerine yardımcı olmaktadır.
- Değerlendirmeyi etkileyen durumlar (Öğretim elemanı etkeni): Derste genellikle geleneksel ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarının (çoktan seçmeli testler) tercih edilmesinin yanı sıra çeşitli uygulamalar da gerçekleştirildiğinden yalnızca bu uygulamaları değerlendirmeye dönük yaklaşımları kullanan, destekleyen ve geleneksel yaklaşımlara karşı olan öğretim elemanları da olmuştur. Ders sürecinin veya gerçekleştirilen ödevlerin değerlendirilmesine imkân veren yaklaşımların kullanılması gerektiği üzerinde önemle durmuşlardır.
- Değerlendirmeyi etkileyen durumlar (Öğrenci etkeni): Öğretim elemanlarının değerlendirme türünü öğrencilerin ders sürecindeki tutumlarını ve eğilimlerini dikkate alarak belirledikleri durumlar da yaşanmıştır. Öğrenciler ders süreci boyunca konulara ilgi gösterip katılımcı bir tavır sergiliyorlarsa, o öğrenci grubunun başarısını ölçmede yeterli olacak bir değerlendirme yaklaşımı uygulanmıştır. Öğretim elemanlarının ders sürecine dair yaşadıkları ve gözlemledikleri deneyimler yanında öğrenciler, sıklıkla diğer kuramsal derslerde olduğu gibi Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin değerlendirme konusuyla ilgili de not kaygısı yaşamaktadırlar. Bu gibi durumlar yaşandığında ders kapsamında gerçekleştirilen uygulamalar ve ödevlerin de değerlendirmeye katılmasıyla bu kaygının azaltılmaya çalışıldığı görülmüştür.
- Değerlendirmeyi etkileyen durumlar (Diğer etkenler): Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin eğitim fakültesi bünyesinde ortak bir içeriğe sahip olması, içerik alana dönük örnekler ve uygulamalarla zenginleştirilse de öğretim elemanlarının değerlendirme yaklaşımlarını sınırlamaktadır. Buna rağmen

geleneksel yaklaşımlarla beraber ders kapsamında gerçekleştirilen ödev ve uygulamalar da değerlendirilmek istenmektedir. Fakat mevcut koşulların bunu her zaman mümkün kılmadığı görülmüştür. Örneğin, öğrenci sayısı öğretim elemanlarının değerlendirme yöntemi tercihini etkileyen bir durum olarak öne çıkmıştır.

- Alana uyarlanan Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersi: Öğretim elemanlarının en çok üzerinde durdukları durumların başında öğretim süreçlerinin sanat ve sanat eğitimi alanlarına yönelik geliştirilmesi gerektiği gelmektedir. Ders, eğitim bilimleri ya da sanat eğitimi alanından bu konuda uzmanlaşmış öğretim elemanları tarafından verilse de hedef kitle görsel sanatlar öğretmen adayları ise ders konularının bu alanlar ile kaynaştırılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Ders içeriğinin alana yönelik konu ve örneklerle zenginleştirilmesi ve alana hakimiyet açısından dersin aynı alandan öğretim elemanlarınca verilmesi konusu öne çıkmıştır. Bu durumun öğretim elemanı ve öğrenciler arasında, ders süreci boyunca empati yönü daha kuvvetli bir iletişim sağlayacağı düşüncesi ortaya konmuştur. Sanat ve sanat eğitimi alanlarından problemlere odaklanarak alana dönük örneklerle yürütülen bir ders, öğretim-öğrenim sürecinin verimliliğini artırmakta ve dersin iletişim yönü güçlü bir sürece dönüşmesini sağlamaktadır.
- Dersin uygulama gereksinimi: Öğretim programında teorik olarak yer alan Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersine uygulama boyutunun eklenmesine duyulan gereksinim önemle üzerinde durulan bir konu olmuştur. Ders saati yeterli olmasa da öğretim elemanları derslerinde çeşitli uygulamalara yer vermeye çalışmışlardır. Özellikle sanat eğitimi alanında öğrenim gören bireyler için yaparak öğrenme, öğrenilenlerin kalıcılığını, verimliliğini ve dersin başarısını artırmaktadır. Ayrıca ders kapsamında gerçekleştirilen uygulamaların ders içi iletişimi de kolaylaştırdığı ve güçlendirdiği ortaya çıkmıştır.
- Uygulama süreçlerinin ölçme-değerlendirmede kullanılması: Derste gerçekleştirilebilecek uygulamaların özellikle değerlendirme süreçlerinde kullanılmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Öğrenilenlerin ödev, portfolyo veya performans değerlendirmesi yoluyla ölçülmesi öğrencilerde oluşan birtakım kaygıları da azaltmaktadır. Ayrıca öğrenciler için oldukça güdüleyici olmakta ve derse olan ilgiyi artırmaktadır. Bu sayede aynı zamanda öğretmen adayları mesleki yaşantılarında da ders kapsamında gerçekleştirilecek uygulamaları ve uygulamaya

dair süreçleri bilimsel boyutlarla nasıl değerlendirebileceklerini deneyimleyebilmektedirler.

- Ders içeriğinin dönüştürülmesi: Dersin içeriğinin oldukça yoğun ve öğrenciler için zorlayıcı olduğu görüşü ortaya çıkmıştır. Bu durum ders kapsamında uygulamaya yönelik ayrılabilir zamanı mümkün kılmamaktadır. Öğretim elemanlarının deneyimlerine göre lisans düzeyindeki mevcut içeriğin öğrencilerin seviyesine uygun bir hale dönüştürülmesi gerekmektedir. Öğrencilerin mesleki yaşantılarında daha etkin kullanabilecekleri içeriklere yoğunlaşılması, dersin öneminin anlaşılması ve verimliliğinin artması açısından oldukça önemlidir.
- Dış kaynaklı sorunlar: Dersin öğretim süreçlerine ilişkin yaşanan problemlerin başında dersin genel koşullarına ilişkin durumlar gelmektedir. Bunlar ders süresinin yetersiz ve sınıflardaki öğrenci sayısının çok kalabalık oluşudur. Öğretim elemanlarının sorun olarak önemle belirttikleri ders süresinin yetersizliği, ders kapsamında planlanan pek çok uygulamanın gerçekleşmesini imkansız kılmakta ya da kısıtlamaktadır. Bu sorunlar öğretim elemanlarının, öğrencilerin ders sürecine dair bireysel gelişimlerini takip edememesine neden olmaktadır.
- Öğrenci kaynaklı sorunlar: Öğretim elemanları dersi yürütürken öğrencilerden kaynaklanan bir takım sorunlarla karşılaşmışlardır. Bunlardan ilki öğrencilerin derse, en başta genelde olumsuz önyargılı bir tavır ile yaklaşmalarıdır. Bunun nedeni ağırlıklı teorik içeriği olan bu dersin, uygulama odaklı eğitim-öğretim süreçleri yaşayan resim-iş eğitimi öğrencileri üzerindeki ürkütücü izlenimidir. Bu durumlar öğrencilerde özgüven problemi yaratmaktadır. Ayrıca öğrencilerdeki genel merak ve ilgi yoksunluğu ve dersin amaç ve hedeflerinden haberdar olmamaları durumu derse ilişkin öne çıkan diğer öğrenci kaynaklı sorunlardır. Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerindeki eksiklikler, yeterli bir bilgi altyapısına sahip olunmayan konular üzerine yenilerini inşa etmeye çalışmak öğretim-öğrenim süreçlerini zorlamaktadır. Bununla birlikte öğrencilerin kendilerini zorlayan durumlara karşı öğrenme güçlüğü çekmeleri, bilgiye ulaşmada sabırsız olmaları ve bilgiyi işlemeye hazır olmamaları gibi sorunların da ders süreçlerini olumsuz yönde etkilediği deneyimlenmiştir.

4.2. Tartışma

Nitel araştırma yaklaşımının uygulandığı, ilk aşaması tarama modeli, ikinci aşaması fenomenoloji deseniyle gerçekleştirilen bu araştırmada, öğretim elemanlarıyla gerçekleştirilen görüşmeler yoluyla elde edilen sanat ve bilim alanları arasındaki benzerlikler, farklılıklar, ilişkiler, sanat ve sanat eğitiminin ilişkili olduğu bilimsel paradigmlar, Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin konularının sanat ve sanat eğitimi ile nasıl ilişkilendirildiği, dersin amaçları, öğretim-öğrenim süreci (etkinlikler, ölçme ve değerlendirme), öğretim elemanlarının ders sürecinde yaşadıkları sorunlar ve sürecin geliştirilmesine yönelik sundukları öneriler incelenmiş ve elde edilen bulgular ışığında dört temaya ulaşılmıştır. Bu bölümde Yapısal Çözümleme, Etkileşim Durumları, Paradigmatik Bakış ve Bilimsel Araştırma Yöntemleri ile Sanat Eğitimi Bütünleştirme temaları altında ortaya çıkan sonuçlar, araştırma soruları çerçevesinde ilgili alanyazın ile ilişkilendirilerek tartışılmıştır.

Güzel sanatlar eğitimi bölümü resim-iş eğitimi programında zorunlu bir ders olarak yer alan Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini veren öğretim elemanlarının bu dersi işleyişlerine yönelik görüşlerini ve deneyimlerini inceleyen bu araştırmada öncelikle sanat ve bilim alanlarının yapısal bağlamda karşılaştırılmasına odaklanılmıştır. Alanyazında bilim ve sanat kavramlarının ilişkisinin incelendiği ve açıklandığı pek çok çalışma yer almaktadır. Ayaydın'ın (2016), günümüz dünyasında insan için sanatın ve bilimin öncelikli taraflarını, sanat ve bilimin kesiştiği ve ayrı düştüğü noktaları belirlemeyi amaçladığı çalışmasında bu alanların birbirinden ayrılan noktalarını açıklamıştır. Bununla beraber sanat ve bilimin ortak özelliklerini “sanat ve bilimin kardeşliği” şeklinde ifade etmiş ve bilim tarihinde bu kardeşliğin özellikle Rönesans gibi bazı dönemlerde daha belirgin olarak öne çıktığını açıklamıştır. Bu alanların birbirine zıtmış gibi algılanmaması gerektiğini, her iki alanın da temelde tabiata odaklı olduğunu, sanat eğitiminin hem sanatı hem de bilimi içeren bir alan olarak algılanması ve bu şekilde öğretilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca bilimin de sanatın da aynı gerçekleri, kendilerine has disiplinlere uygun anlatım biçimleriyle anlattığını ifade etmiştir. Ayaydın'ın kuramsal çalışmasında ortaya çıkan noktalar, bu araştırmanın Yapısal çözümleme teması kapsamında yer alan ortak kavramlar kategorisindeki disiplinler yapı ve dayanaklar kodlarına ilişkin bulgularla örtüşmektedir. Ortak kavramlar, bilim ve sanat alanları arasındaki ilişkiler, süreçler, disiplinlere dair ortak niteliklerin belirlendiği bir kategoridir. Disiplinel yapı kodu sanat ve bilim alanlarının her ikisine de özgü kurallar ve

ilkelerin varlığına, dayanaklar kodu ise bu iki alanın ortaya çıkış noktalarına, beslendiği kaynaklara odaklanmaktadır. Ayaydın (2016), çalışmasının sonuçlarında sanat eğitimi sanat ve bilimin birlikteliği olarak açıklamakta ve sanat eğitiminin içerdiği eğitsel disiplinler sayesinde dolaylı olarak bilime hizmet ettiğini ifade etmektedir. Sanat eğitiminin aynı zamanda bir bilimsel disiplin içerdiğini, hem bilimi anlayan, algılayan birey hem de sanatçı kişilikli bireyler yetiştirebileceğini, her iki disiplinin birlikte öğrenilmesinin öncelikle sanat eğitimcilerinin önemsemesi gereken bir konu olduğu sonuçlarına varılmıştır. Bu sonuçlar, araştırmanın Etkileşim durumları teması altındaki sanatın bilimsel boyutu ve sanatın eğitimsel boyutu kategorileri dahilindeki bulguları destekler niteliktedir.

Wilson (2002), “Information arts: Intersections of art, science, and technology” başlıklı kitabında sanat ve bilimin benzerlik ve farklılıklarını karşılaştırırken bu alanların ortak noktası olarak deneysellik kavramı üzerinde durmuştur. Sanatçıların da bilim insanları gibi her zaman yeni araçlar, yeni yöntemler ve yeni teknolojiler denediklerini, çeşitli yenilikleri denemekten keyif aldıklarını belirtmesi bu araştırmanın deneysellik durumu koduna ilişkin bulgularla örtüşmektedir. Yapısal çözümlemenin detaylı bir biçimde ortaya konması, dersin sanat ve bilim arasındaki ilişkiler bağlamında kavramsal temelini nasıl sağlanabileceğini göstermektedir. Kavuran (2003), “Sanat ve Bilim’de Gerçek Kavramı” başlıklı araştırmasında sanat ve bilim alanlarındaki gerçekliği, her iki alanın da insanlık için önemini belirlemeye çalışmıştır. Her iki alanda da bilgi ve gerçeklik kavramları, alanların ayrılıkları ve benzer noktaları betimsel bir yaklaşım ile araştırılmıştır. Araştırmanın sonuçlarında sanat ve bilimdeki gerçeklik kavramlarının insanlık tarihinin her döneminde farklılıklar gösterse de her iki alan için de gerekliliği, sanatın anlaşılmasında ve bireyde estetik duyarlılığın gelişmesinde sanat eğitiminin önemi ortaya konmuştur. Kavuran’ın araştırmasında ortaya çıkan sonuçların, bu araştırmanın Yapısal çözümleme ve Etkileşim durumları temalarında yer alan bilimin, sanatın ortak ve ayrılan noktalarına, sanatın eğitim ve bilim ile ilişkisine dair ortaya çıkan bulgularla örtüştüğü görülmektedir.

Etkileşim durumları, bilim, sanat ve eğitim kavramlarının birbirleriyle ilişkilerine dair görüşler çerçevesinde yapılmış bir temadır. Sanatın bilimsel bağlamı, bilimsel zeminde nasıl yer aldığı, sanat ve bilim alanlarının birbirini nasıl etkilediği ve birbirinden nasıl beslendiği, eğitim ortamlarında sanatın yeri, bir disiplin olarak sanat eğitimi, bilimin sanat eğitimindeki etkileri bu temanın genel çerçevesini oluşturmaktadır. Tokdil (2020),

“Bilim felsefesinde paradigmatik yaklaşım kapsamında sanat ve bilim ilişkisinin lisansüstü sanat eğitimi programlarında yansımaları” başlıklı doktora tezinin kuramsal çerçevesinde bilim, sanat ve eğitim kavramlarının birbirleriyle etkileşimi, eğitimde değişen paradigmlar, sanat alanında yaşanan değişimler, bilimsel gelişmelerin sanat alanındaki göstergeleri ayrıntılı bir biçimde irdelenmiş ve açıklanmıştır. Bilimsel gelişmenin sanat alanında göstergeleri kapsamında öncelikle farklı dönemlerin sanat eserlerinin karşılaştırılması yapılmış, bu kapsamda söz konusu ilişki analizi aynı imge, nesne, kavram ya da görünümün farklı dönemlerde değişen resimsel anlatımı şeklinde incelenmiştir. Bu doğrultuda bilimin sanat alanındaki etkileri somut örneklerle açıklanmıştır. Sanat eğitimi alanında lisansüstü eğitim gören öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda bu konuya dair, öğrencilerin sanat alanına ya da sanatın paradigmatik değişimine yönelik farkındalık düzeyleri ne olursa olsun değişimin temel nedeni olarak teknolojik gelişmenin vurgulandığı sonucu ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada sanat, bilim ve eğitim ilişkisini ele alan etkileşim teması, özellikle sanatın bilimsel boyutu ve sanatın eğitimsel boyutu kategorileri sanat ve bilimin ortak yönlerinden birini öne çıkaran Yapısal çözümleme teması kapsamındaki Gelişimsel boyut koduna dair bulgular, Tokdil’in (2020) tezindeki kuramsal çerçeve ve bu çerçeveye dair ortaya çıkan sonuçları ile örtüşür niteliktedir.

Bilirdönmez ve Karabulut (2016), “Sanat eğitimi süreç ve kuramları” başlıklı çalışmalarında, sanatın başlı başına bir öğrenme yolu ve yöntemi olduğunu, bireyin özgür düşünce ve karar verme yeteneğini geliştirdiğini ifade etmekte, sanat eğitiminin süreçlerini kuramlarla açıklamaktadır. Bu araştırmanın bulgularında ortaya çıkan Etkileşim durumları temasındaki sanatın bilimsel boyutu kategorisinde yer alan sanatın bilimle etkileşimi, sanatın ifadesinde kullanılan anlayışların sanatsal kuramlarla açıklanması sonuçları bu açıklamaları desteklemektedir.

Sanat ya da sanat eğitimi ile ilgilenen bireylerin sıkça karşılaştıkları kimlik karmaşası sorunu, Etkileşim durumları temasındaki roller kategorisinin öne çıkan durumlarından biridir. Bu araştırmada sanatçı ve akademisyen rollerinin neden olduğu kimlik karmaşasına ilişkin bulgular ortaya çıkmıştır. Buna göre, bu kimliklerin sorumluluklarının çerçevesini (çok keskin sınırlar çizmeksizin) bulundukları ortam belirlemektedir. Bu bulgu, son yıllarda öne çıkan yaklaşımlardan biri olan A/r/tografi’yi çağrıştırmaktadır. Sanat temelli araştırma yöntemlerinden biri olan ve sanatsal yollarla araştırma süreçlerinin gerçekleştirildiği bu yaklaşımla ilgili Ay’ın (2019) gerçekleştirdiği

çalışmanın sonuçlarına göre birbiri ile ilişki içinde olan üç kimlik (sanatçı, araştırmacı ve öğretmen) araştırma sürecinde aynı anda etkin olabilir ya da birbirleriyle etkileşimde bulunabilirler. Kimliğin ötesinde sürece odaklanılan bu yaklaşımda araştırmacı aynı zamanda sürekli öğrenen konumundadır. Farklı kimliklerin varlığı bu tür araştırmaları zenginleştirmektedir. Bu araştırmanın roller kategorisinde yer alan sanatçı ve akademisyen ikilemi düşünüldüğünde, sanatçı yalnızca sanatsal ürün üretme sorumluluğu olan, akademisyenin ise (sanat/sanat eğitimi alanındaki) sanatsal ürün oluşturabilme yanında esas sorumluluğu araştırmacı ve öğretmen olma şeklinde öne çıkmaktadır. Bu durum da bu tür yeni yaklaşımların farklı ve çoklu boyutlarıyla, bireylerin zaten var olan mesleki kimliklerini uygulamaya geçirmelerini sağlamaktadır.

Eisner'a göre (2001), görsel sanatlar ve nitel araştırma paralellik gösteren alanlardır. Görsel sanatlarda algılar yoluyla deneyimleme üzerine odaklanılmaktadır. Nitel araştırmalarda uygulamalar ve ortaya çıkan ürünler, sanattaki uygulamalarla pek çok benzerlik taşımaktadır. İyi bir nitel araştırmada aynı sanatta olduğu gibi duygular ve algılar oldukça önemlidir. Bununla birlikte geleneksel araştırma yaklaşımlarına olan ilginin azalmasıyla araştırmacıların yeni araştırma yaklaşımları arayışında olduklarını belirtmektedir. Bu alternatif yaklaşımlardan biri olan nitel yaklaşıma olan ilgi zaman ilerledikçe artmaktadır. Ayrıca geleneksel yaklaşımlara göre nitel yaklaşımların, insan ilişkilerine dair problemleri çözmek konusunda daha etkili olduğunu belirtmiştir. Özsoy'un (2005), "Lisansüstü görsel sanatlar (resim-iş) eğitiminde bir nitel araştırma yöntemi uygulaması" adlı çalışmasının sonuçlarına göre, görsel sanatlar eğitiminde nitel yaklaşımların uygulanmasının katkıları nicel yaklaşımın kullanımına göre daha fazla olmaktadır. Bu durumun sebebi görsel sanatlar eğitimi alanının sanatın doğasından ve öğretiminden gelen nitel alana yatkınlığıdır. Bu alanda nitel yaklaşımların kullanıldığı gibi, nicel yaklaşımların ve her ikisinin de birlikte kullanıldığı durumlar mümkündür. Sanat eğitimi ve öğretiminin kalitesini ve gelişimini artırmak bu alanda gerçekleştirilecek bilimsel çalışmalarla sağlanmaktadır. Tüm bu sonuçlar, bu araştırmanın bulgularındaki Paradigmatik bakış temasında yer alan nitel yaklaşıma eğilim kategorisinde öne çıkan sanatın ve nitel yaklaşımların bağdaşan noktaları çerçevesinde nitel desenlerin tercih edilmesinin nedenlerine ilişkin durumlarla örtüşmektedir.

Mamur'un (2012), sanat eğitimi alanında ölçme ve değerlendirme amacıyla kullanılan portfolyoları, nitel araştırmalara veri sunan dokümanlar olarak değerlendirdiği makalesinde nitel araştırma yaklaşımlarının görsel sanatlar eğitimi alanındaki yerini de

açıklamaktadır. Sanat eğitimi ile ilgili bir araştırmada bu alana dair, araştırma problemi ile bağlantılı olarak yapılandırılan pek çok veri toplama aracı doküman olarak ele alınabilmektedir. Görsel sanatlar eğitiminde öğrenme, belli bir süreç ve sonunda ortaya çıkan ürünleri kapsamaktadır. Bu süreçte bireyin sahip olduğu bilgi ve deneyim öznelidir. Makalede portfolyoların, sanatsal yaratma sürecine ait bilginin sistematik olarak toplanıp düzenlemesi için oldukça pratik bir yaklaşım olduğu açıklanmaktadır. Ayrıca nitel araştırmalar için oldukça zengin bir veri kaynağı sundukları belirtilmiştir. Bu makalede alternatif ölçme-değerlendirme teknikleri arasında sayılan portfolyoların, sanat eğitiminde öğrenme sürecine ilişkin pratik anlamda öğretmenlere ve bilimsel anlamda araştırmacılara yeni olanaklar sağlaması ortaya çıkan önemli bir durumdur. Bu sonuç, bu araştırmada ulaşılan, nitel yaklaşımın sanat alanında gerçekleştirilen uygulamaların ve öğretim süreçlerinin açıklanmasında oldukça etkili olduğu sonucunu desteklemektedir.

Araştırma paradigmaları açısından sanat ve sanat eğitimi alanlarında gerçekleştirilen araştırmalarda sanatsal süreçleri derinlemesine incelemeye dönük daha postmodern, yenilikçi, farklı felsefi bakış açılarına açık olmak gerektiği ve bu tarz paradigmalara gereksinim duyulduğu ortaya çıkmıştır. Şişman (1998), bilimsel araştırmalarda alternatif paradigmalara ilgili makalesinin sonuçlarında, pozitivist paradigmaların insan ve toplum ilişkilerini açıklamada yetersiz kaldığını ve bu alanlarda yeni yaklaşımların gerekliliğini ve nitel yaklaşımlara doğru bir dönüşüm olduğunu belirtmiştir.

Geleneksel bilimsel yaklaşımlar, sanat ve sanat eğitimi alanlarındaki dinamikleri tam olarak karşılayamadığından, bu alanlardaki araştırmalarda araştırmacının rolünün daha etkin olduğu, daha esnek, öznel bir süreç arayışı ortaya çıkmıştır. Bilimsel yöntemlerin bu bağlamda yetersiz kaldığı durumlarda yeni araştırma yaklaşımlarına ihtiyaç ve yönelim öne çıkmaktadır. Bedir Erişti (2015), “Art-based educational research to generate a practice based approach” başlıklı çalışmasında günümüzde araştırma yaklaşımlarının dönüşmesi ve yeniden yapılanması sonucunda ortaya çıkan sanat temelli araştırma yaklaşımı üzerinde durmuş ve sanatsal uygulamaların bilimsel bir zemine nasıl yerleştirileceği üzerine odaklanmıştır. Sanat temelli araştırma süreçlerinin aslında araştırmacılara farkında olmadıkları bir gerçeklik sunduğunu ve bu görsel gerçekliğin imajlar ve sembolik anlamlar temel alınarak incelendiğini belirtmiştir. Bedir Erişti’nin (2017), sanat ve tasarım alanında öğrenim gören lisansüstü öğrencilerin tez araştırması ve yazım süreçlerinde yaşadıkları sorun ve gereksinimleri belirlediği makalesinde, sanat

temelli araştırma yaklaşımlarını ya da görsel araştırma süreçlerini yapılandırmaya yönelik farkındalıkların eksikliği öne çıkan bir durumdur. Araştırmanın bulgularında ortaya çıkan sanat temelli arayışlar kategorisi, bu makalenin alandaki çalışmaların bilimsel bir zemin üzerine orijinallik yaratması ile ilgili sonuçları ile örtüşmektedir. Sanat ve tasarım içeriklerini araştırma süreçlerine uygulayarak özgün bir araştırma yaklaşımı sergileyebilme, bilgiyi sanatsal veriler ile derinlemesine ve orijinal bir bakış açısı ile sorgulayabilme, somut ve bilimsel olarak ortaya konulan kanıtlar çerçevesinde araştırma bulgularını sanat ve tasarım bağlamlarıyla yorumlayabilme bilimsel anlamda bu orijinalligi ortaya koyacak koşullar olarak öne çıkmıştır.

Bedir Erişti'nin (2017), lisansüstü öğrencilere uyguladığı araştırmasında, öğrencilerde görsel araştırma süreçleriyle ilgili eksiklikler olduğunu belirlemiş ve buna yönelik öğrencilerin görsel araştırma sürecini gerçekleştirmeleri için kazanmaları gereken yeterliklere yer vermiştir. Bunlar araştırma sürecinin bir nevi aşamalarını ifade eden “görseli yorumlama, görseli toplama ve belgeleme, görseli yaratma-oluşturma ve görseli sunma” şeklinde geliştirilmiştir. Görsel araştırma yöntemlerine, sanat temelli yaklaşımların Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersindeki uygulanışına rehberlik eden bu aşamalar derste gerçekleştirilebilecek etkinliklerin bilimsel bir çerçevede uygulanabilmesini sağlamaktadır. Bu konuyla bağlantılı olarak, bu araştırmanın Bilimsel araştırma yöntemleri ile sanat eğitimi bütünlleştirme teması altındaki görsel temelli yaklaşım kategorisinde yer alan bulgularda da, bu bağlamdaki işleyiş ve uygulamalara ders kapsamında yer vermek gerektiği ortaya çıkmıştır.

Eğitim fakültesi bünyesinde resim-iş eğitimi dışındaki bölümlerde Bilimsel Araştırma yöntemleri dersinin tutumlar, öğretim-öğrenim süreçleri vs. çeşitli boyutlarının incelendiği çalışmalar literatürde mevcuttur. Tomakin (2007), “Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin etkin öğretilmesinin incelenmesi” başlıklı araştırmasında dersin daha etkin, öğrenci merkezli ve işlevsel öğretilmesi için dikkate alınması gereken noktaları açıklamaktadır. Bu noktaların ilki Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinde öğrencilere “araştırmacı öğretmen” anlayışını benimsetmek ve onların bilimsel düşünme becerilerini geliştirmek gerekliliğidir. Araştırmacı öğretmen anlayışını derste sadece teorik olarak benimsemek yeterli olmamaktadır. Öğrencilerin, öğretmen olarak göreve başladıklarında, bu anlayışı mesleki hayatları boyunca bir yaşam biçimi haline getirmeleri ve sürekli araştırma ve inceleme yapmaları gerekmektedir. İkinci nokta öğretim ve araştırma sürecini birleştiren eylem araştırmasını mesleki hayatta uygulamanın önemidir. Böylece

öğretmenler, ders süreçlerinde anlattıkları konuların anlaşılıp anlaşılmadığını, ders materyallerinin etkisini, kullanılan teknik ve yöntemlerin yararlılığını, derse katılmayan öğrencilerin katılmama nedenlerini vb. konuları araştırabilmektedirler. Çalışma kapsamında ortaya konan diğer bir nokta, dersin konularının eğitim-öğretim sürecinde yorumlanıp örneklendirilmesi gerekliliğidir. Buna göre öğretim sürecinde yalnızca derse ait temel bilgilerin aktarılması dersi monotonlaştırmaktadır. Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilmiş ders gözlemlerinde, konular eğitim-öğretim açısından yorumlanıp örneklendirildiğinde, öğrencilerin dersi ilgiyle dinledikleri ve derslere aktif olarak katıldıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Çalışmada öğrencilerden alınan görüşler de bu doğrultudadır. Öğrenciler dersin, uygulamalı, öğrenci-merkezli, çok örnekli, gerçek hayatla ilişkilendirerek, tartışarak ve araştırma yaparak işlenmesini istediklerini belirtmişlerdir. Araştırmacının, eğitim fakültesi bünyesindeki birkaç farklı bölümle (resim-iş eğitimi bunlar arasında değildir) gerçekleştirdiği çalışmada ortaya çıkan durumlar, bu araştırmanın bazı bulgularıyla birebir örtüşmektedir. Araştırmanın Bilimsel araştırma yöntemleri ile sanat eğitimini bütünleştirme temasında öne çıkan araştırmacı öğretmen niteliğinin gerekliliği, amaçlar kategorisinde yer alan uygulamanın gerçekleştirildiği öğretim elemanlarının bu dersle ilgili gerçekleştirmeyi hedefledikleri durumlar arasında ortaya çıkan “derste edinilen bilginin mesleki yaşantıya aktarılması ve bu yaşantıda uygulanması, mesleki anlamda gelişmeye ve yeniliklere açık olma” amaçları örtüşen sonuçlar arasındadır. Ayrıca öğretme-öğrenme süreçleri kategorisinde öne çıkan dersin konularını hayatla ilişkilendirerek öğretmek, örneklerle ilgi çekmenin önemi bu araştırmanın önemli sonuçları arasındadır.

Akkanat vd. (2017) makalelerinde sınıf ve fen bilgisi öğretmenliğinde okuyan öğretmen adaylarının bilimsel araştırma yöntemleri dersindeki motivasyonel inançlarını ve öğrenme stratejilerini çeşitli değişkenlere göre incelemeyi amaçlamıştır. Makalede, bilim eğitimi konusunda farklı öğretim yöntem ve tekniklerinden faydalanılarak öğretmen adaylarının bu alandaki yeterliliklerinin artırılması gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca teknolojinin kullanıldığı öğrenme ortamlarının öğrenci merkezli öğretim algısı oluşturmaya sebebiyle olumlu katkıları olduğu belirtilmiştir. Benzer bir şekilde, öğretim süreçlerinde farklı öğretim yöntemlerinin, tekniklerinin kullanımı, farklı yaklaşımların benimsenmesi gerekliliği ve faydaları bu araştırmanın öğretme-öğrenme süreci kategorisine ait bulgularında ortaya çıkmış durumlardır. Bununla birlikte, sanatın eğitimsel boyutunda etkili olan teknolojinin etkisi kodunda bahsedildiği gibi teknolojinin

etkilerinin olumlu sonuçlar yarattığı bu araştırmanın da bulguları arasında yer almaktadır. Araştırmada ortaya çıkan, öğretmen adaylarının bilimsel araştırma yöntemleri dersinde edindikleri becerileri yeterince faaliyete geçiremedikleri sonucunda bu eksikliklerin giderilmesine yönelik öğretmen adaylarının bilimsel etkinliklere dahil edilmesi önerisi, bu araştırmanın bulgularına yer alan makale (araştırma tasarlama) ödevi kodu ve araştırma sonucunda sunulan öneriler ile tutarlılık göstermektedir. Öğretmen adaylarına araştırmacı öğretmen kişiliği kazandırmanın önemi üzerinde önemle durulan makalede, ancak bu sayede öğretmen adaylarının ileride kendi öğrencilerinin öğrenmelerini olumlu bir biçime etkileyebileceklerini belirtilmiştir. Bu araştırmada dersin amaçlarına yönelik ortaya çıkan bulgularda da benzer görüşlere rastlandığı gibi öğretmenlerin bilimsel yöntemleri kullanmaları, bilimsel araştırma yöntemlerine yönelik farklı boyutları ele alan diğer çalışmalar, şüphesiz ki bilim eğitiminin önünü açacaktır.

Akgün (2012), Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersine ilişkin öğretmen adaylarının algı ve beklentilerini belirlemeye yönelik gerçekleştirdiği olgubilim desenindeki çalışmasında, (Matematik bölümündeki) öğrencilere ders içeriği ve kazanımlar açıklandıktan sonra bu konuları, öğrencilere dağıtılan bilimsel makaleler üzerinden görmeleri ve incelemeleri sağlanmıştır. Bu durum ile ilgili öğrencilerden alınan genelde olumlu olan görüşler doğrultusunda, bu uygulamalar sayesinde öğrencilerin bilimsel bir çalışmanın taşıması gereken niteliklerin farkına vardıkları, bilimsel araştırmaya ilişkin belli bir bakış açısı, araştırma yapma ve ödev hazırlama becerisi kazandıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca alanlarıyla ilgili yapılan çalışmalardan haberdar olup bunu öğretmenlik hayatlarında kullanabilecekleri, sınıf içi uygulamaların daha fazla yapılması gerektiği, lisansüstü eğitime devam etmeyi planlayanlar için faydalı olacağını düşünmeleri ortaya çıkan sonuçlar arasındadır. Bu araştırmanın bulgularında amaçlar kategorisi altındaki temel kazanımlar, dersin mesleki hayata ve lisansüstü eğitime sağlayacağı katkılar, bakış açısı ve karakter gelişimine olan artıları bu sonuçları desteklemektedir. Ayrıca uygulama sürecine dair bulgulardan öğretme-öğrenme süreci kategorisindeki uygulama esas alınarak planlanan bir dersin, içeriğin öğrenilmesi bakımından daha yararlı olduğu ve konuların bilimsel araştırmaların bölümleri temel alınarak aşama aşama gerçekleştirilen uygulama süreçleriyle pekiştirildiği destekleyici sonuçlar arasındadır. Ders dışı çalışmalar kategorisindeki ders sürecini destekleyen uygulamaların ve ödevlerin sağladığı yarar ve motivasyon, derste öğrenilenleri destekleyici eş zamanlı makale çalışmaları ile

öğrencilere araştırma süreçlerini deneyimleme imkanı sağladığı ve dersin verimliliğini artırdığı da bu sonuçlarla örtüşen durumlar arasındadır.

İmkânlar dâhilinde derste uygulanabilecek makale çalışmaları öğrencilere bilimsel beceri kazandırmak açısından oldukça faydalıdır. Özellikle sanat eğitimi alanında öğrenim gören bireyler için yaparak, uygulayarak öğrenme öğrenilenlerin kalıcılığını, verimliliğini ve dersin başarısını artırmaktadır. Okan Akın'ın (2017), görsel sanatlar eğitiminde Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinde gerçekleştirdiği, lisans öğrencilerinin alanyazın tarama ve makale yazma sürecini içeren çalışmasının sonuçları bu araştırmanın uygulamaya dair sonuçlarıyla örtüşmektedir. Okan Akın'ın (2017) uygulamasında amaç, görsel sanatlar öğretmen adaylarının alanın sorunlarıyla ilgili alanyazın taraması yapabilmeleri ve alanla ilgili makale yazabilme becerisi edinmeleridir. Eylem araştırması çerçevesinde ders sürecinde gerçekleştirilmiş çalışmanın sonucunda, görsel sanatlar öğretmen adaylarının alanlarına dair problemlerin farkında oldukları, bilimsel makale deneyimlerinde kendi düzeyleri doğrultusunda başarı gösterdikleri, bilimsel makale yazma deneyiminin araştırarak öğrenmeyi sağladığı ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin aktif katılımının sağlandığı bu sürecin, araştıran ve sorgulayan bireylerin yetişmesine de katkısı olduğu öne çıkan durumlardandır. Derste gerçekleştirilebilecek uygulama süreçlerine olabildiğince zaman ayrılması bu yüzden oldukça önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın sonuçları doğrultusunda uygulamaya ve araştırmacılara yönelik getirilen önerilerin bir kısmı araştırma bulgularından gelmekte, bir kısmı da araştırmacının alana dair getirdiği önerilerden oluşmaktadır. Bu öneriler arasında dersin öğretme-öğrenme sürecine ilişkin farklı ve disiplinlerarası alanlardaki örneklerden faydalanılabileceği, dersin öğretim programının son sınıfına alınması, ders saatinin artırılması, mezuniyet aşamasında araştırma yeterliklerini kavramak ve uygulamak amaçlı bir bitirme tezi gerçekleştirme önerileri yer almaktadır. Taşdemir ve Taşdemir'in (2011), Türkçe öğretmeni adaylarının bilimsel araştırmaları inceleme yeterlik düzeylerini tespit etmeyi amaçladıkları “Öğretmen adaylarının bilimsel araştırmaları inceleme yeterlikleri” başlıklı araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiş ve öğrencilerden veri toplanmıştır. Veriler, öğrencilerden toplandığı için bu araştırmanın sonuçlarıyla çok fazla ortak noktalar içermemektedir. Genel olarak öğretmen adaylarının bilimsel araştırmaları inceleme boyutlu yeterlikleri bakımından kısmen eğitim ihtiyacı içerisinde oldukları ortaya çıkmıştır. Sonuçlar doğrultusunda getirilen öneriler arasında son sınıfa doğru öğrencinin bilgi ve yorum kapasitesinin arttığı düşünülerek eğitim fakültelerinde dersin

öğretim programında son yarıyıllara konulması yer almıştır. Bu durum öğrencilerin araştırma yapma ve bilimsel nitelikli araştırmaları inceleme durumlarını da geliştirebilir. Getirilen diğer öneriler haftalık ders saatinin artırılması, farklı disiplinlerdeki çalışmaların incelenmesi ve uygulamaların somutlaştırılması amacıyla, eğitim fakülteleri öğrencilerinin de diğer fakültelerde olduğu gibi lisans bitirme tezi geliştirmeleri şeklindedir. Tüm bu önerilerin bu araştırmanın sonuçları doğrultusunda getirilen öneriler ile birebir örtüştüğü görülmektedir.

4.3. Öneriler

Bu bölümde, araştırmanın sonuçları doğrultusunda uygulamaya ve araştırmacılara yönelik öneriler sunulmaktadır.

4.3.1. Uygulayıcılara yönelik öneriler

- Güzel sanatlar eğitiminde bu dersin konuları ve amaçları öğrencilere sunulurken sanat ve bilim alanları arasında karşılaştırmalar yapılarak, bu iki alan arasındaki ilişkiler, benzerlikler ve ayrılıklar çözümlenebilir.
- Özellikle sanat eğitimi alanında bu dersi veren öğretim elemanlarının eğitim araştırmaları alanında yeni ve farklı alternatiflere açık, sanat temelli araştırmalar, görsel araştırma yöntemleri ve tasarım tabanlı araştırmalar gibi sanatsal uygulamaya, sanatın çeşitli disiplinlerine ya da tasarıma dayalı araştırma süreçlerini içeren araştırma yaklaşımları hakkında farkındalık oluşturmaları ve derslerinde bu yaklaşımlara yer vermeleri önerilmektedir.
- Resim-iş eğitimi alanında öğrenim gören öğrenciler görsel temelli yaklaşımlara dair nasıl veri toplayacakları konusunda bilgi sahibi olurlarsa bunlara dair gerçekleştirilebilecek uygulamalar da o derece anlam kazanabilir. Alanın öğretim programı kapsamı gereği, öğrenciler görsel veri toplama yöntemlerine aşina olduklarından, bu süreçleri araştırma bağlamında nasıl kullanacaklarını öğrenmeleri gerekir. Bu sebeple bu derste mümkün olduğunca görsel sanatlar öğretmen adaylarının kendilerini ve gelecekte öğrencilerini tanımaya yönelik yeterlikler kazandıracak görsel odaklı araştırma süreçlerindeki uygulamaları deneyimlemeleri önerilmektedir.
- Öğretmen adaylarının, gelişimlerine katkı sağlamak, bilimsel disiplinleri hayata geçirmek amacıyla, eylem araştırması yaklaşımını benimseyerek mesleki

yaşantılarında uygulamaları önerilmektedir. Bir öğretmen mesleki yaşantısında kendi öğretim süreçlerini, yaklaşımlarını sürekli olarak sorgulayıp kendini geliştirmeli ve güncellemeli, alanı çerçevesindeki bilimsel yayınları takip edebilmeli, özetle “araştırmacı öğretmen” kimliği edinmelidir.

- Ders sürecinde makale denemesi ya da araştırma önerisi şeklinde ödevler gerçekleştirilebilir.
- Ders kapsamında veri, ders materyali (ders notu, örnek makale vs.) paylaşmak ve bu materyaller ile ilgili hızlı iletişim kurabilmek amacıyla sosyal ağlardan yararlanılabilir.
- Ders kapsamında gerçekleştirilecek uygulamalar süreç içerisinde takip edilerek performans veya portfolyo değerlendirmesi şeklinde dersin başarı notuna dahil edilebilir.
- Ders kapsamında değerlendirme yaklaşımlarına ilişkin kazanılacak yeterliklerin, farklı bakış açıları sunan yaklaşımların farkında olunması ve bunların mesleki yaşantıya aktarılabilmesi önerilmektedir.
- Öğretim-öğrenim sürecinin başında, dersin amaç ve kazanımları, bu konulardan gelecekte nasıl yararlanılabileceği konusunda yapılacak bilgilendirmeler, öğrencilerde oluşabilecek olumsuz tutum, önyargı ve eğilimlerin önüne geçebilir.

4.3.2. İçeriği geliştirmeye yönelik öneriler

- Dersin karmaşık yapıda görünen konularının daha anlaşılır bir düzen içinde sunulmasını sağlayacak kavramsal çerçeveler kullanılabilir. Bu çalışmada sunulan kavramsal çerçevelerin bir arada kullanımı ders süreçlerini daha verimli ve sistemli hale getirebilir.
- Dersin öğretme-öğrenme sürecinde, ders içeriğinin aktarılmasında sanat ve sanat eğitimi alanından örneklerden faydalanarak, bu alanlardaki problem durumlarına odaklanılabilir.
- Dersin öğretme-öğrenme sürecinde, konuları hayatla ilişkilendirmekten ve farklı, disiplinlerarası alanlardaki örneklerden faydalanılabilir.
- Dersin öğretim süreci ve içeriği, konuların pekişmesini sağlamak amacıyla uygulamalar esas alınarak planlanabilir.

- Ders kapsamında gerçekleştirilecek çeşitli etkinlikler, veri toplama yöntemlerini deneyimlemeye yönelik uygulamalar gerçekleştirilebilir ve değerlendirmeye katılabilir.

4.3.3. Programı geliştirmeye yönelik öneriler

- Öğrenci mevcudu, öğretim-öğrenim süreçlerinin verimliliğini ve değerlendirme yaklaşımını etkileyen önemli bir etkidir. Daha az sayıda öğrenci gruplarıyla dersi yürütebilmek için ders şubelere bölünebilir.
- Ders içeriğinin alana yönelik konu ve örneklerle zenginleştirilmesi ve alana hakimiyet açısından dersin aynı alandan öğretim elemanlarınca verilmesi önerilmektedir. Bu durum öğretim elemanı ve öğrenciler arasında ders süreci boyunca empati yönü daha kuvvetli bir iletişim sağlayabilir.
- Öğretim programında iki saatlik teorik olarak görünen bu dersin ders saatinin artırılması ya da dersin teorisi yanında uygulama boyutunun eklenmesi önerilebilir.
- Eğitim fakültesinde Meslek Bilgisi dersleri arasında ortak bir ders olan Eğitimde Araştırma Yöntemleri dersinin içeriği tüm bölümlerde aynıdır. Dersin Alan Eğitimi kategorisine dâhil edilip içeriğinin alanlara yönelik olarak tekrar güncellenmesi önerilebilir.
- Alan Eğitimi seçmeli dersler arasında içeriğinde görsel araştırma yöntemleri gibi yeni alternatif yaklaşımlara yer veren dersler önerilebilir.
- İçeriğin yoğunluğu nedeniyle tek dönemlik olan dersin iki dönemde de yer alması önerilebilir.
- Öğrencilerin lisans düzeyinde alana dair edindikleri birikimler göz önüne alınarak, dersin öğretim programının son sınıfına alınması önerilebilir.
- Mezuniyet aşamasında araştırma yeterliklerini kavramak ve uygulamak amaçlı bir bitirme tezi gerçekleştirilebilir.

4.3.4. Yapılacak araştırmalara yönelik öneriler

- Araştırma yaklaşımları bağlamında dünyadaki gelişmeler, yaklaşımlar, yenilikler, bakış açıları güncel araştırmalar yoluyla takip edilebilir.
- Sanat ve sanat eğitimi araştırmalarında elde edilecek verileri açıklamak için yoğun betimlemeler kullanmayı, derinlemesine veri elde etmeyi olanaklı kılan, araştırma

çerçevesini destekleyen araştırma desen ve yöntemlerinin tercih edilmesi önerilmektedir. Öznel durumlar barındıran, sezgilere dayalı veriler içeren sanat ve sanat eğitimi araştırmalarını bu anlamda zenginleştirebilecek amaca uygun nitel desenler tercih edilebilir.

- Sanat ve sanat eğitimi alanlarında sanatsal süreçleri derinlemesine incelemeye dönük, yenilikçi ve farklı felsefi bakış açıları sunan araştırma paradigmaları araştırılabilir, düzenli takip edilebilir ve araştırma çerçevesini oluşturmada temel alınabilir.
- Akademik ortamlarda gerçekleştirilen sanat, sanat eğitimi ile ilgili araştırmalar, sanatsal ürün oluşturma süreçleri uygun araştırma yaklaşımları kullanılarak bilimsel bir zemine yerleştirilebilir. Bu sayede sanatsal ve sanat eğitimsel süreçlerin tüm boyutları bilimsel bir çerçevede diğer araştırmacı ya da sanatla ilgilenen bireylere yol gösterici olabilir.
- Sanatçı-akademisyen kimlik karmaşası, güzel sanatlar fakülteleri, sanat ve tasarım fakülteleri, eğitim fakültesi güzel sanatlar eğitimi bölümlerindeki öğretim elemanlarının sıkça karşılaştığı bir durumdur. Bu kimlik karmaşasında belirleyici olanın bireyin bulunduğu ortam olduğu düşünülürse, bunu engellemek için bireyler çalışmalarında sanatsal uygulamaların ve bilimsel araştırmaların ağırlığını dengeleyebilirler.
- Akademik ortamda sanat eğitimi veren bireyler uyguladıkları çalışmalarda A/r/tografi yaklaşımını kullanarak sanatçı/araştırmacı/öğretmen kimliklerini kullanabilecekleri güncel araştırmalar yapabilirler.
- Sanat ve sanat eğitimi alanlarına yönelik hazırlanmış, bu alanlara yönelik bilgiler ve örneklerle zenginleştirilmiş bir ders kitabı hazırlanabilir.

Araştırmada Karşılaşılan Güçlükler

Resim-iş eğitimi anabilim dallarındaki Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin konularının sanat eğitimi alanıyla ilişkilendirilmesi fenomenini, nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji ile anlamlandırmayı amaçlayan bu araştırmanın gerçekleştirilme süreçlerinde karşılaşılan güçlükler şunlardır:

- Bu araştırma, veri toplama sürecine başlanan 2013-2014 eğitim-öğretim yılında eğitim-öğretim sürecini aktif olarak gerçekleştiren eğitim fakültesi güzel sanatlar eğitimi bölümü resim-iş eğitimi anabilim dalı mevcut olan devlet üniversitelerinin

katılımı ile sınırlıdır. Bu nedenle sonraki yıllarda eğitim-öğretim faaliyetlerine başlayan diğer yükseköğretim kurumlarındaki bölümler araştırma kapsamına girmemiştir.

- Bu araştırmanın veri toplama sürecinin ilk aşaması, gerçekleştirildiği 2013-2014 eğitim-öğretim yılında resim-iş eğitimi programında yer alan Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini veren öğretim elemanlarının görüşleri ile sınırlıdır.
- Araştırmanın, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında gerçekleşen ve temel veri kaynağını oluşturan ikinci aşaması, ilk aşamaya katılan öğretim elemanlarından seçilen beş kişi ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler yoluyla elde edilen veriler ve dokümanlar ile sınırlıdır. Bu nedenle çalışmanın katılımcıları, başka ülkelerdeki ya da ülkemizdeki diğer yükseköğretim kurumlarındaki Bilimsel Araştırma Yöntemleri ders işlenişini temsil etmemektedir.
- Araştırma deseninin fenomenoloji olması nedeniyle özellikle veri toplama sürecinin ikinci aşamasında araştırmacının kendi ön bilgi ve deneyimlerini araştırma dışında tutmaya ve bu sürece tarafsız yaklaşılmaya çalışması bir güçlük olarak ifade edilebilir.
- Araştırmada karşılaşılan en büyük güçlük, birinci veri toplama sürecinin hemen sonrasında araştırmacının yaşadığı kayıptır. Araştırmacının annesinin ani vefatının yarattığı duygusal ve psikolojik sarsıntı, araştırma sürecine çok uzun bir süre odaklanamamaya ve araştırmayı öncesinde planladığı biçimde yürütememeye neden olmuştur.
- Araştırma sürecinin uzun bir zamana yayılmış olması, araştırmacının bakış açısında ve yeterliliklerinde zaman içinde bir değişim ve gelişimin gerçekleşmesine neden olmuştur. Araştırmanın başında, giriş kısmına yönelik yapılmış alanyazın tarama ve incelemeler zaman içinde bu nedenlerden dolayı güncellenme gerektirmiştir. Bu durum zaman açısından bir güçlük yaratmıştır.
- Araştırma sürecinin uzun bir zamana yayılmış olması, araştırmacının öğretim programındaki değişikliğe tanık olmasına neden olmuştur. Bu durum araştırmanın bazı bölümlerinde bu konu ile ilgili birtakım güncellemeleri de gerektirmiştir.

KAYNAKÇA

- Aiken, L. R. (1997). *Questionnaires and inventories: Surveying opinions and assessing personality*. New York: Wiley.
- Akgün, L. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri dersine ilişkin öğretmen adaylarının algı ve beklentileri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimsel Enstitüsü Dergisi*, 15 (27), 21-30.
- Akın, G. (2009). *Bilimsel araştırma ve yazım teknikleri*. Ankara: Tiydem Yayıncılık.
- Akkanat, Ç., Kutlu Abu, N., Çakır, R. ve Gökdere, M. (2017). Öğretmen adaylarının bilimsel araştırma yöntemleri dersindeki motivasyonel inançları ve öğrenme stratejilerinin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14-1 (27), 223-244.
- Altinkurt, L. (2007). Sanat eğitimi ile ilgili lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, (173), 105-113.
- Altunya, N. (2006). *Gazi eğitim enstitüsü gazi orta öğretmen okulu ve eğitim enstitüsü (1926-1980)*. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.
- Armağan, İ. (1983). *Yöntembilim-2 bilimsel araştırma yöntemleri*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları.
- Artut, K. (2009). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. (6. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ay, D. (2019). A/r/tografi’de bir araştırmacının rolü. *Uluslararası Sanat ve Sanat Eğitimi Dergisi*, 2 (3), 1-17.
- Ayaydın, A. (2016). Sanat ve bilimin kesişme noktaları ve yol ayrımları. *Ege Eğitim Dergisi*, 17 (1), 18-35.
- Ayaydın, A. ve Kurtuldu, M. K. (2010). Güzel sanatlar eğitimi bölümü öğrencilerinin bilimsel araştırma yöntemleri dersine ilişkin tutumları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 10 (2), 1-8.
- Aykut, A. (2004). Sanat eğitiminde rapor hazırlama ve sunma. *Milli Eğitim Dergisi*, (164).
- Balcı, A. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. (6. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Banks, M. (2001). *Visual methods in social research*. London: Sage.

- Barone, T. and Eisner, E. W. (1997). Arts-based educational research. R. M. Jaeger (Ed.), *Complementary methods for research in education* içinde. (2nd edition). Washington: AERA.
- Barone, T. and Eisner, E. W. (2006). Arts-based educational research. J. Green, G. Camilli & P. B. Elmore (Eds.), *Handbook of complementary methods in education research* içinde (s. 95-109). New York: Lawrence Erlbaum Associates.
http://www.public.iastate.edu/~bestler/arts_based_articles/two_arts_based_articles/bar_one_eisner_arts_based_research.pdf (Erişim Tarihi: 10.09.2013).
- Barone, T. and Eisner, E. W. (2012). *Arts based research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Başol, G. (2018). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Bedir Erişti, S. D. (2016). Araştırma sürecinde tasarım ve dijital platform temelli yaklaşımlar. S. D. Bedir Erişti (Ed.), *Görsel araştırma yöntemleri: Teori, uygulama ve örnek* içinde (s. 257). Ankara: Pegem Akademi.
- Bedir Erişti, S. D. (2015). Art-based educational research to generate a practice based approach. *Anadolu Journal of Educational Sciences International Art Education Special Issue*, 5 (3), 383-401.
- Bedir Erişti, S. D. (2017). Sanat ve tasarım öğrencilerinin tez oluşturma sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve gereksinimlerine dayalı olarak kazanması gereken yeterliliklerin belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25 (4), 1499-1514.
- Bhattacharjee, A. (2012). *Social science research: Principles, methods, and practices*. (2nd edition). Florida: Global Text Project.
- Bilirdönmez, K. ve Karabulut, N. (2016). Sanat eğitimi süreç ve kuramları. *Ekev Akademi Dergisi*, 20 (65), 343-355.
- Bostancıoğlu, B. ve Kahraman, M., E. (2017). Sanat terapisi yönteminin ve tekniklerinin sağlık – iyileştirme gücü üzerindeki etkisi. *Beykoz Akademi Dergisi*, 5 (2), 150-162.
- Böke, K. (2011b). Çoklu metot kullanımı. K. Böke (Ed.), *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* içinde (s. 399). İstanbul: Alfa Basım Yayın.
- Böke, K. (2011a). Sosyal bilimlerde araştırma. K. Böke (Ed.), *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* içinde (s. 3). İstanbul: Alfa Basım Yayın.
- Bulut, D. ve Gülsoy, Y. (2016). Sanat eğitimi araştırmalarının incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5 (4), 75-85.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cahnmann-Taylor, M. (2008). Arts-based research: Histories and new direction. Cahnmann-Taylor, M. & Siegesmund, R. (Eds.). *Arts-based research in education: Foundations for practice* içinde (s. 3-15). New York: Routledge.
- Corbin, J. and Strauss, A. (2015). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. (4th edition). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Coşkunserçe, O. (2014). *Uluslararası öğrencilerin kültürel uyum sürecine yönelik bir çevrimiçi oryantasyon uygulamasının geliştirilmesi ve etkililiğinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Creswell, J. W. (2013a). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (Çev.Ed: S. B. Demir). (4. Baskıdan çeviri). Ankara: Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W. (2013b). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma deseni*. (Çev.Ed: M. Bütün ve S. B. Demir). (3. Baskıdan çeviri). Ankara: Siyasal Yayın.
- Creswell, J. W. (2017). *Nitel araştırmalar için 30 temel beceri*. (Çev: H. Özcan). (1. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çağan, K. (2006). Sanat sosyolojisinin imkanına ve inşasına dair. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 11-31.
- Çal, S. (2016). *2007-2014 yılları arasında Türkiye’de “sanat eğitimi” üzerine yapılan lisansüstü tezlerin analizi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çelik, S., Şenocak, E., Bayrakçıken, S., Taşkesenligil, Y. ve Doymuş, K. (2005). Aktif öğrenme stratejileri üzerine bir derleme çalışması. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 155-185.
- Çepni, S. (2012). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. (6. Baskı). Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çetin, A. ve Dikici, R. (2014). Eğitim bilimlerinde araştırma yöntemleri dersinin etkililiği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22 (3), 981-994.
- de Botton, A. ve Armstrong, J. (2014). *Terapi olarak Sanat* (Çev: V. Atmaca). İstanbul: Everest Yayınları.

- Demirel, Ö. (2005). *Eğitimde program geliştirme*. (5. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Diefenbeck, J. A. (1984). *A celebration of subjective thought*. Carbondale, IL: Southern Illinois University Press.
- Ecker, D. (1966). The artistic process as qualitative problem solving. E. Eisner & D. Ecker (Eds.), *Readings in art education* içinde (s. 57-68). Waltham, MA: Blaisdell.
- Eisner, E. (1991). *Enlightened eye: Qualitative inquiry and the enhancement of educational practice*. New York: Macmillan.
- Eisner, E. (2001). Concerns and aspirations for qualitative research in the new millennium. *Sage Journals*, 1 (2), 135-145.
- Eisner, E. (2008). Persistent tensions in arts-based research. Cahnmann-Taylor, M. & Siegesmund, R. (Eds.), *Arts-based research in education: Foundations for practice* içinde (s. 16-27). New York: Routledge.
- Ekiz, D. (2006). *Öğretmen eğitimi ve öğretimde yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayın.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erinç, S. M. (1998). *Sanatın boyutları*. İstanbul: Çınar Yayınları.
- Ersoy, A. (2016a). *Sanat kavramlarına giriş*. (1. Baskı). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Ersoy, A. F. (2016b). Fenomenoloji. A. Saban ve A. Ersoy (Editörler), *Eğitimde nitel araştırma desenleri* içinde (s. 53-83). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Fırıncioğulları, S. (2016). Sosyal bilimler ve hermeneutik üzerine kısa bir değerlendirme. *Sosyoloji Dergisi*, (33), 37-48.
- Finley, S. (2008). Arts-based research. Knowles, J. G. and Cole, A. L. (Eds.), *Handbook of the arts in qualitative inquiry: Perspectives, methodologies, examples, and issues* içinde, (s. 71). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Foster, V. (2016). *Collaborative arts-based research for social justice*. Oxon, UK: Routledge.
- Fuller, M. and Goriunova, O. (2014). Phrase. C. Lury and N. Wakeford (Eds.), *Inventive methods: The happening of the social* içinde (s. 163-171). New York: Routledge.
- Gençaydın, Z. (1995). Bilimde ve sanatta gerçek ve gerçekçilik üstüne. *Anadolu Üniversitesi konferans metinleri kitapçığı* içine (s. 185). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Glaser, B. and Strauss, A. L. (1967). *Discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. Chicago: Aldine.
- Glesne, C. (2012). *Nitel araştırmaya giriş* (Çev: A. Ersoy ve P. Yalçinoğlu). (1. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B. ve Taşgın, S. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (1. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Hançerlioğlu, O. (2010). *Felsefe sözlüğü*. (17. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hayman, J. L. (1968). *Research in education*. Columbus: C. E. Merrill Publishing.
- Irwin, R. L., Barney, D. T. ve Golparian, S. (2016). Görseli yaratma. S. D. Bedir Erişti (Ed.), *Görsel araştırma yöntemleri: Teori, uygulama ve örnek içinde* (s. 191). Ankara: Pegem Akademi.
- İlhan, A. Ç. (2019). Türkiye’de sanat ve sanat eğitimi alanında yapılan son değişiklikler. *Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 9-22.
- Kaptan, S. (2000). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. (11. Baskı). Ankara: Bilim Yayınevi.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (19. Baskı). Ankara: Nobel Yayın.
- Kavuran, T. (2003). Sanat ve bilim’de gerçek kavramı. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (15), 225-237.
- Kırıçoğlu, O. T. (2009). *Sanat kültür ve yaratıcılık: Görsel sanatlar ve kültür eğitimi - öğretimi*. (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Koşar, E., Yüksel, S., Özkılıç, R., Avcı, U., Alyaz, Y. ve Çiğdem, H. (2003). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. (1. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kurt, A. A., İzmirli, Ö. Ş., Fırat, M. ve İzmirli, S. (2011). Bilimsel araştırma yöntemleri dersine ilişkin bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğrencilerinin görüşlerinin incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (30), 19-28.
- Küçükahmet, L. (2003). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. (13. Baskı). Ankara: Nobel Yayın.
- Küçükalp, K. (2006). *Husserl*. (1. Baskı). İstanbul: Say Yayınları.
- Leavy, P. (2009). *Method meets art: Art-based research practice*. New York: Guilford Press.
- Lenette, C. (2019). *Arts-based methods in refugee research*. Singapore: Springer.

- Liamputtong, P. (2009). Qualitative data analysis: Conceptual and practical considerations. *Health Promotion Journal of Australia*. 20 (2), 133-139. https://www.researchgate.net/publication/26705627_Qualitative_data_analysis_conceptual_and_practical_considerations (Erişim Tarihi: 03.08.2020).
- Lincoln, Y. S. and Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Mamur, N. (2012). Görsel sanatlar eğitiminde nitel araştırmalar için bir doküman: Portfolyo. *Eğitim ve Bilim*, 37 (165), 194-207.
- Martin, R. (2002). *Picasso's war: The destruction of Guernica and the masterpiece that changed the world*. New York: Dutton.
- McNiff, S. (2009). *Art-based research*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (Çev.Ed: S. Turan). (3. Baskıdan çeviri). Ankara: Nobel Yayın.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2019). *Nitel veri analizi*. (Çev.Ed: S. Akbaba Altun ve A. Ersoy). (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Milne, W. (2000). *Reflective artmaking: Implications for art education*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. University of Pittsburgh, Pittsburgh.
- Moustakas. C. (1994). *Phenomenological research methods*. London: Sage Publications.
- Oğuz Namdar, A. ve Önder, A. (2019). Türkiye’de ilköğretimde görsel sanatlar ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin eğilimleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27 (2), 767-784.
- Okan Akın, N. (2017). Görsel sanatlar eğitiminde bilimsel araştırma yöntemleri dersi ve makale yazma süreci. *Fine Arts*, 12 (3), 199-204.
- Onan, B. C. (2017). Çağdaş sanat eğitimi kuramcılarının bağlamında sanat eğitiminde yeni eğilimler ve çeşitli uygulama önerileri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30 (1), 291-319.
- Özsoy, V. (2001a). Sanat (resim) eğitiminde bir nitel araştırma yöntemi: eğitsel eleştiri. *Eğitim ve Bilim*, 26 (122), 41-51.
- Özsoy, V. (2001b). Güzel sanatlar (resim-iş) eğitiminde bilimsel araştırmalar. *Eğitim ve Bilim*, 26 (121), 51-57.
- Özsoy, V. (2003). Görsel sanatlar (resim-iş) eğitimi lisansüstü programında bir nitel araştırma yöntemi uygulaması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitimde Bilime Katkı Lisansüstü Eğitim Sempozyumu’nda sunulan bildiri*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

- Özsoy, V. (2005). Lisansüstü görsel sanatlar (resim-iş) eğitiminde bir nitel araştırma yöntemi uygulaması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (17), 213-221.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. (3. Baskı). Thousand Oaks CA: Sage Publications.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev.Ed: M. Bütün ve S. B. Demir). (3. Baskıdan çeviri). Ankara: Pegem Akademi.
- Plumb, C. and Spyridakis, J. H. (1992). Survey research in technical communication: designing and administering questionnaires. *Technical Communication*, (39) 4, 625-638.
- Polat, M. (2014). Eğitim fakültesi öğrencilerinin bilimsel araştırmaya yönelik tutumları. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18), 77-90.
- Quinn, R. D. and Calkin, J. (2008). A dialogue in words and images between two artists doing arts-based educational research. *International Journal of Education & Arts*, 9 (5), (s. 1-31).
<http://www.ijea.org/v9n5/index.html> (Erişim Tarihi: 10.09.2013).
- Rumbold, J., Fenner, P. and Brophy-Dixon, J. (2013). The risks of representation: Dilemmas and opportunities in art-based research. McNiff (Ed.), *Art as research: opportunities and challenges* içinde (s. 65). UK: Hobbs.
- Saldaña, J. (2019). *Nitel araştırmacılar için kodlama el kitabı*. (Çev.Ed: A.Tüfekçi Akcan ve S. N. Şad). (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- San, İ. (2003a). *Sanat ve eğitim*. (3. Baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- San, İ. (2003b). *Sanat eğitimi kuramları*. (2. Baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- San, İ. (2006). Sanatlar ile bilim-kuram ilişkisi. İ. San ve A. Ç. İlhan (Yay.haz.), *Estetik eğitiminde sanat biliminin rolü* içinde (s. 7). Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Sevinç, B. (2011). Survey araştırması yöntemi. K. Böke (Ed.), *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* içinde (s. 235). İstanbul: Alfa Basım Yayın.
- Smith, J. A., Flowers, P. and Larkin, M. (2009). *Interpretative phenomenological analysis: Theory, method and research*. London: Sage.
- Sorensen, V. (1989). The contribution of the artist to scientific visualization, *San Diego Supercomputer Center* tarafından yayımlanan bildiri.
<http://visualmusic.org/text/scivi1.html> (Erişim Tarihi: 20.12.2020).
- Sönmez, V. (1994). Eğitim felsefesi. Ankara: Şafak Matbaası.

- Springgay, S., Irwin, R. L. and Wilson Kind, S. (2005). A/r/tography as living inquiry through art and text. *Qualitative Inquiry*, 11 (6), 897-912.
- Springgay, S., Irwin, R.L., Leggo, C. and Gouzouasis, S. (Eds.) (2008). *Being with a/r/tography*. Rotterdam, The Netherlands: Sende Publishers.
- Stewart, C. J. and Cash, W. B. (1985). *Interviewing: Principles and practices*. (4th edition). Dubuque, IO: Wm C. Brown Publishing.
- Stokrocki, M. (1997). *Qualitative forms of research methods*. VA: Naea Publication.
- Stokrocki, M. (1995). *New waves of research in art education*. VA: Naea Publication.
- Sünbül, A. M. (2014). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. (6. Baskı). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Şen, Ü. S. (2010). Sanat eğitiminde bilimsel araştırma yöntemlerinin kullanılması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (1), 343-360.
- Şimşek, A. (2017). *Öğretim tasarımı*. (4. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Şişman, M. (1998). Eğitim yönetiminde kuram ve araştırmada alternatif paradigma ve yaklaşımlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16 (16), 395-422.
- Taşdemir, M. ve Taşdemir, A. (2011). Öğretmen adaylarının bilimsel araştırmaları inceleme yeterlikleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), 343-353.
- Tokdil, E. (2020). *Bilim felsefesinde paradigmatik yaklaşım kapsamında sanat ve bilim ilişkisinin lisansüstü sanat eğitimi programlarında yansımaları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tomakin, E. (2007). Bilimsel araştırma yöntemleri dersinin etkin öğretilmesinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (16), 37-65.
- Türk Dil Kurumu. (2020). <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 01.12.2020).
- van Manen, M. (2014). *Phenomenology of practice: Meaning-giving methods in phenomenological research and writing*. Walnut Creek: Left Coast Press.
- Wilson, S. (2002). *Information arts: Intersections of art, science, and technology*. England: The MIT Press.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yolcu, E. (2004). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayın.

- Yükseköğretim Kurulu. (1999). *Türkiye’de öğretmen eğitiminde standartlar ve akreditasyon*. Ankara: YÖK / Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi.
https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/turkiyede_ogretmen_egitiminde_standartlar_ve_akreditasyon.pdf (Erişim Tarihi: 20.11.2020).
- Yükseköğretim Kurulu. (2012). http://www.yok.gov.tr/component/option,com_docman/task,cat_view/gid,134/Itemid,8/ (Erişim Tarihi: 30.09.2012).
- Yükseköğretim Kurulu. (2020). *Resim-iş öğretmenliği lisans programı*.
https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Resim_Is_Ogretmenligi_Lisans_Programi09042019.pdf (Erişim Tarihi: 20.11.2020).
- Ülger, K. (2019). Yeni resim iş öğretmenliği lisans programının (2018) uygulamaya dayalı dersler açısından öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme gelişimleri üzerine etkisinin incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (4), 1561-1573.
- Ünver, E. (2011). *Görsel sanatlar ve eğitimi üzerine*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Wang, F. and Hannafin, M. J. (2005). Design-based research and technology-enhanced learning environments. *Educational Technology Research and Development*, 53 (4), 5-23.
- http-1-(2008). *Arts-based research*. Foundations of Qualitative Research in Education.
<http://isites.harvard.edu/icb/icb.do?keyword=qualitative&pageid=icb.page34089>
5 (Erişim Tarihi: 01.10.2013).
- http-2-<http://artisticintellect.com/2013/08/05/artography-as-methodology/>
(Erişim Tarihi: 21.06.2020).

EKLER

EK-1. Açık Uçlu Anket Formu

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMLERİNDEKİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ DERSİNE YÖNELİK ÖĞRETİM ELEMANI GÖRÜŞ ALMA ANKETİ

Değerli Hocam,

Bu araştırmanın temel amacı, görsel sanatlar eğitimcisi yetiştiren kurumlarda, “Bilimsel Araştırma Yöntemleri” dersini veren öğretim elemanlarının bu derse yönelik görüşlerine dayalı olarak, dersin konularını sanat eğitimiyle nasıl ilişkilendirdiğini ortaya koymaktır.

Araştırma kapsamında, Türkiye Devlet Üniversitelerinin Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları’nda Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini veren öğretim elemanlarına açık uçlu anket uygulaması yapılacaktır.

Araştırmada kullanılan anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde ankete katılanlarla ilgili bilgiler (Kişisel Bilgi Formu), ikinci bölümde ise bölümde ise araştırma konusuyla ilgili bilgiler, sorunların belirlenmesi ve çözüm önerileri yer almaktadır.

Ankete verilen cevaplar sadece araştırma amacıyla kullanılacağından, ankete adınızın ve soyadınızın yazılmasına gerek yoktur. Anket sorularına zaman ayırdığınız ve katkılarınız için şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Müge GÜLTEKİN

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Bu formda kişisel durumunuzla ilgili sorular yer almaktadır. Size uygun olan seçenekleri () içine X işareti koyarak işaretleyiniz.

1. Cinsiyetiniz

() Kadın

() Erkek

2. Yaşınız

() 20-30 yaş

() 31-40 yaş

() 41-50 yaş

() 50-60 yaş

() 61 yaş ve üzeri

3. Unvanınız:

() Profesör

() Doçent

() Yardımcı Doçent

() Öğretim Görevlisi

() Okutman

() Diğer (Lütfen belirtiniz)

4. Kıdeminiz (Yıl olarak)

() 1-5 yıl

() 6-10 yıl

() 11-15 yıl

() 16-20 yıl

() 21 yıl ve üzeri

5. Bitirmiş olduğunuz yüksek öğretim programlarını lütfen belirtiniz.

Yüksek Lisans

Doktora / Sanatta Yeterlik

6. Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda kaç yıldır Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini vermektesiniz?

7. Fakültenizde Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini verdiğiniz başka bir bölüm var ise lütfen belirtiniz.

I. BÖLÜM

Kişisel Bilgi Formu

Bu formda kişisel durumunuzla ilgili sorular yer almaktadır.
Size uygun olan seçenekleri () içine X işareti koyarak işaretleyiniz.

1

Cinsiyetiniz () Kadın
() Erkek

2

Yaşınız

() 20-30 yaş () 50-60 yaş
() 31-40 yaş () 61 yaş ve üzeri
() 41-50 yaş

3

Unvanınız () Profesör
() Doçent
() Yardımcı Doçent
() Öğretim Görevlisi
() Okutman
() Diğer (Lütfen belirtiniz)
.....

4

Kıdeminiz (Yıl olarak)

() 1-5 yıl
() 6-10 yıl
() 11-15 yıl
() 16-20 yıl
() 21 yıl ve üzeri

5

Bitirmiş olduğunuz yüksek öğretim
programlarını lütfen belirtiniz.

Yüksek Lisans

Doktora / Sanatta Yeterlik

6

Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda kaç yıldır Bilimsel Araştırma Yöntemleri
dersini vermektесiniz?

.....

7

Fakültenizde Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini verdiğiniz başka bir
bölüm var ise lütfen belirtiniz.

.....

.....

II. BÖLÜM

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerindeki Bilimsel Araştırma Yöntemleri Dersine Yönelik Öğretim Elemanı Görüşleri Belirleme Anketi

1 Sanat Eğitiminde Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin yeri ve önemi hakkında ne düşünüyorsunuz?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2 Sanat Eğitimi bağlamında Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin;

■ **Amaçlarına ilişkin görüşleriniz nelerdir?**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

■ **İçeriğine ilişkin görüşleriniz nelerdir?**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

■ **Öğrenme – öğretme etkinliklerine yönelik görüşleriniz nelerdir?**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

■ Ölçme ve değerlendirme sürecine yönelik görüşleriniz nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3 Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda bu dersi yürütürken yaşadığınız sorunlara ilişkin görüşleriniz ve düşünceleriniz nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4 Bu sorunlara yönelik önerileriniz nelerdir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ÖĞRETİM ELEMANI GÖRÜŞME FORMU

Görüşmenin Amacı: Öğretim elemanlarının Resim-İş Eğitimi öğretim programındaki Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersine yönelik görüşlerini ortaya koymak

Tarih :

Saat :

Yer :

Giriş:

Merhaba Hocam,

Öncelikle bana sizinle görüşme yapabilme fırsatı tanıdığınız için teşekkür ederim. Bu görüşmemin amacı, “Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerindeki Bilimsel Araştırma Yöntemleri Dersine Yönelik Öğretim Elemanı Görüşleri” başlıklı doktora tezim kapsamında görsel sanatlar eğitimcisi yetiştiren kurumlarda, bu dersi veren öğretim elemanlarının derse yönelik görüşlerini belirleyerek, dersin nasıl planlandığını, sanat eğitimiyle nasıl ilişkilendirildiğini ortaya koymaktır. Görüşmemizin yaklaşık 30 dk. süreceğini tahmin ediyorum. Sizin için bir sakıncası yoksa görüşmemizi ses kayıt cihazıyla kaydetmek istiyorum. Bu şekilde hem zamanı daha iyi kullanabiliriz, hem de sorulara vereceğiniz yanıtların kaydını daha ayrıntılı tutma fırsatı elde edebilirim. Başlamadan önce herhangi bir sorunuz varsa yanıtlamak isterim.

Vereceğiniz içten cevaplar ve katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

KATILIMCI İZİN FORMU

“Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerindeki Bilimsel Araştırma Yöntemleri Dersine Yönelik Öğretim Elemanı Görüşleri” başlıklı doktora tezim kapsamında görsel sanatlar eğitimcisi yetiştiren kurumlarda, bu dersi veren öğretim elemanlarının derse yönelik görüşlerine göre dersin nasıl planlandığını, sanat eğitimiyle nasıl ilişkilendirildiğini ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bu amaca yönelik olarak, sanat eğitimi verilen bölümlerde Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersini veren öğretim elemanlarıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılması planlanmıştır. Öncelikle araştırma süreci boyunca, bir katılımcı olarak yer alacağınız bu süreçten herhangi bir neden göstermeksizin ayrılabilceğinizi belirtmek isterim.

Araştırma sırasında kurumsal ya da bireysel anlamda araştırmanın amaçları dışında başka herhangi bir amaçla veri toplanmayacağını, toplanan verilerin yazım aşamasına geçmeden katılımcılara sunulacağını ve onaylarının alınacağını taahhüt ederim. Bilimsel etik kuralları gereğince, yazım ve yayın aşamasında, verilerin toplanma amaçları dışında hiçbir farklı sebeple kullanılmayacağını, katılımcıların gerçek isimleri yerine kod isimler kullanılacağını belirtmek isterim.

Çalışmaya katılıminız ve değerli katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Öğr. Gör. Müge GÜLTEKİN CONNINGTON

Tarih:

Katılımcı Adı Soyadı:

İmzası:

GÖRÜŞME SORULARI

1. Sanat ve bilim arasında nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz?
2. Hangi araştırma paradigmalarını sanat ve sanat eğitimi alanlarıyla ilişkili buluyorsunuz?
3. Sizce bir sanat eğitimcisinin Bilimsel Araştırma Yöntemlerini bilmesi gerekli midir? Neden?
Sonda soru: Sanat eğitimi verilen bir bölümün öğretim programında bu dersin yer almasını nasıl anlamlandırıyorsunuz?
4. Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin içeriğini nasıl düzenliyorsunuz?
5. Bilimsel Araştırma Yöntemleri dersinin konularını sanat eğitimi ile ilişkilendiriyor musunuz? Nasıl?
6. Dersin öğrenme-öğretme sürecini nasıl planlıyorsunuz?
Alternatif soru: Derste gerçekleştirdiğiniz etkinlikler nelerdir?
7. Öğrencilerin başarılarını değerlendirme yöntemleriniz nelerdir?
8. Ders sürecinde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
9. Bu sorunlara önereceğiniz çözümler neler olabilir?

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Müge GÜLTEKİN CONNINGTON
Yabancı Dil : İngilizce

Eğitim Geçmişi:

- 2021, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Eskişehir (Doktora).
- 2009, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Bilim Dalı Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı, Bursa (Yüksek Lisans)
- 2005, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Bursa (Lisans).

Mesleki Geçmişi:

- 2009-..., Öğretim Görevlisi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Bursa.
- 2006-2009, Araştırma Görevlisi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Bursa.

Yayımları:

- Erım, G., Gültekin, M., Karakuyu, M., Coşkun Onan, B. (2015). The opinions of the secondary school teachers of visual arts on the curriculum. Anadolu Journal of Educational Sciences International, Art Education Special Issue, 198-224.
- Erım, G., Gültekin, M. (2014). Nostalgic street games and toy construction. International Journal of Interdisciplinary Cultural Studies, (8) 4, 21-29.
- Gültekin, M. (2009). Sanat tarihi öğretiminde çağdaş yaklaşımlara ilişkin yazın taraması. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22 (1), 103-121.

Bilimsel Faaliyetleri:

- 2017, Erım, G., Gültekin, M., Onan, B. C., Şenyavaş, T. G., Yürekten, A. (Sözlü Bildiri Sunumu) Serendipity, Similarity and mediation in basic design, 35th World Congress of the Int'l Society for Education Through Art – INSEA, Daegu, Korea.
- 2017, Gültekin, M. (Sözlü Bildiri Sunumu) The concept of stylization in graphic design education: An example of an interactive application, Muğla Sıtkı Koçman

Üniversitesi 2. Uluslararası Felsefe, Eğitim, Sanat ve Bilim Tarihi Sempozyumu, Muğla, Türkiye.

- 2015, Erım, G., Gültekin, M., Karakuyu, M., Yürekten, A. (Sözlü Bildiri Sunumu) The effect of basic design (basic arts education) course on arts education from the perspective of reflectivity, Çukurova Üniversitesi I. Uluslararası Sanat Araştırmaları Sempozyumu, Adana, Türkiye.
- 2014, Erım, G., Gültekin, M., Karakuyu, M., Onan, B. (Sözlü Bildiri Sunumu) The opinions of the secondary school teachers of visual arts on the curriculum, Anadolu Üniversitesi Anadolu Uluslararası Sanat Eğitimi Sempozyumu “Sanat Eğitiminde Dönüşümler”, Eskişehir, Türkiye.
- 2013, Gültekin, M., Erım, G. (Sözlü Bildiri Sunumu) Example of an application for the teaching of typography: themed illustrative designs, eight international conference on interdisciplinary social sciences, Prague, Czech Republic.
- 2013, Erım, G., Gültekin, M. (Sözlü Bildiri Sunumu) Nostalgic street games and toy construction, Eight International Conference on Interdisciplinary Social Sciences, Prague, Czech Republic.
- 2012, Gültekin, M., Erım, G., Karakuyu, M. (Sözlü Bildiri Sunumu) Görsel sanatlar eğitiminde yapılmış lisansüstü tezlerin araştırma yaklaşımları bağlamında incelenmesi, Marmara Üniversitesi III. Ulusal Güzel Sanatlar Eğitimi Sempozyumu, Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, İstanbul, Türkiye.
- 2011, Gültekin, M., Erım, G. (Sözlü Bildiri Sunumu) An example of interdisciplinary study in fine arts education: sound making designs, Insea World Congress, Budapest, Hungary.
- 2011, Erol, S. E., Gültekin, M. (Sözlü Bildiri Sunumu) Görsel sanatlar dersi öğretim programının kazanımlarında yer alan değerlerin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi, Değerler Eğitimi Sempozyumu (Sosyal ve Kurumsal Yönleriyle Değerler Eğitimi), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Eskişehir, Türkiye.
- 2010, Gültekin, M., Avcı, E., Ünalın, H. T. (Sözlü Bildiri Sunumu) Resim-iş eğitimi öğretmen adaylarının güncel sanata ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi, II. Ulusal Güzel Sanatlar Eğitimi Sempozyumu, Çanakkale Onsekiz Mart

Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Çanakkale, Türkiye.

Sanatsal Faaliyetleri:

- 2018, Self Portrait, Droitwich Mail Art Karma Sergi, “Past Present, Future and Wannabe Self”, Droitwich Spa, İngiltere.
- 2018, 57. Uluslararası Bursa Festivali kapsamında karma sergi, “Bursa Bellek - Bir şehir kaç hikaye anlatır?”, Merinos AKKM Osmangazi Salonu Fuayesi, Bursa.
- 2018, Karma sergi, “Sonsuzluğun İzinde Tohumlar”, Akeramos Sanat Merkezi, Bursa
- 2018, Plastik Sanatlar Sergisi, “Kadın ve Umut”, Bursa Akademik Odalar Birliği Yerleşkesi, Oditoryum Fuaye Sergi Salonu, Bursa.
- 2018, Karma sergi, Osten Biennial of Drawing Skopje, Makedonya.
- 2017, 56. Uluslararası Bursa Festivali kapsamında karma sergi, “Size Bursa’yı Getirdim”, BKSTV Atölye Salonu Kültürpark, Bursa.
- 2017, International Art Exhibition, “Root.01”, Uluslararası Karma Sergi, Bari, İtalya.
- 2017, Karma sergi, “Su”, Tayyare Kültür Merkezi, Sami Güner Sanat Galerisi, Bursa.
- 2017, Karma sergi, “Mavi”, Tayyare Kültür Merkezi, Cemal Nadir Sanat Galerisi, Bursa.
- 2016, Bursa Sanatçıları Karma Sergisi, “Rome&Bursa”, Roma Türk Büyükelçiliği Kültür ve Turizm Tanıtma Müdürlüğü Sanat Galerisi, Roma, İtalya.
- 2016, 1. Uluslararası Mail Art Bienali, “Gelenek”, Namık Kemal Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Tekirdağ.
- 2016, Karma sergi, “40”, Nazım Hikmet Kültür Merkezi Sanat Galerisi, Bursa.
- 2016, Karma sergi, “Gılgamış”, Podyumpark Fuaye alanı, Bursa.
- 2015, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim Bölümü Grafik, Tekstil, Resim ve İş-Eğitimi Anasanat Dalı 1995 yılı mezunlarının 20. Yıl sergisi, Resim-İş Eğitimi ABD Sergi Salonu, Bursa.

- 2014, GÖRSED Öğretmenler Günü karma sergisi, Erzincan Üniversitesi Rektörlük Sanat Galerisi, Erzincan.
- 2013, 12. Cumhuriyet Sergisi, “Ekim Geçidi”, Konak Kültürevi, Bursa.
- 2012, “Kaos” Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğretim elemanları karma sergisi, Rektörlük girişi, Bursa.
- 2012, Karma resim sergisi, “Barışa Kucak Açtık”, Konak Kültürevi, Bursa.
- 2012, Uluslararası Bandırma Kuşçenneti Kültür ve Turizm Festivali “Uç...” Sergisi, Bandırma Belediyesi Kültür ve Sanat Merkezi, Balıkesir.
- 2012, Bursa Güzel Sanatlar Birliği Derneği Karma Sergisi, Mylos Gallery, Selanik, Yunanistan.
- 2011, Uludağ Üniversitesi G.S.E.B. Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Sergisi, “Yeni Mekan”, Resim-İş Eğitimi ABD Sergi Salonu, Bursa.
- 2011, 50. Uluslararası Bursa Festivali kapsamında “Bursa’nın Ufak Tefek Taşları Sergisi”, Kültür Park, Bursa.
- 2011, Uluslararası Bandırma Kuşçenneti Kültür ve Turizm Festivali Paravanlar Sergisi, Bandırma Belediyesi Kültür ve Sanat Merkezi, Balıkesir.
- 2010, Uluslararası Bursa Festivali “Paravanlar Sergisi”, Ressam Şefik Bursalı Sanat Galerisi, Bursa.
- 2010, Doktora Öğrencileri Karma Sergisi, “Zamansız”, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Sergi Salonu, Eskişehir.
- 2009, International Exlibris Invitation Exhibition of XXXII FISAE Award-Winning Artists, Karma Sergi, Çin.
- 2007, Inter-Art Karma Sergi, VIII. International Mail Art, Romanya.
- 2006, “16. İstanbul Sanat Fuarı / ARTİST 2006”, TÜYAP Fuar ve Kongre Merkezi, İstanbul.

Ödülleri:

- 2014, Uludağ Üniversitesi Genç Bilim ve Sanat İnsanı Teşvik Kategorisi - Güzel Sanatlar Alanı Ödülü, Uludağ Üniversitesi 2014 Akademik ve İdari Personel Ödül Töreni, Bursa.

- 2013, Erim, G., Gültekin M., Uludağ Üniversitesi III. Bilgilendirme ve AR-GE Günleri Poster Bildiri Birincilik Ödülü, Bursa.
- 2005, Uludağ Üniversitesi 4. Kültür Sanat Yarışması Jüri  zendirme  d l , Grafik Dalı, Bursa.

Editörlük:

- 2018, Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Güzel Sanatlar Lisesi 11. Sınıf Grafik Tasarım Ders Kitabı Editörü.

